

Ad corinthios II.

veniet. Quasi dicat. Qui nō amat dñm nrm iesuz xpm sit anathema in aduentu dñi. Sz nungd sunt excōicādi oēs qui nō sunt in charitate. ¶ Rñdeo dōz q hoc itelligitur si quis nō amat dñm iesum xpm. i. fidē xpi r isti sunt heretici r sunt excōicāti. Uel si quis vsq; ad finē mortis nō pferat in amore dñi iesu xpi in aduentu erit separatus a bonis. Scdo benedicat bonis bene optans eis. s. grām xpi. cū dicit. (Gra dñi nostri iesu xpi.) Et hoc optans optat eis oē bonū: qz in grā dñi nostri iesu xpi cōtinetur omne bonum. Optat etiā eis charitatē suam dicens. Charitas mea rē. In vos inuicē r deū diligatis ea charitate qua ego vos diligo r nō ppter aliqd aliud nisi in christo iesu. i. propter amorē christi. Amen. i. fiat.

¶ Incipit postilla doctozis angelici sc̄i Thome ord̄is fratru predicatorū sup sc̄a epistola ad corinthios.

Ministri dei nostri dicetur vobis. Esa. 16. In his verbis congrue t̄gitur materia huius sc̄e epistole ad corinthios. Nam in p̄ma epistola agit apostolus de ipsis sacramētis: s; i hac sc̄a agit de ministris ipsoꝝ sacramētoꝝ tam bonis q̄ malis. Ratio auteꝝ hanc eplā scribēdi fuit q̄ corinthi post predicationē eius admiserāt pseudo apostolos quos apostolo preferebāt. Propter hoc scribit eis hanc eplā in q̄ cōmendat apostolus r ostendit veroz apostolorū dignitatem: ostēdit etiā r vituperat falsoꝝ apostolorū falsitatē cōmendat autem verozorum apostolorū dignitatem ex hoc q̄ sunt ministri dei. Ministri inq̄ dei dicē vobis. s. apostolis: qui quidem dicuntur ministri q̄tuz ad tria. p̄mo q̄tum ad dispēsationem sacramētoꝝ. p̄ Lor. 4. Sic nos existimet homo vt mi. rē. Christus enim institutor est sacramentoz: sed apostoli r eoz successores ea dispēsant: r ideo subditur in predicta auctoritate: r dispēsatoꝝ ministerio rū dei. Secūdo q̄tum ad gubernationē. s. inq̄tum gubernant populum dei. Sap. 6. Lum essetis ministri non recte iudicatis rē. Deus enim gubernat omnia per prudentiā. Unde quicūq; aliquid gubernat dicitur mīster dei. Tercio q̄tum ad humane salutis operationem inq̄tum. s. eorum ministerio r predicationē homines ad salutem cōuertunt: cuius salutis solus deus est auctor: qz ipse est qui venit saluum facere quod perierat apostoli vero ministri. p̄ Lor. 3. Quid ergo est apollo quid paulus: ministri eius cui credidistis rē.

CAP. I.

Paulus apostolus iesu christi p̄ voluntatē dei r thimotheus frater ecclesie dei que est corinthi cū omnibus sc̄is qui sunt in vniuersa achaia gratia vobis r pax a deo p̄re nostro r domino iesu christo.

¶ De istis ergo ministris tractat hic apostolus ostēdens in hac epistola eoz dignitatē etiā scribēs corinthiis. In qua qdē premitit. p̄mo salutatiōez. Scdo p̄sequitur eplāz ibi. (Bñdictus deus rē.) In salutatiōe aut̄ tria pōit. p̄mo eni describit personas salutātes. Scdo personas salutatas ibi. (Ecclie que ē rē.) Tertio bona optata ibi. (Gratia vobis rē.) Circa p̄muꝝ p̄mo describitur p̄sona salutās p̄ncipalis: qz paulus. Scdo p̄sona adiūcta: qz thimotheus. Persona salutās describit ab humilitate: qz paulus q̄ latine d̄r modicus. Iste est ille modicus. de quo Esa. 60. Minimus erit in mille rē. Uel a doctrina: qz paulus d̄r os tubę. Ista est illa tuba. de qua Zach. 9. Dñs in tuba canet rē. Et cōpetit: qd̄ d̄r Esa. 58. Quasi tuba exalta vocē tuā rē. A dignitatis auctoritate: qz apls rē. Ubi tria ponūtur. p̄mo

q̄ sit legat̄. vñ d̄r apls. i. p̄ncipalr missus. Soli eni duodecim apli electi missi sunt a xpo. Luc. 9. Elegit duodecim q̄s r aplos rē. Alij aut̄ discipuli nō missi sūt p̄ncipalr sed sc̄ario. Et inde est q̄ apls succedūt epi q̄ hñt sp̄ales curā grogis dñi. Alij aut̄ sacerdotes succedūt. 7z. discipulis qui gerunt vices cōmissas sibi ab ep̄is. Est ergo eius dignitas: qz apls. p̄ Lor. 9. Si aly nō sūz apls: s; tñ vobis sūz rē. Gal. 2. Qui operatus est Petro rē. Sz quare vocat se hic apls dicens. Paulus apls cū in eplā ad romāos scribat se seruū. Rō hui' est. qz romanos reprehēdit de dissensiōe r superbia q̄ est mater dissensiōis: qz iter supbos semp iurgia sūt. Uñ vt eos reuocet a dissensiōe iducit eos ad humilitateꝝ vocādo se seruū. Corinthi vō erant p̄tinaces r rebelles: r iō vt reprimat eoz p̄teritiā vsus ē hic noie dignitatis dicens. se aplm. ¶ Scdo ponit cuius sit legat̄: qz iesu xpi. ifra. 9. p̄ xpo legatiōe fungimur. ¶ Tertio ponit modus quo adeptus est legationē: qz nō ingessit se vt pseudo. Jere. 23. Nō mittebā eos r ipsi currebāt. Nō est dat̄ p̄plo ex diuino furore. i. vñ illd̄ Job. 34. Qui facit regnare ypocritā rē. Dece. 12. Dabo tibi regē: s; in furore meo. Est adeptus apostolatū ex volūtate dei r bñplacito. Act. 9. Uas electiōis ē mihi iste. Et iō d̄r. p̄ volūtate dei. Persona aut̄ adiūcta ē thimothe' . Uñ d̄r. Et thimotheus frater. Grater inq̄ p̄pter fidē. Mat. 23. Oēs vos frēs estis rē. Et p̄pter dignitatē: qz eps: r inde ē q̄ papa vocat oēs ep̄os frēs. Lōnumerat aut̄ sibi thimothei: qz cū ipse trāsisset p̄ eos sic dixit in p̄ eplā vlt̄. ca: possent credere q̄ maliciose retulisset aplo ea de q̄bus ipse scribit ad eos.

¶ Cōsequēter ponūtur p̄sone salutate: r p̄mo p̄ncipales. 2. adiūcte p̄ncipalibus in b̄ q̄ d̄r. (Ecclie dei) q̄ ē totus populus fidelis tā clerus q̄ laici. p̄ Thi. 3. Ut scias quō opoz te cōuertari. (Que est corinthi) qz corinth' erat metropolis achaie. Sz adiūcte p̄sone sunt oēs sancti q̄ sunt vni' sp̄s sancti grā renati. p̄ Lor. 6. Sz abluti estis: s; sanctificati rē. Qui sunt in achaia: cuius metropolis ē corinthus. Istis aut̄ p̄sonis salutatis optat apls bona. Uñ d̄r. Gra vobis rē. Et circa hoc duo facit. p̄mo ponit ipsa bona. Scdo ipsoꝝ actorē ibi. (A deo p̄re rē.) Ponit aut̄ ista duo extrema bona vt in eis itelligant̄ media. p̄mū eni bonū ē grā q̄ ē p̄ncipiū oīum bonoz. Nā an̄ grām nihil ē nisi diminitū in nobis. Ultimū aut̄ oīuz bonoz ē pax: qz pax ē gnālis finis mētis. Nā qualrcūq; pax accipiat̄ h̄z rōnez finis r in glia eterna: r in regimine r in cōuertatiōe finis ē pax. ps. Qui posuit fines tuos pacē. Quis aut̄ sit actor hoz bonoz ostēdit: subdēs. A deo p̄re rē. Et hec duo possunt duplr distingui: qz cū d̄r: a dō p̄re. pōt itelligi p̄ tota trinitate. Nā licz p̄sona p̄ris dicat̄ p̄ xpi p̄ nām tñ tota trinitas est p̄ n̄ p̄ creationē r gubernatōez. Esa. 63. Et nūc dñe p̄ n̄ es tu. Jere. 3. p̄rem vocabis me. A dō ḡp̄e n̄o. i. a tota trinitate pueniūt bona. Mat. 7. Si vos cū sitis mali rē. ¶ Sz si deus pater noster accipiat̄ pro tota trinitate quare addit̄ persona filij. cum dicit. Et dño iesu christo: nūquid est alia persona a trinitate: ¶ Dñm q̄ additur nō p̄pter aliā personam sed p̄pter aliam nām. s. humanitatis assumptē a filio in personam diuinam quā quidē trinitati cōnumerat. qz omnia bona pueniunt nobis a trinitate per incarnationem christi. Et p̄mo grā. Job. p̄. Gratia r veritas rē. Scdo pax. Ephe. 2. Ipse est pax nostra rē. Item cū dicit. A dō patre nostro: pōt itelligi p̄sona patris solum: r licet tota trinitas sit pater noster: vt dictuz est tamen persona patris est pater noster per appropriatiōez: r sic hoc q̄ dicit. Et domini iesu christo: itelligitur de persona filij. De persona autē sp̄s sancti nō fit hic mētio: qz sicut dicit Aug. Lū sit nexus patris r filij vbicūq; ponit̄ persona patris r persona filij itelligitur persona spiritus sancti.

Lectio.

II.

B

enedictus deus et pater dñi nostri iesu christi. pater misericordiarum et deus totius consolationis qui consolatur nos in oī tribulatione nostra. vt possimus et ipsi consolari eos qui in oī pressura sunt per exhortationē qua exhortamur et ipsi a deo. qm̄ sicut abundant passiones xpi in nobis. ita et per xpm̄ abundat consolatio nostra.

¶ Dic incipit eplam in qua ap̄lus duo facit. Pr̄mo. n. excusat se de eo qd̄ nō iurat ad eos sicut p̄miserat. Sc̄do. p̄fertur intentionē suā. ca. 3. ibi. (Incipim̄ itēz rē.) Circa p̄mū duo facit. Pr̄mo ponit excusationē de mora. Sc̄do more assignat cām. sc̄do ca. ibi. (Statui autē rē.) Circa p̄mum duo facit. Pr̄mo. n. reddit eos beniuolos. Sc̄do excusationē pōit ibi. (Et hac cōfidētia rē.) Circa p̄mū duo facit. Pr̄mo captat eoz beniuolētīā recitādo qd̄ā in ḡnali. Sc̄do qd̄ā in sp̄ali ibi. (Nō. n. rē.) Beniuolētīā autē eoz captat ap̄ls ostēden do qd̄ q̄cqd̄ facit totū facit ad eoz vtilitatē. Et circa h̄ duo facit. Pr̄mo p̄mittit vtilitatē q̄ ex ip̄so alijs puenit. Secundo rōnez eoz assignat ibi. (Nō sicut abūdāt rē.) Circa p̄mum tria facit. Pr̄mo. n. ponit gr̄az actio. Sc̄do actionis gr̄az modus ibi. (Qui consolatur rē.) Tertio cā ibi. (Ut possim̄ et ipsi consolari.) Agit ḡ gr̄as toti trinitati a qua puenit oē bonū. Et id̄ dicit. B̄ndictus deus. i. tota trinitas. Item p̄sone p̄ris cū dicit. Et p̄r dñi nostri iesu xpi p̄ quē. s. xpm̄ p̄ nobis oīa donauit. Sed sciēduz qd̄ nos b̄ndicimus deum et deus b̄ndicit nobis: s̄z aliter et aliter. Nā dicere dei ē facere. ps. Dixit et facta sunt. Vñ b̄ndicere dei ē bonū facere et bonū ifundere: et sic h̄z rōnem causalitatis. et Hei. i. r. z. z. Benedicēs benedicā tibi rē. Dicere autē nostrū nō est causale. sed recognoscitiuū seu expressiuū. Vñ b̄ndicere nostrū idē est qd̄ bonū recognoscere. Lū ḡ gr̄as agim̄ deo: benedicimus sibi. i. recognoscim̄ eū bonū et datorē oīuz bonoz Tob. iz. B̄ndicite deū celi rē. Dan. 3. Benedicite oīa opa rē. Recte ergo gr̄as agit p̄ri qz misericors ē. Vñ dicit. Pater misericordiarum. Et qz consolator. Vñ dicit. Et de totius consolationis. Et agit gr̄as de duob̄ q̄b̄ hoies maxime idigēt. Pr̄mo. n. idigēt. vt auferant ab eis mala: et hoc facit mīa que aufert miserīā: et miserere ē p̄p̄riuz p̄ris. ps. Quo modo miseret̄ p̄ filioz rē. Sc̄do idigēt vt sustentent̄ in malis q̄ adueniūt. Et illud ē p̄p̄rie consolari: qz nisi hō haberet aliqd̄ i quo gesceret eoz ei qm̄ supueniūt mala nō subsisteret. Tūc ḡ aliq̄s consolatur aliq̄m qm̄ affert ei aliqd̄ refrigeriuz in quo gescat in malis. Et licet in aliquibus malis hō possit in aliquo consolari et gescere et sustentari tñ solus deus est qd̄ nos consolatur in oīb̄ malis: et id̄ dicit. Deus totius consolationis: qz si peccas consolatur te deus qz ip̄se misericors est. Si affligeris consolatur te vel eruēdo ab afflictione p̄ potentīā suā vel indicādo p̄ iustitiā. Si laboras consolatur te remunerādo Hei. is. Ego merces tua rē. Et ideo d̄r Mat. 5. Beati qui lugent rē. Materīā autē gratiarum actiois subdit dicens. Qui consolatur rē. quasi dicat. Iō benedictus qz consolatur nos in oī tribulatione istra. 7. Qui consolatur rē. Lausqz autē huius ponit cū dicit Ut possim̄ et ipsi consolari. Vbi notādum est qd̄ in donis diuinis est ordo. Ad h̄ enim deus dat aliquibus specialia dona vt ipsi effundant illa in vtilitatem alioz. Nō. n. dat lumē soli vt sibi soli luceat sed vt toti mūdo. Vñ vult qd̄ de oībus bonis nostris siue sint diuitie siue sc̄ia siue potētia siue sapia accrescat aliqua vtilitas alijs. p̄r. pe. 4. Unusquisqz gr̄am quā accepit rē. Hoc ē qd̄ apo stolus dicit. Consolatur nos in oī tribulatione. S̄z quare nō vt solum nobis hoc sit ad bonū sed vt et alijs p̄sit. Vñ dicit.

Ut possim̄ et ipsi consolari eos rē. possim̄ p̄ exēplū consolatio nis nostre. Qui. n. nō ē consolatur nescit consolari. Eccl. 33. Qui nō ē tentatus qualia scit q̄ sunt in oī. i. i. qualibz p̄ssura Esa. 61. Sp̄s dñi misit me rē. vt consolaret oēs lugētes rē. Eccl. 48. Consolatus ē lugētes rē. Possim̄ dico consolari p̄ exhortationē ad tolerantīā passionū p̄mittēdo premia eterna: qua. s. exhortamur vos p̄ scripturas et in eternas ispiratio nes vt patiēter sustineam̄ et alios exhortem̄ exēplo nostri et p̄ ipsas scripturas. p̄r. Cori. ii. Ego. n. accepi a dño rē. Esa. 48. Que audiui a dño rē. ¶ Posita vtilitate que ex ap̄lis alijs puenit dictoz sequēter rōnez assignat dicēs. (Nō sicut abūdāt rē.) Et qz duo dixerat. s. qd̄ deus consolatur nos in oī tribulatione et qd̄ possim̄ et ipsi rē. Dic rōnez hōz duoz exponit et primo ostēdit quō deus consolatur nos in oī tribulatione. Sc̄do quō consolatio nostra cōuertit̄ in consolationē alioz ibi. (Siue autē tribulamur rē.) Dicit ḡ. Recte dico qd̄ consolatur nos in oī tribulatione nostra qz h̄z qd̄ abundant passioēs xpi in nobis: et dicit xpi. i. ichoate a xpo. Eccl. 9. A sanctuario meo incipite. In xpo. n. inciperunt passiones p̄ peccatis nostris qz ip̄e pctā nra pulit in corpe suo super lignū. p̄r. pe. z. Deinde paplos qd̄ dicebant. Mortificamur tota die. ps. rē. Deinde per martyres qui secti sunt tentati sunt rē. Heb. ii. Ultimo ipsi pctōres p̄ suis pctis patienter iram domini portabunt qz peccauerunt ei. Vel passiones xpi. i. quas sustinemus p̄pter xpm̄. Act. 5. Ibant ap̄li gaudentes rē. et. ps. Propter te mortificamur rē. Sicut inq̄ h̄z passiones abundant sic abundat per christum consolatio nostra. ps. Secundum multitudinem dolorum rē.

Lectio.

III.

S

Siue autē tribulamur pro vestra exhortatione et salute: siue consolamur pro vestra consolatione. siue exhortamur pro vestra exhortatione et salute que operatur tolerantiam earūdem passionum quas et nos patimur. vt spes nostra firma sit pro vobis scientes quoniam sicut socij passionū estis. sic eritis et consolationis. Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra que facta est in asia. quoniam supra modum grauati sumus supra virtutem. ita vt tederet nos etiam viuere. Sed ipsi in nobis ipsi responsū mortis habuimus. vt nō simus fidentes i nobis. sed in deo qui suscitatur mortuos qd̄ de tantis periculis nos eripuit et eruit in quem speramus quoniam adhuc eripiet adiuantibus vobis in oratione pro nobis. vt ex multaz personis faciez eius que in nobis est donationis. per multos gratie agantur pro nobis.

¶ Postq̄ ap̄ls ostēdit qd̄ deus consolatur seruos suos in tribulationibus. s. ministros fidei et predicatores: hic p̄nter manifestat qd̄ eoz consolatio cedit ad bonū alioz. Et circa hoc duo facit. Pr̄mo manifestat qualiter eoz consolatio sit ad alioz vtilitatem et salutem. Secundo ordinem huius consolationis et salutis insinuat ibi. (Que operantur tolerantiam rē.) Circa p̄mū aduertendum est qd̄ tria dicit ap̄ls se recepisse. Tribulationem cū dicit In omni tribulatione vestra: consolationem cum dicit. Qui consolatur nos. Exhortationem cum subdit. Ut possim̄ et ipsi rē. Accipiendo ergo hec tria passiuē dicimus qd̄ ap̄li consolant̄ tribulantur et exhortantur. Unde et tria ostēdit ap̄ls cedere ad cōsol

Ad corinthios II.

lacionem aliorum. et hoc in quodam ordine. Et primo eorum tribulationem cum dicit. (Sive inquit tribulamur etc.) quasi dicitur: vere quicquid recipimus est in bonum vestrum. Quia sive tribulamur pro vestra exhortatione et salute: quod si nostro exemplo monet vos deus ad passionum tolerantiam: unde puenit vobis salus eterna. unde primi Machab. 6. legitur. Et considerent elephantis sanguinem vultus: et moroz: ut acuerent eos ad bellum. Quod fit quoniam tepidis et pigris adhibentur passionibus sanctorum in exemplum. Secundo ostendit quod eorum consolatio in aliorum utilitate cedit cum dicit. (Sive consolamur.) quasi dicitur: ipsa nostra consolatio qua nos spe premii consolamur est ad consolationem vestram in quantum exemplo nostro vos etiam eadem spe premii habentes gaudetis. Tertio ostendit quod eorum exhortatio passiva est ad bonum aliorum dicens. (Sive exhortamur) propter iteram inspirationem vel per flagella: hoc est pro vestra exhortatione. scilicet ut vos ad maiora animemini: et salutem speretis. Unde dicitur. Machab. vlt. quod exhortati sermonibus inde etc. Sexto adiuuantes autem vos etc. Huius autem consolationis et salutis ordinem insinuat cum subdit. Que operantur tolerantiam etc. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit patientiam habitam in aduersis. Secundo manifestat fructum qui ex patientia puenit ibi. (Ut spes firma etc.) Dicit ergo. Dico quod hec ad vestram salutem cedunt: quod salus est vobis in hoc in quantum exemplo nostri estis fortes ad tolerantiam passionum: et ut patienter sustineatis passionibus quas et nos patimur. Luc. 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Iac. 5. Exemplum accipite fratres mei etc. Ex qua quidem patientia puenit vobis fructus: quod ex hoc spes nostra firma est pro vobis quod vos efficiamini heredes vite eterne. Ro. 5. Tribulatio patientiam operatur: patientia vero spes. Greg. Tanto spes in deum solidior surgit: quanto grauiora pro noie eius pertulerit. Nam ex passionibus quas sustinet sancti dei pro christo consurgit eis spes vite eterne. Et causa spei huius est: quod sumus scientes: quod sicut estis socii nostri in passionibus criticis socii et consolationis. i. vite eterne. z. Tim. 2. Fidelis sermo. nam si mortui sumus et viuimus etc. i. Pe. 4. Loquentes christi passionibus gaudete etc.

Consequenter cum dicit. (Non enim volumus vos etc.) Captat eorum beniuolentiam recitando quodam in speciali. Et circa hoc tria facit. Primo. n. describit persecutionem quam passus est in asia. Secundo spalem ei consolationem collatam ibi. (Qui de tartis.) Tertio subdit consolationis causam ibi. (Nam gloria etc.) Dicit ergo primum. non solum ea que dicta sunt de tribulationibus in generali bonum est vos scire: sed non volumus vos ignorare: quod scire est utile vobis in quantum exemplo nostri patientiores estis. Nolumus inquit vos ignorare de tribulatione nostra etc. Trens. 3. Recordare paupertatis mee etc. Hec est illa persecutio de qua legitur. Act. 19. Que facta est apostolo ab asianis quodam argentario concitante plebem contra eum: quam quidem apostolus exaggerat a tribus. Ex loco quod in asia: et hoc est quod dicit. Que super tribulatio. Facta est in asia: id est apud ephesum: que est in asia: vbi debuisset magis honorari et consolari. Ex acerbitate: quod supra consuetudinem humanarum passionum. et ideo dicit. Quonia supra modum sumus etc. Item supra posse: et ideo dicit supra virtutem. (Sed h. i. corin. 10. Fidelis deus qui non patietur vos tentari supra etc.)

Rnde dicitur quod pati supra virtutem potest intelligi dupliciter. Vel supra virtutes naturalem. et de hac loquitur hic: supra quam deus aliquando permittit sanctos tentari. Vel supra virtutem gratie: et de hac intelligitur illud. i. Cor. 10. Fidelis deus etc. supra quam non permittit aliquando deus tentari. Et quod apostolus loquatur hic de virtute naturali ostendit consequenter cum dicit. Ita ut tederet nos viuere. Costat enim quod inter alia viuere magis desiderat. Quando ergo est tanta persecutio ut et ipsa vita reddat tediosa manifestum est quod est supra virtutem nature. Et hoc est quod dicit. Ita ut etc. quasi dicitur. Sic erat grauis persecutio ut vita esset nobis tediosa. Job. 10. Tederet animam

meam vite mee. **C**ontra. Iac. 1. Omne gaudium existimate fratres mei etc. **R**nde dicitur quod tribulatio potest considerari dupliciter. Vel secundum se: et sic est tediosa: vel in comparatione ad finem: et sic est iocunda in quantum propter deum et spes vite eterne sustinetur. Et non solum erat nobis tediosa vita sed eramus certi de morte. Unde dicit. Sed ipsi in nobis responsum mortis. i. certitudine mortis habuimus. quasi dicitur. Opinio mea dictabat mihi hoc quod deberem mori. Vel aliter. responsum mortis. i. ipsa ratio diceret et eligeret mori propter tedium vite. Exaggerat etiam tribulationes ex causa. Unde dicit. Ut non simus in nobis etc. scilicet ut reprimat humanam superbiam. Jere. 16. Domine fortitudo mea et robur etc. Sed in omnibus confidamus de deo. Jere. 17. Benedictus qui confidit in domino etc. Et ideo dicit. Sed in deo qui suscitatur etc. i. Re. 2. Dominus mortificat et viuificat. Sed quod dominus non derelinquit sperantes in se: ideo subdit apostolus consolationem ei factam a domino dicens. Qui de tantis periculis etc. Et circa hoc tria facit. Primo describit consolationes presentem contra mala preterita. Secundo consolationem futuram. Tertio causam spei. Dicit ergo consolati sumus a deo qui eripuit nos in preterito de tantis periculis et eruit in presenti: quod non cessat liberare. Esa. 43. Cum transieris per aquas etc. In quem speramus quoniam eripiet. et adiecit in futuro. Ecc. 2. Qui timetis dominum sperate in illum. Huius autem spei causam nobis prebet orationes vestre. Unde dicit. Adiuuantibus vobis nos in orationibus: quas pro nobis facitis. Prover. 15. Frater qui iuuat a fratre etc. Ro. 15. Obsecro vos fratres pro domino iesu christo et per charitatem sancti spiritus ut adiuuetis me in orationibus vestris etc. Que quidem orationes necessarie sunt: quod de multa bona confert vni ad preces multorum: cuius ratio est. quod deus de bonis que confert vult exhiberi sibi gratias: et quod multi ex hoc teneantur ad gratiarum actiones: hoc autem fit quoniam ex eo quod dat vni ad preces multorum obligat sibi omnes ad quorum preces confert bonum aliquod: ut sic non solum ille cui confert: sed etiam ipsi rogantes gratias referant deo. Et hoc est quod dicit. Ut ex multarum personis. Et dicit ex multarum facierum vel quantum ad etatem: vel quantum ad conditionem: vel quantum ad diuersitatem gentium vel morum. Eius que in nobis est donatio. i. pro illa donatione. scilicet fidei que in nobis est. Per multos agatur gratie deo pro nobis Ephe. 5. Gratias agentes dei et patri. Vel aliter. Ut ex multarum personis facierum. i. conditionum personis. Dico eius donationis que est in nobis. i. que habent idem donum. scilicet fidei vel charitatis. i. ex multis personis illorum qui sunt in fide christi. Agantur etc. Et sic secundum hanc expositionem per diuersas facies intelliguntur diuersae virtutes: ut facies vnius dicatur illa virtus: in qua preeminet: sicut facies iob. patientia. facies dauid humilitas: et sic de alijs.

Lectio.

III.

Nam gloria nostra hec est testimonium conscientie nostre: quod in simplicitate cordis et in sinceritate dei: et non in sapientia carnali: sed in gratia dei conuersati sumus in hoc mundo. abundantius autem ad vos. Non enim alia scribimus vobis quam que legistis et cognouistis. Spero autem quod vos in fine cognoscetis sicut et cognouistis nos ex parte quod gloria vestra sumus: sicut et vos nostra in die domini nostri iesu christi.

Posita consolatione apostolo a deo facta post persecutionem: hic consequenter consolationis causam assignat que est de spe diuini auxilij. Et circa hoc duo facit. Primo proponit causas spei. Secundo adducit ad hoc testimonium eorum quibus scribit ibi.

(No. n. alia rē.) Dicit g. Dico q̄ speram⁹ adhuc eripi a domino ⁊ solari. Naz gloria rē. quasi dicat. cā hui⁹ est bona cōsciētia nostra. Spes enī est expectatio futuroꝝ ex grā ⁊ meritis pueniens. Unde ⁊ circa h̄ tria facit. Prio ondit gloriā quā h̄z de testimonio pure cōsciētie. Secdo cām hui⁹ glorie isinuat ibi. (Or in simplicitate.) Tertio manife stat vnde pueniat hec cā ibi. (Et nō in sapiētia carnali.) Dicit ergo. Ideo spero ⁊ cōfido de deo qz gloria nostra .i. glorioꝝ ex testimonio ⁊ puritate cōsciētie nostre: ex qbus secure pōt cōfidere de deo. i. Jo. 4. Si cor nostrū nō repre benderit rē. Ro. 8. Ipse spiritus testimoniū rē. Notandū aut q̄ cōsciētie testimoniū vep est qz nō decipit. Multi enī exteri⁹ vident boni q̄ in cōsciā sua non sunt boni. Et semp durat. S̄z nō dicit cōsciētie alioꝝ sed nostre: qz semp hō plus debet stare cōsciētie sue de se q̄ testimonio alioꝝ qd nō faciunt illi q̄ reputant se bonos ex hoc q̄ alij sunt mali nō ex hoc q̄ ipsi in veritate boni sint. Et illi q̄ gloriānt de bonitate alicui⁹ boni viri q̄ eis aliqua affinitate cōiungi tur. Lām aut hui⁹ glorie isinuat dicēs q̄ in simplicitate rē. q̄ p̄sistit in duob⁹. In duob⁹. n. p̄sistit puritas cōsciētie: vt. s. ea q̄ facit sint bōa ⁊ q̄ itētio faciētis sit recta: ⁊ ista dicit apls de se. Prio q̄ h̄z itentionēz rectā ad deū in opibus suis ⁊ iō dicit. Or in simplicitate. i. in rectitudine itētiōis. Sap. i. In simplicitate cordis rē. puer. ii. Simplicitas iustoz rē. Secdo q̄ ea que facit sunt bona. ⁊ ideo dicit. Et sinceritate opationis. Phil. p̄mo. Ut sitis sincerus sine offensa. Un aut pueniat hui⁹ glorie cā manifestat subdēs. Sed nō in sapiētia car. Hoc pōt dupliciter legi. P̄mo vt referat ad hoc qd imediate precedit. s. dei. Et tūc ē isinuatū: vñ veniat ei sinceritas ⁊ simplicitas. quasi dicat. Multi antiq fuerūt sapiētēs i sapiētia terrena sicut phi. Et multi iudei pure vixerūt cōfidētēs in iusticia legis: sed nos nō in sapiētia carnali q̄ fm naturas rez vel desideria carnis ē sed in gratia dei cōuersati sum⁹ in hoc mūdo. Ro. 8. Pruden tia carnis mors est rē. p̄ime Lozib. z. Nō in persuasibili bus humane rē. p̄ime Loz. i. s. Gratia dei sum id qd sum. Uel etiā fm hunc modū. Nō in sapiētia rē. i. quasi in iuxta humane sapiētie: sed gratie dei. Prouer. 3. Ne imitaris pruden tia tue. Alio modo pōt exponi vt hoc qd dicit i simplici tate rē. referat ad puritatē vite h̄ vero qd dicit. Nō i sapiētia rē. referat ad veritatē doctrine quasi dicat. Sicut vita nostra ē in simplicitate ⁊ sinceritate dei: sic doctrina nō in sapiētia carnali: sed i gratia dei. S̄z tñ due p̄me magis valēt. Et licet sic bene p̄uersati sumus sic in mūdo isto: tñ abūdantius c̄tum ad vos. qz. s. ab alijs ecclesijs recepe rat sumptus: ab eis non: infra. ii. Alias ecclesias expoliavi. Et rō huius pōt esse: qz auari erāt. vñ ne p̄tristaret eos noluit ab eis recipere sumptus.

(Cōsequēter huius sancte sue p̄uersatiōis testimoniū eorū inuocat dicēs. (No. n. alia rē.) q̄si dicat. hec q̄ scribimus vobis nō sunt vobis icognita: qz iā legisistis ea in p̄ma eplā ⁊ cognouistis p̄ experiētiā opeꝝ. z. Jo. z. Nō mādatuz nolū. Et licz nō p̄fecte cognoueritis qz p̄paratis vobis pseu do aplos: spero tñ q̄ vsqz in finē. s. vite cognoscetis. s. p̄fecte sicut vsqz modo cognouistis nos ex parte. Cuius ratio est: qz cum quis videt aliquē aliqd bene incipere debz spe rare q̄ semp bene p̄ficiat. Et quare: qz cepit i vobis op⁹ bonum rē. vt dicitur phi. i. Et cognoscetis qz nos sumus gloria vestra. i. per nos debetis cōsequi gloriā eternāz ad quā homo puenit p̄ fidez xpi quā predicam⁹ vobis. puer. io. Gloria filioꝝ sunt patres eoz. Ita dico sum⁹ gloria ves tra sicut ⁊ vos n̄ra gloria estis: qz p̄ vos a nobis istructos habere speramus p̄miuz eterne glorie. i. Thez. z. Que ē spes nostra aut corona glorie nostre: nōne vos. Et hec glo ria erit nobis ex vobis in die dñi nostri iesu xpi. i. in die iu

dici qui dicit dies xpi: qz tūc faciet volūtatem suā cū pec catorib⁹ puniēdo eos q̄ in hoc mūdo fecerūt volūtate suā peccādo. ps. Lum accepero tēpus ego iusti: rē. Apo. zo. Li bri aperti sunt rē.

Lectio.

V.

Hac confidentia nolui prius veni re ad vos vt secundam gratiam habe retis ⁊ per vos transirem in macedo niam. ⁊ iterum a macedonia venirez ad vos ⁊ a vobis deduci in iudeam. Luz ergo hoc voluissē: nisi quid leuitate vsus sum⁹. Aut que cogito fm carnem cogito vt sit apud me: ē ⁊ nō. Fidelis autēz deus qz sermo noster qui fuit apud vos: nō est in illo. est ⁊ nō: sed est in il lo est. Dei enim filius iesus christus qui in vo bis per nos predicatus est. per me ⁊ siluanum ⁊ timotheum: nō fuit in illo est ⁊ non: sed est in illo fuit. Quotquot enim p̄missiones dei sunt in illo est: ideo ⁊ per ipsum amē deo ad gloriāz vestram. Qui autem confirmat nos vobiscuz in christo ⁊ qui vixit nos deus: ⁊ qui signauit nos ⁊ dedit pignus spiritus in cordib⁹ nostris. Ego autem testē deum inuoco in animā meā: q̄ parcens vobis nō veni vltra corinthū: nō qz dñamur fidei vestre: sed adiutores sumus gau dij vestri. Nam fide statis.

(Apl̄s captata beniuolētia corinthioꝝ: p̄sequēter excusa tionē suā addit. ⁊ circa hoc tria facit. P̄mo. n. ponit iten tum. Secdo sub qōne accusationē p̄tra eum ab eis factam exponit ibi. (Luz ergo hoc rē.) Tertio excusat se ibi. (Fi delis autēz deus.) Circa primū sciēdū ē q̄ apls in p̄ma eplā quā nos nō habemus missa ab eo corinthijs vl per nūciuz p̄miserat eis q̄ p̄mo iret ad eos anteq̄ iret in macedoniā ⁊ p̄ eos iret in macedoniā ⁊ inde itez rediret in achaiam in qua est corinthū ⁊ de achaiā in iudeā. postmodū in sc̄ba eplā quā nos habem⁹ p̄mā scribit eis q̄ p̄mo iret in mace doniā ⁊ postmodū iret in corinthū. Quia ḡ vñ fm hoc con trariū p̄me p̄missioni. apls excusat se mō de h̄. Ponēs pri mo ipsaz p̄missionē prio factā: ⁊ iō dicit. Et hac cōfidentia quasi dicat: vos scitis puritatē ⁊ sinceritatē meā: ⁊ estis te stes mei ⁊ gloria mea. ideo in hac cōfidentia. i. in hoc cōfissus qz per alterutruz gloriāz speram⁹ volui prio venire ad vos vt sc̄dam grām haberetis. qz sc̄da visitatio ⁊ p̄firma tio in fide dicit sc̄da grā respectu p̄uersiōis quā primo ha buerūt ministerio ⁊ p̄dicatiōe ipsius: ⁊ p̄ vos trāsire in ma cedoniā ⁊ itez a macedonia venire ad vos ⁊ a vobis de duci in iudeā. Iste est ordo p̄me p̄missionis: sed in p̄ceden ti eplā est ordo cōtrarius sicut dictū est.

(Cōsequēter hui⁹ mutatiōis accusationē qua accusabant eū corinthij ponit sub qōne dicēs. (Luz ḡ h̄ voluissē rē.) duo iponebāt ei ex hoc: leuitatez qz mutauerat p̄positum Eccl. z7. Stultus vt luna mutat. Et carnalitatē qz visum erat eis q̄ ex aliquo carnali ⁊ humano affectu hoc fecisset Un hec duo tāgit ⁊ p̄mo leuitatē. vñ dicit. Nūqd leuitate vsus sum si nō feci qd aliqñ volui. Absit. hester. is. Nec pu tare debetis si diuersa iubeamus ex animi leuitate venire ps. In populo graui rē. Secdo tāgit carnalitatē cū dicit. Aut nūqd ea que cogito faciēda vel dimittēda fm carnē cogi to. i. ea aliqñ carnalē affectū. Ut sit apud me ē ⁊ nō. i. as firmatio ⁊ negatio. Infra. io. Arbitrantur nos tanq̄ fm

carne ambulem? Jac. i. Vir duplex animo etc. Exposita eorum accusatione consequenter excusat se dicens. Fidelis autem deus etc. circa hoc duo facit. Primo insinuat se non fuisse mentitum. Secundo ostendit modum quo non fuit mentitus ibi. (Qui autem confirmat etc.) Quod autem non fuerit mentitus excusat se dupliciter. scilicet ex consuetudine: et ex causa. Ex consuetudine quod dicitur. quod non debet credi quod aliquis de facili mentiat: quod nunquam iuentus est mendax. et secundum hanc expositionem fidelis deus etc. accipit in vi iuramenti: quasi testis sit mihi deus: quod sermo meus: scilicet predicationis quod fuit apud vos non est in illo est et non in illo est in illo falsitas. Deinde. 32. Deo fidelis et absque vlla etc. Si autem sumus fidelis deus etc. per veritatem diuine promissionis tunc est sensus. Fidelis est deus. id est. seruatur promissa sua. promiserat autem mittere ad vos predicatores veritatis. Iere. 3. Dabo vobis pastores iuxta cor etc. Et ideo cum sum missus ab eo sermo noster quod fuit etc. sicut supra. Ex causa excusat se cum dicit. Dei. n. filius. et hunc duplicem. scilicet motum et efficiere ibi. (Qui autem confirmat etc.) Causa autem motiva ad non mentiendum est: quod quod assumit aliquod officium naturaliter mouet ad ea que congruunt illi officio: et non ad contraria. Sed stat quod officium applicum est predicare veritatem. Non ergo mouet ad contrarium veritatis quod est mentiri. Et circa hoc tria facit. Primo probat veritatem dicti sui per dictum christi. Secundo veritatem christi per deum dei ibi. (Quotquot autem etc.) Tertio concludit suum propositum ibi. (Ioh. et per ipsum etc.) Dicit ergo. Primo dico quod dicta nostra debent reputari vera et vera sunt: quod predicauimus christum in quo non fuit aliqua falsitas: et hoc est quod dicit. Dei. n. filius christus quod est predicatus per nos iuobis: per me. scilicet principaliter et filium secundario. Iste est sylas de quo habet Act. 15. et Timotheus de quo supra. Iste. n. duo fuerunt cum apostolo qui primo conuertit eos. In illo. scilicet filio dei non fuit est et non in. falsitas. vel non fecit quod non uenit. Sed fuit in illo est. id est. veritas: nam veritas et ens conuertuntur. Job. 14. Ego sum via veritas et vita. Sed quod posset videri dubium hoc quod dicit quod in christo non fuit falsitas. ideo statim probat subdistinguit. Quotquot autem etc. et probat hoc modo. Constat quod in illo quod est manifestatum diuine veritatis non potest esse falsitas: filius dei venit ad manifestandum diuinam veritatem in promissionibus a deo factis complendis per ipsum. ergo in ipso non est falsitas. Et hoc est quod dicit. Non est in filio dei est et non: sed est quod quotquot promissiones dei. scilicet sunt facte hominibus in illo: id est in christo est. id est in christo verificantur et complentur. Ro. 15. Dico iesum christum ministrum fuisse etc. Ad firmandas etc. Ex his ergo concludit quod postquam dea sua vera sunt quod predicat filium dei in quo est veritas. ideo et per ipsum. scilicet christum dicimus. Amen deo est verum. Apoc. 1. Nec dicit amen testis fidelis etc. Esa. 65. Qui benedictus est in terra benedicebit in deo amen etc. Et ista veritatem dicimus deo. id est ad honorem dei. scilicet manifestates eius veritatem et gloriam nostram: quod gloria nostra est conuersio vestra. vel gloria vestra: quod gloria nostra est ostendere et predicare verbum dei.

Consequenter cum dicit. (Qui autem confirmat nos etc.) perbat apostolus quod non est mentitus per causam efficientem sic. licet. n. homo ex libero arbitrio possit uti lingua sua ad verum vel ad falsum loquendum. nihilominus tamen deus potest confirmare homines sic in vero: ut non nisi vera loquantur. Si ergo deus aliquem confirmaret in vero manifestum est quod non diceret falsum. sed deus confirmat nos in veritate. ergo etc. Et ideo dicit quod deus est qui confirmat nos nobiscum in christo. id est in vera predicatione christi quasi dicit. Si christus esset extra nos possemus mentiri: sed ex quo est nobiscum et nos sumus in christo non metimur. ps. Ego firmavi columnas eius etc. Sumus ergo in christo dupliciter. scilicet per gratiam et per gloriam. per gratiam quod sumus in quantum vncti sumus spiritu sancti gratia et effecti sumus membra christi et iuncti sibi: quia etiam gratia christus vnctus est secundum quod homo. ps. Unxit te deus etc. Et ex plenitudine istius vnctionis redundauit in omnes suos. sicut vnguentum in capite. scilicet christo quod descendit etc. Et ideo dicit quod vn-

xit nos deus vnxit in reges et sacerdotes Apoc. 5. Sciscisti nos deo etc. id est. per. z. Nos autem genus electus etc. Unio nem autem que est per gloriam non habemus in re sed in spe certam in quantum habemus firmam spem vite eterne. Et habemus duplicem certitudinem spei huius vnionis consequente. Una est per signum. Alia per pignus. Per signum euidentem: quod si dei. Unde dicit. Signauit nos signo filii dei christi. Ite signum crucis etc. 9. Signa thau. id est. signum crucis Apoc. 7. Quoad usque signem seruos dei nostri etc. Et hoc per spiritum sanctum Ro. 8. Si quis spiritum christi non habet etc. Et ideo speciale et certum signum est vite eterne consequente figurari christo. Lan. 8. Pone me ut signaculum etc. Vel signauit signo vite. per pignus vero maximus: quod spiritus sancti. et ideo dicit. Dedit pignus spiritus in cordibus nostris. De quo certum est quod nullus potest eum accipere a nobis. Sed nota in pignore duo sunt consideranda. scilicet quod faciat spem habere rei et quod valeat tamen quantum valet res vlt plus. et hec duo sunt in spiritu sancto. quasi considerem substantiam spiritus sancti sic valet tamen spiritus sanctus quantum vita eterna quod est ipse deus. quod. scilicet. valet quantum omnes tres persone. Si vero consideret modum habendi sic facit spem: et non possessionem vite eterne. quod nodum perfecte habemus ipsi in vita ista. Et ideo non perfecte beati sumus: nisi quando perfecte habebimus in patria. ephe. 1. Signati estis spiritu.

Consequenter cum dicit. (Ego autem testis etc.) Excusat se de eo quod non venit. et hoc per iuramentum quod maius est. Et circa hoc tria facit. Primo ponit suam excusationem. Secundo respondet tacite questionibus ibi. (Non quia dominamur.) Tertio exponit quod dicit ibi. (Nam fide statis.) Excusat autem se per iuramentum duplex. Unum attestacionis cum dicit. Ego autem testis dei inuoco. Aliud est execrationis cum dicit. In animam meam. id est. contra animam meam Ro. 1. Testis est mihi deus etc. Testis in quantum inuoco deum quia non veni ultra: id est post primam vicem vel postquam discessi a vobis. et hoc feci parcens vobis. scilicet quia ipse sciebat eos incorrigibiles. vni si uiuis tunc aut puniuis: et sic forte recessissent totaliter a fide. aut non puniuis: et sic dedisset occasionem magis peccandi. Sed quia aliquis posset dicere quare dicitis. parcens vobis. Numquid dominus noster estis: ideo consequenter hoc remouet dicens. Non dico quia dominamur fidei vestre sed adiutor etc. quasi dicat non dico huius dominus sed ut coadiutor. id est. per. 5. Non. n. dominantes in clericis etc. Adiutor in quantum gaudium vestri vel emendationis vestre. Quare autem dicat fidei vestre exponit consequenter dicens. Nam fide statis: id est statis in gratia ista christi per fidem. CAP. II.

Tarui autem hoc ipsum apud me. ne iterum in tristitia venirem ad vos. Si enim ego contristo vos. et quis est qui me letificet nisi qui contristatur ex me? Et hoc ipsi scripsi vobis. ut non cum venero tristitiam super tristitiam habeam. de quo oportuerat me gaudere. confidens in omnibus vobis quia gaudium meum omnium vestrum est. Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas. non ut tristemiini sed ut sciatis quam charitatem habeam abundanter in vobis.

Apostolus supra posuit excusationem in generali de morte eundi ad corinthios: hic vero insinuat causam tante morte: et quomodo eis peperit. Circa hoc autem duo facit. Primo enim insinuat vnam causam dilationis fuisse ne in aduentu suo tristitiam inferret eis. Secundo ostendit alias causas fuisse ne fructus quem apud alios sperabat et iceperat

facere ipediret ibi. (Cum venissem autem etc.) Circa primum duo facit. Primo ostendit causam dilationis esse in conuersione tristitia inferret. Secundo loquitur in speciali de quodam qui eum contristauerat ibi. (Si quis autem contristauit me.) Circa primum tria facit. Primo assignat rationem quare venire distulit. Secundo causas dicit assignat. (Si enim ego contristatus etc.) Tertio manifestat quod dicit ibi. (Nam ex multa tribulatione.) Dicit ergo dicit quod non venit ad vos parcens vobis. in hoc. scilicet quod noluit vos contristare: et ideo statuit: id est firmiter disposuit hoc ipsum apud me quod proposui cum aliam epistolam misisset. Ecc. 37. Ante omnia verbum verum etc. Ne itaque alia vice in tristitia venirem ad vos. id est vos contristem. Et ratio quare noluit eos contristare est illa qua dominus noluit ieiunare discipulos suos. scilicet ad hoc ut amore et non timore afficerentur ad christum et iungeretur sibi. Voluit enim eos dominus firmare et nutrire in fide in omni dulcedine et desiderio cordis. et sic firmari ex amore non de facili euellerentur propter tribulationes quae aque multe non potuerunt extinguere charitatem. Cant. 8. Sicut apulus non vult eos propter hoc contristare. Rationem huius dicit. scilicet quod non vult eos contristare assignat cum dicit. (Si enim ego tristatus etc.) Et circa hoc duo facit. Primo assignat causas quare noluit eos contristare. Secundo manifestat quare hoc significauit ibi. (Et hoc ipsum scripsi.) Dicit ergo. Ratio quare noluit in tristitia venire est: quod tristitia vestra redundat in tristitia meam. et de consolatione vestra gaudeo. et solum vos consolamini me cum sum apud vos unde si venirem et contristarer vos ego ex tristitia vestra tristarer: et sic nullus esset qui letificaret me in vos qui contristamini ex me quod contristatus non de facili alius consolatur. Prover. 10. Filius sapiens etc. puer. 29. Vir qui amat sapientiam etc. Vel aliter est duplex tristitia. Una seculi alia finem deum que penitentiam in salutem operat. Apulus non loquitur de prima sed de secunda. Et dicit ex hoc ipso ego consolabor si tristatus vos. id est si inceptando reducat ad penitentiam: sed si venirem et viderem vos non penitere de peccatis tunc nullam consolationem haberem. quod nullus contristatus et penitet ex me. id est mea correptione et increpatione. Causa autem quare hoc scribo vobis est. ut ita disponatis vos: quod quando venero non habeam tristitiam de eo quod viderem vos incorrectos super tristitiam quam habui quando audivi vos peccasse. Et circa hoc duo facit. primo ponit ammonitionem. Secundo spiritus de impletione ammonitionis ostendit ibi. (Consolans etc.) Ammonitio est ista. Ideo scripsi vobis hoc. scilicet quod tristatus de peccato vestro commissio. scilicet peccati. Iniquis operibus animas iusti cruciabatur etc. Ut paretis et disponatis vos corrigendo ut cum venero ad vos non habeam tristitiam de peccatis de quibus scribo vobis oportuerat me gaudere. id est debebam letari: et non contristari. scilicet de penitentia vestra. Luc. 15. Gaudium est angelis dei etc. Quale autem spiritum habeat de impletione sue ammonitionis subdit dicens. Consolans etc. quasi dicat. hanc fiduciam habeo de vobis taliter disponi vos. ut cum venero omnes detis mihi maiorem gaudium et hoc debetis libenter facere: quia gaudium meum etc. id est cedit ad gaudium vestrum. vel est propter gaudium vestrum quod habetis de recuperatione gratiae. i. Thim. 2. Quod est gaudium meum etc. Ro. 12. Gaudete cum gaudetis etc. Sed quod posset aliquis dubitare de hoc quod dicit. Ne cum venero tristitia super tristitiam habeam et querere quam tristitiam habuit de eis: id est sequenter hoc exponit dicens. Nam ex multa tribulatione etc. Et circa hoc duo facit. Primo manifestat tristitiam iam dudum habitam. Secundo respondet cuidam tacite questionem ibi. (Non ut contristemini etc.) Dicit ergo primo. quod haberem tristitiam si non inuenirem vos correctos super tristitiam quam habui quando peccatis et oportuit me contristare vos redarguendo dure. Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi primam epistolam per multas lacrimas quas fudi pro vobis iam mortui pro peccato. Jere. 9. Quis dabit capiti meo aquas etc. Ecc. 22. Confusio est patri de filio idisciplinato Eia. 57. Justus perit et non est

qui recogitet etc. Sciendum est autem quod duo ponit ad exaggerationem tristitiae. tribulationem. scilicet et angustiam quod vnum additum alteri aggrauat tristitiam. Nam aliquis quod tribulatur. sed sine angustia tunc. scilicet quod aliquis aduersitate quasi acutissimo tribulo pungitur. et tamen videt sibi patere vias euadendi. quod si non pateat tribulationi angustia iungitur. Dicit ergo ex multa tribulatione qua pungebar de malo vestri et angustia cordis. quod non videbam vnum de facili posset ponit remedium. Scripsi etc. ps. Tribulatio et angustia inueniunt me. Sed quod posset dicere. O apostole etiam hec scribis nobis. ut tristemur. et id est bene remouet dicens. Non ut contristemini. scilicet scribo vobis illa: sed ut sciatis quam charitatem habeam in vobis. Duo enim sunt signa dilectionis. scilicet quod gaudeat quis de bono alterius et tristetur de malo eius: et hec ego habeo ad vos infra. 5. Charitas christi urget nos. Abundantius quam credatis. vel abundantius quam ad alios. **Lectio.** II.

S quis contristauit me: non me contristauit: sed ex parte ut non onerem omnes vos. Sufficit illi qui eiusmodi est oburgatio hec que fita pluribus. ita ut econtrario magis donetis et consolamini. ne forte abundantiori tristitia absorbeat qui eiusmodi est. Propter quod obsecro vos. ut confirmetis in illum charitatem: Ideo enim et scripsi vobis ut cognoscam experimentum vestrum. an in omnibus obedientes sitis. Cui autem aliquid donastis. et ego. Nam et ego quod donavi. si quod donavi propter vos in persona christi. ut non circumueniamur a satana. Non enim ignoramus cogitationes eius.

Postquam apostolus insinuauit causam dilationis ne. scilicet tristitiam inferret: et de eius contristatione tractauit. hic sequenter tractat de tristitate. Et circa hoc tria facit. Primo enim exaggerat culpam contristantis. Secundo penam eius pro culpa infligit ibi. (Sufficit illi etc.) Tertio hortatur eos habere misericordiam ad contristatam ibi. (Ita et econtrario etc.) Dicit ergo primo. scripsi vobis per multas lacrimas quas fudi propter tristitiam conceptam et propter penam infligendam peccanti. Sed si quis contristauit me ille. scilicet fornicarius de quo dicit. i. cor. 5. Dio audit iter vos fornicatio etc. Iste inquam et si contristauit non contristauit me sed ex parte. id est non contristauit me. scilicet solum sed vos et nos. Non omnes sed ex parte. Et hoc dico non ut onerem vos omnes: id est ut vobis hoc omnibus non imponam derisorie loquendo quasi dicat. non ita estis boni et diligitis me quod propter tristitiam meam et pro peccato fratris omnes doleatis. Vel ut onerem omnes vos non tamen illos qui non doluerunt de peccato. Vel aliter dicens dum et melius. Non me contristauit sed ex parte etc. Sciendum est enim quod aliquis aliquis tristatur totaliter et aliquis non totaliter. Totaliter quidem tristatur quis quando propter tristitiam absorbetur a dolore. et hec tristitia est que morte operatur ut dicit. infra. 7. Que quidem finem peccati non cadit in sapientem. Non totaliter autem tristatur quis quando licet ex aliquo malo quod patitur seu videt fieri tristatur: tamen ex alijs causis bonis gaudet: et ista tristitia est finem deum et cadit in sapientem. Quia ergo apostolus dicit se contristatum ne credatur totaliter a tristitia absorptus quod non est sapiens. dicit se contristatum ex parte quasi non totaliter. Et finem hoc legitur sic. Contristauit me. scilicet fornicarius propter peccatum suum: sed non me contristauit totaliter: quod licet in ipso pro peccatum habuerit tristitiam: tamen in vobis pro multa bona quae facitis et in ipso pro penitentia quam fecit habeo gaudium. Et dico ex parte ut non onerem omnes vos id est ut non imponam vobis

Ad corinthios II.

hoc onus: q. s. contristaueritis me. Sed ne isti pp tristitia apli adhuc vellent eum magis punire: ostendit eis penam sufficentem fuisse dicens. Sufficit illi q. cuiusmodi est: q. s. contristauit me tam grauius peccando: obiurgatio q. fit a pluribus. i. tam manifesta et dura correctio: scz q. separatus fuit ab o. coione. idest excoicatus ab ecclesia et traditus sathane: vt bñ i. Lozin. 5. Est ergo sufficiens hec pena. ppter dictas causas. Vel pot dicit sufficiens no q. ad dei iudiciu: sed q. tum expediebat tpi et persone. Melius. n. est sic seruare lenitatis spum in corrigedo: vt p penitentia correctiois fructus sequatur. q. si durius corrigat: et desperet peccas. et maioribus peccatis imergatur. Et io dñ. Eccl. 21. Obiurgatio et iuriue annullabit substantia. Quia q. pena sufficiens fuit et penitentia egit. io cosequeter iducit eos ad miserendum dicens. Ita vt ecotra magis re. Ubi tria facit. Prio mandat vt ei: scz peccati peant. Secudo huius ronez assignat ibi. (Ne forte re.) Tertio iducit eos ad obseruatiã huius monitionis ibi. (Propter qd re.) Dicit ergo pmo. Dico q. sufficiens pena est illi. et intantũ vt veliz vt ecotrario magis donetis. i. remittatis. Luc. 6. Dimittite et dimittet vobis. Eph. 4. Donates iuice sicut et deus in xpo donauit vobis. Et no solu donetis: sz qd plus est cõsolemini. et hoc pponẽdo sibi exẽpla peccantiũ: q. restituti sunt ad statũ gratie. sicut dicitur de dauid. petro. paulo. et magdalena. et p verba dei. Eccl. 18. Nolo mortem peccatoris re. i. Theb. vlti. Corripite inquietos solamini pusillanimes re. Rõnem aut huius ammonitionis subdit. Ne forte abundantiori tristitia absorbeat q. cuiusmodi est. Alijs eni ppter peccatum et penã peccati aliqñ sic mergit tristitia q. absorbeat: diu nullum habz solatorẽ: et hoc e. malu. qz no segtur ex h penitentie fructus q. sperat. s. correctio: sed potius desperas tradit se oibus peccatis sicut cayn cũ dixit. Maior e. iniquitas re. Hen. 4. Et ephe. 4. Qui desperates tradiderunt se re. Et propter hoc dñ. z. Reg. 2. q. periculosa res est desperatio. Et ideo dicebat dauid in. ps. Neq. absorbeat me re. Et io ne hoc ptingat dicit. Consolemini: vt. s. cessz a peccato. Esa. 27. Vic e. ois fructus vt auferat peccatũ. Cõtra. aplis no solu p rõnem: sed ex alijs causis iducit eos ad hoc cum dicit. Propter qd obsecro re. Et iducit eos a tribus. Pmo precib. dicẽs. Propter qd. s. ne absorbeat obsecro q. possuz precipere. Phylem. Multa fiducia habes in xpo iesu iperãdi tibi re. Contrarium faciunt mali plati. Eccl. 34. Cum auferitate impabatis eis re. Ut confirmetis in illum charitatem. Qd fit si ostenditis charitatẽ vram ad euẽ et no abominamini eum p peccatã nec ptenitis. sed pp solationẽ vraz facitis eum habere odio pctũ suũ et diligere iusticias. Luc. 22. Et tu auersus cõfirma fratres tuos re. Secdo precepto dicẽs. Jo. n. scripsi b. s. vt cognoscã experimẽtũ vram an in oibus obediẽtes sitis. Et dicit in oibus. s. siue in his q. placet vobis. siue in his q. displicet. Prio. n. madauerat eis q. excoicarent eum et isti fecerunt madautũ apli. nũc vo scdo mandatis eis q. peant. Et io dicit. An in oibus obediẽtes sitis. Tertio ex cõmemoratiõẽ bñficiũ cũ dicit. Cui aut re. Quia si dicit. vos debetis hoc facere. qz etiaz ego feci. Si. n. vos remisistis alicui et rogastis me q. ego remitterẽ et ego remisi. Et b. e. qd dicit. Cui aut aliqd donastis vos et ego. s. donauit. Et b. p. Naz et ego qd donauit re. Ubi quatuor taguntur ad hõ donationẽ seu remissionẽ necessaria. Primus e. discretio vt. s. no passim et temere remittat. Et io dicit. Si quid idebito modo. puer. 4. Palpebre tue pcedat re. Secundum finis: qz no ppter amorẽ vel odiũ debet fieri. sed ppter vtilitatẽ aliquã ecclesie vel aliquoz. Et ideo dicit. Propter vos. Tertiu e. auctoritas. qz no o. fieri auctoritate ppria: sed xpi. q. remittit peccata auctoritate: aly vo qd commissum e. ministerio et sicut membra xpi. Et io dicit in pso

na xpi. s. no mea auctoritate. Et tñ qd cũq. remittet xps remittit. Joan. 20. Quoz remiseritis peccata re. Quartus e. necessitas. Unde dicit. Ut no circuuiamur a sathana. Dyabolus eniz multos decepit: quosdã. s. trahedo ad peccatoz ppetrationẽ. quosdã vo ad nimia rigiditatem cõtra peccates. vt si n. pt eos bñe p ppetratõẽz facioz: saltẽ pdat quos iam hz p prelatoz austeritatẽ: q. eos no misericorditer corrigetes in desperationẽ iducit: et sic et hos non pdit et illos dyaboli laqus icludit. Eccles. 7. Noli esse nimis iustus. i. pe. 5. Aduersarius vester dyabolus re. Et b. ptingeret vobis si no remittam peccatis. Et io vt no circuuiamur a sathana: ego donauit si qd donauit. No eni ignoramus cogitatos eius. s. sathane vcz est in gñali. sed i speciali nullus potest scire eius cogitationes nisi solus deus. Job. 41. Quis reuelauit faciem idumenti eius re.

Lectio.

III.

Cum venissem autem troadem propter euangelium christi. et ostium mihi apertum esset in domino: non habui requiem spiritui meo: eo quod non inueni titum fratrem meum: sed valefaciens eis profectus sum in macedonias. Deo autem gratias qui semper triumphat nos in christo iesu et odorem noticie sue manifestat per nos in omni loco: quia christi bonus odor sumus deo in his qui salui fiunt. et in his qui pereunt. Alijs quidem odor mortis in morte. alijs autem odor vite in vitaz. Et ad hec quis tã idoneus? Non enim sumus sicut plurimi adulterates verbum dei: sed ex sinceritate sicut ex deo coram deo in christo loquimur.

Posita prima causa sue dilationis: ne. s. cum tristitia iret ad eos: hic ponit causas scdam que e. ex fructu que alicubi faciebat. Et circa hoc duo facit. Pmo ponit sui itineris pcessum. Secdo ipsius pcessus effectum ibi. (Deo autem gratias re.) Circa primus duo facit. Prio ostendit impedimentum fructificandi qd habuit in troade. Secdo subiungit pcessum suum in macedonia ibi. (Sed valefaciens re.) Dicit g. (Cum venissem troadẽ pp euãgelium. i. ad pdicandũ xps. Job. 15. Posui vos vt eatis re. (Et hostium mihi apertũ eẽt. i. mētes hominũ parate et disposite essent ad recipiendum pdicatiois verba et xps. i. Lozi. 16. Ostium mihi apertũ e. re. Apoc. 3. Ecce sto ad ostium re. sed no in quocũq. imo in ostio: qz ipa pparatio mentis humane e. ex v̄tute diuina. Naz licet facilitas et pparatiois cã e. deus. Tren. vlt. Conuerte nos dñe ad te et auertemur. Cũ inq. ita esset apertũ mihi ostium in domino no habui requiẽ spiritui meo: idest no potui facere. qd spũs meus volebat: idest dictabat. Tunc. n. dñ. habere spiritus requiẽ qñ efficit qd vult. sicut tũc dñ. caro requiẽ scere quãdo habz qd concupiscit. Luc. 12. Anima mea habes multa bona re. Apostolus no dicit. no habui requiem carni mee vel corpori: sed spiritui meo: idest volũtati mee spirituali: que est vt christum firmem in cordibus hominum. Et impeditur: qz videbat corda parata et disposita et no poterat predicare. Sed quare no habuit requiem spiritui suo subdit. Eo q. no inueni titum fratrem meum: idest ppter absentiam titi: et hoc duplici de causa. Una cã est: q. licet apostolus sciret oēs linguas: ita vt diceret. Gratias ago deo meo q. omniũ vestrum lingua loquor: tamẽ magis expeditus: et edoctus erat in lingua hebreã q. in greca

Titus autem magis in greca. Et ideo volebat eum habere presentem ut predicaret in troade. Et quia erat absens. nam corinthii detinuerunt eum: dicit. Non habui requiem spiritui meo. sed quia dona dei non sunt imperfecta et donum linguarum fuit spiritualiter apostolis collatum ad predicandum per totum mundum. psalmus. In omnem terram exiit sonus eorum etc. Et ideo alia causa est melior que est quia apostolus iminebat in troade multa facienda. Nam ex una parte iminebat ei predicare his qui parati erant recipere christum per fidem. ex alia parte iminebat ei resistere aduersariis qui impediebant. et ideo: quia ipse non poterat solus ista facere angustia habet de absentia titi qui istetisset predicandi et conuersioni bonorum et apostolus solus restitisset aduersariis. Et spiritualiter etiam hoc scribit eis ut inuat quod non solum prima causa dilationis sue fuit ex eis. sed etiam scilicet. Nam ipse propter duriciam et dissensionem eorum detinuerat tanto tempore titum. et ideo dicit. Ego quod non inueni titum fratrem vel in christo. vel coadiutorum. puerus. is. frater qui inuaf a fratre etc. Et quia non inueni titum in troade non remansit ibi. sed ualefaciens eis qui erant conuersi: et in quibus ostium apertum erat perfectus sum in macedonia ubi credebatur eum inuenire. Causa autem essendi in macedonia legitur Act. 16. ubi dicitur quod uir macedo etc.

Consequenter cum dicit. Gratias autem deo etc. Ponit perfectum sui processum. Et circa hoc duo facit. primo. n. describit ordinem sui processus. Secundo. excludit ab isto processu pseudo apostolos ubi. Ad hoc quod tam idoneus etc. Circa primum duo facit. primo insinuat perfectum quem faciebat. Secundo exponit quoddam quod dixerat ibi. Christus bonus odor etc. Circa primum sciendum quod apostolus perfectum et fructum quem faciebat non attribuit sibi neque proprie virtuti sed deo. i. Cor. 15. Abundantius omnibus laboraui non ego: sed gratia etc. Et ideo dicit. Gratias autem deo: scilicet ago. i. thes. 5. In omnibus gratias agite. Ephe. 5. Gratias agere etc. Qui semper triumphat in christo iesu. i. triumphare nos facit in predicatione christi contra aduersarios. Ubi sciendum est quod predicatorum uitatis duo debet facere. scilicet exhortari in doctrina sacra. et tradicere deuincere. et hoc dupliciter. disputatione hereticos. patientia uero persecutores. Unde per ordinem ista tangit hic apostolus. et ideo dicit. Qui triumphat nos contra tradicetes. Ro. 8. In his omnibus superamus. Et. i. macha. z. Non in fortitudine exercitus victoria belli: sed de celo etc. Et odor notice sue manifestat per nos in omni loco. quantum ad exhortationem sacre doctrine. Sed odor notice sue exponit gloriam. id est filium suum. sed melius est ut hoc dicat ad differentiam notice de deo quam faciunt alie scientie et quam facit fides. Nam noticia de deo quam habet per alias scientias illuminat intellectum solum ostendens quod deus est causa prima: quod est unum et sapiens etc. Sed noticia de deo quam habet per fidem et illuminat intellectum: et delectat affectum: quod non solum dicit quod deus est causa prima. sed quod est saluator noster. quod est redemptor. et quod diligit nos quod est incarnatus pro nobis: quod omnia affectum inflamant. Et ideo dicitur quod odor notice sue. i. noticia sua suauitatis credenti pro nos in omni loco manifestat. quia iste odor longe lateque diffunditur. Ecc. 4. 24. Ego quasi uitis fructificauit etc. Heb. 27. Ecce odor filii mei etc. Quia uero aliquid possent dicere quid est odor dei in omni loco. nam multa loca sunt in quibus non recipitur predicatio nostra. ideo apostolus exponit dicens. Non curio quod siue recipiant predicationem siue non: tamen noticia dei manifestat ubi quod pro nos. quia sumus bonus odor christi deo. i. ad honorem dei. et loquitur ad similitudinem legis ubi dicitur quod sacrificium fiat in odorem suauitatis suauissimum deo. quasi dicat. Nos sumus bonus locustum. quod offerit deo in odorem suauitatis. Et tamen in his qui salui sunt: ut scilicet non pereant: quod est eis a deo. quod in his qui perierunt quod est eis ex seipsis. Ubi dicitur. 13. Perditio tua israel ex te etc. Sed est ne odor bonis et malis eodem modo. Non. sed alius quidem est odor mortis in morte: id est inuidie et malitie occasionaliter ducetis eos in mortem eternam illis: scilicet qui

uidebant bone fame apostoli et impugnabant predicationem christi et conuersionem fidelium. Luc. 2. Positus est hic in ruinam et in resurrectionem etc. Alius autem odor uite dilectionis et bone opinionis ducetis eos in uitam eternam. scilicet illis qui gaudent et conuertuntur ad predicationem apostoli. i. Cor. 1. Verbum crucis pereuntibus etc. Vis autem qui saluum etc. Sic ergo ex odore apostoli boni uiuunt: mali moriuntur. sicut legitur quod ad odorem uincetis florentium moriuntur serpentes.

Consequenter cum dicit. Sed ad hec quod tam idoneus etc. excludit ab isto processu pseudo apostolos dicens. Quis est tam idoneus ad ista. scilicet que nos apostoli veri facimus. Quasi dicat. Nullus. psalmus. Nimis honorati sunt amici tui deus. Sed contra puer. 27. Laudet te alienus etc. Ad hoc respondet gregorius super ezechiel. quod sancti duplici ex causa seipsum laudant: et non propter gloriam suam et uanitate. Prima causa est ut non desperent in tribulationibus: sicut Job quoniam amici nitebant eum ad desperationem inducere: reduxit ad memoriam suam bona que fecerat. ut confortatus non desperaret. Unde dicebat. Pegigi fedus cum oculis meis etc. Legit etiam de quodam sancto patre quod quando tentabat de desperatione reducebat ad memoriam bona que fecerat ut confortaret. quando tentabat de superbia: reducebat ad memoriam mala ut humiliaret. Secunda causa est propter utilitatem ut. scilicet habere in maiori fama: et citius crederetur doctrine sue. Et propter hanc causam hic apostolus laudat se. Nam corinthii preferbant sibi pseudo apostolos et contemnant eum. et ideo non sic obediebant sibi. Ut ergo non vilipenderet eum: sed obediret sibi: profert se eis et laudat se et dicit. Sed ad hec quod tam idoneus sicut nos: non pseudo: quia licet ipsi predicent: tamen adulterant uerbum dei quod nos non facimus. Ubi dicit. Non sumus sicut pluri mihi. scilicet pseudo adulterantes uerbum dei admiscendo contraria sicut heretici: qui licet contemnant christum: tamen non dicunt eum esse uerum deum: sic faciunt pseudo: quod dicit eum euangelio debere obseruari legalia. Item non adulterantes uerbum dei. i. predicantes uel propter quantum uel propter fauorem laudis. Sic. n. mulieres adultere dicunt quoniam recipiunt semen ex alio uiro ad propagationem plis In predicatione autem semen nihil aliud est quam finis seu intentio tua uel fauor glorie proprie. Si ergo finis tuus est questus si intentio tua est fauor glorie: proprie adulteras uerbum dei. Hoc faciebant pseudo: quia propter questum predicabant. infra. 4. Neque adulterates uerbum dei etc. Apostoli autem predicabant neque propter questum neque propter gloriam propriam. sed propter laudem dei et salutem proximi. Et ideo subiungit. Sed ex sinceritate. i. sincera intentione: non pro questu et sine admixtione corruptionis. supra. i. Ex sinceritate etc. Ponit autem triplicem rationem huius sinceritatis. Prima ratio sumit ex dignitate mittentis. Nuncium enim ueritatis decet uera loqui. Et ideo dicit ex deo id est illa sinceritate que est digna nuncio dei. i. pe. 4. Si quis loquitur quasi sermones dei. Secunda sumit ex auctoritate prelati cui astat. Ideo dicit. Coram deo coram quo ex sinceritate loqui debemus. 3. reg. 17. Uinit dominus in cuius respectu sto etc. Tercio sumitur ex dignitate matris de qua loquitur. Nam predicatio apostolorum est de christo. et ideo debet esse sincera: sicut et ipse deus et christus. Et ideo dicit. In christo solum non de legalibus ut pseudo faciunt. i. Cor. 2. Neque estimauit me scire aliquid inter uos nisi christum et hunc crucifixum.

CAP.

III.

Incipimus iter nosmetipsos commedare. Aut nescimus quid egemus sicut quodam comedatitius epistolis ad uos aut ex uobis. Epistola nostra uos estis scripta in cordibus nostris: que scitur et legitur ab omnibus hominibus manifestati: quoniam epistola estis christi ministra.

ta a nobis et scripta non atramento: sed spiritu dei vivi: non in tabulis lapideis: sed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per xpm ad deum. non quod sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis quoniam ex nobis sed sufficientia nostra ex deo est.

C Postquam apostolus suam excusationem posuit in qua benivolentiam captavit auditorum: hic consequenter persequitur suam intentionem. tractans de ministris noui testamenti. Et circa hoc duo facit. Primo. n. commendat dignitatem bonorum ministrorum. Secundo vero exaggerat malitiam malorum ministrorum: et haec a. i. o. ca. et deinceps. Circa primum duo facit. Primo. n. commendat ministerium noui testamenti. Secundo commendat usum huius ministerii in alijs exhortando eos ad hoc ibi. 6. cap. (Adiuuantes autem etc.) Primo commendat hoc ministerium noui testamenti ex tribus. ex dignitate ex usu. cap. 4. ibi. (Ideo habentes etc.) et ex primis. 5. cap. ibi. (Scimus autem quoniam si etc.) Circa primum duo facit. Primo remouet quaedam obiectionem. Secundo commendat ministros noui testamenti ibi. (Qui et idoneos nos fecit etc.) Circa primum sciendum est quod apostolus intendit commendare ministros noui testamenti quoniam ipse erat vnus. et ideo ne corinthii obicerent sibi quod in his vellet commendare seipsum: statim excludit dicens (Incipimus etc.) Ubi duo facit. Primo monet questionem. Secundo respondet ibi (Aut nunquam etc.) Questio sua talis est. Dico quod non sum adulterantes verbum dei sicut pseudo: sed ex sinceritate sicut ex deo. Sed nunquam hoc dicendo. Incipimus iterum nos commendare. id est dicimus ista ut velim nostram gloriam querere et non dei. Et dicit iterum. quod in epistola prima commendauerat se satis cum dixit. Ut sapiens architectus etc. Non ergo hoc dicimus: ut queramus gloriam nostram: sed dei puer. 27. Laudet te alienus etc. Huic autem questioni respondet cum dicit. Aut nunquam egemus etc. Et ostendit quod non libenter commendat se. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quod non indiget commendatione hominum. Secundo quod neque etiam hoc requirit ipse ab eis ibi. (Fiduciam autem talem etc.) Circa primum duo facit. Primo ostendit quod non indiget commendatione eorum ad gloriam propriam. Secundo huius causam assignat ibi. (Epistola nostra vos estis etc.) Dicit ergo. Dico quod non incipimus commendare nosmet ipsos. quod non indigemus commendatione. Et hoc est quod dicit. Aut nunquam id egemus nos veri ministri sicut quidam. id est pseudo commendaticys epistolis. id est laudibus missis ad vos ab alijs aut ex nobis alijs missis. (Sed contra collo. 4. dicit Marcus consoberinus barnabe de quo accepistis mandatum etc.) Etiam legati pape semper portant litteras commendaticias. Non est ergo malum Responso dicendum quod accipere litteras hoc a personis famosis ut solum per illas commendentur et honorentur quousque ipsi ex bonis operibus suis veniant in noticiam: hoc non est malum. hoc faciunt legati pape. Apostolus vero ita iam erat notus et commendatus apud istos per opera sua: quod non indigebat litteris commendaticys. Et ideo statim causam huius assignans subdit. Epistola nostra vos estis. Quasi dicat. Ego habeo bonas litteras non indigeo alijs. et ideo circa hoc duo facit. Primo enim ostendit que sit ista littera quam habet. Secundo exponit hoc idem ibi. (Manifestati etc.) Circa primum duo facit. Primo ostendit que sit illa littera. Secundo ostendit eam esse sufficientem ad commendationem propriam ibi. (Scripta etc.) Dicit ergo sic. Epistola nostra vos estis. id est epla per quam manifestatur dignitas nostra: qua nos commendamur ita ut epistolis alijs non indigeamus supra. 2. Gloria nostra vos estis Gal. 4. Filioli mei quos iterum parturio etc. (Sed hec epistola estne sufficiens: Ita quod scripta etc.) Ubi duo tangit. sufficientiam litterarum hoc causantia Unum est quod intelligatur et sciatur ab eo per quo mittitur. alias adhuc quereretur nisi sciret se eam habere. Et quantum ad hoc dicit. Scripta in cordibus nostris. quod semper vos habemus

in memoria: habentes de vobis specialem curam. Phil. i. Et quod habeam vos etc. Secundum est quod ille cui mittitur legat et sciatur eam: alias non curaret de commendatione eius. Et quantum ad hoc dicit. Que sciatur et legitur ab omnibus hominibus. Nostra inquit quod per nos instituti estis et conuersi. Legit autem quod exemplo nostri etiam alij imitantur vos. Aba. 2. Scribe visum et explana eum super tabulas: ut percurrat qui legerit eum. (Quo autem scitur hec epistola exponit dicens. Manifestati etc.) Et circa hoc tria facit. Primo exponit cui sit hec littera. Secundo quomodo sit scripta. et tertio in quo. Cui autem sit sic ostendit: quod christi. Et ideo dicit. Manifestati quoniam estis christi id est a christo informati et inducti. id est principaliter et auctoritative Mat. 23. Unus est magister vester. Sed a nobis secundario et instrumentaliter. Et ideo dicit. Ministrata a nobis. id est Lor. 4. Sic nos existimet homo etc. i. cor. 3. Quid igitur cephas etc. Quomodo autem sit scripta ostendit quod non atramento: id est non admixta erroribus sicut pseudo. non mutabilis et imperfecta sicut vetus lex: quod neminem ad perfectum adduxit. Debe. 7. Nam atramentum nigrum est: per quod intelligitur error: et delebile: per quod intelligitur mutabilitas. Non inquit in atramento est scripta: sed spiritu dei vivi: id est spiritu sancto: quo viuuntis: et quo docete instructi estis. Ephe. i. In quo signati estis etc. (Ubi autem sit scripta insinuat subdicens. Non in tabulis lapideis sicut lex vetus ut excludat duriciem. Quasi dicat. Non in lapideis cordibus habentibus duricies sicut iudei Act. 7. Dura ceruice etc.) Sed in tabulis cordis carnalibus. id est in cordibus lautis ex charitate. et carnalibus. id est in mollibus ex affectu iplendi et intelligendi Ezechiel. 36. Auferas a vobis cor lapideum etc. (Fiduciam autem talem etc.) Apostolus supra excusauit se quod non querebat gloriam suam: quod non indigebat ea: hic vero probat hoc: quod ipse non querit gloriam propriam. imo omnia bona que facit non attribuit sibi: sed deo. Et circa hoc duo facit. Primo enim attribuit omnia bona que habet et facit deo. Secundo causam huius assignat ibi. Non quod sufficientes etc. Dicit ergo primo. Dico quod non egemus epistolis commendaticys. et quod vos estis epistola nostra ministrata a nobis. Nec etiam querimus gloriam nostram sed christi. et fiduciam talem. id est dicendi talia. Habemus ad deum. id est referimus in deum. Vel fiduciam tendentem in deum ex cuius viribus hoc dico. quod ipse in me operatur. quam quidem fiduciam habemus per christum: per quem accessum habemus ad patrem ut dicitur Ro. 5. Qui viuunt nos deo. Jere. 17. Benedictus vir etc. Et quod viuunt deo per christum habeo hanc fiduciam. ps. Fiducialiter agam etc. Causa autem huius fiducie est. quod quicquid ego facio et ipsum principium operis deo attribuo. Et ideo dicit. Non quod sufficientes sumus cogitare saltim non dicere vel implere. Nam in quolibet processu operis primo est assensus: qui fit cogitando: deinde collatio per verbum et postmodum impletio per opus unde fit. ut si nec cogitare qui a se habeat: sed a deo. non est dubium quod non solum perfectio operis boni est a deo: sed etiam inchoatio. Phil. i. Qui cepit in vobis opus bonum etc. Et hoc est contra pelagianos dicentes quod inchoatio boni operis est ex nobis: sed perfectio est a deo. Esa. 26. Omnia opera nostra etc. Sed ex hac ne videatur tollere libertatem arbitrii dicit. A nobis quasi ex nobis. Quasi dicat. Possum quidem aliquid facere quod est liberi arbitrii. sed hoc quod facio non est ex me: sed a deo. qui hoc ipsum posse confert: ut sic et libertatem hominis defendat cum dicit. A nobis: id est a nostra parte. et diuinam gratiam commendat cum dicit. Quasi ex nobis: scilicet procedat sed a deo. Hoc etiam philosophus vult quod nunquam homo per liberum arbitrium potest quoddam bonum facere sine adiutorio dei. Et ratio sua est. quia in his que facimus querendum est illud propter quod facimus. Non est autem procedere in infinitum: sed est deuenire aliquid: puta ad con-

filium. Sic ergo hoc bonū facio: q̄ cōsiliū mibi inest ad hoc: et h̄ ē a deo. Un̄ dicit q̄ cōsiliū boni est ab aliquo q̄d est supra hoīem mouēs eū ad bene operandū. Et hoc est deus. qui et hoīes mouet: et oīa que agūt ad actiones suas: s̄ aliter et aliter. Cū enīz h̄s motus sit quoddaz receptū in moto. op̄z q̄ hoc fiat s̄m modūz sue nature. i. rei mote. Et ideo oīa mouet s̄z suas naturas. Ea ergo quoz natura est vt sint libere volūtatis d̄niuz suaz actionū h̄ntia mouet libere ad operatiōes suas sicut creaturas rōnales et itelle ctuales. Alia aut̄ nō libere: s̄z s̄z modūz sue nature. licet aut̄ tē nō simus sufficiētes cogitare aliqd a nobis tanq̄ ex nobis. tū habem̄ aliquā sufficiētiā: q̄. s. bonū possumus velle et credere icipiamus. et h̄ a deo est. p̄^a Lōz. 4°. Quid habes q̄d nō accepisti: et̄.

Lectio. II.

¶ Si et ydoneos nos fecit ministros noui testamēti: nō littera sed spiritu. Littera enim occidit. Spiritus autem viuificat. Quia si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus: fuit in gloria: ita vt non possent intendere filij israel in facie moyfi propter gloriam vultus eius que euacuatur. quomodo nō magis ministratio spiritus erit in gloria. Nam nec glorificatū est q̄d clarnit in hac parte propter excellētes gloriaz. Si enīz quod euacuatur p̄ gloriam est: multo magis q̄d manet in gloria est.

¶ Comēdato ministerio noui testamēti: hic cōsequēter cōmendat ministerios eius. Et primo ponit duo que respōdēt verbis premisiis. Premiserat enim donūz a deo acceptūz cum dixit. Sufficiētia nostra et̄. Et fiduciam ex dono conceptam cui dixit. Fiduciaz talē et̄. Primo ergo determinat ea que pertinet ad donūz perceptūz. Secundo ea que ad fiduciam cōceptam ibi. (Habētēs igitur tales et̄.) Circa p̄mum tria facit. Primo ostēdit donūm a deo susceptū: scilicet ministeriū noui testamēti. Secundo describit nouū testamētū ibi. (Nō littera sed spiritu.) Tertio ex dignitate noui testamēti ostēdit dignitatez ministrorū eius ibi. (Si ministratio et̄.) Dicit ergo. Dico q̄ sufficiētia nostra ex deo ē. qui et fecit nos ydoneos ministros noui testamēti. Esa. 61. Ministri dei nostri dicetur vobis. Et in hoc tenemus locūz angeloz. ps. Qui facit angelos et̄. Sed nō solūz fecit nos ministros: sed ydoneos. Deus enī cuius rei dat ea per que possit cōsequi p̄fectionē sue nature. Un̄ deus constituit ministros noui testamēti dedit et eis ydoneitātē ad hoc officiū exercēdū: nisi sit impedimētū ex parte recipiētium. supra. 2. Et ad hec q̄s taz ydoneus. s. sicut apostoli a deo instituti. Hoc autē nouū testamētū quid sit describit subdēs. Nō littera et̄. Et describit ipsūm q̄tum ad duo. scilicet q̄tum ad illud in quo cōsistit et q̄tum ad causam p̄pter quaz datur est ibi. (Littera enī occidit et̄.) Circa p̄mū sciēdūz est q̄ apostolus loquitur p̄funde. Dicitur enīz Je. 31. Seriaz domui israel et domui iuda sedus nouū nō s̄m pactū quod pepigi cū patribus vestris. Et post. Dabo legēz meam in visceribus eoz. et in corde eoz superscribaz eam et̄. Vetus ergo testamētū scribitur in libro postmodū sanguie aspergendo. vt dicitur Heb. 9. Accepit sanguinez et asperxit libz et̄. Dicēs. hic est sanguis et̄. Et sic patet q̄ vetus lex est testamētum littere: sed nouū testamētum est testamētum spiritus sancti: quo charitas dei diffunditur in cordibus nostris. vt dicitur Romano. 5. Et sic dum spiritus sanctus facit in nobis charitatem: que est plenitudo legis est testamētūz nouūz: nō littera: id est per

litteram scribēdum: sed spiritu: id est per spiritum qui viuificat. Romano. 8. Lex spiritus vite. id est viuificatis. Causa autem quare datur sit nouūz testamētum per spiritūz: subditur. Quia littera occidit occasionalit̄. Nam littera legis dat solūz cognitionē peccati. Romano. 3. Per legē. n. cognitio peccati. Ex hoc aut̄ q̄ cognosco peccatū solū duo sequuntur. Nam lex duz per eaz cognoscitur nō reprimit cōcupiscētiā: sed magis occasionalit̄ auget: in quātum cōcupiscētia feruētius fertur in rez prohibitas. Unde huiusmodi cognitio nōdum destructa causa cōcupiscētie occidit. hic vero addit preuaricationē. Nam grauius est peccare cōtra legem scriptam et naturalem simul: q̄ cōtra legem naturalem solum. Romano. 7. Occasiōe accepta nō data peccatūz et̄. licet autem occasionalit̄ occidat: in q̄tum: scilicet auget cōcupiscētiā: et addit preuaricationē: nō tamē est mala lex vetus. quia ad minus prohibz mala. Et tamē imperfecta iquātum nō remouet causam. Est ergo lex sine spiritu iterius imprimēs legēz in corde occasio mortis. Et ideo necessarium fuit dare legem spiritus qui charitatem in corde faciens viuificat. Joan. 6°. Spiritus est qui viuificat.

¶ Cōsequēter ex his ostēdit dignitatē sui ministerij. Et circa hoc duo facit. Primo ostēdit q̄ ministeriūz noui testamēti p̄fertur ministerio veteris testamēti. Secundo q̄ nō solum p̄fertur: sed q̄ ministeriūz veteris testamēti quasi nihil habet de gloria in comparatiōe ad nouūm ibi. (Nam nec glorificatūz et̄.) Circa p̄mūz duo facit. Primo ostēdit q̄ ministeriūz noui testamēti p̄fertur veteri. Secundo rōnem huius assignat ibi. (Nam si ministratio et̄.) Circa p̄mūz sciēdūm est q̄ apostolus argumētatur ex hoc quod habetur Exod. 24. Ubi littera nostra habet q̄ moyfes habebat faciē cornutā ita q̄ nō possent et̄. Alia littera habet faciez splendidas: quod melius dicitur. Nō enim intelligēdūz est euz habuisse cornua ad litteraz: sicut quidā euz pingunt: sed dicitur cornuta propter radios: qui videbantur esse quasi quedam cornua. Arguitur autē ex hoc sic. Et primo per vnum simile et est locus a minori. Cōstat enīz q̄ si aliquid quod minus est habet aliqd de gloria q̄ multo magis illud quod est maius. Sed vetus testamētum est minus q̄ nouūz: cuius ergo illud fuerit in gloria: ita vt nō possent et̄. videtur q̄ multo magis nouūz est in gloria. q̄ autem vetus testamētūz minus sit nouo. probat tripliciter. Primo q̄tum ad effectūz: quia illud est testamētūz mortis istud vite: vt dictūz est. Et quātūz ad hoc dicit q̄ si ministratio mortis. id est vet̄ que est occasio mortis et hoc respōdet ei quo dicitur. littera occidit et̄. Secōdo q̄tum ad modū tradēdi: quia vetus fuit tradita litteris in tabulis lapideis. noua vō fuit ip̄ressa spū in cordib⁹ carnalib⁹. et h̄ inuit cū dic. L̄ris d̄formata. i. p̄fecte formata i lapidib⁹. i. i tabulis lapideis. Et h̄ r̄ndet ei quo d̄. Nō l̄ra s̄z spū et̄. Tertio q̄tum ad p̄fectōez: q̄ gl̄ia veteris testa. sine fiducia est. q̄ neminē ad p̄fectū adduxit lex. In nouo vero ē gl̄ia cū spe melioris glorie. s. sempiternē. Esa. 51. Salus mea in sempiternūz erit. Et hoc inuit cum dicit. Que euacuatur. Gal. 5. Quia si circūcidimini x̄ps nihil et̄. Cōlo ponit cū dic. Quō nō magis. q̄d planū est. Voz aut̄ rōnē assignat cōsequēter cū dic. (Nam si ministratio et̄.) Et ē rō sua talis. Gl̄ia magis debet iusticie q̄ dānatōi: s̄z ministeriū noui testi est ministeriū iusticie: q̄ iustificat iteri⁹ viuificādo. Ministeriūz aut̄ veteri testi ē ministeriū dānatōis occasioal̄. s. eodē. L̄ra occidit: spūz aut̄ viuificat. Cū ḡ mistra dānatōis. i. mistra veteris testi q̄ occasioal̄ ē cā dānatōis: vt d̄cū ē: ē i gl̄ia que apparuit in facie moyfi: cōstat q̄ multo magis abundat in gl̄ia. i. dat abundatē gl̄iaz mistris ei⁹ ministeriū iusticie. i. noui testamēti: per q̄d datur spūz per quem est iusticia et

cōsumatio virtutum. Prouer. 3. Sapiētes gloriā posside bunt. Cōsueuerūt in hoc loco fieri qōnes de cōparatione moysi et pauli: sed si recte cōsiderent verba apli: nō sunt ne cessarie: qz hic nō fit comparatio psonae ad psonas: sed mi nistry ad ministeriū. Sed quia possent pseudo dicere qz licet maius ministeriū sit noui testamēti q̄ ministeriū ve teris testamēti: nō tñ est multū magis: et iō bonū est qz illi ministerio et isti itēdamus qd̄ et faciebāt: qz siml̄ seruabāt legalia euz euāgelio. Ideo hic cōsequēter aplūs hoc ipro bar cū dicit. (Nam nec gloriificatus ē.) Et circa hoc duo facit. P̄mo enī ostēdit qz ministeriū noui testamēti absqz aliqua comparatiōe excedit ministeriū veteris. Secūdo cām huius assignat ibi. (Si enī qd̄ euacuat̄.) Dicit ḡ. Di xi qz ministeriū iusticie abūdat in gloria. et in tñ qz gloria veteris ministerii nō est dicēda glia: qz nec gloriificatū ē. qd̄ duplx̄ exponit. P̄mo modo sic. Qz nec tē. i. illa glia ni hil est in comparatiōe ad istam noui testamēti: qz illa glo ria nō est oibus mīstris collata: s̄z solus moysi. et nō claruit in toto moysi sed in parte. i. in facie soluz p̄ticulariter. Et iō nec glificatū est. i. nec gloriificari debet p̄pter excellen tē gloriā. i. comparatiōe excellētis glorie noui testamēti que abundat grā vt per eaz purificati hoies possent vide re nō gloriā hois: sed dei. Sc̄do modo vt punctet sic. Nec gloriificatū est qd̄ claruit. Quasi dicat. Naz in hac parte. i. in respectu huius nāe p̄ticularis qz sumus serui nō est glo rificatū. i. nō gliosus: illud qd̄ claruit in veteri testamēto: et hoc p̄pter excellētē gloriā que est in nouo. qz illa ē glo ria dei patris. Huius autē cām assignat cōsequēter. euz di cit. (Si enī qd̄ euacuat̄ tē.) Et est rō sua talis. Illud qd̄ datur vt transeat nihil est in respectu ad illd̄ qd̄ datur vt semper maneat. Si ergo testamētus vetus qd̄ euacuatur tollitur. p̄^o Cor. 13. Cū venerit qd̄ perfectū est euabitur tē. Per gloriā enim moysi ministratū saltez per particula rez gloriā constat qz testamētum nouum manet: quia hic ichoatur et perficitur in patria. Luc. 21. Celum et terra trāsibunt: verba autē mea nō trāsibunt. Erit multo magis in gloria eterna in qua perficiet̄. Erit inqz nobis qz sumus huius ministri. **Lectio.** **III.**

Abentes igitur tales spem multa fidu cia vtimur. Et non sicut moyses pone bat velamen super facies suam vt non intenderent filij israhel in faciem eius quod euacuatur sed obtusi sunt sensus eorum. Usqz in hodiernum diez idipsum vel in lectio ne veteris testamēti manet non reuelatus. qd̄ in christo euacuatur: sed vsqz in hodiernū diez cum legitur moyses velamen positum est sup eoz eorum. Cū autem conuersus fuerit ad deū auferetur velamen. Dominus autem spiritus est. Abi autē spiritus domini ibi libertas. Nos vero oēs reuelata facie gloriāz domini speculā tes in eandē imaginē transformamur a clarita te in claritatē tanqz a domini spiritu.

Positus his que pertinet ad cōmēdationē doni percepti a deo. hic cōsequēter ponit ea que pertinet ad cōmēdatio nē fiducie de ipso dono cōcepte. Circa hoc autē duo facit. P̄mo ponit fiduciam ex dono cōceptam. Secūdo vero comparat fiduciaz veteris et noui testamēti. (Et nō si cut moyses.) Dicit ergo p̄mo. Dabētes igitur talem spem ex hoc. s. quod nobis dictū est. s. vidēdi gloriāz dei. Ro. 8. Spe salui facti sumus. Multa fiducia vtimur. i. cōfiden

ter operamur ea que pertinet ad vsuz huius ministerii ex quo crescit nobis spes. Prouer. 28. Iustus quasi leo con fidens absqz terroze erit. Jere. 17. Benedictus vir qui cō fidit in domino.

Cōsequēter sicut pretulit donum dono ita p̄feret fidu cia noui testamēti fiducie veteris testamēti. cū dicit. (Et nō sicut moyses tē.) Et circa hoc duo facit. P̄mo p̄pōit factū in veteri testamēto. Secūdo exponit ibi. (Qd̄ euacuat̄ tē.) Factū autē qd̄ p̄ponit legit̄ Exo. 24. vbi dicitur. Qz moyses qñ loquebat̄ ad pplm̄ velabat facie suā: qz p̄ pter claritatē vultus eius nō poterāt respicere in euz filij israhel. Et ideo diē. Et nō sicut moyses tē. Quasi dicat. Di co qz vtimur fiducia et tāta qz nō accidit nobis sicut moy ses faciebat eis. s. nō velādo faciem suam populo: qz nōdū venerat tempus reuelādi claritatez veritatis. Dabemus ergo nos fiduciaz absqz velamine.

Cōsequēter exponit hoc qd̄ dixerat de velamine dicēs. (Qd̄ euacuat̄ tē.) Velamē enī illud erat obscuritas figu rarū que per x̄p̄s euacuata est. Et circa hoc tria facit. P̄mo enī ponit euacuationē huius velaminis. Sc̄do quōd hec ena cuatio h̄z locū in iudeis ibi. (Sed obtusi tē.) Tertio quōd nō h̄z locū in ministris noui testamēti ibi. (Nos vero re uelata tē.) Dicit ḡ qz moyses ponebat velamē. s. figure su per facie suā. qd̄. s. velamē euacuat̄. i. tollit p̄ x̄p̄m. s. i plen do in veritate qd̄ moyses tradidit in figura: qz oia in figu ra cōtingebāt illis. Sic enī x̄p̄s p̄ mortē suā remouit vela mē de occisiōe agni paschalis. Et iō statim euz emisit spm̄ veluz tēpli scissus est. Itē in mittēdo spm̄ sc̄m̄ i corda cre dentiū vt itelligerēt spūaliter qd̄ iudei carnalr̄ itelligunt. Et hoc velamē remouit cū aperuit eis sensum vt itellige rēt scripturas. Luc. vlti. Quale autē effectū hēat in iudeis hec euacuatio ostēdit dicēs. S̄z obtusi tē. Et circa hoc duo facit. P̄mo ostēdit qz remotū ab illis nō fuit in statu isti delitatis. Sc̄do ostēdit qz remouebif in eoz cōuersiōe ibi. (Cū autē cōuersus fuerit tē.) Circa p̄mū duo facit. P̄mo ostēdit rōnē q̄re h̄ euacuatio nō h̄z effectū i iudeis. Sc̄do ex hoc ostēdit eos adhuc h̄re velamē ibi. (Sed vsqz in ho diernū diē tē.) Dicit ḡ qz euacuat̄ in his qz credūt: sed nō q̄tū ad iudeos ifideles: et rō huius est: qz obtusi sunt sensus eoz. i. rō eoz hebes est et sensus eoz ibecilles et obtusi sūt nec possunt videre claritatē diuini luminis. i. diue verita tis absqz velaminē figurari. Et huius rō est: qz claudūt ocu los vt nō videāt qz veluz tēpli scissus est. Et ideo ē ex eoz culpa ifidelitatis nō ex defectu veritatis: qz remoto vela mine oibus aperiētibus oculos mētis per fidē clarissime manifestat̄. Ro. 11. Lectitas ex parte cōtingit in israhel. Jo. 9. In iudiciū veni in hūc mūdū tē. Sic enī p̄phetauerat Esa. 6. ca. Exceca eoz ppli huius tē. Et v̄e in tñ obtusi sunt sensus eoz vt veritatē nobis manifestatā vsqz in hodiernū diē nō itelligāt. S̄z idipm̄ velamē qd̄ erat in veteri tes tamēto anqz velū tēpli scissus eēt in lectiōe veteris testi: qz nō alr̄ itelligūt illd̄ qz anqz adhuc inuitunt figuris vt ve ritatē nō reuelēt. i. nō itelligāt sic velamē dei nō figuram: sed veritatem credūt quod. s. euacuatur q̄tum ad fideles et q̄tum in se est omnibus per x̄p̄m. i. in fide x̄p̄i: sed in eis nō manet: qz nō credunt venisse x̄p̄m.

Cōsequēter cū diē. (S̄z vsqz i hodiernū diē tē.) Ostēdit quōd adhuc apd̄ iudeos ē velamē q̄tum ad ifideles licz remo tū sit p̄ x̄p̄s. Circa qd̄ sciēdū ē qz velamē d̄r apponi alicui duplx̄. Aut qz appōit rei vise ne possit videri. Aut qz appo nit vidēti ne videat: s̄z iudeis in veteri lege vtroqz mō ap positū erat velamē. Nā et corda eoz excecata erāt ne cogi scerēt vitatē p̄p̄ eoz duriciē: et v̄e tēstn̄ nōdū p̄pletū erat qz nōdū vitas venerat. Un̄ in signū h̄ velamē erat i facie moysi et nō in facieb̄ eoz s̄z veniēte christo velamē remo

tum est a facie moysi. i. a veteri testamēto: qz iaz impletus est: sed tamē nō est remotū a cordibus eoz. Et hoc est qd dicit. (Sed vsq; in hodiernū diē.) Quasi dicat amotū est a fidelibus veteris testamēti velamē. Sed adhuc cū legi tur moyses. i. cū exponit eis vetus testm. Act. 15. Moyses a temporibus antiquis hz in singulis ciuitatibus qui euz predicēt in synagogis rē. Uelamē. i. cecitas. est positū sup eoz eoz. Ro. ii. Cecitas ex pte cōtingit rē. Qñ autē r quo modo remouet ab eis illud velamē: ostēdit cōsequēter cū dicit. (Lū autē puerus rē.) Et pmo describit modū remouēdi hoc velamē. Secūdo rōnem huius reddit ibi. (Dñs autē spūs rē.) Dicit ergo q illud velamē adhuc est i eis: s; nō qz vetus testamētus sit velatus: s; qz corda eoz velata sunt. Et ideo ad hoc vt remoueat nihil restat nisi qz cōuertant: r hoc est qd dicit. Lū autē cōuersus fuerit. s. aliquis eoz ad deuz per fidē in xpm ex ipsa cōuersione auferet velamen. Esa. io. Reliquie cōuertētur rē. Et hoc ideo habetur. Roma. ii. Et nō qz cū ageret de cecitate loquit in plurali. Unde dicit. Super corda eoz: cū vō loquitur de cōuersione loquit in singulari dicēs. Lū autē puerus vt ostēdat eoz facilitatez ad malū r difficultatez ad bonū: quasi pauci puerant. Ratio autē quare cōuertātur r velamē remouet hoc modo est: qz deus vult. Possēt enī dicere qz velamē illud appositū est ex pcepto dñi: r iō nō potest remoueri. Sed apostolus ostēdit q nō solum potest remoueri: imo qz remouet per eum qui est dñs. r hoc est quod dicit. Dñs enī rē. Qd pōt duplx legi. Uno modo vt spūs teneat ex parte subiecti: vt dicat: spiritus. i. spūs scūs. s. q ē auctor legis: est dominus. i. operat ex pprio libertatis arbitrio. Jo. 3. Spiritus vbi vult spirat. p. Cor. 12. Diuidēs singulis p ut vult. Vbi autē spūs dei ibi libertas. Q. d. Qz spūs est dominus: pōt dare libertate vt possimus libere vt scriptura veteris testamēti absq; velamine. Et iō qui nō habēt spūs scūs nō possunt libere vt. Gal. 5. Vos in libertate vocati estis. p. Pet. 2. Quasi liberi nō quasi velamē habētes malicie libertate. Alio modo vt per dñz itelligatur xps: r tūc legit sic. Dñs. i. xps est spūs scūs. i. spūs pātis: r iō vbi ē spiritus dñi. i. lex xpi spiritualiter itellecta nō scripta litteris: s; per fidem cordibus impressa: ibi est libertas ab omni impedimēto velaminis. Sciēduz autē q occasione istozū verboz. s. vbi spiritus dñi ibi libertas: r illozū. s. iusto lex nō est posita: aliqui erronee dixerūt q viri spirituales nō obligātur pceptis legis dīne. Sed hoc est falsum. nam pcepta dei sunt regula volūtatis humane. Nullus autē homo est nec etiam angelus cuius volūtatez nō oporteat regulari r dirigi lege dīna. Unde impossibile est aliquem hoīem pceptis dei nō subdi. Hoc autē quod dicitur. iusto lex nō est posita. exponitur. i. ppter iustos qui iteriori habitu mouētur ad ea que lex dei precipit: lex nō est posita: s; ppter iniustos: nō quin etiam iusti ad eaz teneantur. Et similiter. vbi spūs domini ibi libertas: itelligit: qz liber est q ē causa sui. seruus autē est causa domini: quicūq; g agit ex seipō libere agit: qui vero ex alio motu nō agit libere. Ille g vitat mala nō qz mala: sed ppter mādātum domini nō est liber: s; qui vitat mala qz mala: est liber. Hoc autē facit spiritus sanctus qui mentē iterius pficit per bonū habitū: vt sic ex amore caueat ac si pceperet lex dīna: r iō dicitur liber: nō quin subdat legi dīne: s; qz ex bono habitu inclinat ad hoc faciēdū quod lex dīna ordinat.

Deinde cuz dicit. (Nos vero oēs rē.) Ostēdit quomodo xpi fideles sunt oīno liberi ab hoc velamē. Dicit g. Dico q ab illis auferitur velamē hoc: cum aliquis cōuersus fuerit sicut nos: nō aliquis: sed omnes: qui sumus xpi fideles. Luc. 8. Vobis datū est rē. Reuelata facie nō habētes velamen supra eoz sicut illi: r itelligit per facie eoz seu mens:

qz sicut per facie videt quis corporalr ita per mentē spiritaliter. ps. Reuela oculos meos rē. Sliam dñi nō moysi. gloria enim significat claritate: vt dicit Augu. Iudei autē videbāt quādā gliaz in facie moysi ex hoc q locutus ē cū deo: s; hec gloria est iperfecta: qz nō est claritas: ex qua ipse deus est gloriosus: r hoc est cognoscere ipsum deum. Uel gliaz dñi. i. filiū dei. Prouer. 10. Gloria patris filius sapiens rē. Speculantes non sumitur hic a specula sed a speculo. i. ipsum deum gloriosum cognoscentes per speculuz rationis: in qua est quedā imago ipsius: r hoc speculamur quando homo ex consideratione sui ipsius assurgit in cognitionem aliquam de deo transformatur. Lum enī oīs cognitio sit per assimilationem cognoscentis ad cognitū: oportet q qui vident aliquo modo trāsfōrmentur in deū. Et si quidem perfecte vident: perfecte trāsfōrmentur: sicut beati in patria per fruitionis vnionem. pme Joan. 3. Lum autem apparuerit rē. Si vero imperfecte: imperfecte: sicut hic per fidez. pme Corinth. 13. Videmus nūc per speculum r in enigmate: Et ideo dicit. In eandem imaginem. id est sicut videmus. Transformamur in quā a claritate in claritatem in quo distinguit triplicem gradum cognitionis in discipulis christi. Primus est a claritate cognitionis naturalis in claritate cognitionis fidei. Secundus est a claritate cognitionis veteris testamēti in claritate cognitionis gratie noui testamēti. Tertius est a claritate cognitionis naturalis r veteris r noui testamēti in claritatem visionis eterne. infra. 4. Licet is qui foris est rē. Sed vnde est hoc: Non ex littera legis sed tāq; a spiritu domini. Roma. octauo. Quicūq; spiritu dei aguntur. ps. Spiritus tuus bonus deducet rē. CAP. III.

Deo habentes hanc administrationem iuxta quod misericordiam consecuti sumus. non deficimus s; abdicamus occulta dedecoris: nō ambulantes in astutia: neq; adulatorantes verbum dei. sed in manifestatione veritatis: commendantes nosmet ipsos ad omnem conscientiam hominum coram deo.

Ostensa dignitate ministry noui testamēti: hic consequenter apostolus determinat de vsu ministry. Et circa hoc duo facit. Primo enim ostendit vsū huius ministry qui debet esse in agendis bonis. Secundo illuz qui debet esse in malis patienter tolerandis ibi. (Habemus autem thesaurum rē.) Circa primum duo facit. Primo ponit huius ministry vsū. Secundo obiectionem excludit ibi. (Qz si rē.) Dicit ergo. quia igitur huiusmodi ministerium est tante dignitatis in se r in ministris. Ideo nos habentes hanc administrationem: id est hanc dignitatem administrandi spiritualia. pme Corinth. 4. Sic nos existimet homo vt ministros rē. Roma. ii. Quandiu sum gentium apostolus ministerius rē. Habētes in quā non ex nobis seu ex meritis nostris: sed iuxta quod misericordiam consecuti sumus a deo: id est ex misericordia dei quam in hoc consecuti sumus a deo. pme Thimo. p. Misericordiā consecutus sum rē.

Cōsequēter cū dicit. (Nō deficimus rē.) Describit vsū huius ministry: qui debet esse circa bona agēda: r hoc qstū ad duo. Primo qstū ad vitationez malozū. Secūdo qstū ad operationē bonozū ibi. (In manifestatione rē.) Docet autē vitari mala in vsu huius ministry: r quātū ad vitaz r quātū ad doctrinam. Sed quātū ad vitam dupliciter: scilicet quantum ad operationem r quātū ad itētiō

Ad corinthios II.

nem. Nam si quis vitat mala operari et bona intentione perfecte vitat mala. In operatione autem vitat malum in aduersitate patienter mala sustinendo: et ideo dicit. Non deficiamus per impatientiam. Gal. 6. Bonum autem facientes non deficiamus. 2° Cor. p. Cum infirmior tunc fortior suus et potens. Vitatur etiam in prosperitate temperate vitando eis que prosperare succedunt. et ideo dicit. Sed abdicamus occulta dedecoris. i. amouemus a nobis que hominem turpem et dedecorosum faciunt. s. imunda et turpia et etiam occulta non solum manifesta. Jac. p. Abicietes omnem immundiciam. Ephe. 5. Que in occulto ab eis sunt turpe etc. In intentione autem vitatur malum vite sicut in intentione recta et quantum ad hoc dicit. Non ambulantes in astutia. i. in astutia et simulatione et ypocrisi: quod faciunt pseudo doctores qui aliud pretendunt exterius et aliud gerunt interius in corde. Job. 36. Simulatores et callidi provocant iram dei. In doctrina autem vitat malum quoniam verbum domini debito modo proponitur: et quantum ad hoc dicit. Non adulterantes verbum. Quod dupliciter exponitur: ut patet supra. 2. Et primo non permiscetes doctrinam christi falsam doctrinam quod faciebant pseudo doctores legalia debere seruari cum euangelio. Secundo non predicantes propter lucrum vel gloriam propriam. Et istorum primus est lupus. Secundus mercenarius. Sed qui vera predicat et propter gloriam dei est pastor. Unde Augustinus. Pastor est amandus: lupus vitandus: sed mercenarius ad tempus tolerandus. Sed quia non sufficit ad perfectam iusticiam solum vitare mala: sed regitur operatio bona. id est consequenter subiungit de operatione bonorum in ipso usu huius ministerii. Et ponit triplex bonum quod facit contra triplex malum. Primum bonum est contra malum doctrine. Secundum contra malum operationis. Tertium contra malum intentionis. Contra malum doctrine quod debet vitari facit bonum manifeste veritatis. Et quantum ad hoc dicit. In manifestatione veritatis. Quod non deficiamus: sed vitantes mala: ambulamus et proficimus in manifestatione veritatis. i. veritatem puram manifestamus. Jo. 19. Ad hoc natus suus ut testimonium perhibeat veritati. Ecc. 24. Qui elucidat me vitam eternam habebunt. Contra malum operationis faciunt bona opera et quantum ad hoc dicit. comedantes nos etc. Et hoc non facimus dicendo de vobis bona quia non defacili credis ei qui seipsum comedat: sed operando bona: quia talia opera facimus ut ex ipsis operibus reddamus nosmetipsos comedabiles ad omnem conscientiam hominum. p. Pe. 2. Conuersationem vestram iterum gētes etc. Contra malum intentionis facimus bonum reddendo nos comedabiles non solum ad omnem conscientiam hominum: sed et contra deo qui itueatur corda. i. fra. 10. Non enim qui seipsum comedat ille probatus est etc. Roma. 12. Prouidetes bona non solum coram etc. Et s. Aug. in Glo. Apostolus implet in hoc mandatum domini. Mat. 5. Sic luceat etc. Item 6. Attendite ne iusticiam etc. Primum in hoc quod dicit. Comedantes nos etc. Secundum vero in hoc quod dicit. Coram deo. Ro. 2. Non enim qui in manifesto etc. Vel potest totum hoc magis secundum continuationem littere legi sic: ut dicat. Ideo habentes hanc ministracionem: iuxta quod etc. Non deficiamus supple a bene operando sed abdicamus etc. Et iterum non deficiamus in manifestatione veritatis seruato tamen eodem modo exponendi sicut in prima lectura.

Lectio.

II.

Quod si etiam opertum est euangelium nostrum in his qui percunt est opertum in quibus deus huius seculi excecavit mentes infidelium: ut non fulgeat illuminatio euangelii gloria christi qui est imago dei. Non enim nosmetipsos predicamus: sed iesum christum dominum nostrum. Nos autem seruos vestros per iesum: quoniam deus qui di-

xit de tenebris lucem splendescere: ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientie claritatis dei in facie christi iesu.

Consequenter apostolus ridet quidam tacite obdormientes. Posset enim dici sibi ab aliquo tu dicis quod non defecitis in manifestatione veritatis christi: sed non videt quia multi dicit tibi. Tuic quoniam non ridet. Et circa hoc duo facit. Primum enim ridet quoniam predicte. Secundo excludit quoddam dubium quod videt ex ratione sua sequi ibi. (Non enim nosmetipsos etc.) Circa primum tria facit. Primum ostendit quod occultat veritas christi. Secundo occultationis causam assignat ibi. (In quibus deus huius seculi.) Tertio ostendit quod hoc non est ex defectu veritatis euangelii ut occultet ibi. (Ut non fulgeat etc.) Dicit ergo. Dixi quod non defecimus in manifestatione: quia. i. sed si euangelium nostrum: quod. s. nos predicamus est opertum. i. occultum: non est opertum omnibus sed illis tantum qui perierunt. s. prohibendo impedimentum ne eis manifestet. p. 1° Cor. p. Verbum crucis pereuntibus stulticia est etc. Laus huius occultationis non est ex parte euangelii: sed propter eorum culpam et maliciam. Et hoc est quod subdit. In quibus deus huius seculi etc. Et hoc potest exponi tribus modis. Primum sic. Deus huius seculi. i. deus qui est dominus huius seculi et omnium rerum creatione et natura. iuxta illud. ps. Dominus est terra et plenitudo eius. Excecavit mentem infidelium non inducendo maliciam sed merito: imo de merito precedentium peccatorum subtrahendo gloriam. Esa. 6. Exceca cor populi huius etc. Unde et precedentia peccata insinuat. cuius dicit. Infidelium quasi infidelitas eorum fuerit causa huius excecationis. Secundo modo sic. Deus huius seculi. i. dyabolus qui dicitur deus huius seculi. i. seculariter viuentium non creatione sed imitatione quam secularis eum imitatur. Sap. 2. Imitatur eum qui sunt etc. Et hoc excecavit suggerendo trahendo et inclinando ad peccata. Et sic quoniam iam sunt in peccatis operum in tenebris peccatorum ne videant. Eph. 4. Tenebris obscuratum habentes intellectum etc. Tertio modo sic. Deus huius ratione ultimi finis et complementum desideriorum totius creature. Unde quicquid aliquis sibi pro fine ultimo constituit in quo eius desiderium quietescit potest dici deus illius. Unde cuius habes pro fine delicias tunc delitie dicuntur deus tuus. Similiter etiam si voluptates carnis vel honores. Et tunc exponitur sic. Deus huius seculi. i. illud quod homines seculariter viuentes sibi pro fine constituunt: ut puta voluptates vel diuitie et huiusmodi. Et hic deus excecavit mentes in quantum impedit ne homines lumen gratie hic et glorie in futuro videre possint. ps. Supercecidit ignis. s. occidit piscitie ut non videret soles. Sic ergo excecavit infidelium non est ex parte euangelii: sed ex culpa infidelium. Et ideo subdit. Ut non fulgeat etc. Ubi sciendum est quod deus pater est fons totius luminis. p. Jo. p. Deus lux est et tenebre in eo etc. Ex hoc autem fontanoso lumine deriuat imago huius luminis. s. filius verbum dei. De. p. Qui cuius sit splendor etc. Dicit ergo splendor glorie imago fontanosi lucis carnem nostram accepit et multa gloriosa et diuina in hoc mundo opera fecit. Declaratio igitur huius lucis est euangelium unde et euangelium dicitur noticia claritatis christi que quidem noticia virtute habet illuminatiua. Sap. 6. Clara est et quoniam nunquam marcescit sapientia etc. Et quod quantum est de se in omnibus refulget et omnes illuminat: sed illi qui prebent impedimentum non illuminantur. Et hoc est quod dicit. Iohannes excecavit mentes infidelium: ut. s. non effulgeat in eis. s. in mentibus infidelium licet in se effulgescit sit illuminatio euangelii illuminantis quod quidem est illuminans quia est gloria christi. i. claritas. Jo. p. Vidimus gloriam etc. Que quidem gloria prouenit christo ex quo est imago dei. Col. p. Qui est imago inuisibilis dei. Nota secundum Hieronymum. Quod christus perfectissima imago dei est. Nam ad hoc quod aliquid perfecte sit imago alicuius tria requiruntur: et hec tria perfecte sunt in christo. Primum est similitudo. Secundum est origo. Tertium est perfecta equalitas. Si enim inter imaginez et eum cuius

est imago esset. dissimilitudo et vñ nō oziretur ex alio: si
milis etiā si nō sit equalitas pfecta que est fm eādez nām
nō esset ibi pfecta rō imaginis. Nā silitudo regis in dena
rio nō pfecte dicit imago regis: qz deest ibi equalitas fm
eandē nām: sed similitudo regis in filio dicit pfecta ima
go regis: qz sunt ibi illa tria q̄ dicta sunt. Lū ḡ ista tria sint
in xpo filio dei: qz. s. similis patri ozit a patre. et equalis est
patri maxime et perfecte dicit imago dei.

Cōsequēter cū dicit. (Nō enīz nosmetipsos rē.) Remo
uet apostolus qōdā dñbius. Posset. n. aliquis cōtra predi
cta dicere apostolo. Supra dixisti euāgeliū vñ esse oper
tum modo dicit euāgeliū xpi illuminare. si ergo detur q̄
euāgeliū xpi sit illuminās nō pōt hic sequi q̄ opertum sit
euāgeliū vñ. Et id ad hoc remouendū duo facit. Primo
ostēdit q̄ idēz est euāgeliū suūz et xpi. Scōdo ostēdit vñ sit
q̄ euāgeliū suū sit illuminatū ibi. (Quā deus q̄ dicit rē.)
Dicit ḡ p̄mo. Dico q̄ manifestatio claritatis xpi est euāge
liū xpi et n̄m. N̄m qdē tanq̄ per nos p̄dicatū: xpi vō tan
q̄ in ipso euāgelio p̄dicatū. Et hoc est q̄ nō p̄dicamus nos
metipsos. i. nō cōmēdamus nos: nec ad nos. i. ad laudē vel
lucrum n̄m cōuertimus predicationē n̄m: sed ad xpm
totū referimus et laudē eius. p̄ Cor. p̄mo. Nos autē p̄dica
mus xpm rē. ps. Ut annūciē omnes predicationē tuas nō
meas in portis rē. Sed iesus dñs n̄m: nos autē seruos ve
stros per iesus. Quasi. d. Iesus predicamus vt dñs: nos au
tem vt seruos. Et huius rō est: qz p̄ncipalr querimus lau
dē xpi et nō nostrā. Nā seruus est q̄ est p̄pter vtilitatē do
mini. Et idē est q̄ mister ecclie qui nō querit honorē dei:
et vtilitatē subditōz nō d̄r verus rector: s̄z tyrānus. Nam
gcūqz bñ regit d̄z eē sicut fūus querēs honorē et vtilitatē
subditōz. Hen. 25. Maior seruiet minori. p̄ Cor. 9. Lum
essem liber: oium vñm me seruūz feci.

Cōsequēter cū dicit. (Quoniā deus qui dixit rē.) Ostē
dit vñ euāgeliū suū h̄z vñtū illuminatū. Ubi nota ordi
nē p̄cedēdi seruatiū ab apostolo qui talis ē. Nos aliq̄. s.
anteq̄ cōuersi essemus ad xpm eramus tenebrosi sicut et
vos et alij in quibus nō fulget claritas glie xpi. Nūc vero
postq̄ xps vocauit nos per gratiā suā ad se tenebre iste re
mote sunt a nobis et iā fulget in nobis vñtus glie claritatis
xpi: et in tñm refulget in nobis q̄ nō soluz illuminamur ad
hoc q̄ videre possumus: s̄z etiā q̄ alios illuminemus. Ex
spūali ḡ gratia et abundāti refulgētia claritatis glie xpi in
nos h̄z euāgeliū nostrū vñtū illuminatū. Et hoc est qd
dicit. Dico q̄ ideo illuminat euāgeliū nostrū qm̄ deus qui
dixit. i. p̄cepto solo fecit lucē splēdescere quod fuit in se
paratiōe elemētōz: qm̄ chaos tenebrosuz illuminauit per
lucē quā fecit. Hen. p̄mo. Dixit fiat lux rē. Ecc. 24. Ego fe
ci vt in celis oziret lux rē. Iste inq̄ de^o illuxit in cordib⁹
.i. in mētibus n̄ris p̄us tenebrosis p̄absentiā luminis gra
tie et obscuritatē pcti. Luce p̄mo. Illuminare bis q̄ in tene
bris rē. Illuxit inq̄ nō solū vt nos illuminaremur: s̄z ad il
lumiatiōez. i. vt et alios illuminemus. Eph. 3. Mibi oīuz
scōz mīmo data est rē. Matt. 5. Vos estis lux rē. Ad illu
minationē dico sciētie. i. vt faciamus alios scire. Dico cla
ritatis dei. i. clare dīneyisionis. In facie iesu xpi. glo. i. per
iesuz xpm q̄ est facies p̄ris: qz sine ipso nō cognoscit pater:
s̄z melius d̄r sic. Ad illuminatiōez scē claritatis dei q̄ qdēz
claritas fulget in facie xpi iesu. i. vt p̄ ipsaz gliaz et clarita
tē cognoscat xps iesus. Q. d. in sūma ad hoc de^o illuxit no
bis ad illuminatiōez: vt ex B iesus xps cognoscat et predice
tur gentibus.

Clectio.

III.

Habemus autem thesaurū istum in va
sis fictilibus. vt sublimitas sit virtutis
dei et nō ex nobis. In oibus tribulatio

nez patimur: sed nō angustiamur. Apoziamur
sed nō destituimur. Persecutōez patimur: sed
nō derelinquimur. Humiliamur: sed nō cōfun
dimur. Beycimur: sed nō perimus. Semper
mortificatiōez iesu chrisi in corpore nostro cir
cūferentes: vt et vita iesu manifestetur in cordi
bus nostris.

CSupra tractauit de vsu ministery noui testamēti q̄tuz
ad bona agēda: hic cōsequēter tractat de vsu eius q̄tū ad
toleratiā maloz. Et circa hoc duo facit. Primo enī osten
dit toleratiā maloz que patiebantur. Scōdo vō hoc mani
festat ibi. (Sēper enī nos q̄ viuimus rē.) Circa p̄mū tria
facit. Primo ponit causaz: q̄re tribulatiōibus exponātur
a deo. Scōdo ostēdit q̄ in istis tribulationibus patiēter se
habeat ibi. (In oibus tribulationez patimur rē.) Tertio
vero rōnez huius patiētie assignat ibi. (Sēper mortifica
tionez iesu rē.) Dicit ergo. Deus illuxit mētibus nostris ad
illuminationē alioz: que quidez lux est maxim⁹ thesaurus.
Sap. 7. Infinitus enī thesaurus rē. Esa. 33. Diuitie salutis
sapia rē. Istuz autē maximū thesaurū nō habemus in pre
cioso loco: sed in re vili et fictili: et rō huius est: vt. s. deo effu
cacia eius tribuatur. Et hoc est quod dicit. Habemus the
saurū istuz. i. lucē illā qua alios illuminamus in vasis ficti
libus. i. in corpore fragili et vili. ps. Ipse cognouit figmētū
n̄m. Jere. 18. Sicut lutuz in manu figuli sic et in manu rē.
Esa. 64. Et nūc d̄ne pater noster es tu: nos vero lutuz. Jō
habemus i vasis fictilib⁹ vt sublimitas istius lucis sit vir
tutis dei. i. deo attribuat et nō ex nobis credat esse. Nā si
essemus diuites: si potētes: si nobiles s̄z carnē: quicqd mag
nū faceremus nō deo: s̄z nobis ipsi attribueret. Nūc ve
ro qz pauperes et cōtēptibiles sumus h̄z sublimitas deo et
nō nobis attribuit. Et idē vult nos deus cōtēptui haberi et
tribulatiōib⁹ exponi. Deut. 32. Ne dicerēt manus n̄ra ex
celsa rē. Et p̄ Cor. p̄. Ut nō gloriētur oīs caro rē. Sap. 12.
Misisti antecessores tuos ne dicerēt rē.

Cōsequēter cū dicit. (In omnib⁹ tribulatiōibus rē.)
Ostēdit eoz patiētiāz in his que patiuntur. Et circa hoc
duo facit. Primo ostēdit mala que patiuntur in generali.
Scōdo enumerat ea in speciali ibi. (Apoziatur rē.) Dicit
ḡ. Vere habemus hūc thesaurum in vasis fictilibus: qz in
oibus tribulatiōez patimur. q̄si dicat. Nullus modus tri
bulādi deest nobis. Act. 14. Per multas tribulatiōez rē.
Nec mirū: qz vt d̄r Luc. vlt. Oportuit xpm pati: et sic itra
re rē. Et licet sic tribulemur: nō tñ angustiamur. Et loqui
tur ad silitudinē viatoris q̄ qm̄ nō p̄z ei via q̄ exeat de aliq̄
arto loco angustiat. Q. d. Hoies q̄ solū in mūdo cōfidunt
angustiant si vndiqz a mūdo tribulantur: qz nō p̄z eis via
remedy cūz nō sperēt nisi de mūdo. S̄z nos licet tribula
mur in mūdo: qz tñ cōfidim⁹ de deo et speramus in xpo p̄z
nobis via euasionez et auxily a deo. et idē nō angustiamur.

Cōsequēter cū dicit. (Apoziatur rē.) Enumerat tribu
latiōez in spūali. Sūt autē quattuor in qb⁹ hoies vsueuerūt
tribulari: et in istis tribulati sunt apli. s. in reb⁹ exteriorib⁹.
inquietudine status. in lesiōe fame: et in afflictōe p̄p̄y cor
poris. Quātū ḡ ad p̄mū dicit. Apoziatur. i. depauperamur.
Apozos enī grece latie d̄r pauper. Q. d. Ideo pauperes su
mus vt necessaria desint. p̄me Cor. 4. Usqz i hāc horā esu
rimus rē. S̄z nō destituimur a deo q̄ est thesaurus noster
Diuitie enī nō querunt p̄pter se: s̄z p̄pter sufficientiaz vi
te. Unde homines qui sine dei auxilio et spe sunt si careāt
diuitis destituunt: sed qui solū de deo cōfidunt et sperant
q̄runcunqz apoziant nō destituunt. ifra. 6. Tāqz nihil ha
bentes et omnia possidentes. Sed nec sufficit: imo cū hoc

inquietamur: persecutiones patimur. s. de loco ad locum. Mat. 24. Persequuntur vos. Sed non relinquitur a deo quoniam sperat auxiliū. De. vlti. Non te deserat etc. ps. Speret in te: quoniam notuerunt te etc. Sed et cum hoc ledimur in fama: quoniam humiliamur. i. contentimur et pro nihilo reputamur. Jo. 16. Venit hora ut ois qui interficit vos etc. Mat. 5. Beati eritis etc. Sed quoniam quis contentitur et cōtēptus subest: ille qui contentitur cōfueuit cōfundi quoniam vobis cōtēptus non subest: et istis non suberat cōtēptus. id dicit. non confundimur. Q. d. Quoniam non subest cōtēptus non curamus. ps. In te dñe speravi non confundar etc. Sed quasi hec pauca sint addit ad tribulationis exaggerationē dicēs. Deicimur. ad mortis picula. s. non pimus. i. a bono non cessamus: vel non perimus quoniam deus sustentat nos. Job 11. Cū te supersū putaueris etc. p. Cor. 4. Tāquam purgamēta huius mundi etc. ps. Estimati sumus sicut oves etc.

Cōsequēter cū dicit. (Semp mortificationē etc.) subdit rōnē huius patiētie. Circa quod sciēdū quod in xpo talis fuit passio. Nā a principio sicut cōceptiois carnē habēs passibilē: et passus mortuus fuit: s. tamē interius viuebat spūali vita. Post resurrectionē vō illa spiritualis et glōsa vita vsq; ad corpus deriuata est: et factū est ipm corpus glōsiosus et immortalis: quoniam christus resurgēs ex mortuis iā non moriū etc. Unī ex hoc accipit duplex status in corpore xpi. s. mortis et glōie. Et id dicit. quod iō pericula mortis et passiones patienter sustinemus ut perueniamus ad glōsam vitas. Et hoc est quod dicit. Ita sustinemus semp. i. in oibus et vbiq; mortificationē iesu. i. ppter iesum vel ad similitudinē mortis iesu. Gal. vlt. Stigmata dñi iesu etc. Quoniam ppter vitatē passus sumus sicut et iesus. In corpore nro non solū in mēte. ps. Propter te mortificamur tota die. Ut vita iesu. i. vita grē quā iesus dat: vel vita glōie ad quā iesus p passiones peruenit. Luc. 24. Nōne oportuit xps pati et ita intrare in glō. i. manifeste appareat etiā inimicis. Dicit g in futura. s. resurrectionē vel etiā nūc vita glōie in cordibus nostris non solū in aiabus. Judi. 7. Gracis lagunculis apparuerunt lucerne. Et iccirco dicit Ambro. Nō timebat mori ppter resurrectionē pmissas. Circūferētes. i. vbiq; portātes et sustinentes: quoniam quocūq; eamus patimur et non cedimus. Et hoc id est vita iesu que latet nunc in corde nostro in corporibus nostris manifestetur quādo. s. reformabit corpus humilitatis nostre etc. philipen. 3. Collo. 3. Mortui estis et vita vestra etc. scda Thimo. 2. Si cōmortui sumus et conuiuemus.

Clectio. III.

Semper enim nos qui viuimus in mortem tradimur ppter iesum: ut et vita iesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur: vita autem in vobis. Habētes autē eundē spm̄ fidei sicut scriptus est. Credidi ppter quod locutus sum. et nos credimus ppter quod et loquimur: sciētes quoniam suscitauit iesus. et nos cum iesu suscitabit et constituet vobiscum. Quia enim propter vos ut gratia abundas per multos in gratiarū actione abundet in glōriam dei.

Cōposita patiētia apostolorū in malis et causa patiētie ostēsa. hic apostolus cōsequēter manifestat ea. et pmo manifestat id quod dixit de spe glōie. Scdo vero id quod dixit de sua patiētia ibi. (Propter quod non deficimus etc.) Circa pmo duo facit. Primo manifestat spem glōrie quā habet. Scdo ostēdit vñ hec spes sibi pueniat ibi. (Habētes autē eundē etc.) Circa pmo tria facit. Primo ostēdit quomodo mortificationē iesu in corpore suo portet. Scdo vero ma-

nifestat quomodo portet vitas iesu ibi. (Ut et vita etc.) Tertio manifestat quid ex hoc sibi et alijs pueniat ibi. (Ergo mors etc.) Dicit g pmo. Dico quod portamus mortificationē in corporibus nostris non quod moriamur: s. quod nos qui viuimus corporali vita vel virtutibus semp tradimur in mortē vel in picula mortis. Et hoc quod ppter iesum. ps. Estimati sumus sicut oves etc. Quasi autē vitā iesu portemus in corpore exponit subdēs: ita. s. ut vita iesu immortalis et impassibilis manifestetur in carne nostra nunc mortalitā: ita ut caro nra mortalis recipiat immortalitātē in resurrectione. p. Cor. 14. Oportet autē mortale hoc induere etc. Sed ex hoc quid pueniat subdit dicēs. Ergo mors operatur. i. exercet dñum suū in nos. Vita autē. s. presens operatur in vobis: quod estis in prosperitate. iuxta illud. p. Cor. 4. Nos stulti etc. Ut mors operet in nobis magnū bonū. s. cōsecutioē vite spūalis: s. vita terrena quā amatis operatur in vobis magnum malū. s. mortē eternā. Prover. 10. Opus iusti ad vitam etc. Jo. 12. Qui amat aiām suā in hoc mundo etc. Vel aliter. Duo fuerūt in xpo: mors corporalis et vita spūalis. Dicit itaq; Ergo mors etc. Quasi dicat in nobis non solū vita spiritua: lis operatur iqtum imitamur spirituali: sed etiā mors operatur. i. ppter spem resurrectionis et ppter amorē xpi vestigia mortis xpi in nobis apparēt iqtum passioibus mortis exponimur. ps. Propter te mortificamur tota die: s. i vobis operatur solū vita xpi p quā fides platur in vobis et vita spūalis. Unī autē pueniat apostolo hec spes certitudis subdit dicēs. Habētes autē etc. Et circa hoc duo facit. Primo ponit eam certitudinis. Scdo cōcludit ipsam certitudinē ibi. (Sciētes quoniam qui etc.) Lā autē huius certitudinis est spūs infundēs fidē in cordib; eoz. Unī pmo ponit eam hāc. Scdo vero manifestat eā per exemplū ibi. (Sicut scriptū est etc.) Dicit g ex hoc speramus et non deficimus: quod sumus habētes eundē spm̄ fidei quā antiqui habuerūt: quod licet tempora mutata sint: spiritus tamē et fides non est mutata: nisi quod illi credebāt xpm̄ vērū et passurū: nos autē credimus ipm̄ venisse et passus fuisse. Et hic spūs est spūs fidei. p. Cor. 12. Dec autē oia operatur vnus atq; idē spūs etc. Et ibidē. Alteri fides in eodē spiritu. Nūc ergo spiritū habētes quē antiqui habuerūt facimus eadē que illi et credimus. Illi autē quid fecerint. dic ps. Credidi. s. deo et perfecte. Et hoc oēs antiqui fecerūt. De. ii. Vi oēs testimonio fidei etc. ppter quod. s. credidi locutus sum. i. cōfessus in fide. Ro. 10. Lorde creditur ad iusticiā etc. Quod etiā nos facimus: quod nos ppter hoc quod credimus loquimur et cōfitemur fidē et pdicamus. Act. 4. Nō enim possumus quod vidimus et audimus non loqui. Spūs g scūs est cā huius certitudis. Ultimo g cōcludit cōlōnē itentā. s. ipam certitudinē. Et pmo de salute ppa. Scdo de salute alioz ibi. (Et constituet vobiscū etc.) Dicit g. Sciētes. i. certā sciam hntes quoniam suscitauit iesum. i. deus p̄ vel tota trinitas et nos cū iesu suscitabit: ut. s. sumamus eadē glōriam cū iesu: quod cū sumus mēbra eius debem; eē cū capite. Jo. 12. Volo p̄ ut vbi ego sum illic sit et minister meus etc. Ro. 8. Qui suscitauit dñm iesum a mortuis suscitabit etc. Et nō solū sus certus de salute nra: sed et de vestra: quod constituet nos vobiscū. i. si erimus: quod sic nos sum; mēbra xpi ita et vos per nos p. Thes. 4. Et sic semp cū dño erimus. Mat. 24. Ubicūq; fuerit corpus etc. et id dicit vobiscū ut animet eos ad bonū iqtus ostēdit eos nō eē inferiores s. pares. Et hñ b̄ possum certe dicere: quod oia sūt ppter vtilitatē vras. Nā oia quā sustinem; oēs grās quās recipim; a deo sunt ppter vos. s. in struedos nro exēplo. Et hoc id est ut grā abundas a nobis in vos abundet p multos in glōriam dei. i. multi agāt grās deo super beneficio tanto. Ephe. quinto. Gracis agentes deo patri etc.

Clectio.

V.

Propter quod non deficiamus. Sed licet is qui foris est noster homo corumpatur tamē is qui intus est renouatur de die in diem. Id enim quod in presentibus est momentaneum et leue tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis que videntur: sed que non videntur. Que enim videntur temporalia sunt: que autem non videntur eterna sunt.

Conposita patientia quam apostoli habebant in tribulationibus et primo quod expectabant manifestato: hic contra agit de patientie causa et patientie modo seu ratione. Et circa tria facit. Primo enim insinuat sanctorum patientiam. Secundo patientie causam ibi. (Non contemplantibus nobis etc.) Tertio patientie remunerationem ibi. (Id enim etc.) Circa primum intendit ostendere quod sanctorum patientia est inuincibilis. Et hoc est quod dicit. (Propter quod) scilicet quod sumus scientes quod qui suscitauit iesum a mortuis suscitabit nos et constituet nobiscum: id non deficiamus. scilicet in tribulationibus. id est non deducimur ad hoc quod non possimus propter christum amplius ferre et sustinere. Nam deficere id est quod ferre non posse. Iere. 20. Defeci ferre non sustinui. Causa autem que non deficiamus est quod licet quantum ad aliquid deficiamus. scilicet quantum ad exteriorē hominem: tamen quantum ad aliquid semper renouamur. scilicet quantum ad interiorē hominem. Et hoc est quod dicit. (Sed licet is qui foris est etc.)

Ubi sciendum est quod occasio istorum verborum hereticus tertullianus nomine dixit quod anima rationalis que est in homine corpore habet figuram et membra corporea: sicut et corpus habet et hoc dicitur homo interior: corpus vero eius sensibus suis dicitur homo exterior. Quod quidem falsum est. Unde ad intellectum huius verbi sciendum est quod etiam secundum philosophum in ethica et secundum consuetudinem loquendi. Unde quod dicitur esse illud quod est principaliter in ipso: puta quod in ciuitate principaliter est princeps et concilium id quod facit potestas et concilium dicitur tota ciuitas facere. Principaliter autem in homine potest aliquid iudicari et secundum vitam et secundum apparitionem. Secundum vitam quidem principaliter in homine est ipsa mens. Unde secundum iudicium spiritualium virorum mens dicitur homo interior. secundum apparitionem vero principaliter in homine est corpus exteriorius eius sensibus suis. Unde secundum iudicium illorum quod tamen corporalia et sensibilia considerant et terrena sapiunt: quorum deus vester est: corpus cum sensibus dicitur homo exterior. Et id est hunc modum loquitur hic apostolus dicens. (Licet homo noster) scilicet corpus cum natura sensitua corumpatur in tribulationibus ieiunij et abstinentie et vigilijs. Roma. 6. Vetus homo noster similis etc. Abachuc. 3. Ingre dia putredo etc. Tamē is homo qui intus est. scilicet mens seu ratione munita spe futuri premij et firmata munimine fidei renouatur. Quod sic intelligendum est. Vetus enim est via ad corruptionem. Debe. 8. Quod antiquatur et senescit etc. Nam autem humana fuit in integritate condita et si in illa integritate permanisset semper esset noua: sed per peccatum incepit corumpi: quo fit quod quodam consecutum est sicut ignorantia difficultas ad bonum et pronitas ad malum: penalitas et alia huiusmodi: totum pertinet ad veritatem. Cum igitur natura humana huiusmodi peccati sequentia deponit: tunc dicitur renouari. Que quidem depositio hic incipit in sanctis sed perfecte consumabitur in patria. Dic enim deponit vetustas culpe. nam spiritus deponit vetustatem peccati et subicit nouitati iusticie. Dic intellectus deponit errores et assumit nouitates veritatis et secundum hoc is qui intus est homo. scilicet anima renouatur. Eph. 4. Renouamini in spiritu mentis vestre. Sed in patria tollit etiam vetustas peccati. Unde ibi erit consummata renouatio. secundum apostolum. Renouabitis ut agle etc. Sed quod sancti quotidie perficiunt in puritate conscientie: et in cognitione diuinorum. id dicit. (De die in die.)

Ps. Ascensionem in corde suo. Sic gratia est inuincibilis: quod renouatur de die in diem. Tertium principale: sed huiusmodi patientie causa est recogitatio premij: que est efficacissima: quod secundum Gregorium recogitatio premij diminuit vires flagelli. Et hoc est quod dicit. (Id enim quod etc.) Quasi. d. Nihil sunt tribulationes que hic pati mur. si respiciatur ad gloriam: quam ex eis consequimur. Unde comparat statum sanctorum qui sunt in vita ista ad statum eorum qui sunt in patria. et ponit quodammodo in utroque statu corruentia sibi inuicem. Nam primo status istius vite in se est status quantum ad se est parius et quantum ad se ipse acceptibilis. Unde dicit. Id. i. minimum. Esa. 54. Ad pectus in modico dereliqui te. Item transitorio. Unde dicit. In presenti. id est in vita ista. que est in afflictionibus et erunis. Job. 7. Militia est vita hominis etc. Item tempus breuitas. Unde dicit. momentaneum. Esa. 54. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te etc. Nam totum tempus huiusmodi vite comparatum ad eternitatem non est nisi sicut momentum. Item est leuis. Unde dicit leue. Nam licet supra primo dicatur. Grauari sumus supra modum: quod scilicet graue est concipi: tamen spiritus charitate seruati leuissimum est. Aug. Dia grauius et imania facilia et prope nulla facit amor. Item est penosus: et id dicit. Tribulationis. Mich. 7. Ira domini portabo etc. Sed quantum ad statum beatitudinis ponit quodammodo. quod contra hoc quod dicit. Id. ponit supra modum. id est supra mensuram. Sed contra. Mat. 16. Reddet unicuique iuxta opera sua. Non ergo supra mensuram. Ratione domini est: quod ly. sed non designat equalitatem quantum ad meritum: ut scilicet quantum ad meritum meruit tamen premij: sed designat equalitatem quantum ad proportionem: ut scilicet plus premij accipiat. Item contra id quod dicit. In presenti. ponit. In sublimitate. id est in statu sublimi absque perturbatione. Esa. 58. Sustollam te super altitudinem nubium etc. Contra id quod dicit momentaneum ponit eternum. Esa. 35. Leticia sempiterna super capita eorum etc. Contra hoc quod dicit leue. ponit pondus. Et dicit pondus pro duo. Pondus. n. inclinatur et trahit ad motum suum qui subsunt sibi. Sic gloria eterna erit tanta quod totum hominem facit gloriosum et in anima et in corpore nihil erit in homine quod non sequatur impetum glorie. Vel dicit pondus pro preciositate. Nam preciosa solum ponderari consueuerunt. Contra hoc quod dicit tribulationis. ponit. Glorie. vel hoc quod dicit glorie potest esse commune ad alia quantum ad deum de statu patrie dicitur. Hoc vero quod dicit tribulationis ad quantum ad deum de statu presentis vite dicta sunt. Opus supra id. scilicet quod tribulationes patimur. nam hec sunt causa et meritum que deus istam gloriam nobis conferat. Est igitur sanctorum patientia inuincibilis: eorum remuneratione ratio ineffabilis: sed remunerationis eorum recuperatio recta et delectabilis. Unde dicit. Non contemplantibus nobis etc. Q. d. Licet hec que speramus sint futura et iterum corpus nostrum corumpatur: nihilominus tamen renouamur: quod non attendimus ad ista temporalia: sed ad celestia. Et hoc est quod dicit. Opus in nobis pondus glorie: nobis dico non contemplantibus. id est non attendentibus ad ea que videntur. id est ad terrena: sed ad ea que non videntur. scilicet celestia. Phil. 3. Que retro sunt obliuiscens etc. per Corint. 2. Oculus non vidit etc. Et quare celestia contemplamur: quod ea que videntur. id est terrena sunt temporalia et transitoria. ea autem que non videntur. scilicet celestia sunt eterna. Esa. 49. Salus autem mea in semper eternum erit.

CAP.

V.

Simus autem quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur: quod edificatione ex deo habemus domum non manufactam: sed eternam in celis. Nam et in hoc igemiscimus habitationem nostram: que de celo est: superindui cupientes: si tamē vestiri non nudum inueniamur. Nam et qui sumus in hoc tabernaculo: igemiscimus grauari. eo quod volumus expoliari sed superuestiri: ut absorbeat quod mortale est a vita.

Postquam apostolus comendauit misterium noui testamenti et quantum ad dignitatem et quantum ad usum: consequenter hic comedat illud quantum ad premium: licet de premio quantum ad aliqd aliqd et icomplete supra tractauit. hic tamen de hoc complete tractat. Circa quod tria facit. Primo enim agit de premio. Secundo vero de preparatione et primo susceptioe ibi. (Et ideo cotendimus sine re.) Tertio vero de causa vtriusque. scilicet preparationis et primo quod expectat ibi. (Quia autem ex deo quod reconciliauit re.) Circa primum duo facit. Primo ponit premium quod expectat. Secundo exprimit desiderium primo expectati ibi. (Namen in gemiscimus re.) Sed quod premium quod expectat est inestimabile. scilicet gloria celestis: et ideo dicit. (Scimus quoniam re.) Quasi. d. secundum Hieronimum. Vere operatur in nobis potus glorie: quod in corporibus erit hec gloria non tantum in aibus. Enim. i. quod scimus. i. certi sumus: quod iam habemus in spe quoniam si terrestris domus nostra. i. corpus. Domo enim ut dictum est de mens cum sit principalis in homine. que quidem mens se habet ad corpus: sicut homo ad domum. Sicut enim destructa domo non destruitur homo eam habitans sed manet: sic destructo corpore non destruitur mens seu anima rationalis sed manet. Corpus ergo terrestre dicitur domus habitatiois. id est in qua habitamus. Job. 4. Qui habitant domos luteas re. (Dissoluatur. i. destruat. Scimus inquam quod habemus edificationem. i. edificium ex deo. i. paratum a deo. Edificium dico domum non manufactam. i. non ope hominis nec ope nature sed corporis incorruptibile: quod assumemus. quod quidem non est manufactum: quod incorruptibilitas in corporibus nostris puenit solum ex operatione diuina. Philipen. 3. Reformabit corpus humilitatis nostre re. (Domum eternam. i. domum ab eterno nobis preparatam. Esa. 33. Tabernaculum quod nequaquam destruetur in celis. Mat. 5. Merces vestra copiosa est in celis. Hac autem commutatione: ut. scilicet. p. terrestri domo habeat celestem desiderabat Job dicens. 14. Luctis diebus quibus nunc milito: expositio est secundum Hieronimum. Sed tamen non est secundum intellectum apostolicum nec precedentibus nec sequentibus concordat. Nam ipse cum habeat vnam manum continuam de qua loquitur non iterponit alias. Et ideo videamus quod intendat apostolus dicere. (Sciendum est autem quod apostolus vult hic ostendere quod sancti rationabiliter sustinet tribulationes: ex quibus vita presens corrumpitur: quod ex hoc statim perueniunt ad gloriosum corpus: ut dicitur in Hieronimo. Et ideo dicit. Ideo sustinimus enim. i. quod scimus. i. p. certo habemus quoniam si terrestris domus nostra huius habitatiois. i. corpus dissoluatur. i. corrumpatur per mortem: habemus statim non in spe: sed in re meliorem domum. scilicet. edificationem domum non manufactam. i. gloriam celestem non corpus gloriosum. De hac autem domo dicitur Iohannes. 14. In domo patris mei mansiones multe sunt re. Que quidem est ex deo non manufacta quod gloria eterna est ipse deus. ps. Esto mihi in deum protectorem et in domum re. Et eternam ad litteram: quod ipse deus est eternus. In celis. i. in excelsis quia statim corrupto corpore anima sancta consequitur hanc gloriam non in spe sed in re. Si ergo premium sanctorum est admirabile et desiderabile: quod gloria celestis est: et ideo consequenter subiungit desiderium sanctorum ad ipsum premium dicens. (Namen in hoc in gemiscimus re.) Ubi tria facit. Primo exprimit desiderium gratie ad premium ipsum. Secundo ostendit quod desiderium gratie retardatur ex desiderio nature ibi. (Namen et quod sumus in tabernaculo re.) Tertio ostendit quod desiderium gratie vincit desiderium nature ibi. (Audentes igitur re.) Sed desiderium gratie est cum furore. Nam in hoc in gemiscimus re. Quasi dicat hec est vera probatio quod habemus domum non manufactam: quod si desiderium nature non est frustra multominus desiderium gratie frustra est. Cum igitur nos habeamus feruentissimum desiderium gratie de gloria celesti: impossibile est quod sit frustra. et hoc est quod dicit. In gemiscimus. i. in gemedo desideramus. in hoc. scilicet. aie desiderio retardati. ps. Deum mihi: quod incolatus meus re. In hoc enim quod cupientes sumus. i. cupimus super

indui habitationem nostram. i. fructum glorie que de celo est. i. celestis que de habitatio: quod in ipsa gloria sci habitant sicut in suo solatorio. Mat. 25. Intra in gaudium domini tui. Per hoc autem quod dicitur superindui dat intelligere quod illa domus celestis. de qua supra dixerat non est aliqd ab homine separatam: sed aliqd homini inherens. Non enim dicitur homo induere domum sed vestimentum. domum autem dicitur aliqd inhabitare. Nec ergo duo coniungit dicens superindui habitationem per quod ostendit quod illud desiderium est aliqd inherens: quod induitur. et aliqd extrinsecus et excedens: quod inhabitatur. Sed quod non simpliciter dicitur indui: sed superindui ratione sui dicitur subdit dicens. Si tamen vestiti et non nudi inueniamur. Quasi. d. si aia indueret habitatioe celestis quod non exueret habitatioe terrena. i. non corrumpere corpus nostrum per mortem sed celestis adeptio illius habitatiois est superinduitio. Sed quod ostendit quod euacuet habitatioe terrena ad hoc quod induatur celesti non potest dici superinduitio: sed induitio simplex. Et ideo dicit. Si tamen vestiti et non nudi inueniamur. Quasi. d. superinduemur quod si inueniemur induti et nudi. Nudus enim non dicitur superindui sed indui tamen. Hieronimus. vero aliter exponit de vestimento spirituali dicens. Lupinus superindui quod vtiq; fiet tamen hac additione si nos inueniamur vestiti. scilicet. virtutibus et non nudi. scilicet. virtutibus. De istis vestibus dicitur Coloss. 3. Induite vos sicut electi dei re. N. d. Nullus ad illam gloriam pueniet nisi habeat virtutes. que quidem expositio non vult recordare intentioni apostoli. Sic ergo desiderium gratie feruet ad premium: sed tamen retardatur a desiderio nature quod ostendit. cum dicit. Nam dum sumus in tabernaculo isto re. Ubi primo ponit additionem desiderii naturalis. Secundo ostendit quod et hic status desiderii naturalis est a deo ibi. (Qui autem efficit nos re.) Locutio autem desiderii est naturalis retardatur desiderium gratie. quod vellemus inueniri vestiti et non nudi. i. ita vellemus quod anima pueniret ad gloriam quod corpus non corrumpere per mortem. Cuius ratio est. quod nature desiderium sicut aie esse vnitam corpori alias mors non est penalis. et hoc est quod dicit. Nam nos quod sumus in tabernaculo. i. quod habitamus in isto mortali corpore. et per. scilicet. Scio quod velox sit dispositio tabernaculi mei. In gemiscimus. i. itus in corde. non solum est in voce gemimus. Esa. 59. Ut colubae meditates gememus: quod dux est cogitare mortem. et tamen grauati quasi aliquid ex parte desiderii nostrum eo quod non possumus puenire ad gloriam nisi deponamus corpus quod est: ita desiderium: ut dicit Augustinus. Quod nec ipsa senectus a petro timorem mortis auferre potuit. Et ideo dicit. Eo quod nolumus spoliari. scilicet. tabernaculo terreno: sed superuestiri gloria supercelesti. Uel secundum Hieronimum. corpore glorioso. Sed quod posset videri in decem quod corpus ex vna parte esse corruptibile ex sua natura si non fuisset ante dissolutum et ex parte glorie esse gloriosum. subdit modum quod fieri vellet dicens. Ut absorbeatur: quod mortale est re. N. d. Non sic superuestiri volumus quod corpus remaneat mortale: sed ita quod gloria auferat ex toto corruptioem corporis absque corporali dissolutione. Et ideo dicit. Absorbeatur quod mors est. i. ipsa corruptio corporis a vita. scilicet. glorie. per. Cor. 15. Absorpta est mors in victoria tua re.

Lectio II.

Qui autem efficit nos in hoc ipsum deus qui dedit nobis pignus spiritus. Audentes igitur semper et scientes: quoniam dum sumus in hoc corpore peregrinamur a domino. Per fidem enim ambulamus et non per spem. Audemus autem et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore et presentes esse ad dominum et ideo contendimus siue absentes siue presentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal christi. ut referat unusquisque propria corporis prout gessit: siue bonum siue malum.

C Dic ostēdit auctorem supnaturalis desiderij de habita-
tione celesti. Causa. n. nālis desiderij q̄ volumus expolia-
ri est: qz scz aia nāliter vnif̄ corpozi ⁊ ecōuerso. S3 hoc q̄
celestē in habitationē supindui cupiam⁹ nō est ex nā s3 ex
deo. Et ideo dicit. Qui autē efficit nos in hoc rē. Quasi di-
cat. Uolumus supinducere celestē habitationem: ita tñ q̄
nō spoliemur terrena ⁊ tñ hoc ipsum q̄ volum⁹ sic supue-
stiri efficit in nobis deus. Phil. 2. Deus est q̄ operat̄ in no-
bis rē. Cuius rō est: qz quālibet nām ⁊ sequit̄ appetitus cō-
ueniens fini sue nāe. sicut graue nāliter tendit deorsum: ⁊
appetit̄ ibi quiescere. Si autē sit appetitus alicui⁹ rei supra
naturā suam illa res nō mouet̄ ad illū finem nāliter: s3 ab
alio qd̄ est supra nām suā. Cōstat autē q̄ perfrui celesti gl̄ia
⁊ videre deū per essentiā licz sit rōnalis creatura est tamē
supra nām ipsius. nō ergo mouet̄ rōnalis creatura ad hoc
desiderādū a nā. sed ab ipso deo q̄ in b̄ ipm̄ efficit nos rē.
Sed quomodo b̄ efficit subdit dicens. Qui dedit pign⁹ rē.
Circa q̄ sciēdū est q̄ deus efficit in nobis nālia desideria
⁊ supnaturalia. Nālia qdem quādo dat nobis spūm nālez
ueniētē nature humane. Hen. i. Inspirauit in faciē ei⁹ rē.
Supnaturalia vō dat quādo infundit in nobis supernālez
spūm: scz spiritum sanctū. Et ideo dicit. Dedit nobis pign⁹
spiritus: id est spūm sanctū causantē in nobis certitudines
hui⁹ rei quā desideram⁹ impleri. Ephe. i. Signati estis spi-
ritu pmissionis sancto rē. Dicit autē pignus: qz pign⁹ debz
tñ valere q̄tum valet res p̄ qua ponit̄. sed in hoc differt
a re p̄ qua ponit̄. qz pleniori iure possidet̄ res quando iaz
habetur: qz pignus: quia res possidetur vt qd̄ suuz. pignus
vero seruat̄ ⁊ tenet̄ quasi p̄ certitudine rei habēde. Ita ē
de spū sancto qz spiritus sanctus tantū valet q̄tum gloria
celestis. sed differt in modo habēdi qz nūc habemus eum
quasi ad certitudinē ⁊ sequēdi illā gloriā. In patria vō ha-
bebimus vt rem iam nostrā: ⁊ a nobis possessam. Tunc. n.
habebimus perfecte: modo imperfecte. Sic ergo retardat̄
desideriū gratia desiderionāe. S3 nūquid impeditur:
Non: sed desideriū gratie vincit. Et hoc est qd̄ dicit. Audē-
tes igit̄ rē. Quasi dicat. Duo desideria sūt in sanctis. Vnū
quod desiderat̄ celestē habitationē. aliud quo nolūt expo-
liari. Et si hec duo essent cōpossibilia nō essent dīa ⁊ vnuz
nō retardaret̄ ab alio. Sed ap̄s ondit̄ ea esse incōpossibi-
lia ⁊ q̄ opz q̄ vnū vincat̄ alter. Unde circa hoc tria facit.
Primo. n. ostēdit incōpossibilitatē dictoz desiderioz. Se-
cundo iterponit̄ quādā pbationē ibi. (Per fidem. n. rē.)
Tertio ostēdit qd̄ hoz vincat̄ ibi (Audem⁹ autē rē.) Incō-
possibilitatem ostēdit cū dicit. (Audentes igit̄ semp rē.)
Audere pp̄ie est imiscere se in pericula mortis ⁊ nō cedere
re pp̄ter timorē. Licet autē sancti nāliter timeāt mortem
tamē audent ad pericula mortis ⁊ nō cedūt timore mor-
tis. Prouer. 28. Iustus q̄li leo ⁊ fidēs. Eccl̄ici. 48. In die-
bus suis nō pertimuit p̄ncipē. Et sciētes. s. sum⁹ hoc q̄
⁊ firmat̄ in nobis audaciā vt p̄ x̄po mozi nō timeam⁹. qm̄
dum sum⁹ in hoc corpore mortali peregrinamur. i. elonga-
mur a deo. ps. Deu mibi qz icolatus meus rē. Peregrina-
mur in q̄ quia sumus extra patriā nostrā q̄ deus est. aliaz
nō diceremur peregrinari ab eo. Et hoc nō ē ex nā nostra
sed ex eius gratia. Qz autē peregrinamur a dño pbat̄ cum
dicit. Per fidē enī ambulam⁹. i. pcedim⁹ in vita ista p̄ fidē
⁊ nō p̄ speciē. i. nō p̄ perfectā visionem. S̄idei. n. verbum ē
sicut lucerna a qua illuminamur ad ambulādū in vita ista
ps. Lucerna pedib⁹ meis verbū tuū rē. In patria autē non
erit hō lucerna: quia ipsa claritas dei. i. ipse deus illumina-
bit illā. Et ideo tunc per spēm. i. p̄ essentiā videbimus euz
Dicit autē. Per fidē ambulamus. qz fides est de nō visis
Est enī fides substātia sperādaz rez argumētū nō appa-
rētū dicit̄. Heb. ii. q̄diu autē aia corpozi mortali vnif̄ non

videt̄ deū p̄ essentiā. Exo. 33. Nō videbit me hō rē. Unde
in q̄tū assentim⁹ credēdo his q̄ nō videm⁹ dicimur ambu-
lare p̄ fidem ⁊ nō p̄ spēm. Sic ḡp3 duoz desiderioz incō-
possibilitas: qz nō possum⁹ cū b̄ corpe supindui celestes ha-
bitationē ⁊ p̄batio hui⁹ qz p̄ fidē ambulam⁹. (Segt̄ cō-
sequenter victoria vnus desiderij de duobus: scz deside-
rium gratie cū dicit. (Audemus rē.) Et o3 resumi sciētes
supra positū: qz lra suspēsiua ē. vt dicat̄ sic. Hoc in q̄ scien-
tes qz dū sum⁹ in hoc corpore rē. Audem⁹ ⁊ bonaz volūtatēz
habem⁹. Duo dicit quoz vnū importat̄ repugnantīā quā
bz in volēdo q̄ fit per timorē mortis. Ubi. n. nō ē timor nō
est audacia. Nāz ex appetitu nature surgit timor mortis.
ex appetitu grē surgit audacia. Ideo dicit. Audem⁹. Aliud
importat̄ impfectionem animi in desiderādo: qz nisi bene
desideraret̄ nō vinceret̄ timor mortis cū sit valde nālis.
Et iō nō solū opz audere: sed bonā volūtatē habere. i. cum
gaudio velle. Licet. n. s3 p̄hm. in actu fortitudinis nō regra-
tur gaudiū ad perfectionē virtutis sicut in alyz v̄tutibus
sed solū nō tristari: tñ qz fortitudo sanctoz p̄fectior ē non
solū nō tristant̄ in periculis mortis: sed etiā gaudēt. Phil.
.i. Habēs desideriū dissolui rē. S3 qd̄ audemus: Magis
peregrinari a corpe. i. remoueri a corpe p̄ corporis dissolu-
tionem qd̄ est ⁊ tra desideriū nāe ⁊ presentes esse ad dñm
id est ambulare p̄ spēm qd̄ ē desideriū grē. Hoc desidera-
bat. ps. q̄ dicebat. Sitiuit aia mea ad deū viuū rē. Et nota
q̄ hic ⁊ cludit eadē duo q̄ p̄posuit in p̄ncipio. supra. Scōo
.s. q̄ si terrestris dom⁹ nostra hui⁹ habitatiōis dissoluatur
q̄ idē est qd̄ hic dicit peregrinari a corpe ⁊ q̄ habem⁹ ha-
bitationēz in celis nō manufactā ⁊ hoc qd̄ idē ē presentes
esse ad deū. Cōstat̄ per hec verba erroz dicentiū aias san-
ctoz decedentiū nō statim post mortē deduci ad visionē
dei ⁊ eius p̄sentiā. sed morari in q̄busdā mansionibus vsqz
ad diē iudicy. Nāz frustra sancti auderēt ⁊ desideraret̄ pe-
reginari a corpe si nō essent p̄sentes ad deū. Et ideo dicē-
dum est q̄ sancti statiz post mortē vidēt̄ deū p̄ essentiaz ⁊
sunt in celesti mansionē. Sic ḡp3 q̄ premiū qd̄ sancti ex-
pectant̄ est iestimabile. (Segtur de p̄paratiōe ad p̄miū
que fit p̄ pugnā ⁊ tra tentationes ⁊ p̄ exercitiū bonoz ope-
rū. Et hoc ē qd̄ dicit. Ideo ⁊ tendim⁹ rē. Preparant̄ autēz
sancti ad hoc premiū tripliciter. s. placēdo deo. Scōo p̄fi-
ciendo p̄ximo ibi. (Sciētes autē timorē dei) Tertio ab-
dicādo a se carnales affectus ibi. (Itaqz nos rē.) Deo autē
placēt̄ resistēdo malis. Et iō dicit. Ideo: qz. s. totuz deside-
rium nostrū est q̄ simus p̄ntes deo. Contēdimus: id est cū
conatu nitimur seu studem⁹ cū pugna ⁊ lucta cōtra tenta-
tiones dyaboli carnis ⁊ mūdi. Luc. 13. Cōtēdite intrare p̄
angustā portā rē. Placere illi. s. deo ad quē desideramus
eē p̄sentes. ⁊ hoc siue absentes siue p̄ntes illi sum⁹: qz nisi
studeam⁹ ei placere in vita ista dum sumus absentes non
poterimus ei placere nec eē ei p̄sentes in alia vita. Sap.
4. Placēs deo factus dilectus rē.

C Cōsequēter cū dicit. (Dēs enī nos manifestari opz rē.)
subdit cām quare sancti cōtēdūt placere deo. q̄ qd̄ eā su-
mitur ex ⁊ sideratiōe futuri iudicy ybi nos oēs manifesta-
ri opz. Ponit̄ autē ap̄s gnqz cōditiōes futuri iudicy. p̄zio
enī ponit̄ ipsius vniuersalitātē. qz nullus excipiet̄ ab illo
iudicio. Et iō dicit. Dēs nos. i. oēs homies bonos ⁊ malos
magnoz ⁊ parnos. Ro. 14. Dēs stabim⁹ ante tribunal x̄pi
Apoc. 20. Uidi mortuos pusillos ⁊ magnoz stantes in cō-
spectu agni rē. (Sed cōtra hoc obycit̄ dupliciter primo
qz vt q̄ infideles nō veniēt ad iudiciū. nā q̄ nō credit̄ iā iu-
dicatus est. vt of̄ Jo. 3. Scōo qz qdā erunt ibi vt iudices.
Matth. 19. Sedebitis sup sedes rē. Nō ergo oēs erunt an-
te tribunal vt iudicent̄. Responso dicēdum q̄ in iudicio
duo erunt. s. discussio meritoz: ⁊ quantū ad hoc nō oēs iu-
p

102. d. ifra

Ad corinthios II.

dicabunt: quia illi qui totaliter abrenunciaverunt sathane et pompis eius: et per omnia adhaeserunt christo: non discutient: quia iam dum sunt illi vero qui in nullo adhaeserunt christo: nec per fides nec per opera filii non indigent discussione: quia nihil habent cum christo: sed illi qui cum christo aliquid habent: scilicet fide: et in aliquo recesserunt a christo: scilicet per mala opera et prava desideria: discutient de his qui contra christum commiserunt. Unde quatuor ad hoc soli christiani peccatores manifestabunt ante tribunal christi. Item erit in iudicio platio sententiae: et quantum ad hoc oes manifestabunt. Sed de pueris non videtur: quod de ut referat unusquisque propria corporis: put gessit: sed pueri nihil gesserunt in corpore. Sed hoc soluit glossa: quia non iudicabuntur per his qui ipsi gesserunt per se: sed de his qui gesserunt per alios: dum per eos crediderunt vel non crediderunt: baptizati vel non baptizati fuerunt. Vel damnabuntur per peccato primi parentis. Secundo vero ponit iudicij certitudinem. In iudicio hominum multi decipi possunt: dum quidam iudicantur mali: qui tamen sunt boni et e converso. Et huius ratio est: quia non manifestantur corda: sed in illo iudicio perfectissima certitudo erit: quia erit ibi manifestatio cordium. Unde dicit. Manifestari. i. cor. 4. Non lite ante tempus iudicare etc. Tertio ponit iudicij necessitates: quia nec per interpositam personam nec per contumaciam poterit quis effugere iudicium illud. Unde dicit. Opus. i. necessarium est. Job. 19. Scitote esse iudicium. Eccles. vlt. Luncta qui fuerit adducet deus etc. Quarto ponit iudicis auctoritatem. Unde dicit. Ante tribunal christi. vt. s. veniat ad iudicandum homines in eadem forma in qua iudicatus est ab hominibus: vt existens in forma humanavi deatur a bonis et malis. Mali enim non possunt videre gloriam dei. Jo. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere etc. Tribunal autem dicit iudiciariam potestatem: et sumptum est ab antiqua consuetudine romanorum: qui elegerunt tres tribunos plebis: ad quorum officium pertinebat diiudicare excessus consulium et senatorum: et loca istorum vocabantur tribunalia. Quinto ponit iudicis equitatem: quia secundum merita propria erunt premia vel poene. Unde dicit. Ut referat unusquisque etc. Ro. 2. Reddet unicuique secundum opera sua. Et dicit corporis non solum per his qui facit motum corporis: sed per his qui mente gessit: alias infideles non punientur. Et ideo cum dicit corporis: intelligendum est: id est per his qui gessit dum vixit in corpore.

Lectio. III.

Scientes ergo timores domini hominibus suademus: deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientijs vestris manifestos nos esse. Non iterum commendamus vobis: sed occasione damus vobis gloriandi pro nobis: vt habeatis ad eos qui in facie gloriantur et non in corde. Siue enim mente excedimus deo: siue sobrii sumus vobis. Caritas enim christi urget nos estimantes hoc: quoniam si unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est christus: vt et qui viuunt: iam non sibi viuant: sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit.

Ostenso qualiter sancti se preparent ad premium eterne glorie: placendo deo: hic ostendit consequenter quomodo preparent se ad hoc perficiendo primo. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit sollicitudinem suam quam habet de salute proximorum. Secundo vero huius sollicitudinis causam assignat ibi. Caritas christi urget nos etc. Circa primam tria facit. Primo ponit curam quam habet de salute proximorum persuadendo eis. Secundo excludit quamdam falsam suspensionem ibi. (Non ite etc. etc.) Tertio ostendit quomodo etiam in modo docendi proximorum utilitatem intendat ibi. (Siue. n. mente etc.) Circa primam

duo facit. Primo ponit studium suum de utilitate proximorum. Secundo manifestat hoc ibi. (Deo autem etc.) Dicit ergo. Dico quod ois nos manifestari ante tribunal etc. Et hec consideratio inducit homines ad timendum iudicium. Et ideo dicit. (Scientes ergo timorem domini). i. quod pure et caste timendus sit dominus ihesus christus suademus hominibus. vt timeant: et vt credant. Job. 23. Considerans eum timore sollicitor. Jere. 10. Quis non timebit te o rex gentium. Isa. 8. Dominum exercituum ipsum sanctificate etc. Sed quia aliquis possit dicere quod non ex gratia: sed ex comodo suo suadebat hominibus. Et ideo manifestat hoc esse falsum duplici testimonio. scilicet dei. Unde dicit. Deo autem manifesti sumus. quia scilicet ex timore dei loquimur. Deus enim videt intentionem cordis nostri. Jere. 17. Primum est cor hominis et scrutabile et quod cognoscet illud: Ego dominus etc. Jo. 2. Ipse sciebat etc. Item testimonio conscientiarum ipsorum. Unde dicit. Spero autem in conscientijs vestris etc. et vere spero: quia sic me exhibui vt vos scire possitis nos esse probatos. et firmiter hoc tenere. nisi non confiteamini ore. supra. 4. Commendantes nosmetipsos ad oem conscientiam hominum etc.

Consequenter quia possent credere quod hoc dixerit apostolus ad commendationem propriam remouet hanc suspensionem falsam dicens. (Non ite nos commendamus vobis). i. non dicimus hoc ad commendationem nostram: vt quasi ite velimus nos commendare. Supra. n. 3. et. i. corinth. 3. aliqua dixerat ad commendationem suam. Et ideo dicit. Ite infra. 10. Non enim qui seipsum commendat etc. Sed hoc dicitur per utilitatem vestram. Quasi dicat. Damus vobis occasione gloriandi. i. maiorem gloriandi. Pseudo. n. per elationem gloriabantur dicentes se fuisse doctos ab apostolis: quia fuerit a domino. scilicet a petro et iacobo: qui erant columnae fidei. detrahentes in hoc apostolo: quasi non fuerit cum domino iesu: et volentes eius doctrinam destrueret. Ut ergo et corinthii haberent in quo gloriarentur ipsos pseudo. scilicet de gratia apostolo data: et vt eos refellat: et non seducant ab eis: ideo dicit hoc. Unde subdit. (Ut habeatis ad eos). i. contra eos. vt ad eos reprehendendos quod possitis dicere. Ad eos dico. qui in facie gloriantur: et non in corde. Quod tripliciter exponit sic. In facie gloriantur. i. interioribus observantibus legalibus: quia ad istas docebant seruare legalia. Et in corde. i. in virtute christi que est in corde: quia in spiritualibus sicut apostolus qui in virtute crucis christi dicebat. Mibi autem absit gloriari etc. Item in facie gloriabantur. i. in conspectu hominum sicut hypocrite: faciunt et non in corde. i. in testimonio conscientie. sicut apostolus. Unde dicit. Gloria nostra hec est etc. Vel in facie gloriantur: quia aliqua preterebant exteri: que tamen non ita sentiebant interius in corde. scilicet quod dicebant se doctos ab apostolis: et sequerentur eorum doctrinam: quam nitebantur destrueret. Patet ergo quod apostolus in docendo proximorum salutem procurabat. Sequitur videre quomodo ipsorum salutem procurabat et in modo docendi. Unde dicit. (Siue. n. mente etc.). Quod exponit dupliciter. Uno modo sic vt apostolus dicat se excedere quam loquitur eis commendando se sobrii esse quam loquitur de commendatione propria. secundum hoc dicit. Quocumque modo doceam. vel est honor dei. vel utilitas proximi: quia si excedimus mentem. i. commendamus nos. deo. scilicet est. i. ad honores dei: vel de seruando iudicio dei: siue sobrii sumus. i. non alta dicamus de nobis. Hoc est vobis. i. ad utilitatem vestram. Sed aliter. et est magis literalis sensus. Dico quod damus vobis occasione gloriandi pro nobis: quia nos in omnibus que facimus: et et in modo faciendi intendimus bonum vestrum. Unde sciendum est quod apostoli sunt mediis iterum dei et populi. Deutro. 5. Ego sequester mediis fui etc. Oportebat ergo quod hauriret a deo quod effunderet populo. Et ideo necessarium erat quod quandoque eleuaret se per contemperationem in deum ad percipiendum celestia. quandoque conformaret se populo ad tradendum que a deo perciperat: et hoc totum in eorum utilitatem cedebat. Et ideo dicit. Siue enim excedimus mentem. i. eleuamur ad hoc quod percipiamus dona gratiarum et hoc vt deo. scilicet uniamur quod fit per excessum reprobationis. ps. Ego dixi in excessu meo. Dyo. Est enim extasim faciens diuinus amor etc. Siue sobrii sumus. i. commensurem?

nos vobis tradēdo diuina pcepta. Hoc est vobis. id est ad vtilitatē vestrā. Sobrietas enī idē ē qd mēsuratio. Bria enī in greco idē est qd mēsurā. Nec sobrietas nō opponit ebrietati q̄ est de vino q̄ ad bella trahit in terra. s; opponitur ebrietati q̄ ē a spiritu sancto que rapit hominem ad diuina: de qua dicit Cant. 5. Bibite amici et inebriamini carisimi. Nā illa. s. sobrietas ē pp vtilitatē pximi: s; hec ebrietas est pp amorē dei. D; aut descensus signatus ē p descensum angeloz p scalam quā vidit Jacob. Gen. 28. Jo. i. Uidebitis celū apertum rē.

Cōsequēter cum dicit. (Caritas autē xpi rē.) Subiungit apls cām premisse sollicitudinē q̄ qd ē charitas xpi. Circa hoc aut dno facit. Prio ostēdit se vrgeri a charitate xpi: ad pcurādā salutē pximoz. Scdo ostēdit vni puocētē charitatis xpi in ipso ibi. (Estimantes hoc rē.) Dicit g. Dico q̄ siue excedim' deo siue sobry simus vobis est ad vtilitates vestram. Et huius cā est: qz caritas xpi vrget nos ad h. Et dicit vrget: qz vrgere idē est qd stimulare. Quasi dicat. Caritas xpi quasi stimulus stimulat nos ad faciendū ea q̄ caritas imperat. vt. s. pcuramus salutes pximoz. Dic ē effectus charitatis. Ro. 5. Qui spiritu dei agunt. i. agitant rē. Cant. 8. Lampades eius vt lampades ignis rē. Unde aut pueniat iste stimulus charitatis. ostēdit cōsequēter subdens. Estimātes hoc qm si vnus rē. Et pmo assignat rōem hui'. Scdo exponit ibi. (Et p oibus mortuus est rē.) Dicit ergo. Dico q̄ oia p vobis facim' qz vrget nos charitas xpi qz estimam' q̄ si vnus. s. xps p oibus mortuus est: qz etia nos ita viuamus. i. ad vtilitatē vram qz etiā nobis mortui simus. i. nihil curem' de nobis. s; de xpo: r de his q̄ xpi sūt. Et hoc est qd dicit. Si vnus rē. Ro. 5. Lōmendat deus suā caritatez in nobis rē. i. Petri. z. Xps passus ē p nobis rē. Qd ergo ifertur. Ergo oēs mortui sunt. exponit tribus modis. Prio vt dicat oēs mortui sunt morte peccati in adāz. Nō enī esset necessariū qz xpus p oibus moreret nisi oēs mortui fuissent morte peccati in adam. i. corinth. 15. Sicut in adam oēs rē. Scdo vt dicat. Oēs mortui sunt: s; veterite. Xps. n. mortuus ē ad delenda peccata. Ergo oēs debent mori veterite. s. peccati r viuere vita iusticie. Ro. 6. Qd enī mortuus ē peccato rē. ita r vos estimāte vos mortuos esse rē. Tertio r magis litteraliter. Ergo mortui sunt oēs. i. ita debet se quilibz reputare ac si esset mortuus sibi ipsi. Col. 3. Mortui estis rē. Et hūc modū exponit psequēter cū dicit. Et p oibus mortuus est xps. i. Jo. 2. Mortuus est vt viuamus xpo. Unī subdit. Ut r q̄ viuūt. s. vita nāli. tā nō sibi viuāt. i. nō pp seipsum r pp bonum suum trā. sed ei qz p ipis mortuus est r resurrexit. s. xpo. id est totā vitā suā ordinet ad seruitiū r honorē xpi. Gal. 2. Vni ego iam nō ego rē. Eccl. 29. Fratiaz fideiustozis tui ne obliuiscaris rē. Et hoz rō est: qz vnusqz operans sumit regulam operis sui a fine. Unī si xps ē finis vite nre vitā nraz debem' regulār nō s; voluntatē nraz: s; s; voluntatē xpi. Sic. n. r xps dicebat Jo. 6. Descēdi de celo n̄ vt facerē voluntatē meā rē. Nō aut qz duo dicit. s. qz mortuus est xps r qz resurrexit p nobis. Ubi duo expiunt a nobis. Quia enī mortuus est p nobis r nos debem' mori nobis ipsis. i. p ipso abnegare nos ipsos. Unde dicebat. Luc. 9. Qui vult venire post me abneget semetipsum rē. Quia vero xps resurrexit p nobis. r nos debem' ita mori pctō r veterite vite r nobis ipsis. qz tñ resurgamus ad nouā vitā xpi. Ro. 6. Quomodo xps resurrexit a mortuis p gloriā patris ita r nos in nouitate rē. Et propter hoc dominus nō dixit solum abneget semetipsum r tollat crucem suam. sed addidit r sequatur: me. s. in nouitate vite proficiendo in virtutibus. ps. Ibunt de virtute in virtutem rē.

C Lectio.

III.

Itaq; nos ex hoc neminem nouimus fm carnem. Et si cognouimus s; carnem christum iam nouimus. Si qua ergo in xpo noua creatura vetera transferunt: ecce facta sunt omnia noua.

Cōposito quomodo sancti pparāt se ad susceptiōnē glorie celestis placēdo deo r pficiēdo. primo. hic psequēter ostēdit quō pparant se ad hoc idē abdicādo a se carnalez affectum. Et circa hoc tria facit. Pmo ponit abdicatiōnem carnalis affectus. Scdo excludit instantiā ibi. (Et si cognouimus rē.) Tertio excludit itentū ibi. (Si qua ḡ i xpo rē.) Dicit ergo pmo. Ex quo ergo adeo certi sum' de glia eterna. Ita qz nos ex hoc nemine fm carnē nouim'. Ubi nota qz fm carnem est qdaz determinatio. r pōt dupliciter exponi: fm qz dupliciter constructio fieri pōt. Uno mō vt ly fm carnem cōstruatur cum hoc accusatiuo neminem: r sic exponit glo. Neminem fm carnē. i. carnaliter viuētē ap probamus. Ex quo enim qlibet debz mori: nō approbam' eum qz carnaliter viuūt. Et hoc modo accipit caro. Ro. 8. Vos autē in carne nō estis rē. Alio modo nemine fm carnem. i. fm carnales legis obseruantias viuētē nouimus. i. approbam'. Et hoc mō accipit caro. Phil. 3. Qui fidiūt in carne. i. in carnalib' legis obseruantis rē. Tertio neminem fm carnem. i. fm carnis corruptionem nouim'. i. reputamus. Licet enī fideles adhuc carnē corruptibilez gerant tñ in spe iaz habēt corpus icorruptibile. Unde nō reputāt se fm qz mō carnē corruptibile habēt. sed s; qz habituri sunt corpus incorruptibile. Hoc modo accipit caro. i. Cor. 15. Caro r sanguis regnū dei nō possidebūt. Alio mō potest cōstrui vt ly fm carnē cōstruat cum hoc verbo nouimus. Et sic est sensus. Dico qz ex quo nō debemus nobis viuere s; ei qz p nobis mortuus ē. itaqz nos ex hoc nemine fm carnem nouim'. i. nō sequimur in aliquo carnalē affectum nec aliquez hoc modo reputam'. Et hoc mō accipit illud Deut. 33. Qui dixerit patri suo r matri nescio vos rē. Et sic ly fm carnē refert ad cognoscentē. sed in pma expositione referebat ad cognitū. Quia vero aliquis posset dare instantiā de xpo qd saltem cognouisset eū fm carnē. id cōsequēter hoc remouet dicēs. qz si cognouimus rē. Circa qd sciendū est qz manicheus adducebat verba ista p se in fulcimentū sui erroris. Ipse enī dicebat xpm nō habuisse verū corpus. nec fuisse ex semine dauid natū. Et sic Augu. dicit in libro cōtra faustū. Si quis cōtra eū allegaret vbu apli ad Ro. 1. Qui factus est ei ex semine dauid fm carnē r illud. i. Thi. 3. Et manifeste magnū est pietatis sacramētuz qd manifestatū ē in carne rē. r. Thi. 2. Memoz esto dominū iesum xpm resurrexisse a mortuis ex semine dauid rē. Respondebat qz apls aliquādo fuerat hui' opinio: s; qz fuisz ex semine dauid: r qz vez corpus habuissz: sed postea hanc opinioez mutauit r corripit se hic. Unī dicebat. Et si cognouimus fm carnē xpm. i. si fuerim' ali quādo huius opinionis qz xps habuisset verā carnē. s; nūc iam nō nouimus. i. modo mutauimus illā opinionē r non credimus ita. Qd qdē dupliciter iprobat. Augu. pmo: qz de eo qd falso putam' nullus dicit nouim': sed opinamur Luz ergo aplis vtatur hic hoc verbo cognouim' videtur qz nō aliquādo falso putauerit. Scdo qz supra aplis dicit. Neminē nouim' fm carnē. Si ḡ vez eēt qd dicit Manicheus apls nulluz cognosceret habere verū corpus. qd est falsum. Est ergo falsum qd manicheus dicit. Et ideo alr ē exponēdum fm veritate r dupliciter. Uno mō vt sumat hic caro p corruptione carnis. i. cor. 15. Caro r sanguis rē. Et tunc est sensus. Et si cognouim' aliquando xpm s; carnem: id est habere eum carnez corruptibilem ante passio-

Ad corinthios II.

nem. sed nūc iam nō nouimus: sed eū habere carnē incorru-
ptibilem. qz Ro. 6. dicit. Xps resurgens ex mortuis iā nō
morit̄ rē. Alio mō fm glo. vt ly si aliqui fm carnē xpm co-
gnouimus. referat ad statū pauli ante cōuersionē ad xpm
qd̄ vero sequit̄: sed nūc iam nō nouimus. referat ad statū
eius post uersionē. Et sic est sensus. Et ego ⁊ alij iudei in-
fideles aliquādo. i. ante cōuersionē meā cognouimus xps
fm carnē. i. fm qz carnaliter opinati sumus de xpo. s. eum
esse tantū hominē: ⁊ qz venit tm̄ ad carnales obseruāti-
as legis. sed iam. i. postqz cōuersus sum: nō nouim⁹. i. bec opi-
nio cessauit. imo credo qz sit uerus de⁹: ⁊ qz nō sit colendus
p carnales obseruāti-
as. Unde dicebat Sal. 5. Si circumci-
dimini xps nihil uobis pderit. Pōt ⁊ aliter exponi: vt hoc
qd̄ dicit: ⁊ si cognouimus rē. dicat apls in persona omniuz
apostolorū xpi: ⁊ sic uidef̄ respōdere yltimē expositiōi hu-
ius qd̄ dicit. neminē cognouimus. Unde sciēdū est qz aug.
exponēs illud Jo. 16. Expedit uobis vt ego uadā. Ubi rō
dn̄i ad B subdit. Si. n. nō abiero paraclytus nō ueniet ad
uos. Dicit qz B ideo erat quia discipuli carnaliter amātes
xpm afficiebant ad ipm: sicut carnalis hō ad carnalē ami-
cum. ⁊ sic nō poterāt eleuari ad spirituales dilectionē q̄ ē
p absente multa facit pati. Ut ergo radicaret̄ in eis affe-
ctus spiritualis q̄ est a spiritu sancto: ⁊ cessaret carnalis di-
xit eis dominus. Pax uobis rē. Doc ergo apls in persona
oīum discipulorū cōmemorans dixit. Et si cognouim⁹. i. si
adhesimus xpo aliqui. s. qm̄ nobiscū erat presentia corpali
fm carnē. i. fm carnalē affectum: sed iam nō noui: idest iā
iste affectus cessauit a nobis p spm̄ sanctū qz dat⁹ ē nobis.
¶ Cōsequēter cū dicit. (Si qua igit̄ in xpo rē.) Ex pmissis
pcludit quēdā effectū eē psecuti. s. nouitatis in mūdo. ⁊ iō
dicit. Si qua igit̄. i. si aliqua in xpo. i. in fide xpi. vel p xpm
noua creatura est facta. Sal. 5. In xpo iesu neqz p̄putius
neqz circūcisio rē. Ubi notādū qz inouatio per grām di-
citur creatura. Creatio enī est motus ex nihilo ad eē. Est
aut̄ duplex eē: eē nature ⁊ eē grē. Prīma creatio facta fuit
qua creature ex nihilo pducte sunt a deo in esse nāc. ⁊ tūc
creatura erat noua. s. tm̄ per peccatū iueterata est. Trēn.
3. Uetustam fecit pellē meā rē. Oportuit ergo esse nouaz
creationē: per quā pducerent̄ in esse gratie. q̄ gdem crea-
tio est ex nihilo. qz qz gratia carent nihil sunt. i. Lori. 13. Si
nouerim mysteria oīa rē. caritatē aut̄ nō habēa rē. Job. 18.
Habitent in tabernaculo illius locy eius: qz nō est. i. pecca-
ti. Aug. Peccatū enī nihil est. ⁊ nihil fiunt homines cū pec-
cant. Et sic patz qz ifusio gratie est quēdā creatio. Si ergo
aliqua creatura facta est noua per ipm: uetera trāserunt
ei. Doc qdem sumptū est Leuitici. 26. ubi dicitur. Nouis
superuenientib⁹ uetera pycietis. Ex quo sic argumētatur
Si oīa noua facta sunt ⁊ fm̄ legez nouis supueniētibus ue-
tera sunt pycienda: ergo si qua creatura est: uetera trāse-
runt ei. idest trāfire debēt ab eo. uetera aut̄ q̄ trāfire de-
bent sunt legalia. Ro. 7. Seruiamus in nouitate spiritus
⁊ nō in uetustate littere. Itē errozes gētiliū. Esa. 26. Uet⁹
error abyt. Item corruptiones pcti. Ro. 6. Uet⁹ hō nō rē.
Quibus quidē in nobis transeuntibus uirtutes p̄trarie his
uicys debēt in nobis inuari. Apoc. 21. Et dixit qui sedebat
in trono. Ecce noua facio oīa. ¶ Lectio. V.

Ania autem ex deo qui nos recōcilia-
uit sibi per christum: ⁊ dedit nobis mi-
nisterium reconciliationis. Quoniam
quidem deus erat in christo mundum
recōcilians sibi. nō reputans illis delicta ipso-
rum. ⁊ posuit in nobis uerbum reconciliatio-
nis. Pro christo ergo legatione fungimur tan-

qz deo exhortante per nos. Obsecram⁹ p xpo
reconciliamini deo. Euz qz nō nouerat peccatū
pro nobis peccatus fecit: vt nos efficeremur iu-
sticia dei in ipso.

¶ Postqz apls in superioribus tractauit de premio sancto-
rū ⁊ de preparatiōe ad suceptionē eius: hic psequēter agit
de cā ytriusqz. Et circa hoc tria facit. qz pmo ostidit aucto-
rem oīuz predictoz esse deū. Scdo cōmemorat beneficiū
a christo collatum ibi. (Qui reconciliauit rē.) Tertio be-
neficij uisum ibi. (Pro xpo ḡ legatiōe rē.) Dicit ḡ. Dixi qz
itendim⁹ salutē p̄rimoz: ⁊ uetera trāserūt. s. bec oīa sunt
nobis ex deo patre. Uel ex deo auctore. Ro. 11. Ex ipso ⁊ in
ipso ⁊ p ipsuz sunt oīa. Jaco. 1. De datū optimū rē. Segur
bñficiū susceptū a deo ibi. (Qui recōciliauit rē.) Ubi pri-
mo ponit ipm bñficiū collatū. Scdo cōmemorat autē duplex beneficium
per xps collatū. Unū cōe. aliud spāle. Lōe qd̄ toti mūdo
s. recōciliatiōis ad deū. ⁊ hoc ē qd̄ dicit. Qui. s. deus p̄ re-
cōciliauit. i. pacificauit nos sibi. ⁊ B p xps. i. p incarnatū uer-
bum. Hoies enī erāt inimici dei ppter peccatum. xps au-
tem hanc inimiciā abstulit de medio satisfaciens p pec-
cato. Et fecit cōcordiā. Col. 1. Pacificans per sanguinē cru-
cis eius siue que in terris: siue que in celis rē. Et ideo dicit
per xpm. Ro. 5. Recōciliati sumus deo p mortē rē. Spe-
ciale autem beneficium est apostolis collatū. s. qz ipsi sint
ministri huius recōciliatiōis. Unde dicit. Et dedit nobis.
apls vicarys xpi ministeriū hui⁹ recōciliatiōis. Supra. 3.
Ministros nos elegit rē. ps. Suscipiāt mōtes. i. apli. pacē
populo. s. a domino.

¶ Cōsequēter cū dicit. (Quoniam qdez rē.) Exponit que
dixit. pmo p̄mū. Scdo secūduz ibi. (Posuit in nobis rē.)
Dicit ergo. Dico qz de⁹ recōciliauit nos sibi. ⁊ B modo. In-
imicitie enim inter deum ⁊ hominem erant propter pecca-
tum. vt dictum est. fm̄ illud Esa. 59. Peccata uestra diuise-
runt rē. Destruo ergo peccato per mortē xpi inimicitie
iam solute sunt. Et hoc est qd̄ dicit. Quoniam quidem de⁹
erat in xpo per uinitatem eēntie. Jo. 14. Ego in patre ⁊ pa-
ter in me est. Uel deus erat in xpo per christum mundum
sibi recōcilians. Ro. 5. Reconciliati sumus deo rē. Et hoc
nō reputans illis delicta ipsoz. idest nō habens in memo-
ria illoz delicta tā actualia qz originalia ad puniēdū: p qz
bus xps plene satisfecit. Et B hō nos recōciliasse sibi in-
q̄tuz nō iputat delicta nra nobis. ps. Beatus uir cui nō i-
putabit dominus peccatum.

¶ Cōsequēter cū dicit. (Et posuit in nobis rē.) Exponit se-
cunduz. s. de beneficio apls collato. Quasi dicat. Hoc mo-
do dedit nob̄ ministeriū recōciliatiōis q̄ posuit in nob̄ v̄bū
recōciliatiōis. i. dedit uirtutē ⁊ ispirauit in cordibus nris vt
annūciemus mūdo hāc recōciliationem esse factam p xps
Et hoc faciendo inducim⁹ hoies vt cōformēt se xpo per
baptismū. Jere. 1. Ecce dedi uerba mea rē.

¶ Cōsequenter cum dicit. (Pro xpo ergo legatione rē.)
Ostendit uisum beneficij ⁊ primo q̄tum ad secundum be-
neficium collatum apostolis. Scdo q̄tum ad primū colla-
tum omnibus ibi. (Obsecram⁹ pro xpo rē.) Dicit ergo
Ex quo deus posuit uerbuz recōciliationis debem⁹ eoyti.
Et hoc est ergo qz fungimur legatione p xpo: idest sumus
legati xpi. Ephe. 6. Pro quo legatione fungimur in cathe-
na ista rē. Et ydoneitas ad hanc legationem est nobis ex
uirtute dei que est in me. Et ideo dicit. Tanqz deo exhor-
tante per nos: quia deus qui in nobis loquitur dat nobis
ydoneitatem ad hanc legationem. Mat. 10. Nō uos estis
qui loquimini rē. Infra. 13. An experimentum queritis
eius qui in me rē.

Consequenter cum dicit (Obsecramus etc.) Subdit quantum ad usum primi beneficii. Et primo inducit ad usum. Secundo ostendit unde asit nobis facilitas ad ipsius usus ibi. (Cum enim quod etc.) Dicit ergo. Ex quo deus fecit reconciliacionem: et nos sumus legati dei in hoc obsecramus etc. Blade alioquit cum posset imperare. z. Ty. vlt. Argue: obsecra in crepa etc. Ad phile. Potestate huius imperandi etc. Obsecramus in quibus pro: id est pro amoribus christi. reconciliamini deo. Cum autem hoc esse dicitur ei quod dicit quod deus reconciliavit nos sibi. Si ergo ipse reconciliavit quod necesse est. ut nos reconciliemur. Ita enim reconciliati sumus. Ad hoc dicendum quod deus reconciliavit nos sibi: ut causa efficiens. s. ex parte sua: sed ut sit nobis meritoria: ideo est quod fiat reconciliatio ex parte nostra. Et hoc quod dicitur in baptismo et in penitentia: tunc cessamus a peccatis. Unde autem asit nobis huius facultas reconciliandi deo ostendit ex hoc. s. quod dedit nobis potestate iuste vivendi qua possumus abstinere a peccatis: et hoc faciendo reconciliamur deo. Et ideo dicit. (Cum qui non etc.) Quasi dicat. Bene potestis reconciliari: quia deus. s. pater eius. s. christus qui non novit peccatum. i. pe. z. Qui peccatum non fecit etc. Jo. 8. Quis ex vobis arguet me etc.

Pro nobis fecit peccatus. Quod tripliciter exponitur. Uno modo quod consuetudo veteris legis est: ut sacrificium pro peccato peccatum nominetur. Osee. 4. peccata populi mei comedet. i. oblata pro peccato. Tunc est sensus. Fecit peccatum. i. hostiam vel sacrificium pro peccato. Alio modo quod peccatus aliquis sumitur pro similitudine peccati vel pro pena peccati. Ro. 8. Misit deus filium suum in similitudine peccati etc. i. de similitudine peccati dicitur peccatum. Et tunc est sensus. Fecit peccatum. i. fecit eum assumere carnem mortalem et passibilem. Tertio modo: quod aliqui dicitur hoc esse hoc vel illud non quia sit: sed quod opinantur homines ita esse. Et tunc est sensus. Fecit peccatum. i. fecit eum reputari peccatorem. Esa. 53. Cum iniquus reputatus est. Et hoc quod dicitur fecit ut nos efficeremur iusticia: id est ut nos qui peccatores sumus efficeremur non solum iusti: imo ipsa iusticia. i. iustificaremur a deo: vel iustitia: quod non solum nos iustificavit: sed et voluit quod per nos alii iustificarentur. Iusticia dico dei non nostra. Et in christo. i. per christum. Vel aliter ut ipse christus dicatur iusticia. Et tunc est sensus ut nos efficeremur iusticia: id est ut inhereremus christo pro amore et fide: quod christus est ipsa iusticia. Dicit autem dei ut excludat iusticiam hominis que est qua homo confidit de propriis meritis. Ro. 10. Ignorantes dei iusticiam etc. In ipso. s. christo. i. per christum: quod ipse factus est nobis iusticia. p. me corinth. i.

CAP.

VI

Adiuuantes autem exhortamur ne in vacui gratias dei recipiatis: ait enim. tempore accepto exaudi te: et in die salutis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Memini dantes ullam offensionem ut non vituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros. In multa patientia. in tribulationibus: in necessitatibus: in angustiis. in plagis: in carceribus: in seditionibus: in laboribus: in vigiliis: in ieiuniis.

Supra apertius commendavit ministerium apostolatus: hic consequenter ipsum ministerium sibi commissum ad utilitatem subditorum exegit. Et circa hoc duo facit. Primo hortatur eos in generali ad omnia que conueniunt necessaria ad bonam vitam. Secundo hortatur eos de quodam speciali suffragio habendo sanctis in hierusalem: et hoc octavo ca. ibi. (Notum au-

tem vobis facimus fratres etc.) Circa primum autem duo facit: primo hortatur eos ad bonam penitentiam. Secundo comedat eos de bonis in merito factis: et in septimo ca. ibi. (Vas igitur habentes permissiones etc.) Circa primum tria facit. Primo hortatur in generali quod gratia dei non vitantur in vanum. Secundo ostendit gratias dei eis esse collatas ibi. (Ait. n. tpe accepto etc.) Tertio docet eos in speciali modum utendi dicta gratia ibi. (Nemini dantes ullam offensionem etc.) Dicit ergo primo. Ex qua facultas adest nobis ad bene operandum: et hec est gratia dei: nos autem ad hoc pro christo legatione fungimur. Iam adiuuantes nos. s. predicationibus exemplis et exhortationibus. puer. 18. Frater quod adiuuat a fratre etc. Vel adiuuantes: scilicet deum. p. me cor. 3. Adiuutores dei sumus. (S. 3. Esa. 40. Quis adiuuit spiritum domini etc. Non est huiusmodi dicitur. Adiuuantes deum. Responso. quod iuuare deum potest intelligi vel ei vires ministrare ad aliquid agendum: et sic nullus iuuat deum nec iuuare potest. Vel ei mandatum exequi: et sic sancti homines deum iuuare dicuntur exequendo ei mandata. Nos in quibus sic iuuantes hortamur vos. Ro. 12. Qui exhortatur etc. Voc. s. exhortamur ne in vacui gratiam dei recipiatis. Quasi dicat. Ne receptio gratie sit vobis inutilis et vacua. Quod tunc contingit quando exceptione gratie quod non sentit fructum. Qui quod de duplex est. s. remissio peccatorum. Esa. 27. Dicite ois fructus etc. Et ut homo iuste viuendo pueniat ad gloriam celestem. Ro. 6. Dabetis fructum vestrum etc. Quicumque ergo gratia precepta non vitant ad vitandum peccata: et sequendum vitam eternam hic gratiam dei in vanum recipit. phil. 2. Non in vacui cucurri etc. Et ne aliquis dubitaret de preceptione huius gratie a deo: ideo consequenter apertius probat eos iam recepisse gratiam hanc: vel paratam habere ad recipiendum dicens. Ait. n. tpe etc. Et circa hoc duo facit. Primo inducit auctoritatem prophete. Secundo inductam adaptat ad propositum ibi. (Ecce nunc tempus etc.) Dicit ergo primo. Dico quod paratis vos ad fructuosam recipiendum gratiam que vobis est collata vel parata. Ait enim dominus per Esa. 49. Tpe accepto etc. Circa quod sciendum est quod dominus dicitur facere nobis gratias vel exaudiendo nos in petitionibus nostris: vel iuuando in operationibus nostris: sed exaudit ut percipiamus quod petimus. Jac. 1. Si quis idcirco sapientia postulet etc. Adiuuat ut proficiamus quod operamur. ps. Nisi quod dominus adiuuit me etc. Et hec duplex est gratia: pueniens. s. et cooperans vel subsequens que quod necessaria est nobis ad obtinendum. Et primo gratiam puenientem quam optare debemus ut sumus accepti a deo. ps. Pro hac orabit ad te ois sanctus. Et quantum ad hoc dicit. In tempore accepto id est acceptionis et gratificationis: hoc. n. tpe accepto fit quod gratis fit. Ro. 4. Beatitudinem hominis cui deus accepto fert iusticiam etc. Exaudi te. i. acceptante. Vel tempore accepto. i. in tpe gratie. Et hoc modo gratia pueniens dicitur illa pro qua liberamur a peccatis. Huiusmodi subsequens dicitur pro qua virtutes nobis et perseverantia in bono conferuntur. Secundo necessaria est nobis gratia cooperans et habet petebat. ps. Et misericordia eius subsequatur me etc. Et quantum ad hoc dicit. In die salutis adiuui te. Tps. n. ante christum non fuit dies: sed nox. Ro. 13. Nox precessit etc. Sed tempus christi dicitur dies: et non solum dies: sed dies salutis. Ait enim non erat salus: quod nullus ad finem salutis pueniebat. s. ad visionem dei: sed modo quoniam iam nata est salus in mundo homines salutem sequuntur. Mat. 1. Vocabis nomen eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populum etc. i. pe. 4. Operamini vestras salutem. Et hoc fit auxilio gratie coopantis que pro nostra opera puenit ad vitam eternam. Philipe. 2. Deus est qui operatur etc.

Consequenter auctoritatem inductam adaptat ad propositum dicens. (Ecce nunc etc.) Quasi dicat. Nec quod dixit dominus de tempore gratie pro propheta implentem modo: quod ecce nunc tempus acceptabile. i. gratificationis pro quam exaudimur

Ad corinthios II.

Deo: qz iā venit plenitudo temporis. s. incarnationis xpi. Gal. 4. Et hoc q̄tuz ad primaz partem auctoritatis. ps. Tēpus beneplaciti deus. Ecce nunc dies salutis: in quo scilicet adiuti gratia cooperante possumus operari ad consequendum salutem eternaz Jo. 9. Ne oportet operari tē. Gal. 6. Dum tempus habemus tē.

Cōsequēter cū dicit. (Nemini dantes tē.) Docet moduz vtendi gratia eis collata. Et p̄mo in generali: qualr. s. i vacuū nō recipiat. Sc̄do ī speciali ibi. (In multa patientia tē.) Dicit ḡ. sic vtēdū est gratia vt dātes nemini vllaz offensionē. Nā gratia ad duo dāf. s. ad vitandum mala et ad operandū bona. Et iō duo docet: vt. s. vitem? mala: et q̄tum ad hoc dicit. (Nemini dātes tē.) qd̄ pōt dupliciter expōi. Uno mō vt referat ad apostolos. q. d. Nos adiuvātes vos exhortamur. Nos dico nemini vllā dātes offensionē: qz si p̄ malā vitā aliq̄s offenderem? vituperaretur ministeriū nr̄uz: et p̄tēneret p̄dicatio nostra. Ro. 2. Nomē dei p̄ vos blasphemāf. Gregori? Lu. ius vita despiciat restat vt eius predicatio cōtemnatur. Un̄ publicus et famosus peccator cauere d̄z sibi ne p̄dicet als peccat. ps. peccatori aut̄ dixit deus tē. Alio mō vt referat ad s̄bditos. q. d. Exhortamur vos ne ī vacuū tē. Vos dico nemini dātes vllā tē. i. nō facientes aliqd̄ vñ alij scandalizent. p̄me cor. 10. Sine offensiōe estote tē. Ro. 14. Nō ponatis offendiculū tē. Et rō huius ē: vt nō vituperet tē. i. ita irreprensibilr̄ vos habeatis vt ministeriū nostr̄. i. aplatus noster nō vituperet. Qū enim subditi male se habent vituperiū ē prelati. i. p̄. z. Cōuersationē vestrā inter gētes tē. Uel vt nō vituperet cōmune ministeriū quo ad vos et nos: q̄ sum? ministri dei. Nos dico sumus ministri dei ad exequēdū volūtātē ei? in nobis et in alijs. S̄z vos ad exequēdū volūtātē ei? in vobis tr̄n̄ Esa. 61. Vos sacerdotes dñi vocabimini tē.

Cōsequēter cū dicit. (S̄z ī oibus exhibeamus tē.) Docet eos modū vtēdi p̄cepta gratia q̄tū ad bona operāda. Dicit ḡ nemini dem? vllā offensionē: s̄z exhibeam? nos et vos ope et f̄mone ī oib? q̄ ad virtutes p̄tinet tales q̄les debent eē ministri dei: vt. s. p̄formemus nos deo faciendo eius volūtātē. Ecc. 10. f̄m iudicē ppli: sic et ministri ei? p̄ cor. 4. Sic nos existimet hō vt ministros tē.

Cōsequēter cū dicit. (In multa patientia tē.) Oñdit ī speciali quō nos debemus exhibere: sicut dei ministros in vsu gratie collate. Et hoc q̄tuz ad tria. Primo q̄tuz ad exteriores operationez. Sc̄do q̄tum ad maiorē duotionē ibi. Os nostr̄ p̄z tē. Tertio q̄tum ad infidelīū vitationē ibi. Nolite iugū ducere tē. Circa p̄m̄uz tria facit: f̄m tria in q̄bus p̄sistit opatio exterior. Primo enī p̄sistit in sufferētia maloz. Et q̄tū ad hoc dicit. (In multa patientia tē.) Sc̄do ī opatione bonoz: et q̄tum ad hoc dicit. (In castitate tē.) Tertio ī mutua cooperatiōe bonoz ad mala: et q̄tū ad hoc dicit. (Per arma iusticie tē.) Est ergo necessaria in malis sustinēdis virtus patientie. Un̄ dicit. (In multa patientia tē.) Ubi tria fac. Primo inducit ad patientiā. Et hoc qz in ps. legit. Bñ patientes erūt vt annunciēt. Et q̄tum ad hoc dicit. (In multa patientia.) p̄uer. 19. Doctrina viri p̄ patientiā noscīt. Luc. 21. In patientia vestra possidebitis animas v̄ras. Dicit in multa. i. p̄ multas tribulationes: q̄ occurrūt. Sc̄do ostēdit viā patientie in generali. et hoc in supuentiōe maloz. Unde dicit. In tribulationibus Ro. 12. In tribulatione patientes. Act. 14. Per multas tribulationes tē. Et ī defectu necessarioz. Un̄ dicit. In necessitatibus. s. eoꝝ que sunt necessaria ad vitam. ps. De necessitatibus meis tē. Tertio ostendit mām patientie ī speciali. Et p̄mo ī his q̄ p̄tinent ad tribulationes que sunt voluntarie: et hoc

q̄tum ad tribulationes: q̄ p̄tinent ad alas: et sic dicit. In angustijs. s. cordis: q̄n̄. s. sic artat̄ aduersis vt non pateat via euadendi. Deb. 11. Angustiari afflicti. tē. Itē in q̄tuz ad tribulationes: que sunt in corpore: et sic dicit. In plagis. s. illatis ab alijs. Et carceribus. Act. 16. Cum multas plagas ei intulissent tē. infra. 11. In carceribus abūdātius: ī plagis supra modū tē. In seditiōib? . s. totius ppli p̄moti act. 19. Periclitamur argui seditionis hodiernē tē. Sc̄cūdo in his q̄ p̄tinet ad necessitates. Necessitas aut̄ aliq̄n̄ ē voluntaria. Et sic dicit. In laborib? . p̄pria manu operādo ap̄d corinthios: qz auari erāt: ne eos grauaret sumptib? . Et apud thesalonicē. qz erāt ociosi: vt daret expēplū exercitij. Act. 11. Ad ea q̄ mibi opus erāt tē. In vigilijs p̄ p̄dicatiōes infra. 11. In vigilijs. in ieiunijs aliq̄n̄ do voluntarijs: aliq̄n̄ inuoluntarijs p̄ penuriā. p̄me cor. 9. Castigo corp? meū tē. Sed hoc ē qd̄ d̄r Mat. 11. Iugū meū suauē ē. Dic vō d̄r in tribulationibus multis tē. Nō ergo suauē: sed grauissimū. Respōdeo. Nec sunt in seip̄s aspera: sed p̄ amorē et interiorē feruorē spiritus dulcorant̄. Unde Augu. Omnia grauiā et immania facilia et prope nulla facit amor. Lectio. II.

In castitate: ī sciētia: ī lōganimitate: ī suauitate: ī spiritu sancto: in charitate nō ficta: in verbo veritatis: in virtute dei. Per arma iusticie a dextris et a sinistris. Per gloriā et ignobilitatē: p̄ infamiam et bonam famam. Et seductores et veraces: sicut q̄ ignoti et cogniti. Quasi mortentes et ecce viuimus: vt castigati et nō mortificati quasi tristes: semper autem gaudentes: sicut egentes multos autem locupletates: et q̄n̄ nihil habentes: et omnia possidentes.

Cōpositis his que p̄tinent ad tolerantiam maloz: pōit cōsequēter ea q̄ p̄tinent ad obseruantiam bonoz. Bonitas aut̄ opis p̄sistit in tribus. In p̄fectione virtutū: et hoc p̄tinet ad cor. In veritate locutiōis: et hoc p̄tinet ad os. In virtute opis: et hoc p̄tinet ad opus. Primo ḡ oñdit apls qualiter se habeāt in his: q̄ p̄tinent ad p̄fectionez virtutuz: q̄ p̄sistunt in corde. Sc̄do ī his q̄ ad virtutē oris ibi. (In vbo veritatis) Tertio in his que p̄tinet ad p̄fectionē opis ibi. (In virtute dei). Circa p̄m̄uz ponit quatuor virtutes. Et p̄mo virtutē castitatis q̄ maximū locus tenet in virtute tēperantie: et q̄tum ad hoc dicit ī castitate. s. mētis et corpis. Ubi notādū ē q̄ īmediate post multos labores vigiliā et ieiunia subdit de castitate: qz qui vult h̄re vtutē castitat̄ necesse h̄z laborib? dari: vigilijs īsistere: et macerari ieiunijs. p̄ cor. 9. Castigo corp? meū et ī fuitutē redigo tē. Deb. 12. Paces segmini tē. Si at̄ q̄rat̄ q̄re nō facit mētionē de alijs vtutib? nisi solū d̄ tēpantia. Dicendū ē: q̄ sic facit: s̄z īp̄licite: qz b̄ q̄ dicit. In multa patientia in tribulationibus tē. p̄tinet ad virtutē fortitudinis. B̄ vō qd̄ dicit. Per arma iusticie p̄tinet ad vtutē iusticie. Sc̄do pōit vtutē sciētie. Un̄ dicit. In scia. Et si qd̄ scia referat̄ ad sciaz q̄ alijs scit bñ querfari ī medio natiōis prauē et puerse: sic referat̄ ad vtutē prudētie. Si vō scia referat̄ ad certitudinez qua fideles certi sunt de his q̄ p̄tinet ad cognitionē dei: sic p̄tinet ad vtutē fidei. Et vtraq̄ necessaria ē xp̄ianis: qz siue sciētia p̄mo mō: siue sc̄do mō accepta hoies de facili ruūt ī peccatis. Esa. 5. Propterea captiuus ductus ē ppl̄s me? qz nō habuit sciaz Jere. 3. Dabo vob̄ pastores iuxta cor meū. Tertio pōit vtutē spei. Un̄ dicit. In lōganimitate q̄ p̄tinet

net ad pfectionē spei. Nihil aut aliō ē lōganimis: q̄ g ar
duū aliq̄d ex spe sp̄ ac diu dilatū patiēter expectat: r̄ b a
sp̄sancto. Gal. 5. Fruct⁹ at̄ sp̄s charitas r̄c. Lōganimi-
tas r̄c. Col. i. In oī patiētia r̄ lōganimitate. Quarto pōit
v̄tutē charitatis. Charitas at̄ duo bz. s. effectū exteriorē.
S̄z i effectū exteriori bz suauitate ad p̄ximū. Nō. n. con-
uenit q̄ aliq̄s nō sit suauis ad eos q̄s diligit. Et iō dicit.
In suauitate. i. dulci d̄uerfatiōe ad p̄ximos: vt. s. blandi-
sim⁹. puer. iz. Qui suauis ē viuit i moderatōib⁹ r̄c. Ec̄.
6. Verbu dulce multiplicat amicos r̄c. S̄z n̄ i suauitate
mūdi: s̄z i ea q̄ causat̄ ex amore dei. s. ex sp̄scō: r̄ iō dicit
ex sp̄sancto. i. quā sp̄sanct⁹ causat̄ i nobis. sap. iz. Q̄
bon⁹ et suauis r̄c. In effectū aut̄ iteriori bz vitatez absq̄
fictiōe: vt. s. nō p̄tendat̄ exteri⁹ d̄xiū ei⁹: q̄d bz iteri⁹. Et iō
dicit. In charitate n̄ ficta. i. Jo. 3. Nō diligam⁹ v̄bo neq̄
līgua: s̄z r̄c. Col. 3. Sup̄ oīa charitatē h̄ntes. Et hui⁹ r̄ō ē:
q̄ vt dī sap. i. Sp̄sanctus discipline effugiet fictum.

¶ Cōsequēter oñdit quō se habeāt i his q̄ p̄tinēt ad vita-
tē oris: vt. s. sint veraces. Et iō dicit. In v̄bo vitatis. s. v̄a
loquēdo r̄ p̄dicādo. Quō aut̄ se habeāt in p̄fectione ope-
ris subdit dicens. (In virtute dei). i. nō i opibus nostris
confidamus: sed solum in virtute dei: et non in p̄p̄ria.
p̄me cor. 4. Regnū dei non est in sermone r̄c.

¶ Cōsequēter cū dicit. (Per arma iusticie r̄c.) Oñdit q̄
liter se habeāt i opatione bonoz r̄ maloz inter bona et
mala p̄sp̄ra r̄ aduersa: r̄ b p̄tinēt ad virtutē iusticie. Et
p̄mo oñdit b̄ i generali: scō exponit in speciali. Dicit er-
gō p̄mo q̄ exhibeamus nos sicut dei ministros i multa
p̄tencia. Et q̄d plus ē: p̄ arma iusticie. Ubi sciēduz ē q̄
iusticia ordinat̄ r̄ facit hoīz tenere locū suū a d̄p̄ris. i.
in prosperis: vt. s. nō eleuet̄: r̄ a sinistris. i. in aduersis: vt
s. nō d̄eyciat̄. phil. 4. Ubiq̄: r̄ i oib⁹ r̄c. scio abūdare r̄c.

¶ Cōsequēter b̄ expōit p̄ p̄tes p̄sp̄roz r̄ aduersoz dicēs.
(Per gloriā r̄c.) Ubi sciēduz ē q̄ i reb⁹ t̄p̄alib⁹ p̄sp̄tas:
v̄ aduersitas i trib⁹ p̄ssit. In sup̄bia vite: i cupiscētia
carnis: i cupiscētia oculoꝝ. Juxta illō. i. Jo. z. Q̄d q̄d ē i
mūdo aut̄ ē cupiscētia carnis r̄c. Et hec p̄leḡt ordīne
suo: q̄ p̄mo dicit quō se habeāt i aduersis r̄ p̄sp̄ris: q̄ p̄-
tinēt ad sup̄biā vite dicēs. (Per gloriā r̄c.) Scōo quō
se habeāt i his q̄ p̄tinēt ad cupiscētia carnis ibi. (Qua-
si moriētes r̄c.) Tertio quō se habeāt i his q̄ p̄tinēt ad
cupiscētia oculoꝝ ibi. (Sicut egētes r̄c.) Sūt at̄ duo
q̄ ad sup̄biā p̄tinēt. s. sublimitas stat⁹ r̄ opeꝝ. Et iō dicit.
Per gl̄iaz. i. p̄statū excellētie. q. d. Exhibeam⁹ nos dei
mistros. s. p̄ gl̄iaz. i. p̄sp̄itate. Esa. 23. Dñs exercitūꝝ co-
gitauit r̄c. Et q̄ apli gl̄iosī appeant p̄ act. 14. Q̄ Paul⁹
et barnabas credebāt eē dy. Et i ḡbilitatē q̄ ē i sinistris.
q. d. Nec i gl̄ia eleuemur nec si p̄tēribiles sum⁹. d̄ycia-
mur. i. cor. i. I ḡbilia hui⁹ mūdi elegit de⁹ r̄c. Quātū ad fa-
mā opuz dicit. p̄ ifamiā r̄ bonā famā. Ubi sciēduz ē q̄ sic
D̄reg. dīc. Nō nō d̄z ex sedare cām ifamie sue: s̄z poti⁹ d̄z
p̄curare bonā famā i v̄ illō. Ec̄. 4. i. Curā habe d̄ bono
noīe: r̄ b̄ p̄ alios: q̄ d̄z nos bonū testimoniū h̄re ad eos
q̄ foris sūt. i. Li. 3. Si v̄o p̄tingat aliq̄d icurrere i ifamiā
iniuste: nō d̄z eē ita pusillanimis: vt p̄ b̄ d̄relinq̄t iusti-
ciā. Si v̄o sit in bona fama apud infideles nō d̄z tñ sup-
bire: sed d̄z inter v̄trūq̄ medio modo incedere.

¶ Cōsequēter expōit ista duo q̄ posuit. Et p̄mo quā infa-
miā habuerūt r̄ ostēdit q̄ magnā: q̄ vt seductores r̄c. q.
d. A ḡbusdā habemur vt seductores: a ḡbusdā vero ha-
bemur vt veraces. Nec miꝝ: q̄ etiam de x̄po aly dīxe-
runt: q̄ bonus est: aly v̄o q̄ nō: sed seducit turbas: vt dī
Jo. 7. Scōo ostēdit quō fuerunt gl̄iosī r̄ ignobiles: q̄
sicut ignoti r̄ cogniti. i. approbati a bonis: et incogniti. i.
d̄specti a malis p̄me cor. 4. Tanq̄ purgamenta r̄c.

¶ Cōsequēter p̄leḡt ea q̄ p̄tinēt ad cupiscētia carnis.
Et ponit tria q̄ cupiscit caro. P̄mo. n. cupiscit lōgaz
vitā: r̄ q̄tū ad b̄ dicit. (Quasi moriētes). i. l̄z expōamur
picul⁹ mortī. Infra. ii. In mortib⁹ frequēter r̄c. tñ ecce vi-
uim⁹ v̄tute r̄ fide. Et iō Abachuc. z. Iust⁹ ex fide viuit.
ps. Nō moriar: s̄z v̄iā r̄c. Scōo cupiscit icolumitatē et
getē. Et q̄tū ad b̄ dicit. (Ut castigati et non mortifica-
ti). Quasi. d. l̄z diuerf flagell⁹ castigemur a dño: n̄ tñ tra-
dit nos mortī. ps. Castigās castigauit me dñs. Et. z. Li.
3. Oēs q̄p̄ie volūt r̄c. Tertio cupiscit gaudiū et iocūdi-
tatē: et q̄tū ad b̄ dicit. (Quasi tristes sp̄ aut̄ gaudētes) q̄
l̄z i exteriorib⁹: et q̄ ad carnē sunt patiūt̄ tristitia: et ama-
ritudinē: interius tñ p̄tinuuz gaudiū habemus: quod
crefcit in nobis ex p̄solationibus spiritus sancti: et spe re-
munerationis eterne. Jac. i. Omne gaudiū existima-
te r̄c. Jo. 16. Tristitia vestra vertetur in gaudiū r̄c.

¶ Cōsequēter p̄leḡt de his q̄ p̄tinēt ad cupiscētia oculoꝝ.
Et circa b̄ pōit duo: quoz vnū ē i cōp̄atiōe ad alios:
r̄ fm̄ b̄ p̄sp̄z i diuitijs ē q̄ hō abūdet: ita q̄ possit aly
mistrare d̄ diuitijs suis. Sinistr⁹ at̄ i b̄ ē q̄ hō sit ita pau-
per q̄ oporteat eū ab aly medicare. Et iō dicit q̄ i his
t̄p̄alib⁹ sum⁹ sicut egētes. i. ab aly accipiētes: s̄z tñ q̄tū
ad sp̄ualia sum⁹ multos locupletantes: et nō dīc̄ oēs: q̄
nō sūt oēs locupletari parati. puer. iz. Est q̄si paup̄ cū in
multis diuitijs sit. Scōz ē i cōp̄atiōe ad seip̄os: et f̄z b̄ p̄-
sp̄z i diuitijs ē multa possidere: sinistr⁹ at̄ vt nihil peni-
tus h̄eat. Et q̄tū ad b̄ dicit q̄ i exteriorib⁹ sunt tāq̄ ni-
hil habētes. s. i t̄p̄alib⁹: q̄ oīa dimiserūt p̄ x̄p̄z. Mat. 19.
Si vis p̄fect⁹ eē vade et v̄de oīa q̄ h̄es r̄c. S̄z iteri⁹ et i
sp̄ualib⁹ oīa possidētes. s. p̄teriorē magnitudinē cordis.
Et b̄ iō ē: q̄ ipsi viuebāt nō sibi: sed x̄po. Et iō oīa: q̄ sunt
x̄pi reputabāt vt sua. Un̄ cū x̄po oīa sint subiecta oīa pos-
sidebāt: et oīa tēdebāt i eoz gloriā Josue. i. Et oēs locū
quē calcauerit pes vester: vester erit. Nota at̄ circa p̄-
missa q̄ apl̄s v̄t̄ i p̄missis miro mō loquendi. Nā ip̄e
q̄si sp̄ ponit vnū d̄ vnū: et t̄p̄ale d̄ sp̄uale. S̄z tñ i t̄p̄alib⁹
semp̄ addit q̄daz p̄ditionē: puta: vt. sicut. q̄si. tāq̄. s̄z i op-
posito sp̄uali nihil addit. Lūi⁹ r̄ō ē: q̄ t̄p̄alia siue sint ma-
la siue bona siue trāsmutabilia et apparētia: habētia tñ
filitudinē vel boni vel mali. Et iō dicit: vt seductores: r̄
q̄si ignoti: q̄ nō erāt i rei vitate sic: s̄z i opiniōe hoīuz: r̄ si
erāt trāstoria erāt b̄a aut̄ mala. B̄a at̄ sp̄ualia exiētia
sūt r̄ v̄a: et iō nō addit eis p̄ditionē aliq̄. Lectio. III.

S nostrū patet ad vos corinthij: cor
nostrum dilatatus est. Nō angustia-
mini in nobis: angustiamini autem in
visceribus vestris. Eandem autem
habentes remunerationez: tanquam filijs di-
co: dilatamini r̄ vos. Nolite iugum ducere
cum infidelibus. Que. n. participatio iusticie
cuz iniquitate: aut q̄ societas luci ad tenebras?
Que autem conuentio x̄pi ad belial? Aut que
pars fidelis cū infideli? Qui autēz p̄sensus tē-
pli cum ydolis? Vos enim estis templuz dei
viuit: sicut dicit deus quoniā inhabitabo in il-
lis r̄ inambulabo inter eos: r̄ ero illoꝝ deus:
r̄ ipsi erunt mihi populus. Propter q̄d exite
de medio eorum r̄ separamini dicit dñs: r̄ i
mundum ne tetigeritis: r̄ ego recipiam vos:
r̄ ero vobis in patrem: r̄ vos eritis mihi in fi-

Ad corinthios II.

lios et filias dicit dominus omnipotens.

C Postquam apostolus docuerat versus gratie collate quantum ad bonas operationes exteriores: hic inter instruit eos circa versus predicti quantum ad interiori devotione: quod consistit in leticia cordis que latitudinem cordis causat. Et circa hoc tria facit. Primo. n. exhibet se eis in exemplum latitudinis. Secundo ostendit quod ab ipso non habentur exempla: nec potest accipere ibi. (Nolite angustiamini in nobis etc.) Tertio exhortat eos ad cordis latitudinem ibi. (Eadem habentes etc.) Circa primum duo facit. Primum ponit signum latitudinis cordis. Secundo ponit ipsam latitudinem cordis quas habebat apostolus ibi. (Cor nostrum dilatatum est etc.) Signum autem latitudinis est os latum: quod os immediate adheret cordi. Unde quod possumus esse signa receptionum cordis. Mat. 12. Ex abundantia cordis os loquitur. Et hoc est quod dicit. Os nostrum patet ad vos. Os. n. clausus est aliquando: tunc. s. quando ea que sunt in corde non patet exteriori: sed aptum et patens est: quando ea que in corde sunt manifestantur. Job. 3. Post hec aperuit etc. Mat. 5. Apertis os suum etc. Et ne hoc videatur pertinere ad vitium vanitatis: quod manifestet se subdit rationes dicens. (Ad vos) i. pro utilitate vestram manifestamus vobis secreta cordis nostri. per cor. 10. Non qurens quod mihi utile sit etc. La autem huius dilatationis procedit ex dilatatione et latitudine cordis. Et id dicit. (Cor nostrum dilatatum est etc.) puer. 21. Exaltatio oculorum dilatatio est cordis. Cor autem aliquando est strictum: tunc. s. quando comprimuntur et recluduntur in modico: sicut cum quis non curat: nisi de terrenis et terrenis celestia: non valens ea intellectu capere. Aliquando autem est latum: tunc. s. quando magna appetit et desiderat: et talis erat apostolus: quod non reputans ea que videbat desiderabat celestia. Et id dicit. (Cor nostrum dilatatum est) i. ampliatum ad magna appetenda.

C Consequenter ostendit quod non habentur ab apostolo exempla dicens. (Nolite angustiamini etc.) q. d. Ex quo ostendimus vobis latitudinem cordis nostri non habentes a nobis exempla: nec causas vestras angustiamini. Sed si hoc facitis tunc quod angustiamini: sed non ex nobis: imo visceribus vestris. i. ex vobis. Ubi sciendum est quod angustiarum id est quod clauditur in aliquid vestrum non potest adire: evadendi. Isti autem erant seducti a deo a pseudo: quod non credebatur posse salutes prebere: nisi in observantibus legalibus. Et id efficiebantur sui cum essent liberi secundum fidem christi. Unde angustiatione huius fuitur non perveniebat eis ab apostolo: sed ex visceribus eorum. i. ex duritia cordium ipsorum. Luc. 23. Nolite flere super me etc.

C Consequenter hortatur eos ad latitudinem cordis dicens. (Eadem autem habentes etc.) Quasi. d. si aliquando decepti a pseudo angustiamini estis: non oino remaneatis in angustiatione. Immo studeatis habere latum cor. sicut nos habemus: quod eadem habebitis remuneratione: quam nos habemus. Et id dicit. (Eadem remuneratione habentes) s. sicut et nos. s. i. Sicut estis socii passionum etc. Tamen filius non inimicus dico vobis vel tanquam filius dei. Quasi dicat. (Eadem remuneratione habentes quam filii dei) s. heredes vite eterne. Ro. 8. Si filii et heredes. (Eadem inquam habentes remuneratione dilatamini et vos) i. habeatis cor magnum et libere libertate spiritus: que est in fide christi: et non coangustiamini in fuitate observantie legalis.

C Consequenter cum dicit. (Nolite iugum ducere etc.) docet eos versus collate gratie quantum ad infidelium vitiationem. Et circa hoc duo facit. Primum ponit apostoli exhortationem. Secundo exhortationis rationem ibi. (Que. n. participatio etc.) Tertio rationem huius participatio confirmat ibi. (Vos. n. estis templum dei etc.) Dicit ergo. (Nolite iugum ducere etc.) Ubi est sciendum quod iugum dicitur de illud quod ligat plures ad aliquid faciendum. Unde quod aliquando aliqui perveniunt ad faciendum aliquid boni quod est ex deo: et aliqui ad faciendum aliquid mali: quod est ex diabolo. Ioh. 8. Iugum dei et iugum diaboli. Iugum quod est dei est ipsa charitas: que ligat homines ad fruendum deo. Mat. 10. Tollite iugum meum etc. Iugum vero diaboli est ipsa iniquitas que ligat ad malum et ad malefaciendum. Esa. 9. Iugum oneris eius etc. Hoc ergo dicit.

(Nolite iugum ducere) i. nolite coiccare iugum infidelitatis cum infidelibus. Et hoc propter duo. Primo quod aliqui erant iter eos qui reputabantur sapientiores non abstinentes ab ydololatriis: et ex hoc scandalizabant infiores. Alii autem erant qui coicabant cum iudeis in traditionibus seniorum. Unde apostolus hortatur eos cum dicit. (Nolite etc.) ut non coicent cum iudeis in traditionibus legis: neque cum gentibus in cultu ydolorum. Utrique. n. infideles sunt. Ratione autem huius assignat dicens. (Que. n. participatio etc.) Que sumitur ex distinctione duplici. Una distinctio est quantum ad causas: scilicet alia est quantum ad statum. Distinctio quantum ad causas duplex est: scilicet quantum ad causas habituales: et quantum ad causas efficientes. La autem habitualis est duplex. Una quantum ad effectum: et hoc est quod dicit. (Que. n. participatio iusticie etc.) q. d. Non debetis iugum ducere cum infidelibus: quod aliter habitus est in vobis: aliter in illis: in vobis quod est habitus iusticie: in illis vero est habitus iniquitatis. Maxima autem iusticia est reddere deo quod suum est: et hoc est colere ipsum. Unde cum vos colatis deum est in vobis habitus iusticie. Summa autem iniquitas est auferre deo: quod suum est: et dare diabolo. Esa. 1. Iniqui sunt ceteri vestri. Jere. 23. Quid paleis ad triticum: Alia causa habitualis est: quantum ad intellectum: et hec distinctio est: quod infideles sunt illuminati lumine fidei: sed infideles sunt in tenebris errorum. Et quantum ad hoc dicit. (Aut que societas luci ad tenebras) q. d. Non est conveniens quod eis coicetis: quod non est aliquid societas conveniens: quod vos estis lux per scientiam fidei. Eph. 5. Gratis aliquando tenebre: nunc autem lux in domino etc. Illi vero tenebre sunt per ignorantiam. puer. 4. Via impiorum tenebrosa etc. Unde dominus a patre divinitus lucem a tenebris: ut dicitur Hebr. 1. Quantum vero ad causas efficientes dicit. (Que autem conventio christi ad belial) Quasi. d. Vos estis sui christi et membra eius. per cor. 12. Vos estis corpus christi: illi autem sunt membra diaboli. Et dicitur diabolus belial absque iugo: quod noluit subire iugo dei. Jere. 2. A seculo fregisti etc. Quod autem non possit esse conventio christi ad belial patet ex verbis christi. Jo. 14. Venit princeps mundi huius etc. Et est ex verbis diaboli. Mat. 8. Quid nobis et tibi iesu etc. Alia distinctio est quantum ad statum: et hoc quantum ad statum fidei: et secundum hoc dicit. (Aut que ps est fidelis etc.) Quasi. d. non eadem est pars utriusque: quod pars fidelis est ipse deus: quem habetis per iugum: et ut finem sue beatitudinis. ps. Dominus pars hereditatis mee etc. Sed pars infidelis sunt bona terrena. Sap. 2. Dec est fors nostra etc. Mat. 24. Dividet eum et patrem etc. Item quantum ad statum gratie: et hoc dicit. (Quis autem sensus etc.) q. d. Non est aliquid conventio templi dei et ydolis. Unde vos estis templum dei per gratiam. per cor. 3. Templum dei estis etc. 2. 6. Nescitis quomodo membra vestra templum sunt etc. Non debetis ergo coiccare cum infidelibus qui sunt templum ydolorum. Sed notandum quod dominus prohibet per ezechiel quod in templo dei non colantur ydola. Ezech. 26. Multo ergo magis prohibet homines: quorum anime sunt templum dei ne violant illa per participationem ydolorum. per cor. 3. Si quis templum dei violaverit etc.

C Consequenter cum dicit. (Vos. n. estis etc.) confirmat rationem participatio auctoritate. Et circa hoc duo facit. Primum. n. confirmat quod inducit rationem ammonitionis. Secundo vero confirmat quod inducit auctoritatem ibi. (Propter quod exite etc.) Circa primum duo facit. Primum resumit quod probare intendit. Secundo vero inducit auctoritatem ad propositum ibi. (Sicut dicit dominus quomodo etc.) Dicit ergo. Recte dico quod non est sensus templi dei cum ydolis. i. non debetis cum eis participare: quod vos estis templum dei vivi: et non mortui sicut ydolatre. ad hoc probandum adducit auctoritatem prophetarum hoc ipsum per versus templi: versus enim templi est ut deus habitet in eo. Nam templum est locus dei ad inhabitandum sibi consecrat. ps. Dominus in templo sancto suo etc. Que ergo de auctoritate sumitur ex Levit. 26. q. talis est. Ponam tabernaculum meum in medio vestri etc. In qua auctoritate quantum ad rationem: quod est deum esse in aliquid per gratiam. Et hoc est quod dicit. (Inhabitabo in eis) s. in sanctis per gratiam excolentes eos: sed autem deus

in oibus reb' dicat esse p' sentia' potentia' et essentia': nō
tū d' in eis inhabitare: sed in solis sanctis p' gratia'. Qui
rō ē: qz deus est in oibus rebus p' suā actionē inq̄tū cō
iungit se eis vt dās eē: et p'seruans in esse. In sanctis autē
ē p' ipsoꝝ sanctorū operationē qua attingūt ad deū: et q̄
dāmodo cōprehēdunt ipm: q̄ est diligere et cognoscere.
Nam diligens et cognoscēs d' i se h're cognita et dilecta.
Scdm ptinet ad grām cooperantē: q̄. s. p'ficiūt sancti au
filio dei: et q̄tū ad hoc dicit. (Inambulabo in eis). i. p'
monebo eos de virtute in virtute. Nā hic p'fectus sine
grā dei esse nō pōt. p'me cor. i. s. h'ra dei sum id qd' suz. Nā
sicut grā operās facit nos esse aliqd' in esse iusticie: ita et
gratia cooperās facit nos ipso eē p'ficere. Tertiu ptinet
ad dei beneficiū: et hoc vel p'tectiois p' puidencia: et B
tangit dicens. Ego ero illoꝝ deus. i. puidencia mea pte
gā eos. ps. Beat' ppls cui' dñs rē. Uel bñficiū remunere
ratiois: vt sic dicat. Ero illoꝝ deus. i. dabo eis meipsum
i mercedē. hēn. i. s. Ego ero merces tua rē. Et heb. ii. Nō
p'fundit deus eoz vocari deus. Quartū ptinet ad debi
tū cultū et seruitiū sanctorū: et q̄tū ad B dicit. Et ipi erūt
mibi in pplūm. i. me colēt et mibi obedient vt mei: et nō
alterius. ps. Nos autē ppls ei' et oues rē. Uel p'nt ad p'
sentia' corporalē referri: et tūc exponit sic. Qm inhabitā
tabo in illis p' carnis assumptionē. Jo. i. Verbū caro fa
ctū est rē. Et ambulabo inter illos corporalr cū eis puer
sando. Bar. 3. Post hec in terris visus est rē. Et ero illo
rū deus p' gloria'. Deut. 4. Nō ē alia natio tā grandis rē.
Et ipsi erunt mibi pplūs. i. per fidem me colent.

¶ Cōsequēter cū dicit. (Propter qd' exite rē.) Cōfirmat
ipsam ammonitionē p' aliā auctoritates. Et circa B duo
facit. Primo p'firmat ipaz ammonitionē p' auctoritatē.
Scdo ondit p'miū p'missum suantibus monitiones ibi.
(Ego recipiā vos rē.) Dicit q̄ pp qd'. i. qz estis tēpluz dei
exite de medio eoz. Et sumit de Esa. 52. Recedite rece
dite inde et pollutū nolite tāgere. Ubi tria dicit. Exite.
separamini: et imūdū nolite tāgere: qz tripliciter obem'
nos h're ad infideles. Primo vt exeamus ab eis reliquē
do peccata. Zach. 2. D. o. o. fugite de terra aglonis rē.
S3 donatiste dicūt q' debem' corporalr deserere malā
societatē: qd' nō ē vep. Uñ qd' ap' dicit intelligendū ē
de separatōe spūali. Et iō sic exponit. Exite spūalr nō se
quēdo vitā eoz. Lan. 2. Sicut liliū iter spinas rē. Et hoc
iō vt vitem' ipas peccatoꝝ occasiōes ab eis datas. Et iō
dicit. Sepamini. i. lōge ab eoz p'sensu sitis. Mat. 10. Ue
ni eni separare rē. Numeri. 16. Recedite a tabernaculis
hoiūm ipioꝝ rē. Tertio vt arguamus eos cū male agūt.
Et iō dicit imūdū ne tetigeritis. s. p'sentiētes eis i malis.
Ro. 2. Nō solū q' faciūt ea: s3 et q' p'sentiūt rē. Eph. 5. No
lite cōicare opib' infructuosis. Et hoc qz q' tāgit picē rē.
Ecc. 13. P'miū autē repromissuz suantibus monitiones
ē duplex. s. diuina familiaritas: et diuina adoptio. Diuina
familiaritas: qz ego recipiā vos. Quasi. d. Secure exea
tis: qz ego recipiā vos i meos. ps. Qm p' meus et mater
mea rē. ps. Beatus quē elegisti rē. Esa. 42. Ecce seruus
meus rē. S3 diuina adoptio: qz adoptat nos in filios: qz
dicit. Et ero vobis i p'rez: et vos eritis mibi i filios. Ro.
8. Nō accepistis rē. Et dicit filios q̄tum ad perfectos: et
filias q̄tum ad imperfectos: et hoc sumitur de. z. reg. 7.
vbi dicitur de Salomone. Ego ero ei in patrem rē.

CAP. VII.

As igitur habentes promissioes
charissimū: mundemus nos ab oī
inquinamento carnis et spūs: p'fi
cientes sanctificationem in timo

re dei. Capite nos. Neminem lesimus: nemi
nem corrupimus: neminem circunuenimus:
Non ad condemnationē vestrā dico. Predi
rimus enim q' in cordibus nostris estis ad cō
morizandum et ad conuiuendum.

¶ Cōnuuit ap' dicitur qualiter se i futuro debeāt
habere: hic commendat eos de bonis p'teritis. S3 vt fiat q'
dā p'tinatio p'teritoꝝ ad futura: p'mo cludit ammoni
tionē. Scdo vō commendat eos ibi. (Multa mibi fidu
cia rē.) Circa p'mū tria facit. Primo ponit ammonitio
nē. Scdo inducit exemplū suiip'ius ad ammonitiones
seruandā ibi. (Capite nos rē.) Tertio ponit ammonit
intentionē ibi. (Nō ad p'demnationē vestrā rē.) Circa
p'mū tria facit. Primo ponit motiū ad obseruantiaz
ammonitionis: et hoc est p'missio eis facta. Et iō dicit.
Das igit' habentes p'missiones charissimū. s. q' deus ha
bitet in nobis et recipiat nos. rē. Scdo pōit ammonitio
nem cū dicit. (Mundem' rē.) Et hoc ideo qz p'missio
nes iste non dan't. nisi mundis: et iō mundemus nos ab
omni inquinamento carnis et spiritus. i. carnaliuz et spi
ritualiuz vitioꝝ. Esa. 52. Mundamini qui fertis vasa
dñi rē. Ubi sciēdū est q' oē peccatuz qd' consumat i dle
ctatione carnis: est carnale: illud vō qd' p'sumat i dle
ctatione spūs: est spūale. Et inde est q' peccata carnalia
si p'siderent q̄tum ad sui p'sumationē sunt duo tñ. s. gu
la et luxuria: cetera vero peccata sunt spūalia. Si vō cōsi
derent q̄tum ad sui originē: sic omnia peccata possunt
dici carnalia: qz oia ex conceptione carnis originem ha
bent: et hoc modo loquit' ad Gal. 5. Manifesta sunt autē
opa carnis rē. Tertio ponit modū implēdi ammonitio
nē ibi. (P'ficientes rē.) p'osset. n. aliqs dicere. Nūqd'
nō sumus mūdati in baptismo: Et iō addit p'ficiētes san
ctificationē. i. p'ficiamus emundationes inchoatā in ba
ptismo. Sāctus enim idē est qd' mundus. Leuit. 11. 2. 19.
Sācti estote: qm ego sanctus sum rē. P'ficiamus inq̄
qz p'bi conati sunt p'ficere: et nō potuerūt: qz nō potuerūt
oia peccata vitare: q̄tūcūq' enim aliq' peccata vitaret et
pecceret act' virtuti: adhuc tñ remanebat i eis pecca
tū infidelitatis. Et iō i vō cultu dei solū p'ficiē emūdatio:
et hoc ē qd' dicit. In timore. i. i cultu dei. Ecc. 1. 25. Timor
dñi rē. ¶ Sed 3. col. 3. Sup oia charitatē habētes: q' est
vinculū p'fectionis. Nō igit' p'ficiē sanctificatio in timo
re dei: sed i charitate dei. Rūdeo dicendū est q' hic loq
tur de timore filiali: q' est charitatis effectus: et nō de sui
li qui p'riatur charitati. Dicit autē in timore: vt doceat
nos habere affectū ad deū cum quadā reuerentia et sol
licitudine. Amoz enim causat securitatem que qñq' ne
gligentiā parit: sed qui timet semper est sollicitus.

¶ Cōsequēter cū dicit. (Capite nos rē.) in exemplū se
prebet. Quasi diceret. Accipite nos in exemplum. p'me
cor. ii. Imitatores mei estote rē. Ego enim mibi caui ab
imundicia p' sanctificationē: qz neminē lesi. Ubi notan
duz q' triplr pōt aliqs ledere p'ximū: et nullo istoꝝ mo
doꝝ lesit aliqū. Primo in p'sona: et q̄tū ad B dicit. Ne
minē lesim'. s. in p'sona sicut faciunt mali dñi. Mich. 3.
Violenter tollitis pelles eoz rē. Scdo q̄tum ad famaz
inducēdo eos vel exemplo vel p'suasionibus ad malū: et
q̄tuz ad hoc dicit. Neminē corrupimus. p'me corint. 15.
Corrupit bonos mores. Tertio q̄tuz ad subtractiones
bonoꝝ: et q̄tuz ad B dicit. Neminē circunuenim'. i. i bo
nis fraudauim'. i. thes. 4. Ne qs circunueniat rē.

¶ Cōsequēter cū dicit. (Non ad condemnationem ve
straz rē.) aperit suam intentionem. Quasi dicat: nō dico
hoc condemnando vos: sed vt emendemini. Mala enim

Ad corinthios II.

preterita pp duo p̄sueverunt memorari. Aliqñ ad cō-
dēnationē: et hoc qñ nō est vltra spes correctionis. Aliqñ
autē ad emendationē: vt. s. corrigat: et h̄ mō loq̄r h̄c. Nō
ad cōdēnationē v̄ram et̄. p̄me cor. 4. Nec ad vtilitatē ve-
strā dico et̄. Et rō huius ē: qz gaudeo d̄ bono vestro: p̄di-
xi enī q̄ vos estis et̄. supra. 3. Ep̄la n̄ra vos estis scripta i
cordibus nostris. phil. i. Eo q̄ habeat̄ vos et̄. Estis inq̄
i cordib⁹ n̄ris. s. ad cōmōziēdū et̄ ad viuēdū. Qd̄ pōt in-
telligi de morte culpe et̄ de morte n̄ali. De morte culpe:
vt nō intelligat̄ q̄ nos s̄m̄ parati ad cōmōziēdū vobiscuz
.i. qñ vos peccatis nos volum⁹ peccare: s̄ q̄ mortēz cul-
pe v̄ram eo dolore accipim⁹ quo n̄fam. z. cor. ii. Quis in-
firmat̄ et̄ ego nō infirmor. p̄ cor. is. Quotidie morior et̄.
Et ad viuēdū: qz ita gaudeo de bona vita v̄ra in gra-
tia: sicut et̄ de v̄stra. De morte vero naturali vt̄ intelliga-
tur ad cōmōziēdū. i. paratus sum mori p̄ vobis: infra. iz.
Libentius impendar et̄ sup̄impēdar et̄. et̄ ad viuēdū. i.
vt̄ desiderem vos esse socios in vita eterna. z. Ti. z. Si
cōmōrtui sumus et̄ viuēmus. Lectio. II.

Multa mihi fiducia ē apud vos: multa mihi gloriatio pro vobis. Repletus sum consolatione: superabundo gaudio i omni tribulatione nostra.

Nam et cum venissemus in macedonias: nullam requiem habuit caro nostra: sed omnem tribulationem passi sum⁹. Foris pugne: itus timores: sed qui consolatur homines consolatus est nos deus in aduentu tici. Non soluz autem in aduentu eius: sed etiam in consolatione in qua cōsolatus est in vobis referēs nobis vestrum desiderium: vestrum fletum: vestram emulatiōem pro me: ita vt̄ magis gauderem. Quoniam si cōtristauit vos i epistola nō me penitet. Et si peniteret vidēs q̄ epistola illa et̄ si ad horam vos cōtristauit: n̄c gaudeo: nō quia cōtristati estis: sed quia cōtristati estis ad penitentiam.

¶ Apostolus posuit supra ammonitiōē ex p̄missis cōclu-
sam: h̄c subdit suā cōmōziēdōē. Et circa hoc duo facit.
¶ Primo ponit eoz cōmōziēdōē. Sc̄do ipsaz exponit ibi.
(Nā et̄ cū venissem et̄.) Cōmōziēdōē autē istoz ponit
ōndēdo affectū suū: q̄ surgit ex bonis opib⁹ q̄ corinthi
faciebant. Cōsuevit. n. q̄druplex affectus i cordib⁹ dili-
gentiū surgere ex bonis: q̄ dilecti operant̄: et̄ hos q̄tuor
se apls̄ x̄cepisse d̄ eis oñdit. Et p̄mo affectū fiducie. Un̄
dicit. Multa mihi fiducia ē apud vos. Inq̄tus. s. p̄fido
q̄ q̄ bñ cepistis semp̄ pficietis i meli⁹. Un̄ ex bonis au-
ditis de vobis spero maiora i futur. phil. i. Cōfido d̄ vo-
bis q̄ q̄ cepit op⁹ bonū et̄. Deb. 6. Cōfidim⁹ de vob̄ cha-
rissimi et̄. Et hec fiducia bona ē et̄ salubris. Deb. io. No-
lite amittere fiduciā et̄. Sc̄do ex hoc x̄cipit affectū glo-
riatiōis. Ex quo. n. q̄s bona amici sicut sua diligit: c̄ns ē
vt̄ de bonis amici: sicut de p̄p̄ys gloriē. Et h̄ sp̄aliter
qm̄ ipse ē cā illoz bonoz: sicut magister ē cā doctrine di-
scipuli. Et iō dicit. Multa mihi gloriatio p̄ vobis est et̄.
puer. io. Gloria p̄ris fili⁹ sapiēs. Tertio ex p̄dictis x̄cipit
affectū cōsolatiōis: qñ ei q̄ letat̄ et̄ gloriat̄ de bonis suis v̄l
amici h̄z remediū h̄ tristitias. Cōsolatio. n. ē remediū h̄
tristitias. Nāle at̄ ē q̄ sp̄ delectatio et̄ gaudiū tristicie op-
pōit. Et h̄z p̄h̄z. Dis delectatio debilitat vel totalr tollit
tristitiā. Si delectatio sit v̄ria tristicie: totalr absorbet tri-

sticia. si at̄ n̄ sit v̄ria debilitat et̄ dimittit eā. Et ide ē q̄ qñ
q̄s ē i tristitia qñ cū q̄ nūciat̄ sibi aliqua leta diminuit
tristitia. Et iō qz audit leta de corinthiis dicit. Replet⁹
sum cōsolatiōe: audita. s. correctiōe v̄ra. supra. i. Sic abū-
dant x̄pi passiōes et̄. phil. z. Si qua cōsolatio et̄. Imple-
te gaudiū meū et̄. Quarto surgit ex p̄dictis affect⁹ ex-
perātis gaudiū: s̄. n. ex alig⁹ delectationib⁹ diminuat̄
tristitia: nō tñ totalr tollit: nisi gaudiū sit magnū. Quā-
uis autē apls̄ multas tribulatiōes sustineret: qz tñ mul-
tū gaudebat de bonis corinthioz: iō nō solū nō absorbe-
bat tristitia totalr: s̄ et̄ sup̄abundabat gaudio. Et iō di-
cit. Sup̄abundo gaudio i omni tribulatiōe nostra. i. gau-
diū meū sup̄at oēm tribulationem q̄ erat i animo meo.
p̄me thes. z. Que est enim spes nostra aut gaudium et̄.
Ro. iz. In tribulatione patientes.

¶ Consequēter cū dicit. (Nā cū venissem et̄.) expōit suā
cōmōziēdōē. Duo at̄ dixerat. s. se accepisse gaudiū et̄ h̄iis
se tribulationē. Primo ḡ manifestat suā tribulationē.
Sc̄do v̄o suā cōsolatiōē ibi. (S̄z q̄ cōsolat̄ et̄.) Tribula-
tiōē at̄ aggrauat ex duob⁹. s. ex subtractiōe remedy cū
dicit. (Nā et̄ cū venissem et̄.) q. d. Vere tribulationē h̄eo:
qz i nullo cōsoloz. ¶ Nā cū venissem macedoniā nullaz
regēz habuit caro n̄ra. h̄ facit mētiōē d̄ p̄secutiōe quas
passus ē i macedōia: qñ liberauit ancillā p̄hytonisiaz: vt̄
legit̄ act. is. Dicit at̄. nullā requiē h̄uit caro n̄ra: et̄ nō diē
sp̄s n̄r: qz sancti semp̄ h̄nt pacē sp̄s: cū et̄ i aduersis aīa
q̄ i corpe patit̄ spe futuri p̄my gescat: q̄q̄ mltā sustineat
affectui carnis v̄ria. ¶ Ex multiplicitate v̄o tribulatio-
nū aggrauat cū dicit. Oēm tribulationē passi sum⁹. i. oē-
gen⁹ tribulatiōis s̄m̄ corp⁹: et̄ h̄z aīam. supra. 4. In oibus
tribulationē patimur et̄. Jo. io. In mūdo p̄suram et̄.

¶ Et q̄ oēs tribulationē passus fuerit expōit p̄sequēter
cū dicit. Foris pugne. itus timores. Foris. i. ex meli⁹ p̄m
pugne p̄secutiōnū: s̄ tñ itus. i. i corde ē timor de malo: ti-
mēs p̄secutiōez i futuro. Deu. 32. Foris vastabit eos gla-
di⁹ et̄. ¶ S̄z h̄ puer. 28. Iust⁹ q̄si leo p̄fides absqz terro-
re erit. R̄sideo. ē sine timore q̄tū ad sp̄z: nō tñ q̄tū ad
carnē. Vel foris. i. ex ecclesiā pugne illate ab infidelib⁹: s̄
it⁹ timores: ne. s. illi q̄ itra ecclesiā sunt excidāt a fide: p̄
p̄secutores. Vel foris. i. manifesto i pugne: q̄bus ipugnā-
tur a manifestis inimicis. Intus timores: q̄ inuicunt̄ no-
bis ab illis q̄ dicūt se amicos: et̄ nō sunt: qz vt̄ dicit boeti⁹
de cōsolatiōe. Nulla pestis efficacior ad nocēdū q̄ fami-
liaris inimicus. Mat. io. Inimici hoīs domestici eius.

¶ Cōsequēter cū dicit. (S̄z q̄ cōsolat̄ et̄.) pōit m̄z sue cō-
solatiōis quā extollit ex duob⁹. s. ex grata p̄ntia Tyti. et̄
ex cōsolatiōe Tyti ibi. (Nō solū at̄ et̄.) Dicit ḡ. licet h̄ gra-
uiter afflicti fuerim⁹: s̄z q̄. s. de⁹ cōsolat̄ humiles consolā-
tus ē et̄. Cui⁹ p̄ntia v̄tpote mihi gratissima ē: et̄ i adiuto-
riū. supra. i. Qui cōsolat̄ nos i omni tribulatiōe n̄ra. Dicit
at̄ q̄ cōsolat̄ humiles: qz sup̄bos non cōsolat̄: s̄ eis resistit:
vt̄ d̄ Jac. 4. et̄. i. Pe. 5. Cōsolat̄ at̄ humiles dādo eis gra-
tiā q̄ ē cōsolatio sp̄s sancti. Esa. 61. Ut cōsolaret̄ oēs lugen-
tes et̄. ¶ Nō solū autē et̄. Dic ponit̄ alia m̄ cōsolatiōis
apli. s. cōsolatio Tyti. Et m̄a hui⁹ cōsolatiōis ē duplex. p̄-
ma emēdatio corinthioz: quā habuerūt i p̄ntia tyti. Se-
cūda ē deuotio corinthioz: quā oñdit ad tytū ibi. (In cō-
solatiōe at̄ v̄ra et̄.) Circa p̄mū duo facit. p̄rio pōit cō-
solatiōez d̄ penitētia corinthioz. Sc̄do expōit qd̄ q̄ dixit ibi.
(Cōtristati. n. estis et̄.) Circa p̄mū tria facit. p̄rio pōit cō-
solatiōē tyti. Sc̄do m̄am cōsolatiōis ibi. (Referēs no-
bis et̄.) Tertio effectū cōsolatiōis i mēte apli ibi. (Ita vt̄
magl̄ gauderē et̄.) Dicit ḡ. Nō solū cōsolat̄ nos de⁹ i aduē-
tu tyti. s̄ et̄ i cōsolatiōe q̄ ipse tytus cōsolat⁹ ē de vobis et̄
in vobis. Et huius cōsolatiōis m̄a est: qz ipse Tytus con-

solatus est referens nobis vrm desiderium rē. Ubi tria ponit laudabilia pp tria reprehensibilia q fuerunt in eis. Suerūt. n. pigri ad bonū: r hoc dicit. (Referens nobis vestz desiderii) de pficiēdo in melius. Itē erāt pni ad malū: r hoc dicit. (Nostrū fletū) s. de peccatis cōmissis. Jere. 6. Luctū vnigeniti fac rē. Itē erāt faciles deceptiōi pseudoz: r hoc dicit. (Vestrā emulationē contra pseudos habitam p amore mei). Nā ante emulabamini contra me pro eis.

Cōsequenter cū dicit. (Ita vt magis rē.) Ponit affectū rēptus ex solatione Tyti: q gdes affectus est gaudiū. Unde circa hoc tria facit. Primo ponit rēptū gaudiū. Scōdo ostendit sue estimationis imitationē. Tertio subdit rōnez gaudiū. Dicit q in tñ gaudis sum de his q Tytus retulit mibi: ita vt magis gaudere de hoc q de tribulatiōe mea doluerim. Nā spūalia pferenda sunt tēporalibus. Vel vt magis gaudere d hoc q tristari vos q doluerim olim. Peccauerāt enim faciendo fornicationes r apls increpauerat eos: vt ps in pma epla. 5. r. 6. Tūc autē incertus erat apls quē euentū deberet habere illa tristitia: bonū. s. an malū. Et iō dubitans penituit: sed videns postmodū q bonū ide puenerat gaudebat: iō dicit. (Quā estis tristati) vos increpādo in pma epistola nō me penitet mō: qz correcti estis: et si olim peniteret: qñ. s. erā incertus vtz tristitia induceret vos ad correctionē vel desperationē: vidēs q epla illa est ad horā vos tristari nūc gaudeo: qz estis rueri. Et rōnez gaudiū assignat: qz nō gaudeo de hoc: qz tristati estis: sed de effectu. s. de correctiōe: qz. s. tristati estis nō ad desperationē: sed ad penitētiā: sicut medicus nō gaudet de amaritudine: sed de effectu. s. de sanitate. supra. 6. Quasi tristis: semp aut gaudentes. **Lectio. III.**

Tristari enim estis fm deum vt in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Que enim fm deū tristitiaz ē penitentiā in salutē stabilē operat: secu-

lt autem tristitia mortem operatur. Ecce. n. hoc ipsum. fm deū cōtristari vos quantam in bis operatur sollicitudinez: sed defensionem: s; indignationez: sed timorez: s; desiderium: sed emulationez: sed vindictaz. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negocio

Cōposita solatiōe apli r Tyti de tristitia corinthioruz eo q fuerit ad penitētiā: r nō ad desperationē: hic consequēter huius solatiōis rō assignatur: eoz tristitiam cōmēdādo. Et circa hoc duo facit. Primo. n. cōmēdat eoz tristitiā. Scōdo ex hoc rcludit ppositū ibi. (Esti scripsi vobis rē.) Cōmēdat autē corinthioruz tristitiā ex duobus. Primo ex cā: scōdo ex effectu ibi. (Que eniz tristitia est rē.) Cā autē ex qua cōmēdat eoz tristitiā hec ē: qz ē fm deus. Et iō dicit. Licet ad horā tristaueris vos per epistolā: tñ nunc gaudeo. i. qz tristati estis s; deū. Ubi sciendū est q tristitia r gaudiuz r cōiter ois affectio ex amore causat. Tristat. n. qz caret eo qd amat. Quasi autē amor talis ē tristitia ex amore causata. Est autē duplex amor. Unus quo diligit deus: r ex hoc causat tristitia: que ē fm deus. Alii est quo amat seculū: r ex h causat tristitia seculi. Amor quo diligit deū facit nos libenter seruire deo: sollicite querere honorē dei: r vacare deo dulciter. Et qz peccādo impedimur a seruitio dei r iō ei nō vacamus: nec eius honorē querim. Jō amor dei causat tristitiā de peccato: r hec ē tristitia fm deū: q gde tristitia nō fuit nobis ad malū nec detrimentū: s; po-

tius ad fructū r meritū. Et iō dicit. Ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis: qz nō solū bōa r grata q vobis impendimus: vobis profunt: sed et hoc ipsum q vos corrigimus r tristamus. Heb. 12. Ois disciplina in pnti rē. **C**ōsequēter cū dicit. (Que. n. tristitia rē.) Cōmēdat eoz tristitiā ex effectu q gde ē pmiū vite eterne. Et circa h duo facit. Primo. n. ponit effectū in generali. Scōdo experimētū spūaliter i eis psecutū ibi. (Ecce. n. hoc ipsum rē.) Circa primū duo facit. Primo. n. ponit effectū tristitiae q ē fm deū. Scōdo ponit effectū tristitiae q ē fm mundū ibi. (Seculi autē rē.) Dicit q pmo. Dico q tristitia nostra nō fuit vobis detrimentū. Enim. i. qz tristitia q est s; deū opat penitētiā: penitētiā autē dico i salutē stabilē. i. sempiternā q ē salus stabilis r ē beatoruz: de qua Esa. 49. Salus autē mea in sempiternū erit. Et hāc opat penitentiā. Mat. 3. Agite penitētiā: appropinquabit enim regnū celoz. Et dicit stabilē vt excludat salutē tēporalē: q ē tñstoria: r cōis ipsis hoib; r iumētis: de qua i ps. Voies r iumēta saluabis dñe rē. **C**ōsequēter h dicit q tristitia q ē fm deū penitentiā opat vt cē: qz ipsa tristitia fm deuz ē penitētiā. Penitere. n. ē tristari de malo r fm deū. Nō g opat penitētiā. Rñdeo. dicēdū ē q penitentiā hz tres partes: quaz pma ps est tristitia. s. dolor r cōpunctio de peccatis. Alie due sunt pfectio r satisfactio. Cū g dicit q tristitia opat penitentiā. Intelligendū ē q pfectio seu dolor de peccato opat in nob penitētiā. i. alias ptes penitentiē. s. pfectionez r satisfactioez. Vel dicendū est q tristitia. fm deuz est cōmuniō qz penitentiā: qz penitentiā est de pprio peccato: s; tristat qz fm deuz: et de peccatis pprijs: et de alienis. Sic g effectus tristitiae: q ē fm deū ē salus eterna: effectus vō tristitiae: q est fm mundū est mors. Quia enim q diligit seculū inimicus dei constituit: vt dī Jac. 4. Jō ex amore seculi mors causat. Tristat. n. fm seculū qz: nō qz peccās deū offendit: s; dephēsus in peccato punit de eo r detegit. Et hec tristitia ē vitāda i peccatis. Ecc. 30. Tristitiā longe fac a te rē.

Cōsequēter manifestat effectū pdictū p experimentū sumptū in ipsis cū dicit. (Ecce. n. h ipsum rē.) q. d. Vere salutē stabilē: qz experimēto p; qz i nobis multa: q ad salutē ducūt opat. Ponit autē sex ad h pntētiā: quoz vnū ē gnāle. s. sollicitudo: qñ. n. hō ē i leticia defacili cōmittit aliqz negligētiā: s; qñ ē trist: et i timore sollicitat: et iō dicit. Ecce enī. s. i vobis expri estis hoc ipsum. s. fm deum tristari vos q; taz in vobis opat sollicitudinē ad vitādu mala: et ad facienduz bona. Mich. 6. Indicabo tibi o hō qd sit bonū rē. Et ifra sollicitū rē. Alia vō sunt specialia quoz qdā pntēt ad effectū interiorē: quedam ad actū exteriorē. Eoz vō q pntent ad effectū exteriorē qdā sunt ad peccati remotionē: qdā vō ad boni adeptiōnē. Nā ver^o penitēs d; recedere a malo et facere bonū. Quātū autē ad remotionē mali ponit tria. Primum ē vt desistat facere malū: r qstū ad hoc dicit. S; defensionē: illos q nos ad malū iducūt. i. Pe. 5. Cui resistite fortes in fide. Vel fm glo. vt pseudo me defēdatis. Eph. 6. Accipite armaturā dei rē. Scōm ē q hō indignē se p peccatis q fecit: et qstū ad hoc dicit. S; indignationē. Indignatio autē sui opat tristitiā. fm deū. Esa. 63. indignatio mea auxiliata ē mibi. Tertiu ē q sit i pntino timore de futuro vt caueat: r qstū ad hoc dicit. Sed timorē de recidiuo: ne. s. in futuro silr ptingat. Ecc. 25. Timorē dñi oia rē. Quātū autē ad boni adeptiōnē duo ponit. Primo desiderii quo ad bonū afficit: r qstū ad h dicit. S; desiderii: q bonū facere affectetis: puer. ii. Desiderii iustoz oē bonū. Scōdo emulationē bonā q bonos imitari conat: r qstū ad h dicit. S; emulationē. vt. s. me r

Ad corinthios II.

alios bonos imitemini. p̄me corin. i. 4. Sectamini charitate. emulamini carismata meliora. Eoz vo q̄ ptinet ad exteriorē actū duo ponit. p̄mittū ē vt vindicēt in seipsis q̄ peccauerūt: et hoc vtile ē. Lū enim oē malū necessariū sit puniri vel ab hoie vel a deo: si hoc nō punit meli⁹ ē q̄ hō malū i se puniat qd̄ fecit: q̄ q̄ deus: qz vt d̄r Deb. io. Dozendum ē incidere in manus dei r̄. Et q̄tum ad hoc dicit. S̄z vindictā. i. qz peccātes punitis et ēt vosipos. p̄ corint. 9. Castigo corpus meuz r̄. Esa. 26. Iusticiā nō fecim⁹ r̄. Scd̄z ē q̄ totalr̄ abstineat a malo. Et iō dicit. In oib⁹ exhibuistis duce. s. fide incōtaminatos eē negotio: scz xp̄iano. supra. 6. In oib⁹ exhibeam⁹ r̄. Eph. i. Elegit nos ante mūdī cōstitutionē vt essemus sancti. ps. Ambulās i via immaculata r̄. Uel negotio: de q̄. s. correcti estis: puta de fauore quē d̄distis fornicatori: s̄z postmoduz puniēdo r̄ dēnādo ip̄z oñdistis vos i h̄ incōtaminatos eē.

Lectio.

III.

Sicut r̄ si scripsi vobis nō p̄ eum qui fecit iniuriā: nec propter eū qui passus est: sed ad manifestandā sollicitudinem nostram: quaz habem⁹ pro vobis coram deo. Ideo cōsolati sumus. In consolatione autem nostra abundantius magis gauisi sumus super gaudio titi: quia reffectus ē spiritus eius ab omnibus vobis. Et si quid apud illum de vobis gloriatus suz: nō sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus: ita r̄ gloriatio nostra que fuit ad Tytū veritas facta ē. Et viscera eius abundantius in vobis sunt: reminiscētis omnium vestrum obedientiam: quomodo cum timore r̄ tremore excepistis illum. Gaudeo q̄ in omnibus confido in vobis.

Cic assignata rōne q̄re gaudet ap̄tus de ip̄oz tristitia p̄sequēter iducit cōclusionē suā: in qua duo facit. p̄mo n. oñdit intentionē suā quā habuit i scribēdo. Scd̄o manifestat gaudiū: qd̄ habuit de ip̄oz correptione ibi. (Iō cōsolati r̄.) Dicit q̄ p̄mo. Ex quo incōtaminati estis: igit apparet q̄ et si scripsi vobis p̄ eplam i crepando: nō scripsi p̄ eū tm̄: q̄ fecit iniuriā icestu maculando cubile patris sui: vt d̄r p̄me cor. 5. Nec p̄ eū tm̄ q̄ passus ē. s. p̄ patre: q̄ si nō p̄ zeluz vindicte solū: s̄z h̄ feci ad manifestandā sollicitudinē nostrā: quā p̄ vobis habem⁹. i. vt sciret q̄ solliciti simus p̄ vobis: r̄ h̄ dico corā deo: vt sit iuramētū. i. deo teste. Uel ad manifestandā corā vobis deo. s. d̄ oibus sollicitudinē nr̄am. Col. 2. Uolo vos scire quā sollicitudinē r̄. Uel alr̄. Nō scripsi tm̄ p̄ eū q̄ fecit iniuriā vt. s. corrigere. Uel p̄ eū q̄ passus ē: vt placare. sed ad manifestandā r̄. vt. s. vos q̄ indignati fuistis p̄ contumelia r̄ pena inflicta fornicatori reconciliaremini deo.

Cōsequēter cōcludit gaudiū qd̄ habuit d̄ eoz correptionē cū dicit. (Iō r̄ cōsolati sum⁹ r̄.) q. d. Quia hoc p̄secut⁹ suz ex eo q̄ scripsi. s. q̄ estis correcti: iō cōsolati sumus. i. cōsolationē accepimus. Gaudium enim hois est cū cōsequit⁹: qd̄ cū desiderio intendit. supra. i. Abundantius autem r̄.

Cōsequēter cū dicit. (In cōsolatione autē r̄.) p̄dit se cū daz cam sue cōsolationis q̄ sumit ex deuotionē quā ostēderūt ad Tytū. Et circa hoc tria facit. p̄mo ponit gaudiū suū de gaudio titi cōceptū. Scd̄o gaudy rōnem assignat ibi. (Et si qd̄ apud illū r̄.) Tertio materiā gaudy Tyti assignat ibi. (Reminiscētis oium vestz r̄.) Dicit

q̄ p̄mo. Gauisi sumus de correptionē v̄ra: autē. i. sed i cōsolationē nostra abundantius magis gauisi sum⁹ q̄ turbati fuimus de tribulationē sup̄ gaudio Tyti. Uel magis gauisi sumus. i. magis gaudiū attulit cōsolationē nostre gaudiū Tyti. r̄ hoc qz reffectus ē sp̄s ei⁹. Tūc. n. reficit animus plati: q̄ subditi ei⁹ sunt obediētes ei: r̄ eū reuerent. p̄bi lem. Refice viscera r̄. Rfectus in quaz ab oibus vobis qz oēs vel correcti estis vel est spes correptionis. Rōnem aut huius gaudy assignat q̄tm̄ ad duo. Unū ē ex parte apli: qz. s. ipse inuentus ē verax. Nā aplis cōmēdauerat corinthios Tyto ante q̄ iret ad eos. Quia vero nunc ita inuenit Tytus sicut apls dixit: gaudet aplis v̄ba sua vera fuisse. Et hoc est qd̄ dicit. (Et si qd̄ apud illū de vobis gloriatus sum) cōmēdādo vos. Dicit aut gloriat⁹ suz: qz gloria apli erat bonū illoz. (Nō sū cōfusus.) i. nō erubescō me falsa dixisse. Quā. n. aliq̄ inuenit mendax: confundit. Ecc. 3. 7. Ante oia sermo verax r̄. S̄z sicut oia in veritate vobis locutus sum. i. sicut p̄dicauī vobis veritas: ita gloriatio nostra q̄ fuit ad Tytuz de vobis veritas facta est. i. inuenta est vera. Alia ratio est ex parte corinthioz. Nā amici desiderant: vt illi quos diligūt ab oib⁹ diligant. Quia q̄ Tytus diligebat corinthios p̄ eozum deuotionē: iō de hoc aplis gaudebat. Et iō dicit aplis. (Et viscera eius r̄.) q. d. Nō solū gaudeo: qz inuēt⁹ suz verax: sed et qz viscera eius: id est viscerosa charitas ei⁹: r̄ nimius amor abundanti⁹ q̄ ante in vobis esset: ex quo vidit p̄fectū vestz. Uel abundantius q̄ i alijs. ephe. 6. Induite vos sicut electi dei r̄. (Māz aut gaudy manifestat ex duobus. s. ex obediētia r̄ ex reuerētia. Ex obediētia q̄dez cū dicit. (Reminiscētis oium vestz obediētia) qua obediēter sibi obtēperastis. In q̄ et r̄ laudauit vos. i. reg. 15. Melior ē obediētia r̄. Ecc. 3. Silij sapiētie ecclesia iustoz. Ex reuerētia aut cū dicit. (Quo in timore.) s. filiali: nō suili cū timore animi: r̄ tremore corporis excepistis eū. Sal. 4. Testimonij. n. vobis r̄. Et qz ita habuistis vos ad eū gauisus sū: qz verax inuēt⁹ sū r̄ ipe diligit vos. Un̄ gaudeo q̄ i oib⁹ cōfido de vobis. Nō solū i bōa voluntate: s̄z et i bōis opib⁹ i futuro: q̄ bñ vos habetis. Deb. 6. Cōfidim⁹ de vob meliora r̄ viciniora saluti.

CAPIT.

VIII.

Quaz aut vobis facimus fratres gratiam dei que data est in ecclesia v̄s macedonie: r̄ q̄ in multo experimento tribulationis abundantia gaudij ip̄oz fuit: r̄ altissima paupertas eoz abundauit in diuitias simplicitatis eozum. Quia s̄m virtutē testimonium illis reddo r̄ supra virtutez voluntarij fuerūt cum multa exhortatione obsecrātes nos gratiam r̄ cōmunicationez ministerij: qd̄ fit i sanctos. Et non sicut sperauimus: s̄z semetip̄os dederunt: p̄imum dño: deinde nobis per voluntatem dei: ita vt rogaremus Titū: vt quē admodum cepit ita r̄ perficiat in vobis etiaz gratiā istā. Sed sicut i oibus abundatis fide r̄ sermone r̄ scientia r̄ omni sollicitudinē insup r̄ charitate vestra in nos: vt r̄ in hac grā abundetis. Non quasi imperans dico: s̄z per alioz sollicitudinez etiam vestre charitatis ingenij bonum comprobans.

Posita iam exhortatiōe ad bonū in generali: hic conse-
quēter exhortatur eos ad quoddā bonū particulare. s. ad
largitiōē collectaz p̄ sanctis qui erāt in hierusalē. Naz
sicut Act. 15. dicitur: et ap̄ls t̄ḡit ad hall. z. Ap̄li ip̄suerūt pau-
lo z barnabe vt p̄ponerēt verbū salutis gētibz exhortā-
do eos ad subueniēdū sanctis q̄ erāt in hierusalē q̄ vendi-
tis oibus z positis ad pedes ap̄loz in maxīma erāt paup-
tate. z ad hoc inducit eos ad p̄ns. Ubi duo facit. Primo i-
ducit eos ad dādūz. Sc̄do monet ad modū dādū: vt. s. cito
z abūdāter dent. z B. 9. ca. 1. ibi. (Naz de misterio zc.) Cir-
ca p̄mū duo facit. P̄rio tractat de collectis dandis. Sc̄do
de mīstris p̄ quos h̄z collectis fiāt ibi. (H̄as aut̄ deo q̄ de-
dit zc.) Circa p̄mū duo facit. P̄rio iuducit eos ad dādūm.
Sc̄do excludit excusationes ibi. (Si enī volūtas p̄mpta
est zc.) Inducit aut̄ eos ad dādūm tripl̄r. P̄rio exemplo
alioz qui dederūt. Sc̄do exemplo x̄pi ibi. (Sicut enīz
grām dñi nostri zc.) Tertio ex ip̄soz p̄pria volūate ibi.
(Voc enim vobis vtile zc.) Circa p̄mū tria facit. Primo
ponit exemplū. Sc̄do ostēdit se permotuz ab h̄o exemplo
ibi. (Ita vt rogaremus tituz zc.) Tertio monet vt ip̄si h̄
exemplū sequātur ibi. (Sicut sicut in oibus abundatis zc.)
Circā p̄mū sciēduz est q̄ ap̄ls ad hoc vt corinthū libe-
raliter tribuāt p̄ponit eis macedones in exempluz. Et cō-
mēdat eos q̄tum ad duo. s. q̄tum ad patientiaz in aduer-
sis. Sc̄do q̄tum ad liberalitatē in donis ibi. (Et altissima
paupertas zc.) Circa p̄mū sciēduz est q̄ ap̄ls iuducit eos
ad elemosynas vt merita ip̄oz crescāt. z ideo in illo tēpo-
re hoc fecit q̄n̄ postunt mereri. s. in tēpoze gr̄e: tūc enim ele-
mosyne meritorie sunt. Et hoc est q̄d dicit. Notā vobis fa-
cimuz gr̄az. i. gratuitū donuz dei. s. elemosynaz largitiōez
z dicit hoc eē gr̄az: q̄ q̄qd boni facimuz ē ex gr̄a dei: que
qdē gr̄a nō est data istis s̄z mībz: i. q̄tum. s. ex mea paratio-
ne z sollicitudine z monitiōe macedones ad hoc moti sūt.
Ep̄b. 3. Mībz aut̄ olum sc̄oz minimo zc. Data est inq̄ mī-
bz in ecclesijs macedonie. i. apud fideles macedonie. Que
q̄dem gr̄a est q̄tum ad duo. s. q̄tum ad patiētiaz: q̄ in mul-
to exp̄mēto zc. (Ubi ponit r̄ditiōes patiētie p̄sc̄e. Una
ē q̄ h̄o sit cōstās ita q̄ nec timore tribulatiōis deiciat: s̄z
nec ēt in ip̄so tribulatiōis exp̄mēto. Et iō dicit q̄ in multo
exp̄mēto tribulatiōis. s. cōstātes fuerūt. Alia est q̄ in ip̄is
tribulatiōibus gaudet sic legit̄ de b̄o Lauret̄io: z q̄tum
ad hoc dicit. Abūdātia gaudy ip̄oz. s. macedonū fuit Jac.
p̄. Omne gaudiū existimate zc. Ro. 12. In tribulatiōe gau-
dētes zc. Uel in multo exp̄mēto tribulatiōis: nō quā ip̄si
passi fuerūt: sed quā viderūt pati in macedonia abūdātia
gaudy ip̄oz fuit. (Itē sc̄do gr̄a est q̄tum ad liberalitatē
in elynis. Et q̄tum ad hoc dicit. (Et altissima zc.) Ubi duo
facit. P̄rio ponit eoz liberalitatē. Sc̄do exponit q̄d dixit
ibi. (Nō s̄z v̄tutē zc.) Dicit ḡ p̄mo. Nō solū fuerūt pa-
tiētes in tribulatiōibus. s. macedones: s̄z ēt fuerūt libera-
les: q̄ altissima. i. maxīma paupertas eozuz vel nobilissima.
Sc̄dm̄ h̄o. facit paupertatē altā eleuatiō sp̄s supra res tē-
porales z r̄ptus eaz. Et sic istoz paupertas altissima erat
q̄ nō habebāt diuitias z cōtēnebāt eas. Jac. 7. Nōne de-
elegit pauperes in mūdo zc. Nec inq̄ paupertas abūdauit
.i. excreuit in diuitijs copiose dādo. S̄z hec expositio glo-
se nō videt̄ eē fm̄ itētiōē ap̄li. Et iō aliter dōm est. Altissi-
ma paupertas zc. (Ubi sciēduz est q̄ h̄o ex duabz causis
h̄z p̄mptū aiūm ad dādū satis. s. ex abūdātia diuitiarū: sic
sunt diuites vel ex r̄temptu diuitiaz: z sic idē facit in pau-
pere cōtemptus q̄d facit in diuite abūdātia. Et iō dicit al-
tissima paupertas sic supra abūdauit. i. effici abūdātie sc̄e i
diuitias simplicitatis eoz: q̄ cor eoz erat solū ad deum. z
ex h̄o p̄ueit r̄pt̄ diuitiaz. puer. 10. Simplicitas iustoz zc.
(Cōsequēter cū dicit. (Quia s̄z v̄tutē zc.) Exponit q̄d dicit

q̄t cōmēdādo ip̄soz liberalitatē q̄tum ad tria. s. q̄tum ad
q̄tūtatē dati. q̄tum ad voluntatē dandi. z q̄tum ad or-
dinem dationis. Quātuz ad q̄tūtatē dati: q̄ dederūt su-
pra v̄tutes. Et iō dicit. Vere abundauit in diuitias: q̄ ego
reddo illis testimoniū q̄ fuerūt volūtary ad dādūz fm̄
v̄tutē rez suaz. z supra v̄tutem: q̄ in t̄m̄ dederunt q̄ post
eguerūt. Uel dōm est z melius q̄ est v̄tus iterioz animi: z
v̄tus exterior. s. facultas rez tēporaliū. V̄tū iterioz ē p̄m-
ptitudo animi ad dādūz. Et iō dicit. Testimoniū illis red-
do q̄ fuerūt volūtary ad dādūz fm̄ v̄tutē animi iteriozē:
z supra v̄tutē exteriorē. s. diuitiaz. Thob. 4. Si mltū ti-
bi fuerit zc. (Cōtra. Quicūqz dat. s̄. v̄tutē dat imodera-
te. R̄n̄deo. Dōm est q̄ v̄tus in dādo pōt cōsiderari dupl̄r
.s. simpl̄r seu absolute: z s̄z p̄portione alioz. Quādo ḡ dat
plus q̄ alij sue p̄portionis nō peccat: s̄z si simpl̄r dat supra
v̄tutes tūc imoderate dat. Sic ergo cōmēdat eoz libera-
litatē q̄tum ad q̄tūtatē dati. Cōmēdat aut̄ eam q̄tū ad
voluntatē dandi. cū dicit. (Nō volūtary fuerūt.) Exo. 25.
Ab oī q̄ v̄ltronēus offert. In hoc aut̄ fuerunt volūtary:
q̄ rogauerunt nos cuz multa exhortatiōe. obsecrātes. i. ro-
gātes. Quasi. d. Nō soluz rogauerūt: s̄z ēt per rōnes nos i-
duxerunt vt habeāt gr̄az z cōicatiōē misterij zc. i. vt lice-
ret eis dare sua pauperibus sc̄is q̄ sunt in hierl̄m: nō repu-
tātes se facere gr̄az nobis: s̄z q̄ eis gr̄a fiat. Deb. vlt. Bene-
ficētie aut̄ z cōionis zc. Cōmēdat ēt eoz liberalitatē q̄-
tum ad ordinē dandi: q̄ nō solum sua dederunt: s̄z p̄mo se-
ip̄os: q̄ talis v̄z eē ordo in dādo: vt p̄mo homo sit accept̄
dō. Hen. 4. Respexit dñs ad Abel. s. p̄mo: z ad munera ei
p̄sequēter. Eccl̄ici. 30. Miserere aie tue zc. Et iō dicit. Nō
sicut sperauimz. Quasi. d. Vere volūtary fuerūt: q̄ non
sicut sperauimus. i. nō ea itētiōē q̄ putabamus: vt. s. darēt p̄
culpis redimēdis: sed semetip̄os dederūt p̄mūz dñō emē-
dādo vitam suaz: z deide nobis obediēdo p̄ oīa p̄ volunta-
tē dei q̄ est vt subdātur hoies vicarys suis. Deb. vlt. Obe-
dite p̄positis vestris zc. (Cōtra. Blosa dicit q̄ nō alr̄ erat ab eis
recipiēduz: nisi. s. p̄us seip̄os dedissent dō. ergo videt̄ q̄ nō
sunt recipiēde elemosyne a pct̄oribus. (Sed dōm est q̄
nō est ab eis recipiēduz q̄n̄ dant ea itentione vt foueātur
in peccatis. Sic ḡ posito exemplo macedonū: ostēdit se cō-
sequēter permotū esse hoc exemplo. cuz dicit. (Ita vt ro-
garemus tituz.) Quasi diceret. In t̄m̄ nos p̄moti fuimus
hoc exemplo de liberalitate macedonuz: vt. s. rogaremus
tituz: vt ēt vos sitis p̄cipēs isti? gr̄e. vt. s. tituz quēadmo-
dū cepit vos monere ad b̄n̄faciēduz postq̄ vidit vos cor-
rectos z iuducere vos ad cōionē: ita pficiat in vobz: z sp̄ualr̄
grām istam de largitiōe elemosynarū: vt nō desit vobis.
Phili. 2. Qui cepit in vobis zc.

Cōsequēter amonet eos vt h̄o exēplo ip̄si iuducant. cū di-
cit. (Sicut sicut in oibus zc.) Ubi duo dicit. P̄rio monet vt ip̄si
exēplo macedonuz sint p̄mpti ad elemosynas faciēduz.
Sc̄do quādā suspiciōē aufert ibi. (Et nō q̄si imperās di-
co zc.) Dicit ḡ. (Sicut sicut in oibus zc.) Q. d. Sicut vos su-
peratis macedones in oibus alyz gratys. ita debetis eos
supare. ēt in ista. s. elemosynis faciēdis. Et h̄ est q̄d dicit. Si-
cut in oibus alyz abundatis. Et p̄mo in his que p̄rinēt ad
it̄lectum z q̄tum ad hoc dicit. In fide qua creditur. z ser-
mone quo cōfitemur. Ro. 10. Lorde credid̄ ad iusticiā: q̄-
tū ad fidē. ore aut̄ p̄fessio fit ad salutē. q̄tum ad sermōē.
In scientia scripturarū. p̄. 2. In omnibus diuites fa-
cti estis zc. Sc̄do in his que pertinent ad opus. z q̄tum ad
hoc dicit. Et in omni sollicitudine. s. bene operandi. Ro.
12. Sollicitudine nō pigri. Tertio in his que pertinent ad
affectum. z q̄tum ad hoc dicit. In charitate vestra sp̄i-
tuali habita in nos supabūdatis. Loll. 4. Sup omnia cha-
ritatem habentes zc. Sicut inq̄ in omnibz istis abūdatis

Ad corinthios II.

ita. s. rogavi Titus: vt in hac gra. s. elynarum abüdetis. Et qz posset haberi suspicio qz qsi ex impio mādaret: vt daret elynas. Cōtra qd est qd dicit Eccl. 34. Vos autē cū austeritate rē. Et ideo ptra remouet dicēs. Nō qsi imperās dico. hoc est qz rogavi Titū vel qz ego ipse hoc dico vobis. nō feci quasi imperās. p^o Pet. vlt. Nō vt dñantes in cleris. S3 dico hoc comprobās. i. volēs cōprobare p alioz sollicitudine. s. macedonuz vestre charitatis ingeniu. ¶ Ubi sciēdum est qz ingenium bonum sumit nō solum p aptitudine ad sciēduz facilius: s3 etiaz ad bene operāduz. Cuius rō ē. qz ad hoc qz aliquis bene operet expigit scia dirigēs. Et iō sicut in adiscendo dicit boni ingeny esse qui cito capit verba magistri: ita in operādo boni ingeny dicit qui exemplo alioz cito mouet ad bene operāduz. Et ideo dicit apls. Cōprobans. i. probare volens bonum ingeny vestrum. i. qz promptam voluntatem habeatis ad dandum moti exemplo macedonum. p^o Cor. 4. Non vt confundam vos hec scribo.

¶ Lectio.

II.

Sitis enī gratiam domini nostri iesu christi. quoniam propter vos egenus factus est cum esset diues: vt illius inopia vos diuites essetis. Et cōsiliū in hoc do. Hoc enī vobis vtile est. qui non solum facere sed et velle cepistis ab anno priore. Nunc vero et facto perficite: vt quemadmodum promptus est animus voluntatis: ita sit et perficiēdi ex eo quod habetis. Si enim voluntas prompta est s̄m id quod h3 accepta est non s̄m id quod non habet: Nō enī vt alijs sit remissio vobis autē tribulatio: s3 ex equalitate in presenti tempore vestra abundantia illoz inopiā suppleat. vt et illoz abundantia vestre inopie sit supplementū: vt fiat equalitas sicut scriptam est. Qui multum nō abundauit et qui modicum non minorauit.

¶ Dic iducit corinthios ad dādum elynas exemplo xpi dicēs. Uolo comprobare ingenium vestru bonū ad dādūz. s. pauperibus: et hoc facere debetis exemplo xpi. enī. i. qz scitis grām dñi nostri iesu xpi quā qdē humano generi cōtulit. Jo. p. Gratia et veritas p iesu xpm rē. Et hec dicit gratia: qz quicqd filius dei penalitātū nostrarū assumpsit totum gratie est imputādū. qz nec pñtus alicuius bonitate: nec alicuius virtute coactus: nec inductus sua necessitate. Est autē grā ista quōd ppter nos egenus factus est. Et dicit egenus quōd plus est qz pauper. Nam egenus dicitur ille q nō soluz parū h3. sed qui idiget seu eget. Pauper vō ille qui parū h3. Ad significādū q maiorē paupertatē dicitur egenus factus est. s. in temporalibus. Luc. 9. Filius hoīs nō habet rē. Trens. 3. Recordare paupertatis rē. Est autē factus egenus nō ex necessitate: s3 ex voluntate. qz grā ista iam non esset grā. Et iō dicit. Cum diues esset. s. in bonis spūalibus. Ro. 10. Idem deus diues in oēs rē. puer. 8. Mecū sunt diuitie rē. Dicit autē esset nō fuisse. ne videret xps amisisse diuitias spūales cū assumpsit paupertatē. Sic enī assumpsit hanc paupertatē qz illas estimabiles diuitias nō amisit. ps. Siml in vnū diues et pauper. Diues in spūalibus: pauper in temporalibus. Cām autē quare voluit fieri egenus subdit cum dicit. Ut illius inopia diuites essemus. i. vt illi paupertate in temporalibus vos essetis diuites in spūalibus. Et hoc est ppter duo. s. ppter exēplū et ppter sacm. Propter exēplū qdem: qz si xps dilexit paupertatez et nos exemplo suo

debemus diligere eam. Diligēdo autē paupertatem in temporalibus efficiemur diuites in spūalibus. Jaco. 2. Nonne deus elegit pauperes in mundo: diuites in fide rē. Et ideo dicit. (Ut illius inopia rē.) Propter sacm autē qz oia que xps egit vel sustinuit fuit ppter nos. Unde sic per hoc qz sustinuit mortē liberati sumus a morte eterna et restituti vite: ita p hoc qz sustinuit inopiaz in temporalibus liberati sumus ab inopia in spūalibus et facti diuites in spūalibus. p^o Cor. 8. Diuites facti estis in illo in oī scia rē.

¶ Cōsequēter autē dicit. (Cōsiliū in hoc do rē.) Inducit eos ad dādum ex parte eoz. Et circa hoc duo facit. Prius ponit ipsoz vtilitatē que ex hoc puenit. Secūdo ostēdit qz hoc etiam ab ipsis volūtū est. s. vt darent elemosynas ibi. (Qui nō solum rē.) Dicit qz cōsiderās hoc bñficiū cōsiliū vobis do. i. hortor vos ad hoc. s. ad dādum elemosynas. s. nō solum ppter vtilitatē scōruz qui sunt in hierusalem: sed et ppter vtilitatē vestraz. puer. 27. Boni amici cōsilijs anima dulcoratur rē. Et hoc: qz vtile est vobis. Bonū enim pietatis plus est vtile facienti qz illi cui fit: qz faciens reportat inde cōmodū spūale. recipiēs vero temporalē. p^o Thi. 4. Pietas ad oia valet. Hoc autē nō solum est eis vtile: sed etiā ipsi hoc voluerunt. Et ideo dicit. (Qui nō solum rē.) Ubi tria facit. Prius cōmēmorat bonū pncipiū in eis. Secūdo hortatur eos ad debitum finē ibi. (Nūc vero et facto rē.) Tertio exponit quōdāz qd dixerat ibi. (Si enim volūtās rē.) Dicit qz. Vere debetis libenter dare elemosynas: quia nō solum est vobis vtile: sed etiam hoc ipsuz velle sponte cepistis. s. dare elemosynas a priori āno quo. s. veni ad vos. Uel a priori āno. i. precedenti. qsi dicat. Plus est velle qz facere. iuxta illud Eccl. 18. Verbum melius est qz datus rē. Et ideo debetis esse prompti ad dādum. Et qz estis prompti ad dādum: alioquin illa voluntas esset frustra. p^o Jo. 4. Nō diligamus vbo neqz lingua rē. Phil. 2. Qui cepit in vobis rē. Et huius ratio est vt quēadmodū promptus est animus voluntatis. i. discretio voluntatis s3 hō. pmptra est: ita sit pmptra discretio pficiēdi. Uel aliter vt animus sumat p volūtate. Et tunc dicit. Quēadmodum pmptri fuistis ad volēdu ita pmptri ad pficiēduz. et hoc ex eo quod habetis. i. s̄m facultatem vestram.

¶ Cōsequēter exponit hoc qd dicit. Ex eo qd habetis dicēs. (Si enī rē.) Quasi dicat. Dico qz debetis eē pmptri ad dādū et in hoc nō itēdo vos grauare: vt. s. detis supra facultates vras: qz forte volūtās pmptra ad h iducit vos: s3 in h opus nō pōt imitari volūtate. Et iō dicit. (Ex eo qd hētis.) Enī p qz si volūtās pmptra ē s3 id qd h3 accepta ē. Et huius rō ē: qz volūtās accepta ē i pfectiōe opōnis: op^o autē nō pficit nisi ex eo qd habet. Et iō dicit s̄m qd h3 accepta ē Tob. 4. Si multū tibi fuerit abūdāter tribue rē.

¶ Cōsequēter cū dicit. (Nō. n. vt alyz rē.) Rēouet suspiciōne qndā. Possēt. n. dicere isti. Si dām elynas pauperib^o scis q sūt i hierlm ipsi ociosi viuēt et nos dāna patiemur et sic efficiemur miseri. Iō apls pmo hāc suspiciōne excludit. Scōdo suā itētiōez manifestat. Tertio vō s̄m rmat pauertatē et remouet suspiciōez cū dicit. (Nō. n. vt alyz rē.) Q. d. Nō. n. ita moneo vos elynas dare: vt alyz sit refrigerium dū ociose viuērent de elynis vris. vob autē sit tribulatio. i. paupertas: qz vos affligimini. S3 nūqd peccāt illi q dāt oia alyz et ipsi postea paupertate affligūt. Et vī q sic p hec vba apli. Rūdeo dōz ē s3 hō. q meli^o cēt totū dare paupib^o et affligi p xpo. Illud autē qd dicit hic: cōdescēdo: fecit qz i firmi erāt et forte deficerēt si egestate pmerēt. ¶ Intētiōne suā manifestat. cū dicit. (S3 ex equalitate rē.) qsi dicat. Nō itēdo tribulationē vestram: sed quādam equalitatem. vt. s. vestra abūdātia rē. Quod pōt exponi tripliciter.

ter. Primo de equalitate caritatis. Secundo de equalitate portiois. Tertio de equalitate voluntatis. De equalitate caritatis: quia isti. scilicet corinthii abundabant in temporalibus et deficiebant in spiritualibus. Scilicet vero qui erant in hierusalem abundabant in spiritualibus et deficiebant in temporalibus. Vult ergo ut fiat inter eos equalitas caritatis. ut scilicet illi qui abundabant in temporalibus dent medietatem omnium illis qui deficiunt in eis. et isti dent medietatem spiritualium eis: ut sic sint equaliter diuites. Et ideo hoc potius dicit. ut scilicet ex equalitate caritatis. in dimidia parte bonorum vobis in presenti tempore quod breue est vestra abundantia terrenorum suppleat illorum inopia qui deseruerunt omnia mundi. et ut illorum abundantia. in spiritualibus sit supplementum vestre inopie in spiritualibus. id est sitis participes vite eterne. Luc. 16. Facite vobis amicos. Ecc. 14. In diuisione sortis da et accipe. da temporalia et accipe spiritualia. De equalitate autem portiois exponit sic et melius. Vos corinthii habetis abundantiam temporalium. scilicet qui sunt in hierusalem abundantiam spiritualium. Volo ergo ex equalitate: non quod sit secundum caritatem: sed secundum proportionem. ut scilicet sicut illi sustentant elymis vestris: ita vos ditemini precibus illorum apud deum. Sicut enim illi non ita ditantur de bonis vestris temporalibus: sicut vos estis diuites. ita nec vos bonis illorum spiritualibus ditemini sicut illi. Et ideo dicit. Sed ex equalitate predicta vestra abundantia terrenorum illorum scilicet inopia in temporalibus suppleat: ut et illorum abundantia in spiritualibus et prima Cor. 9. Si nos vobis spiritualia seminauimus et cetera. De equalitate autem voluntatis exponit sic. Sed ex equalitate et cetera. volo quod sit in vobis equalitas voluntatis: ut scilicet sicut illi habent voluntatem communicandi vobis ea in quibus abundant: ita vos habeatis voluntatem communicandi illis ea in quibus abundatis.

Consequenter confirmat hoc per auctoritatem. Unus dicit. Sic scriptus est. Exo. 16. Qui multum collegerat de mana. id est qui amplius habuit quam gomor non abundauit. id est non habuit ultra sufficientiam suam. et qui modicum non minoraui. id est non defecit ei: quia omnes equaliter abundabant. ut dicitur Exo. 16. Et sic nec qui plus collegerat plus habuit: nec qui minus parauerat reperit minus.

Lectio.

III.

Ratlas autem deo qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde titi quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cum sollicitior esset sua voluntate profectus est ad vos. Misimus etiam cum illo fratrem nostrum: cuius laus est in euangelio per omnes ecclesias. Non solum autem: sed et ordinatus est ab ecclesijs comes peregrinationis nostre in banc gratiam que ministratur a nobis ad domini gloriam et destinata voluntate nostra. Benitatem hoc ne quis nos vituperet in hac plenitudine que ministratur a nobis in domini gloriam. Proridemus enim bona non solum coram deo: sed etiam coram hominibus. Misimus autem cum illis fratrem nostrum quem probauimus in multis sepe sollicitum esse: nunc autem multo sollicitiorem: confidentia multa in vos siue pro tito qui est socius meus: et in vobis adiutor: siue fratres nostri apostoli ecclesiarum glorie christi. Stenstione ergo que est charitatis vestre et nostre glorie pro vobis in illos ostendite in faciem ecclesiarum.

Postquam tractauit de collectis dandis. hunc tractat de mi-

nistris per quos collecte fiat. Et circa hoc duo facit. Primum nominat eos. et recomendat eos corinthiis ibi. (Questionem quae est et cetera.) Circa primum tria facit. Primum nominat titum. et Barnabam ibi. (Misimus autem cum illis frater et cetera.) Apollonem ibi. (Misimus autem cum illis frater et cetera.) Circa titum duo commendat. scilicet eius sollicitudinem et sollicitudinis signum ibi. (Quoniam exhortationem et cetera.) Dicit ergo per. Dixi super praeteritum rogavi titum ut proficeret gratias ista de elymis colligendis: quod iminet sollicitudini mee: ex ordinatione apostolorum. de quo inueni et ipsum sollicitum. Et ideo ago gratias deo. qui dedit eandem sollicitudinem quam ego habeo pro vobis exhortandis et promouendis ad opera misericordie in corde titi: quia ipse est sollicitus est: sicut et ego ut proficiat in vobis hac gratiam. Heb. 6. Lupinus unquamque vestrum eandem ostentare sollicitudinem et cetera. Ro. 12. Qui praesertim in sollicitudine. Signum autem huius sollicitudinis est: quia quoniam rogavi eum ipse pensit exhortationi mee. Et ideo dicit. Quoniam exhortationem quidem suscepit. Et quia persecutus est quod peti. Unus dicit. Sed cum sollicitior esset sua voluntate quam mea exhortatione: profectus est ad vos: qui tamen primo recusabat venire pro peccata vestra. Ro. 12. Sollicitudine non pigri.

Consequenter cum dicit. (Misimus autem et cetera.) Tractat de secundo ministro. Et circa hoc duo facit. Primum commendat ipsum. Secundo subdit rationem quare mittit tam solenes nuncios ibi. (Benitatem et cetera.) Frater iste scilicet quod dicitur Lucas. vel scilicet alios Barnabas. quem quidem commendat ex tribus. scilicet ex fama: quia laus eius scilicet luce est in euangelio ab eo scripto per omnes ecclesias: quia est approbatus per apostolos. Uel laus. scilicet Barnabe est in euangelio predicato ab ipso per omnes ecclesias: quia iudeis et gentibus. Unus dicit de Barnaba. Act. 10. quod erat vir bonus plenus fide et spiritu sancto. Item commendat ipsum ex societate sua: quia non solum est famosus: sed ordinatus est ab ecclesijs inde comes peregrinationis mee. id est predicatiois mee: quod ut peregrinamur a deo et cetera. Et hoc est verum de Luca: quia ipse fuit unus de 72 discipulis et socius pauli. De Barnaba scriptum est per spiritum sanctum. Act. 13. Segregate mihi Barnabam et paulum in opus et cetera. Et socius est comes in hac gratiam. scilicet collectionis elymarum. Uel in banc gratiam. scilicet predicationis: de qua dicitur Ephe. 3. Mihi autem omnium scilicet minimo et cetera. Item commendat eum ex officio: quia est minister gratie que ministratur a nobis. per Cor. 4. Sic nos existimet homo supra. 3. Qui et idoneos nos et cetera. Ministratur autem gratia ista ad domini gloriam: ut scilicet dominus noster glorificet. scilicet de elymis factis de uersione apostolorum predicationis nostre: quia ut dicitur per. 14. In multitudinem populi et cetera. Item ministratur ut voluntas nostra impleatur: quia nos hoc volumus fieri. Et ideo dicit. Et voluntatem nostram destinaram. id est predestinatam a deo qui predestinavit ab eterno nos talem voluntatem habere.

Consequenter eum dicit. (Benitatem et cetera.) Assignat causam: quare mittit tam solenes nuncios. Et primo hoc rationem assignat. Secundo probat ibi. Proridemus ergo et cetera. Dicit ergo. Quia quare tam solenes nuncios mittimus est ista: ut sciatis negocium huius mundi iesse cordi nostro. Et ideo dicit. Benitatem scilicet. scilicet ne quis vituperet in hac plenitudine. Et dicit. Benitatem scilicet. ne quis vituperet in hac plenitudine que ministratur a nobis in domini gloriam. Benitatem hoc ne quis nos vituperet in hac plenitudine que ministratur a nobis in domini gloriam. Proridemus enim bona non solum coram deo: sed etiam coram hominibus. Misimus autem cum illis fratrem nostrum quem probauimus in multis sepe sollicitum esse: nunc autem multo sollicitiorem: confidentia multa in vos siue pro tito qui est socius meus: et in vobis adiutor: siue fratres nostri apostoli ecclesiarum glorie christi. Stenstione ergo que est charitatis vestre et nostre glorie pro vobis in illos ostendite in faciem ecclesiarum.

Consequenter cum dicit. (Misimus autem cum illis frater et cetera.) tractat de tertio nuncio. scilicet de apollo. Ubi duo facit. primum commendat eum de sollicitudine cum dicit. Quae scilicet apollo probauimus sepe sollicitum esse de salute vestra. nunc autem multo sollicitiorem. Nam sicut

re fieri. Et ideo subdit. vniuersisq; enī rē. quasi nō auare: qz vniuersisq; scz vestrū det elemosinas. put destinavit. i. pze/ deliberavit in corde suo: scz secū cōferens. Nō ex tristitia autē rē. Quasi dicat. Uniusq; voluntarie det nō coacte. Ponit autē duo opposita voluntario. s. tristitia z necessitate. Volūtarium. n. tollitur per violētū. est autē duplex violentū: scz simplex z mixtū. Simplex qñ absolute qs cogitur ad aliqd extra volūtate suā faciendum. Ad remouendū g illō violētū dīc. n. ex necitate. qd fieret si darēt coacti mandato apli. Quasi dicat. Nō cogat vos ad dandū mandatum nostrum: sed moueat vos ad hoc pmptra volūtas vestra. Exo. 35. Dis volūtarius rē. Violētū mixtū ē qñ qs nō absolute cogitur ad faciendū aliqd extra volūtate suā. s. fm qd: scz q nisi faciat icurrit maius dānum sicut si nō pyciatur merces in mari nauis submergit. Et ideo aliquo modo sit sponte z aliquo modo violenter in quantum. s. cogunt timore maioris damni. Ut ergo hoc remoueat dixit. Nō ex tristitia. i. nō ita q sit violētum mixtum. Quasi dicat. Nō ex timore cōfusionis ne. s. erubescatis. sed ex gaudio qd cōcepistis ppter amorē quem habetis ad sanctos. ps. Volūtarie sacrificabo tibi rē.

¶ Cōsequēter cū dicit. (Nylarē enīz datorē rē.) rōnez assignat rē talis. Dis remunerator remunerat ea q sunt remuneratione digna: hec aut sunt solū actus virtutū. i. actibus aut virtutum duo sunt: scz spēs actus z modus agēdi q ē ex parte agētis. Unde nisi in actu virtutis vtrūq; istorū cōcurrat: nō dīr actus ille simpliciter virtuosus. sicut nō dīr perfecte iustus fm virtutē q operat opera iusticie nisi delectabiliter. z cū gaudio operet. Et licet apud hoies qui nō vidēt nisi ea q parent sufficienti q quis operet actū virtutis fm ipsaz speciē actus. puta actū iusticie: tñ apud deū g ituetur cor nō sufficit q solū operet actū virtutis fm speciem nisi etiam fm debitum modū operetur. s. delectabiliter z cū gaudio. Et ideo nō datorē tñ sed hylarē datorē diligit deus. i. approbat z remunerat z nō tristez z remurmurāt. ps. Seruite dño i letitia Ecclci. 35. In oī dāto hylarē rē. Ro. 12. Qui miseret in hylaritate rē.

¶ Lectio.

Prensens est enim deus omnem gratiā dare facere in vobis vt in omnibus semper omne sufficientiam habetis absidetis in omne opus bonū sicut scriptum est. Dispersit dedit pauperibus: iusticia eius manet in seculum seculi. Qui autē administrat semen seminanti: z panem ad māducandum prestabit. Et multiplicabit semē vestrum z augebit incrementa frugū iusticie vestre vt in omnibus locupletati abūdetis in oēs simplicitatem que operatur per nos gratiarū actionez deo. Quoniam ministeriū huius officij nō solūz supplet ea que defunt sanctis: sed et abundat per multas gratiarū actiones in domino per probationem ministerij huius: glori ficantem deum in obedientia cōfessionis vestre in euang. io christi z simplicitate z municationis vestre in illos z in omnes z in ipsorū obsecratione pro vobis. desiderantiuz vos propter eminentem gratiam dei in vobis. Gratias ago deo super inenarrabili dono.

¶ Die rōez triū modoz assignat. Et circa h duo fac. Prio assignat rōez supā ex pte ipoz. z rōez supā ex pte dei ibi. (Et i oib locupletati rē.) Circa p^m duo fac. Prio pōit rōez. z ipsaz cōfirmat ibi. (Sicut scriptū ē rē.) Rō ē talis. Qui cūq; dat aliquid qd multiplicat sibi: debz pmpre abūdāter z hylariter dare sicut videmus q hoies abundāter: z pmpre z cū gaudio semināt semē. qz multiplicatū illō recolligunt. Lū ergo elemosine multiplicent dantibz. debetis illas pmpre gaudēter z abundāter facere. Et q multiplicentur pz. qz deus potēs est oēm grām rē. Quasi dicat. Nō timeatis dare ne idigētia grauati peniteat aliqñ vos dedisse. qz potēs est deus facere abūdare oēm grām spūs sancti qua. s. semp gaudeatis de bono opere qd fecistis. Et ideo dicit. Abundetis in oē opus bonū. i. abūdantē affectū habeatis ad dādū elemosinā sicut habetis ad alia opera virtutum z tñ habeatis plenā sufficientiā bonoz exteriorū. Et ideo dicit. Semp oēm sufficientiā habētes. i. vos reputantes habere. Jaco. 1. Qui dat oibz affluenter. Et. i. thi. 6. Habētes alimēta rē. De ista sufficientiā dīr ifra. iz. Sufficit tibi gratia mea rē. De multiplicatiōe vō dīr. Esa. 30. Dabitur pluuia semini tuo. Mat. 19. Omnis q reliquerit rē. centuplum accipiet rē.

¶ Cōsequēter cū dicit (Sicut scriptū ē rē.) pbat positam rōez dupliciter. s. auctoritate z experimēto ibi. (Qui autē administrat rē.) pbat aut auctoritate dicēs. Recte debz vos mouere p dīcā rō. qz sicut scriptū ē rē. Sed glo. i alio sensu adducit hāc auctoritatē q sit itentio apli. Nam glo. sic adducit. Dico q abūdētis in oē op^m bonū. s. largitōe elemosinaz qz scriptū est. Dispersit dedit paupibz. Sed apls vt h velle referre ad illud qd dicit abundare facere oēm grām. Et hoc qz ille q dispersit dedit pauperibz iusticia ei manet i eternū. Ecclci. 12. Bñ fac iusto z iuenies retributionem rē. In auctoritate aut pposita notat qd sit dādū qz pauperibz. i. idigētibz rē. Luce. 14. Lū facis pzandū rē. Quō dādū. qz dispersit: qz nō totū vni: sed diuisim multis. i. corin. 13. Si distribuero rē. Esa. 58. Grange esurienti panem rē. Iusticia eius. i. vtus iusticie manet in eternū. quia ex quo dat auget volūtas ad dādū. vel iusticia eius. i. merces iusticie eius manet in eternū. Prouer. 11. Semināti iusticia merces fidelis rē. Experimēto aut cōfirmat rōnem p dīcā dicēs. Qui autē administrat rē. Quasi dicat. Expertis estis qz hoc ipm qd datis in elemosinas habetis a deo. Et iō debetis libenter dare amore dei. i. parat. vlti. Tua sunt oīa q de manū rē. Et insinuat tria circa hoc. Primū ē q ali quis possz dicere. Si nos dam^m qd habem^m deficiēt nobis necessaria ad quotidianū victū. Et h remouet. qz nō solū semē ministrat semināti s. panē. i. necessaria vite prestabit ad māducādū. ps. Qui dat escā oi carni. Scdm ē qz posses dicere q si multū darem^m deficiēt nobis q habem^m ad dādū itez. Et h apls remouet dicēs q nō deficiēt: sed multiplicabit semen vrm vñ. s. plures elemosinas facitis. Tertiu ē qz possit aliqs dicere q si mō dam^m deficiēt nobis volūtas ad dādū z ptebit nos dedisse. Et h remouet dicēs. Et augebit icremēta frugū iusticie vre. i. itātū augebit facultatē. z volūtate dādū elemosinas ex qb^m pcedit iusticia vra q semp parati z pmpri eritis ad dādū elemosinas z q fruges maxie erūt in cōparatiōe ad parūū semen. Prouer. 3. De pmitys frugū tuaz da paupibz. Leuit. 25. Dabo bndictionē rē. i. thi. 4. Pietas ad oīa valet.

¶ Deide cū dicit. (Ut in oib locupletati rē.) assignat rōez qre pmpre abūdāter z hylariter dare debeat ex pte ipoz dātū. hic assignat rōnē ex pte ipsi^m dei p q dare debet. Et pmo assignat rōnē. Scdm manifestat ea ibi. (Qui ministeriū hui^m officij rē.) In rōne aut assignāda tria cōsiderātur quoz pmo ē ipoz locupletatio qd nō det pmissis. Dixerat

Ad corinthios II.

eniz supra. Multiplicabit semē vestrū et augetur incrementa frugū iusticie v're. et hoc pmo resumit dices. Et vt in oībus locupletati. i. tā in corporalib' q̄ in spūalibus bonis. i. corin. i. Diuites facti estis etc. Sed ne aliquis crederet q' finis ponendus sit in abundantia diuitiaz tēporaliū. aut q' diuitias spirituales aliq' ociose absq' vsu possidere deberet. refert b' p̄mū ad aliud secūdū dices. Abundetis i oēm idest perfectā simplicitatem. idest largitatem simplici aīo factam: vt largitio procedat ex diuitijs tēporalibus: simplicitas autē ex spiritualibus. Prouerb. 10. Simplicitas iustoz etc. Sed et b' ipsum ad aliū finē referēdū ē. s. ad deū Et ideo tertio subdit. q. s. largitio simplex. operat' p nos. i. mediantibus nobis. gratiarū actionē deo. i. Thef. 5. In oībus gratias agite etc.

Deinde cū dicit. (Quā ministeriū etc.) manifestat rōnē supra positā. s. quō eoz largitio operet' gratiaz actionē deo Et pmo hoc ostendit. Secūdo ponit grāz actionis mām ibi. (Glorificātes deū etc.) Tertio ipse prumpit i grāz actionem ibi. (Gratias deo etc.) Dicit ergo. Dico q' largitio vestra operat' gratiaz actiones deo. qz ministeriū huius officij vestri: quo subuenitis sanctis: multa bona hz: qz nō solū supplet ea q' d'sunt sanctis. q̄tū ad tēporalia. supra. 8. Ufa abundantia illoz inopiā suppleat etc. Nō solū ergo hoc bonum segtur inde. sed etiā q' ipsi orant' p vobis et agunt gratias deo pbātes et approbātes ministracione vram. Et b' est qd dicit: sed etiā abundat. i. excrecit in actiōe gratiarū que fit p multos nō solū perfectos: sed p alios fideles pauperes: q' inde agūt gratias deo in dño: q' eos ad hoc mouet vidētes et pbātes ministeriū vestrum. supra. pmo. Ut ex multaz personis faciez etc. Diuis qdē grāz actiōis materia est pp tria. pmo ppter eoz fidē quā acceperunt: et iō dicit. Dico q' abūdāt in gratiaz actione. Glorificātes. s. fideles deū in obediētia cōfessionis vestre. i. de confessione fidei vestre: quā cōfitemini et creditis in xpm. Mat. 5. Sic luceat lux vestra etc. Prouer. 21. Vir obediens loquet' vitorias. Secūdo ppter eoz largitionē. Et ideo dicit. Glorificātes. et in simplicitate cōfessionis vestre. i. p largitione vestra in illos. s. sanctos pauperes: et in oēs. s. fideles q' indigent simplici et puro aīo facta. Sal. 6. Communicet is q' catheticat' verbo ei q' se catheticat' etc. Et itez. Operemur bonū ad oēs etc. Tertio ppter hoc q' ipsi viri sancti habēt a deo vt p eis agāt gratias deo. Et iō dicit. Glorificātes et deū p ipsoz obsecratione p vobis. i. glorificāt deū de hoc q' ipsi viri sancti obsecrāt p vobis. ipsoz dico desiderantium vos videre in eterna beatitudine. et hoc ppter eminentē grāz dei in vobis. Ex his ergo apls prumpit in grāz actionē deo dicens. Gratias etc. i. qz tot bona inde pueniūt de ministerio v'ro: ego ago grās deo etc. s. caritatis q' maxie v'ri vigere in vobis q' subuenitis et illis q' sic agunt gratias deo et orāt' p vobis. Et hoc donum est inenarrabile: qz nō potest dici quantum vtile sit qz oculus nō vidit nec auris audiuit etc.

Ipsē autē ego paulus obsecro vos per māsuētudinē et modestiā christi qui in facie quidēz humilis sum inter vos: absens autēz confido in vobis. Rogo autēz vos ne presens andeā per eā confidentiā qua existimoz audere in quosdā. q' arbitrātur nos tanquā fm carnez ambulemus. In carne enim ambulantes: non tamen secundum carnem militamus. Illaz arma militie nostre non carnalia sunt: sed poten-

tia deo ad destructionem munitionuz: consilia destruētes et omnem altitudinem extollētes se aduersus scientiam dei. et in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequiū christi: et in promptu habentes vlcisci omnē inobediētiā cū ipleta fuerit vestra obediētia.

Postq' tractauit de bonis ministris xpi et fidei: cōsequēter apls iuebitur cōtra falsos ministros et pseudo pphetas Et pmo iuebit' cōtra eos. Secūdo vō tra illos q' decepti ab eis adhibebāt eis. in. 13. cap. ibi. (Ecce. 3. etc.) Circa primū duo facit. Primo excusat se de eis q' iponūt sibi p rōnez Secūdo vero per facti euidētiā ibi. (Que autē fm faciem sunt etc.) Circa primū duo facit. Primo recusat se excusare p experimētū: cū tñ posset. Secūdo vō excusat p rōnez ibi. (Qui arbitrant' etc.) Circa p̄mū tria facit. pmo premitit obsecrationē. Secūdo interponit illud qd iponit sibi a pseu do' ibi. (Qui in facie qdē etc.) Tertio recusat experimētū ibi. (Rogo autē ne.) Dicit ergo. Ipse ego aut paulus q' vos et alios ad elemosinas exhortoz: ego inq' ipse obsecro vos p māsuētudinē et modestiā xpi. De māsuētudine xpi habet Mat. 23. Discite a me qz mitis suz etc. De modestia. Sap. 11. Dia in numero pōdere et mēsurā disposuisti etc. Modestia enī nihil aliud ē q' modū seruare in agēdis. Facit autē specialiter hic mentionē de māsuētudine et modestia xpi. qz pseudo et corinthi. specialiter imponebāt paulo q' cū eēt presens apud eos auersaret' humiliter. et cū eēt absens scriberet eis valde dure. Et ideo posuit illa duo q' xps habuit vt sciant q' apls hec et ostēdit et seruauit exēplo xpi. Et iō psequēter iterponit viciū sibi impositū dices. Ego ipse paulus. i. vere humilis. qz paulus humilis et getus interpretat' i. corin. 15. Ego sum minim' etc. Unde ego ipse. i. vere paulus. ps. Tu qdē ipse es Eccl. 19. Est q' nequiter humiliat se etc. Et iacobi. 3. Ubi celsus et tentio ibi icōstātia etc. Ego inq' obsecro q' in facie. i. exterius vt dicitis humilis suz inter vos. i. humiliter cōuersatus: cū suz vobis p̄sens. absens aut. i. cū sum absens a vobis: qm. s. nō timeo ledi ab aliquo vestrū: cōfido in vobis. i. cōfidēter ago aspere vobis p epistolā scibens. Prouer. 28. Iustus quasi leo cōfidens etc.

Cōsequēter cū dicit. (Rogo autē etc.) recusat sumere experimētū. isti enī credebāt q' apls ex timore duct' cōuersaret' humiliter eos: et iō dicit. Vos ita creditis: s' ego rogo vos: q' et ipse obsecro vt velitis experiri vtrū ego si necesse sit faciā in presentia quō facio in absentia. Et iō dicit. Ne presens. i. cū fuero apud vos audeā facere in vobis si necesse sit: per eā cōfidentiā. i. ita cōfidēter sicut existimoz a vobis audere. i. audacter et cōfidēter agere in quosdā icorrectos dure reprehēdendo: per lras etiā corrigendo. Job. 31. Exaltat audacter etc.

Deinde excusat se per rōnē dices (Qui arbitrantur etc.) Quasi dicat. Et licz nolim experimēto me excusare: propter vos: tñ rō in p̄mptu est ad excusandū me sufficiēter. Circa hoc ergo tria facit. Primo ponit cām quare iponūt ei qd de m est. Secūdo destruit cām illā. Tertio confirmat p rōnē. Cām autē quare hoc sibi iponit. s. q' presens sit humilis: absens autē seuer' et austerus ē: qz isti arbitrabant' aplm fm carnē ambulare. Et quia vnusq'q' fm regulaz operis operat': finis autē hz rōnē regule: qz qlibz dirigit opus suuz ad finē quē itendit. Qui ergo ponūt finē suū in bonis carnalib' dicūtur ambulare fm carnē. Et inde est q' ita regulant opa sua. vt cōsequant' ea que sunt carnis: que quidēz qz possunt subtrahi ab hoibus. ideo hoies que carnalia intēdunt blāde se habent ad hoies et humilr. Et iō qz credebant aplm ambulare fm carnē: ideo credebāt q' ppter b'

Ad corinthios II.

dere auctoritate sua vt cōfuteat illū et vt trahat auditores ad veritatē. Et hoc facit apls in multis locis et hic etiā.

Cōsequēter cū dicit. (Ut autē nō existimet rē.) psequit eam suā ex facti euidētia. Et circa hoc tria facit. Prio ostēdit falsum esse qd sibi iponit. Scdo rōnē dicti assignat ibi. (Nō. n. audem⁹ rē.) Tertio exponit rōnē ipsaz ibi. (Nos autē nō rē.) Circa primū sciēdū est qd sicut dictū est: ipone batur aplō qd in pntia esset humilis ppter timores: vel ppter grām et fauores captandū: et in absentia dure scriberet eis. Et id dicit apls qd nō est ita. sed si bene volunt cōsiderare que apparēt: ita iueniēt eū factō qualē habuerūt scripto: et hoc possunt experiri si volūt. Et hoc ē qd dicit. Ut autē nō existimer a pseudo seu a vobis tanq̄ terrerē vos vel timorem vobis icuterē per eplaz nostras: quas vobis mittim⁹: quē qdē timorē nō icutiebā vobis in pntia. Et hoc id ē qm ipsi. s. pseudo inquit. eplē. s. pauli graues sunt. i. dure et grauius puniētes et fortes. i. absq; timore: s; pntia nō talis: imo ifirma. i. debilis: et humilis: qd respōdet ei qd dicit fortes. et sermo. i. predicatio sua. et collocutio: et exhortatio cōtēptibilis qd respōdet ei qd dī graues. S; qd ē h; i. q. talia dicit de nobis cogitet. i. sciat certe qd quales sumus rē. i. tales erimus pntes cū venim⁹ ad vos: quales sum⁹ p eplaz absentes si necesse fuerit. Lausam autē quare apls se habuit humiliter ad eos manifestat apls. i. ad corinth. z. Et ego fratres cū timore multo et tremore rē. qd faciebat qz non erāt firmi in fide. Et voluit eos p dulcedinē sue conuersationis firmare. Quare autē locutus fuerit sibi plana et predicauerit eis nō subtilia ifinuat. i. cor. 3. dicēs. Tanq̄ paruulis i xpo lac potū dedi vobis rē. Nōdū. n. erāt capaces altioris doctrine.

Cōsequēter cū dicit. (Nō enī audem⁹ rē.) Ostēdit rōnē dicti sui dicens. Dico qd nō sumus siles pseudo. nec etiā est vep qd iponit nobis: qz ego nō dico alia q̄ facere est necē Et id dīc. Nō. n. audem⁹ nos iferere. i. dicere nos eēvniū ex eis aut pparare. i. similes facere qbusdā. s. pseudo q seipos vobis trā cōmēdant. et trā ab alijs et a factis suis nō cōmēdantur. contra illud prouer. z7. Laudet te alienus: et non os tuū rē. (Sed ipsi in nobis rē.) i. fm ea que sunt i nobis cōmēsuramus facta nra et dicta. Quasi dicat. Illa dicim⁹ de nobis que sunt pportioata nobis. id est cōmēsurata factis nostris. Gal. vlti. Unusq; opus suum pbet rē. (Sed 3. 4. dicitur. Cōmēdantes nosmetipsos ad oēm psciētiaz rē. Ergo nō bene dixit. Respondeo. dicēdum est qd aliud est cōmēdare seipsum ad psciētiam: et aliud ad aures. Nā ad cōsciētias hominū cōmēdamus nos ipsos cum bene agimus. et hoc est bonum. Ad aures autem cōmēdamus nosmetipsos verbis tantū: et hoc est malum. Prio mō cōmēdant se iusti et apls. Scdo mō pseudo et hypocrite.

Lectio.

III.

Ds autem nō in inmensum gloriabimur: sed fm mensurā regule qua mēsus est nobis deus mensurā pertingēdi vsq; ad vos. Non enim quasi non pertingentes ad vos supertrēdimus nos. Vsq; ad vos enī peruenimus in euangelio xpi nō in inensum gloriātes in alienis laboribus. Spē autem habentes crescētis fidei vestre in vobis magnificari fm regulam nostraz in abundantia etiam in illa que vltra vos sunt euangelizare nō aliena regula in his que preparata sunt gloriari. Qui autē gloriatur in domino gloriatur. Nō enim qui seipsum cōmēdat: ille pbarus est: s;

quem deus cōmēdat.

CSupra apls ostēdit rōnem eoz que dixerat: hic consequēter ipsam rōnez manifestat. Dixerat enī qd cōmensurabat se sibi: et nō excedebat mensurā suam. Poteest autē alius quis in gloriādo et cōmēdādo se excedere dupliciter. Prio mō q̄tū ad id de quo gloriā. puta si qs gloriā de eo qd nō h; scdo q̄tū ad id in quo gloriā. puta si qs hñs aliqd ex alio: gloriā in ipso tanq̄ a se haberet. Et id apls ostēdit qd neutro istoz modoz excedit mēsurā gloriādo v; laudādo se. Et prio q̄tū ad p̄mū. Scdo q̄tū ad 2^m ibi. (Qui autē gloriatur rē.) Circa p̄mū duo facit. Prio pbat qd nō excedit mēsurā suā q̄tū ad gloriā de preteritis. Scdo q̄tū ad gloriā de futuris ibi. (Spē autē hñtes rē.) Circa p̄mū tria facit. Prio pponit itētū. Scdo ppositū pbat ibi. (Nō. n. q; si nō rē.) Tertio cludit ibi. (Nec i inensuz gloriātes rē.) Dicit q̄ prio. Dico qd metimur et p̄pam⁹ nosmetipsos nobis faciētes. s. qd officii nrm exigit. H autē nos agētes non in inensuz gloriāmur. i. nō excedim⁹ mēsurā nram exercendo p̄tatem nraz et cōmēdādo nos. Leuiti. 19. Nolite facere ini quū rē. S; gloriāmur s; mēsurā qua mēsus est nobis deus. Hlo. hoc exponit de mēsurā p̄latiōis apostoli: et dicit fm mēsurā. i. fm mēsuratū mibi a deo populū: cui ego su; p̄latus et regula ad dirigēdū. S; h idē pōt vniuersalius accipi: vt mēsurā regule dicat q̄titas grē. Et tunc est sensus. S; gloriāmur fm mensurā q̄ mēsus ē nobis deus. i. fm q̄tū tatem gratie quam dedit nobis deus. Ephe. 4. Unicusq; data ē grā rē. Que qdem gratia ē nobis regula: ne extollamur et deuicemus a deo. Quam mēsus ē nobis deus: qz qz quid boni facimus: in euāgelizandō et in cōuersatione v̄ra et alioz torū ē ex deo mibi in vobis et alijs p̄cessum. i. cor. 3. Ego plātani appolo rigauit rē. Mēsurā dico pertigēdi vsq; ad vos. qz vos estis sub mēsurā gratie mibi date per quā pueri estis ad xpm et obeditis euangelio. Hoc ē qd pponit. s. qd nō excedit mēsurā suā gloriādo et laudādo se qd sit eoz p̄latus et qd p eū pueri sunt. Et qd ita sit. s. qd p̄tinet vsq; ad eos. pbat psequēter cū dicit. Nō enī quasi nō pertingentes rē. Quasi dicat. Vere gloriāmur. Non enī superexrendimus nos in gratia vel gloria vel in potestate nostra quasi non simus pertingentes vsq; ad vos potestate nostra et ministerio. Nam vsq; ad vos peruenimus in euāgelio christi. id est in predicatione euangely xpi. i. cor. 4. In christo iesu per euangely ego vos genui rē. et supra. 9. Nonne opus meum vos estis rē. Gal. z. Qui operatus est petro in apostolatū rē. Et ideo concludit dicens. Iḡtur cuz gloriōr de vobis non gloriōr in inensum. Unde dicit. Non in inensum gloriātes rē. vbi alius fundamentuz fidei posuisset.

Cōsequēter cum dicit. (Spem autem habētes rē.) ostēdit qd nō excedit mensuram suaz quantum ad gloriā de futuro. Sciēdum est autē qd p̄dicator pōt habere duplex argumētum glorie de predicatione sua. Unum ē vt cōuerfi ad predicationez suam proficiant in melius. Aliud vt p ipsos conuersos alij pueriant: qz vt dicitur Exodi. 36. Cor tina cortinam trahit rē. Et apoc. vlt. Qui audit dicat veni. Nam quādo quis videt alios cōuerfi facilius puerit. Et q̄tū ad ista duo apls sperat augeri gloriā suam de corinthijs p̄mo. s. de p̄fectu eoz in melius. Et ideo dicit. Dico qd nec in inensum gloriāmur de cōuersione vestra p nos causata olim. Sed adhuc habētes. s. sumus spem magnificari in futuro. i. ageri gloriā nostrā crescentis fidei vestre in vobis. i. de fide vestra crescēte et p̄ficiēte in melius per bona opera. i. Petri. z. Lac cōcupiscite vt in eo crescat in salutē rē. Et iteruz secūdo speramus magnificari in cōuersione alioz per vos. Et ideo dicit. In abundantia rē. id est in abundantia predicationis non solum in vobis: sed

etiam in illa localque vltra vos sunt: et secundum regulam nostram. Item secundum quod iniunctum est nobis a christo: non solum euangelizare vobis: sed omnibus gentibus. Mar. vlti. Eritis in mundum vniuersum etc. Nec tamen sumus habentes spem in aliena regula. id est non speramus gloriari: nec gloriari in aliqua aliena regula. Quasi dicat. Non in illis que preparata sunt ab alijs. id est quos alij dixerunt ad fidei: sed faciam fructum in illis in quibus ab alijs non est predicatum. Rom. 15. Predicavi euangelium hoc non vbi notat est christus. Contra est quod Petrus predicauit rome antequam predicaret ibi Paulus. Rideo dicendum est quod non dicit hoc: recufans predicare vbi alius predicasset: sed dicit quod intendit predicare etiam vbi non predicasset aliquis.

Consequenter cum dicit. (Qui autem gloriatur etc.) Oñdit quod non excedit mensuram suam quantum ad id in quo gloriatur dicens. Quia si ego gloriator in eo in quo gloriandum est non excedo. Tu autem gloriandum sit in deo: quod gloriatur in domino gloriatur. Jere. 9. In hoc gloriatur quod gloriatur etc. Potest autem exponi tripliciter. Uno modo in domino gloriatur: vt ly. domino denotet obiectum gloriandi. q. d. Ex hoc gloriatur quod huius amado et cognoscendo. Jere. 9. In hoc gloriatur etc. Alio modo gloriatur in domino. id est secundum deum: et hoc modo gloriatur: qui gloriatur de his que dei sunt: et non de malis: sicut ille de quo dicitur in ps. Quid gloriaris in malitia. Alio modo in domino gloriatur. id est vt gloria sua reputet se habere a deo: totum quod cedit ad gloriam suam referens in deum. prout corint. 4. Quid habes quod non accepisti. Si autem accepisti etc. Et sic accipit hic cum dicit (Qui gloriatur in domino gloriatur). Quasi dicat: gloriator de predictis: sed non quasi hoc a me habet: sed a deo. Et hoc est mensura vestra: quod totum bonum vestrum habet ortum a nobis. Et vere in domino debemus gloriari: non nobis imputare gloriam nostram: sed deo. Nam non est probatus: id est comprobatus a deo vel hominibus ille qui seipsum commendat. prout dicitur. 27. Laudet te etc. Sed ille quem deus commendat. id est commendabilem facit bonis operibus et miraculis. Nam deus est causa totius boni operis per homines facti.

C API.

XI.

Vtinam sustineretis modicum quid insipientie mee: sed et supportate me. Emulor enim vos dei emulatione despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere christo. Timotheo autem ne sicut serpens seduxit euam astutia sua: ita corumpatur sensus vestri et excidant a simplicitate que est in christo iesu.

Postquam apostolus excusauit se de his que falso imponebantur sibi a pseudo: hic contra vt refutet eos. id est pseudo et reddat auctoritatem suam honorabilem commendat se corinthiis. Circa hoc autem duo facit. Primo rationes sue commendationis assignat. Secundo ponit suam commendationem ibi. (In quo quis audeat etc.) Circa primum tria facit. Primo petit vt eius insipientia supportetur. Secundo subdit necessitatem sue commendationis: vt non insipiens videatur ibi. (Emulor enim vos etc.) Tertio innuit quod dato quod sit insipiens: supportare debent ibi. (Itaque dico ne quod etc.) Circa primum duo facit. Primo permittit suum desiderium: vt petitio sua facilius exaudiatur. Secundo ponit suam petitionem ibi. (Sed et supportate me). Desiderium autem apostoli est: vt corinthi sustineant apostolum commendate se. Et id per aduerbium optandi incipit dicens. (Utinam sustineretis etc.) Circa quod sciendum est quod precepta moralia sunt de agendis: que sunt particularia et variabilia: non possunt determinari vna ratione et regula indefinite: sed oportet quod propter regulam communem aliquid facere in aliquo casu emergente. Quod autem hoc modo fit aliquid propter eandem regulam: sapientes qui causam huius considerant non turbant: nec reputant insipientem

factum esse. Indiscreti vero et minus sapientes non considerant ex qua causa hoc ita fiat turbant et reputant stulte factum fore: sicut patet: quod preceptum morale est non occides. Aliquid tamen necesse est malos occidere. Et quod hoc sit sapientes commendant vel non reputant male factum. Stulti autem: et heretici danant dicentes hoc esse male factum. Quia generalis lex moralis est quod homo non commendet seipsum. secundum quod dicitur prout dicitur. 27. Laudet te alienus etc. potest fieri in aliquo casu propter hanc communem regulam vt homo commendet se: et laudabiliter hoc facit: et tamen indiscreti hoc reputant insipientiam. Ubi cum imineret casus quo apostolus deberet se commendare: hortatur eos ad hoc quod istud non reputet ei ad insipientiam dicens. (Utinam sustineretis). id est patienter (modicum insipientie mee) supportate me. Et dicit modicum: quod si commendaret se sine causa esset maxima insipientia. Et itaque si commendaret se ex causa omino urgente: tunc nihil esset ibi insipientie. Sed quod commendat se hoc ex causa: non tamen omino urgente cum alio modo posset supportare pseudo: et quod commendat se multum: vt ibi esse aliquid insipientie: et hoc est quod dicit. (Modicum insipientie mee). In fra. 12. Factus sum insipiens etc. Et licet sic sit insipiens: tamen supportate me. Et hoc debet facere: quod subditi debent supportare platos et eccoruerso. Gal. 6. Alter alterius onera etc. Ephe. 4. Supportantes inuicem in charitate. Necessitate autem commendationis ostendit dicens. (Emulor etc.) Et circa hoc tria facit. Primo ostendit huius commendationem provenire ex zelo: vt excludat insipientiam. Secundo dicit huius zelum non esse inordinatum: vt vitet indiscretionem ibi. (Timeo autem etc.) Tertio excludit eorum excusationem ibi. (Nam si is). Circa primum duo facit. Primo ponit zelum quem habet ad eos sanctum: quod dei. Secundo ostendit eorum zelum: quod incubebat sibi ex offensa ibi. (Despondi vos etc.) Est ergo zelus sanctus: quod emulor vos. id est diligo vos feruenter dei emulatione. id est honore dei: non meum. Circa quod nota est quod emulatio potest esse idem quod zelus non aliud est quam quidam motus animi bonus vel malus tendentis in statum proximi: et importat feruorem amoris. Et id ostendit sic diffiniri. Zelus est amor intensus non patiens sortium in amato. Et si quidem non patitur sortium in aliquo bono: puta. vitiu vel alij cuius imperfectio: sed singulariter illud solus vult habere: tunc zelus est bonus et emulatio bona: de qua dicitur. prime cor. 12. Emulamini carissimata etc. Gal. 4. Emulamini bonum in bono etc. Tertio Re. 17. Zelo zelatus etc. ps. Zelus domus tue etc. Si vero non patitur sortium in aliquo excellentia vel in aliqua prosperitate mundi. tunc zelus est malus et emulatio mala. Hoc autem bono zelo seu emulatione aliqui quod emulant alios pro se: sicut vir zelat pro vxore sua quam sibi soli vult seruare. Aliquid vero zelat aliquis pro alio sicut eunuchus zelat vxorem domini sui vt custodiat eam sibi. Sic apostolus propter suum quem videbat paratum ad precipitium: et cum sponso christo velle prostitui diabolo emulabat: ne christus sponsus verus in eis aliquid diaboli sortium pateret. Et id dicit dei emulatione. Quasi. d. non pro me: sed pro christo qui est sponsus. Jo. 3. Qui habet sponsam sponsus est. 3. Reg. 19. Zelo zelatus sum pro domino etc. Ubi autem apostolo incubebat huius emulatione ostendit dicens. (Despondi enim vos etc.) Quasi diceret. Merito vos emulor dei emulatione: quod ego sum paranymphus huius matrimonij: quod est inter vos et christum: quod ego despondi vos. id est feci sponsalia que sunt pro fide et charitate. Osee. 2. Sponsabo te mihi etc. Et id pertinet ad me custodire vos. Qui cumque conuertit populum ad fidem et ad iusticiam despondet eos christo. Despondi inquit non multis: quod quod multis adberet poluif. Jere. 3. Tu autem polluta es etc. Sed vni christo. id est viro perfecto virtutis plenitudine. Zach. 6. Dies nomen eius etc. Jere. 31. Nouum faciet dominus super terram etc. Et dicitur christus vir vnus: quod singularis: et quantum ad modum receptionis: et quantum ad modum

nascendi et quantum ad gratie plenitudinem. Eccles. 7. Unum de mille etc. Ipsi inquam viro despondi vos exhibere virginem. Nota quod a plurali ad singulare descendit dices. (De sponsam vos) i plurali. (Et exhibere virginem) i singulari: volens ostendere quod ex omnibus fidelibus sit unum corpus et una ecclesia: que debet esse virgo in omnibus membris suis. Et id dicit virginem castam. In omnibus enim accipitur virginitas pro integritate corporis: castitas pro integritate mentis. Nam aliquando aliqua est virgo corpore: que non est casta mente. Sic ecclesia exhibet se christo virginem: quam pseuerat in fide: et infra sacramenta absque corruptione alicuius ydolatrie: et infidelitatis. Eze. 16. Ad oem caput vie edificasti signum etc. Casta exhibet se quam existens infra sacramenta et in fide christi exhibet puritatem corporis et operis. Eph. 5. Ut exhiberet sibi gloriosas ecclesias non habentes maculam neque rugam etc. Sed quod corinthii possent dicere non necesse est: quod custodias nos et zelus tuus non est rationalis: quod nos bene seruabimus nosmetipsos. Iohannes sequenter eam huius zeli ostendit dices. (Timeo autem etc.) Ubi sciendum est quod in paradiso fuit coniugium adam et eue. Sed eua corrupta fuit pro spiritu non violenter: sed astute: in quantum promissit falsum et suavit iniquum. Falsum quidem cum dixit. Eritis sicut dii et nequaquam moriemini: cum tamen ex hoc ipsi incurrerint necessitatem mortis. Iniquum vero ut transgredere et preteriret mandatum dei. Et hinc hanc similitudinem apostolus loquens dicit ecclesiam esse sicut eam: quam diabolus aliquando persecutus est manifeste pro tyrannos et potestates: et tunc sicut leo rugiens circumquirit reus quem deuoret: ut dicitur i. pe. 5. Aliquando molestat ecclesiam latenter pro hereticos: qui promittunt veritatem et simulant se bonos: et tunc sicut serpens seducit astutia sua pro mittendo falsa. Et id dicit. (Timeo ne sicut serpens eam seduxit) a paradiso eam eiciens (astutia sua) pro mittendo falsa. i. thi. 2. Adas non est seductus: sed mulier. (Ita) i. pro similes deceptiones hereticorum (corrumpani sensus vestri). Et dicit sensus vestri: quod sicut in matrimonio carnali cauet sponsus ne coniugium corrumpani carnaliter: ita apostolus in hoc matrimonio spirituali timet ne corrumpani spiritum liter sensus cordis. p. cor. 15. Corrumpani bonos mores etc. Vel sensus spirituales de quibus. Sap. 1. Sedite de domino etc. p. cor. 14. Nolite pueri effici sensibus. Et excidant a simplicitate: que est in christo iesu. Simplex enim est illud quod corruptione caret. Pseudo ergo componebant unam sectam ex iudaismo et euangelio mandantes simul cum euangelio seruari legalia. Illi ergo excidunt a simplicitate christi: qui seducit a pseudo simul cum euangelio suant legalia: et hoc timebat apostolus de corinthiis. Ecc. 2. Ut peccatori ingredi terra duabus viis. Et est puer. ii. Simplicitas iustorum dirigit eos.

Lectio.

II.

Nam si is qui venit alium christum predicat quem non predicauimus: aut alium spiritum accipitis quem non accepistis: aut aliud euangelium quod non recepistis: recte pateremini. Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis apostolis. Nam et si imperitus sermone: sed non scientia. In omnibus autem manifestus sum vobis. Aut nunquid peccatum feci meipsum humilians: ut vos exaltemini? Quonia gratis euangelium dei euangelizauimus vobis: alias ecclesias expoliaui accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Postquam zelo quem ad corinthios habebat apostolus: et ostendit zelus esse rationabile: hic sequenter remouet eorum excusa-

tionem. Et circa hoc duo facit. Primo proponit eorum excusationem. Secundo vero remouet eam ibi. (Existimo enim me etc.) Circa primum sciendum est quod corinthii possent suspicari: quod id zelus haberet de eis: quod timeret ne dimittant doctrinam suam pro doctrina pseudo: unde possent dicere: stat quod minus bonum sunt dimittenda pro magis bona. Ergo si pseudo meliora doceant non debes turbari si acquiescimus eis. Et ideo hanc excusationem ponit ostendendo quod nihil maius quam apostolus docent et predicant. Nam apostolus tria predicauit eis et docuit eos. Primo quod essent christi. supra. 4. Non enim predicamus nosmetipsos: sed christum iesum. Secundo quod haberent spiritum christi. Roma. 8. Si quis spiritum christi non habet: hic non est eius. Tertio ut reciperet euangelium christi. Ro. 1. Non enim erubescit euangelium etc. Si ergo pseudo meliora vobis predicaret et vos doceret recte faceretis et excusabiles essetis. Sed hoc non faciunt. Et hoc est quod dicit. (Nam si is quod etc.) Quasi dicat. Timeo ne pseudo qui venit ad vos non minus: sed ex se sicut fur et latro. Io. 10. Quotquot venerunt fures sunt et latrones. Jere. 23. Non mittebam eos et ipsi currebant. Ro. 10. Quomodo predicabunt nisi etc. Si inquam talis predicator predicat vobis alium christum. scilicet excellentioris quam illud quem nos predicauimus: quod non potest esse: quod ut dicitur cor. 8. Unus dominus noster iesus christus pro quem omnia etc. Et quantum ad primum. Aut alium spiritum. scilicet meliorem accipitis. scilicet pro talem quam accepistis. scilicet pro nos. i. ministerio nostro: quod non potest esse: quod ut dicitur p. cor. 12. Nec omnia operatur vnus atque idem spiritus etc. Et hoc quantum ad secundum. Aut predicat vobis aliud euangelium. scilicet aliam predicationem vel doctrinam quam pro nos non recepistis. Gal. 1. Miror quod sic cito transierim etc. Si inquam alia et meliora faceret vobis: pateremini. scilicet faceretis excusando vos. Et quod non potest eis aliud euangelium. scilicet melius tradidi. Ideo apostolus excommunicat galathas si aliud euangelium recipiant. Gal. 1. Si quis aliud vobis euangelizauerit etc.

Consequenter cum dicit. (Existimo enim me etc.) Remouet hanc excusationem. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quod ipse non minus fecit eis quam alii. Secundo quod plus ibi. (Aut nunquid etc.) Circa primum tria facit. Primo ostendit quod nihil minus fecit facto quam alii apostoli. Secundo innuit quod non defuit ei facultas ad hoc faciendum ibi. (Nam et si imperitus sermone etc.) Tertio ostendit euentiam vtriusque ibi. (In omnibus autem etc.) Dicit ergo. Recte pateremini vos seduci ab eis si melius predicarent vobis: sed hoc non est verum. Enim enim. quod existimo me nihil minus fecisse in his a magnis apostolis. scilicet quod petrus et iohannes: quos isti habebant magnos. Et comparat se magnis apostolis: tunc quod paulus videbat et reputabat ab eis minor quam illi: eo quod illi fuerat cum iesu et paulus non: tunc et quod pseudo dicebant se minus ab eis. Et id ostendendo se parum magnis apostolis illorum errorem remouet et pseudo confutat. Et non solum nihil minus fecit: sed plus. prime corinth. 15. Plus omnibus laboraui. Et ne forte dicerent ei. unde tibi est facultas ad hoc faciendum: cum sis impeditus lingue. Ostendit quod ei facultas affuit ex magnitudine scientie dices. Licet sim imperitus sermone: tamen non sum imperitus scientia. z. pe. vlt. Sicut et charissimus frater noster paulus habet scientiam. Sed hoc sciendum est quod pseudo querebant gloriam et lucra sectantes nitebantur attrahere populum pro ornata et subtilia et exarsita verba: non attendentes nisi solum aures pro mulcere. Aplos vero quod non querebat utilitatem propriam: sed solum dilatationem fidei christi et profectum eius: ita proponebat verbum fidei: ut omnes possent capere et formare se additioni audientium et capacitati. Unde quod isti in principio non erant capaces alte doctrine propositis eis fidei non in subtilitate sermone: sed eo modo quod capere possent. scilicet plane et aperte. Et id isti dicebant eum esse imperitum sermone. p. cor. 13. Non in scientia verbi etc. Et pro hoc dicit apostolus. sed sim imperitus sermone: ut vobis verbum

licet ipsi reputet eum insipientem in hoc tamen in rei vita
te non est insipiens. Accipite me inquit velut insipientem: ut
ego modicum quid gloriari. Et dicit modicum: quia infra com-
mendamur se de gloria: que est secundum carnem que valde modi-
ca est. Job. 25. Domo putredo et filius hominis vermis.
Ecclesia. 10. Quid superbis terra et cinis. Rationem au-
tem dicit assignat dicens. (Quod loquor etc.) Dixerat
autem tria. Primo quia suppositus insipienter commendat
se seipsum. Secundo quia vult gloriari. Tertio quia sustineat eum.
Et horum trium ratione assignat. Et primo de hoc quia suppo-
situs insipienter commendare se. Secundo quare vult glo-
riari ibi. (Quoniam multi gloriantur etc.) Tertio quia de-
beant eum supportare ibi. (Libenter enim suffertis etc.) Dicit
ergo primo. Ratio quare debetis insipientem accipere me.
est: quia illud quod loquor in hac substantia glorie: id est in
commendatione carnis: que ad quibusdam appetit ac si per
eam debeant subsistere: non loquor secundum deum: sed quasi in
pietate. Et dicit ex ypostasi: sicut illud quod supra dixit: ve-
lut insipientem. Unde ibi posuit velut: hic potest quasi. Sic si
diceret. Si non rationabiliter commendaretur me: tunc illud
quod loquor in commendatione mea non est secundum deum. i.
secundum rationem diuine sapientie. Et tunc merito acciperet
me: non secundum deum loqui: sed insipienter. supra. 10. Non enim
qui seipsum commendat ille probatus est etc. prouer. 27.
Laudet te alienus etc. Ratione autem sue commendatio-
nis et glorie ostendit subdes. (Quoniam mihi gloriatur etc.)
Ubi sciendum est quod pseudo: quia ex iudeis erat gloriaba-
tur secundum carnem: dicentes se esse filios abrahe: et ex hoc vole-
bant haberi in reuerentia a corinthiis et auctoritate. Di-
cit ergo apostolus: dato quod sit insipientia: quod gloriari secundum
carnem: tamen quoniam multi scilicet pseudo gloriantur
secundum carnem: et ego etiam gloriabor secundum carnem. prouer.
26. Responde stulto secundum stulticiam suam: ne sibi sapiens
videatur. (Sed contra est quia seneca dicit. Summa
malorum est quod ad exemplum venit. Et exod. 23. Non
sequaris turbam ad faciendum malum. Non ergo apo-
stolus debet gloriari secundum carnem eo quod pseudo glorian-
tur. Respondeo dicendum est: quod licet sit eadem materia
gloriationis: non tamen est eadem intentio et idcirco finis: quia
pseudo commendabant se propter gloriam propriam: et
ut ipsi haberentur in auctoritate et possent lucrari: apo-
stolus autem gloriabatur ut verbum dei per eum predica-
tus esset maioris auctoritatis et ponderis: et fructus face-
ret christo. Rationem autem quare debeant eum supportare
re subdit dicens. (Libenter enim suffertis etc.) Et primo po-
nit rationem hanc: quod scilicet debeant eum supportare.
Possent enim dicere. Quare debemus te supportare si
es insipiens. Et dicit apostolus: quia ideo: quia cum vos ip-
sitis sapientes in oculis vestris et in vestra reputati de li-
benter suffertis: id est estis consueti supportare insipientes
pseudo: scilicet. Secundo ostendit in quo supportent in-
sipientes. Et ponit quatuor gratia que sustinebant a pseudo:
primum est iugum seruitutis. Et quantum ad hoc dicit. Su-
stinetis enim si quis. i. aliquis pseudo redigit vos in ser-
uitutem. Quasi dicat per christum liberati fuistis a ser-
uitute legis que est in timore: et reducti estis in libertatem
filiorum dei: que est in charitate. Gal. 4. Non sumus ancil-
le filii: sed libere. Et tamen vos sustinetis pseudo: qui ex
hac libertate redigunt vos in seruitutem legis: quia cogunt
vos fructu legalia. Gal. 5. Nolite iugo seruitutis etc. Mul-
to ergo magis debetis sustinere me: qui volo vos preser-
uare in libertate christi quasi pseudo: qui volunt vos reduce-
re in seruitutem legis. Secundum est graue valde. scilicet pseudo vi-
uunt de bonis vestris laute. nos vero non. supra. 8. Non ut
alys sit remissio etc. Et ideo dicit. Si quis deuorat. Ma-

the. 23. Ne qui comeditis domos viduarum etc. Tertium
graue est depredatio et expoliatio: quia isti ad litteram bla-
dis verbis et preteritu pietatis accipiebant eis omnia: et
quantum ad hoc dicit. Si quis accipit id est blande deci-
pit subtrahendo vestra. Romano. 16. Per blandos ser-
uantes seducunt corda insipientium. Quartum graue est ni-
mia iactantia super eos cum corinthiorum contemptu. Jo-
dicit. Si quis extollitur iactando se importune. Ecclesia.
sti. 6. Non te extollas in cogitatione etc. Quintum graue
est illatio opprobiorum. Nam pseudo non solum tam gra-
ua eis inferebant: sed super hoc addebant impropria
dicentes eis iniurias: et maxime de ignobilitate. Nam quia
ipsi erant iudei et cultores unius dei dicebant se nobiles
esse et corinthios ignobiles: quia non erant de semine abra-
he: nec circumcisi et quod de ydolatrix. Et quantum ad hoc di-
cit. Si quis in faciem vos cedit. id est coram vobis infert
contumelias et dicit iniurias. Et huiusmodi iniurie sunt
secundum ignobilitatem quam vobis obiciunt. Et tamen illos
sustinetis et nos non: quasi nos fuerimus infirmi in hac
parte glorie quas attribulistis eis: preferendo eos nobis pre-
sertim cum pseudo dicant quod ideo nos non dicimus nec
facimus vobis ista: quia nos sumus infirmi in hac parte:
id est quia sumus ignobiles. prime corinth. 4. Nos infir-
mi vos fortes: vos nobiles nos ignobiles.

Lectio.

V.

In quo quis audeat in insipientia di-
co audeo et ego. Hebrei sunt et ego.
Israelite sunt et ego. Semen abrahe
sunt et ego. Ministri christi sunt et
ego. Et minus sapiens dico plus ego. In la-
boribus plurimis: in carceribus abundanti: in
plagis supra modum: in mortibus frequenter:
a iudeis quinquies quadragenas vna minus
accepi. Ter virgis cesus sum: semel lapidatus
sum: ter naufragium feci: nocte et die in pro-
fundo maris fui. In itineribus sepe: periculis
fluminum: periculis latronum: periculis ex ge-
nere: periculis ex gentibus: periculis in ciuita-
te: periculis in solitudine: periculis in mari: pe-
riculis in falsis fratribus.

Propositis rationibus sue commendationis et causis qua-
re supportandus est: hic consequenter incipit se com-
mendare. Et circa hoc duo facit. Primo enim adequat
se pseudo et alijs qui commendabant se. Secundo presert
se eis ibi. (Ut minus sapiens etc.) Adequat autem se a plus
eis in gloria. Est autem gloria duplex. Una secundum carnem
que modica est et contemnenda. Unde ipse dicit Phil.
3. Sed que mihi fuerunt lucra arbitratus etc. Alia est secundum
christum: quia magna gloria est sequi dominum. Ecc.
23. Et hec est querenda. Gal. ultimo. Mibi absit gloria
rursi nisi in cruce etc. Et ideo apostolus adequat se eis quan-
tum ad ytranque gloriam. Et primo quantum ad primam.
Secundo quantum ad secundam ibi. (Ministri christi etc.) Et
primo adequat se eis in generali dicens. Recipiatis me
insipientem: si tamen insipientia est. Ex ypotesi enim lo-
quor: quia si quis ausus est presumere de se et commenda-
re se et ego possum bene audere et commendare me in eodem
in quo ipse commendat se: quia non subest eis maior causa
sue commendationis quam mihi. Et hoc dico in insipientia. i.
dico quod insipienter agam cum tamen ipse sapienter age-
ret cum hoc non faceret pro sui iactantia: sed ut pseudo bumb

haret. supra eodē. Existimo me nō min⁹ fecisse a magnis
 aplis rē. Scđo cū dicit. (Hebrei sūt rē.) Adequat se eis
 i speciali: ostēdens p singula se parē eis eē in qbus pseudo
 gloriabant. Lōmēdatio aut istoz r gloria erat de trib⁹.
 Primo de natione et lingua: quia dicebant se hebreos.
 Secundo de genere: qz dicebant se eē de genere israel.
 Tertio de promissione: quia dicebant se esse participes
 promissionis abrahe: cum essent de semine eius. Et q̄
 tum ad hec tria adequat se eis. Primo quātuz ad natio
 nē r linguā dicēs. (Hebrei sunt r ego). s. lingua r natiōe.
 Quasi dicat: ita sicut r illi. Et notandū est q̄ fm q̄ qdaz
 dicūt hebrei dicunt ab abraha: qz ante eū defacili nō in
 uenit illud nomen. Potest tñ dici r forte melius q̄ dicū
 tur a quodaz heber de quo habet Ben. ii. Uixit sale. 30.
 annis r genuit heber. Et seqtur. Uixit heber. 33. annis et
 genuit p̄halech. Et tpe ei⁹ fuerūt diuise lingue r lingua
 hebreoz remansit in familia sua. Scđo adequat se eis:
 q̄tum ad genus dicēs. (Israelite sunt r ego). s. fm rit⁹.
 Tertio q̄tum ad tertium dicēs. (Semē abrahe sunt
 r ego). Et de istis tribus simul dicī p̄hil. 3. Si qs alius
 sibi p̄fidere v̄t ego magis circūcisus octaua die. Quātū
 ad tertiiū ex genere israel de tribu beniamin. q̄tum ad
 z̄m hebreus ex hebreis. q̄tum ad p̄mū Romano. ii. Nā
 ego israelita sum ex semine abrahe rē. Sic ergo p̄z q̄ nō
 sum minor eis. q̄tum ad gloriā: que est fz carnē. Sz nec
 etiā q̄tum ad gloriā: que ē fm xpm: qz ministri xpi sunt:
 idest dicunt se sic: vt decipiāt vos: r ego suz minister xpi.
 prime corinth. 4. Sic nos existimet homo: vt ministros
 christi rē. supra. 3. Qui r nos ydoneos fecit rē.
 Cōsequēter cū dicit. (Ut minus sapiens rē.) p̄feret
 se oibus apostolis r pseudo. Et primo q̄tum ad mala p̄
 pessa. Scđo q̄tum ad beneficia recepta r hoc. iz. capitu
 lo ibi. (Si gloriari opz rē.) Circa p̄mā duo facit. Primo
 p̄feret se q̄tum ad mala que pertulit. Scđo q̄tum ad
 modū quo mala vitauit ibi. (Damasci prepositus). Cir
 ca primuz duo facit. Primo proponit se alyis preferēdū.
 Scđo ostēdit in quo sit preferendus ibi. (Quia in labori
 bus rē.) Tertio p̄firmat quedā dictoz ibi. (Si gloriari
 opz rē.) Dicit ergo. Si videoz insipiēs vobis: qz cōmen
 do me r adequo me alyis: quanto magis videoz vobis
 minus sapiens si preferā me eis. Et ideo dicit. Nō soluz
 sum minister christi: sicut r illi: sed vt minus sapiens. fm
 vestrum iudiciū dico q̄ ego sum plus minister christi q̄
 illi: r q̄tum ad hoc dicit preferendū eē. Romano. ii. Mi
 nisteriū meuz honozificabo: p̄ponēdo. s. illud ministerio
 alioz. In quo aut sit p̄ferendus ostēdit dicēs. (Quia i la
 boribus rē.) Quasi dicat in hoc plus ego: qz sum magis
 ostēsus minister christi. In hoc primo q̄tū ad mala illa
 ta. Scđo q̄tum ad mala spōte assumpta ibi (In itineri
 bus sepe). Mala aut illata. Primo ponit in generali di
 cens. Plus ego sum. s. ostēsus minister in laboribus plu
 rimis q̄ illi: r si aliquos labores ptulerint. p̄me corin. is.
 Abundantius oibus illis laboratui. Scđo enumerat ista
 mala in spālī: r hoc p̄mo q̄tuz ad carceris squalores. Qz
 in carceribus abūdātius. s. q̄ illi. Act. 16. Cū multas plagas
 illis intulissent. s. paulo r socys miserunt in carcerē.
 Scđo q̄tum ad flagelloz dolores: qz in plagis. s. osten
 sus sum. supra modū alioz. s. modum humane virtutis
 vel supra modū hūane p̄suetudinis. supra. ii. In plagis. i
 carceribus rē. C Sed 3. p̄me cor. io. Fidelis deus q non
 pmittit vos tentari. supra id rē. Non q̄ supra moduz hu
 mane virtutis. Rñdeo dicēdū e q̄ deus nō permittit
 nos tētari sine adiutorio gratie diuie. Et iō dicebat apo
 stulus. p̄me corin. is. Non autē ego sed grā dei mecū. Et
 q̄tum ad mortis terrore: Unde dicit. (In mortibus fre

quēter). i. in periculis r terrozibus mortis. Unde dice
 bat ip̄e. Roma. s. mortificamur tota die. p̄me corin. is.
 Quotidie morior propter gloriā vestram.

C Sed cōsequēter cū dicit. (A iudeis gnquies rē.) Ma
 nifestat duo vltima pericula que p̄essus ē. Et primo pi
 culū plagaz. Scđo piculū mortis. Plagaz at periculuz
 manifestat p ipsa perpeffa a suis. s. iudeis. Et ideo dicit.
 (A iudeis gnquies rē.) Notādū ē aut sicut dicī Deut.
 25. P̄z mētura delicti erit plagaz modus. Ita dūtazat
 vt quadragenariū numerz nō excedat rē. Ex quo habet
 q̄ hoies p̄ minorib⁹ peccatis debēt flagellari. Ita tñ q̄
 flagellatus nō reciperet vltra. 40. plagaz. Iudei autem
 vt viderent misericordes semp faciēbāt citra mādaturz
 legis dantes pauciores. q̄ q̄draginta fz q̄ eis videbat.
 Quia ergo odio habebāt paulū: qñ flagellabāt eū dimi
 tebant sibi de numero p̄dicto q̄tominus poterāt. s. ynā
 tñ minus: dantes sibi trigintanoue. Et hoc ē q̄ gnqz vi
 cibus accepit: idest recepit quadragita plagas min⁹ vna
 plaga: idest trigintanoue. Scđo manifestat picula p̄pes
 sa ab extraneis. s. a gentibus dicēs. (Ter virgis cessus
 sū). Act. 16. Magistrat⁹ scissis eoz tunicis iussit eos vir
 gis cedi. Itē. 22. Iussit eū tribun⁹ duci i castra r flagellis
 cedi r torqueri eū rē. Pericula vero mortis illata: r p̄z
 pericula mortis illata ab hoibus ostēdit dicēs. Semel
 lapidatus sum: hoc fuit in ciuitate licaonia vbi obrutus
 lapidibus fuit quasi mortuus. Act. 14. Lapidates pau
 luz ciecerunt eū extra ciuitatē credetes eū mortuū. Se
 cūdo pericula mortis illata a periculis nature: r hec sūt
 specialiter maris r aggrauat ea. Primo ex numero: quia
 ter naufragiū feci. i. ptuli. Scđo ex p̄tinitate: qz nocte r
 die in p̄fundo maris fui: qd est grauius: qz ad litterā diē
 q̄ cum pluries passus sit naufragium: tamē semel stetit
 sub aqua per dies r nocte: diuina eum virtute protegen
 te. Unde poterat dicere illud Jone. 2. Et proycite me in
 profundum rē. Numeratis aut malis illatis enumerat
 consequenter cū dicit. (In itineribus rē.) Etiaz mala
 assumpta. Et p̄mo exteriora. Scđo iteriora ibi. (P̄ter
 illa q̄ extrinsecus rē.) Mala exteriora exprimit: r q̄tū
 ad mala que p̄tingunt in itineribus. Scđo q̄tum ad ea
 que eueniunt in domibus. Quātuz ad primū. Primo po
 nit multiplicitatē itinerū dicēs. (In itinerib⁹ sepe). s.
 ostensus suz minister christi sustinēdo multa dura r gra
 uia patienter. Romano. is. Ab hierusalem vsqz in illiri
 cū rē. Et cū hoc multas alias vias fecit r romā r i hyspa
 niā vadens. ps. Propter vba labioz tuoꝝ rē. Scđo enu
 merat periculū itinēz. Et p̄mo permittit minora. Scđo
 subdit grauius periculū qd est in falsis fratrib⁹. P̄mit
 tit aut tria. fm q̄ multa pericula passus est. Primo picu
 la fm causas. Et hoc vel ex cā naturali. Et iō dicit. (Pe
 riculis fluminuz). Nāliter. n. flumina hyeme exerescūt
 r sunt rapida et valde piculosa rē. Uel ex malitia violē
 ta: et q̄tuz ad hoc dicit. (Periculis latronū) quos ex
 tabat ei diabolus vt v̄t vestes ei auferret. Job. 19. Siml
 venerunt latrones rē. Scđo enumerat pericula metum
 inferentia: et hoc vel ex suis. Unde dicit periculis ex ge
 nere. s. a iudeis pcuratis. Uel ab extraneis: et ideo dicit.
 Periculis ex gentibus pp vnus dei predicationē q̄ euz
 capere volebant: et sic in suis r i alyis nō habebat regez.
 Jere. 15. Ut qd me genuisti mater mea viruz dolozis rē.
 Tertio enumerat pericula q̄tuz ad loca: et B vel q̄tuz
 ad ciuitates. Un dicit. (Periculis in ciuitate). i. i cōmo
 tionib⁹ ciuitatū h me. Sicut fuit ephesi r apud corinthū
 vt p̄z. Act. 18. et. 19. Uel q̄tū ad solitudines: et q̄tū ad B
 dicit. (Periculis i solitudine). Que erāt vel a bestys ma
 lis sic qñ yiga momordit manū suā. Act. vltimo. Qñ cō

gregavit farneta. Vel ex penuria ciborum vel quatuor ad maria: et ideo dicit. Periculis in mari non ex mari: sicut. s. *Eccl. 43.* Qui nauigat mare etc. Sed grauius periculum subdit dicens. (Periculis in falsis fratribus). i. i falsis christianis et hereticis et i pseudo. *Jere. 9.* Unusquisque a fratre suo se custodiat. Lectio. VI.

In labore et erina. i. vigilijs multis. In fame et siti. i. ieiunijs multis. In frigore et nuditate: preter illa que extrinsecus sunt instantia mea quotidiana sollicitudo omnium ecclesiarum: Quis infirmatur et ego non infirmor? Quis scandalizatur et ego non vror? Si gloriari oportet que infirmitatis mee sunt gloriabor. Deus et pater domini nostri iesu christi scit qui est benedictus in secula quod non mentior. Damasci prepositus gentis arethe regis custodiebat ciuitatem damascenorum ut me comprehenderet et per fenestram in porta dimissus sum per murum: et sic effugi manus eius.

¶ Dic sequenter enumerat mala sponte assumpta que sustinentur in domibus. Et enumerat tria mala opposita tribus bonis que sunt necessaria ad vitam domesticam. Primum bonum est reges somni. Secundum est sustentatio cibi. Tertium est fomentum vestis. Requiecit ergo somni opponit laborem et vigilijs. Quantum ad laborem dicit. (In labore) scilicet manuum. Actu. 20. Ad ea que mihi opus erant etc. Et ideo dicit supra. 6. In laboribus: quod ad laborem ut dictus est: supra. manu sua victum querebat. Et. z. thessalo. 3. Nocte et die laborate etc. Quantum ad labores dicit. (Et erina). Que est defectus et languor sequens ex labore vel ex morbo naturali. ps. Converteris sum in erumna etc. Quantum vero ad vigilijs dicit. (In vigilijs multis). Vel vacando predicationibus de nocte. Vel operi manuali. Actu. 20. ut quod praxit sermonem usque ad mediam noctem. Sustentationi vero cibi opponit duplicem subtractionem: cibi vna que est ex necessitate. Unum dicit. (In fame et siti). Quia. s. ad litteram deficiebat sibi aliqui cibi et potus. per corinth. 4. Usque in hac hora etc. Alia que est ex voluntate unde dicit. (In ieiunijs multis). s. voluntarie assumptis: et per exemplum bonorum: et per macerationem carnis. per me corinthio. 9. Castigo corpus meum etc. ¶ Sed. Mat. 6. Nec oia adiacent vobis. s. temporalia. Quare ergo in fame et siti? R.ideo dicendum est: quod quia expedit adiacent nobis. s. temporalia: et per utilitate nostram: sed aliqui expedit carere eis. Somno vero vestis opponit vnum ex parte nature. Unum dicit. (In frigore). Aliud ex parte inopie. Unum dicit. (Et nuditate). s. nudus sum. s. minister christi. per cor. 4. Nudi et instabiles etc. supra sexto. In necessitatibus etc.

¶ Consequenter cum dicit. (Preter illa etc.). Enumerat mala assumpta interiora: que causantur ex sollicitudine cordis per pseudo. Bonus autem prelatu dupliciter affligitur per subditis. Et primo sollicitudine seruationis subdito. Secundo per defectum ipsorum. Et ista duplicem afflictionem passus est apostolus. Prima cum dicit. (Preter illa que extrinsecus etc.). Quasi dicat. Preter omnia que exteri patior et passus suus angit me grauius interior afflictio. s. sollicitudo subdito. Et ideo dicit. (Instantia) omnium ecclesiarum magna est et multum grauatur: quod multum sollicitat. Luc. 10. Martha martha sollicita es: et turbaris erga plurima etc. Ro. 12. Qui preest in sollicitudine. Secundum afflictionem passus est pro

defectu subdito: et hoc dupliciter. per defectum spiritualium. Unum dicit. (Quis infirmatur). s. in fide et bono: et ego non infirmor in corde dolens de eo: sicut de me. prime corinth. 9. Factus sum infirmis infirmus etc. *Jere. 9.* Quis dabit capiti meo aquam etc. Itē per defectum corporaliū. Unde dicit. (Quis scandalizatur) malo pene. i. quod patitur tribulationes: (et ego non vror) igne compassionis. Iste est ignis que dominus venit mittere in terras. Luc. 12. Et attende quod congrue videtur hoc verbo vror: quod compassio preedit ex amore dei et proximi que est ignis consumens: dum mouet ad subleuandas miseria primorum et purgat ex affectu passionis: et per que nobis peccata relaxant: charitas autem illi passionis operit multitudinem peccatorum. Vel aliter. Aliquam enim labitur homo in peccatum ex seipso: et tunc infirmatur. Aliquam autem ex malo exemplo aliorum: et tunc scandalizatur. Luc. 17. et Mat. 18. Ut homini illi per quem scandalum venit etc.

¶ Deinde cum dicit. (Si gloriari oportet etc.). Confirmat quedam dictorum superius. Vel dicit quod supra loquitur quod ad mala que preulit commendabiliter: hic autem quod ad mala que vitauit prudenter. Sed quod vitare pericula que surgunt per fides videtur pertinere ad infirmitatem. Itē primo premitte quod illis: que infirmitatis sunt vult gloriari. Secundo premitte iuramentum ad confirmationem dicendoque ibi. (Deus et pater etc.). Tertio ostendit modum vitandi ibi. (Damasci etc.). Proponit ergo primo de quibus gloriatur si debet gloriari dicens. Si per quod. os gloriari: que sunt infirmitatis mee gloriabor. Quasi dicat. Alii gloriani in genere et in alijs mundanis rebus. psal. 3. Gloria in confusione etc. Et ego et coactus gloriatus sum in eis. Unum si gloriari os gloriabor in infirmitatibus meis. *ifra. 12.* Libenter gloriabor in infirmitatibus meis etc. Secundo subdit quod non metuit inuocare testimonium diuinum per modum iuramenti: ut credat sibi dicens. (Deus et pater etc.). Ubi tria ponit. Unum quod ad iudicium ad amorem. Unum dicit. (Deus). *Jere. 9.* Quis non timebit te etc. Aliud quod ad excitationem ad amorem. Unum dicit. (Pater). *Jac. primo.* De datu optimi etc. *Mal. primo.* Si ego pater vbi est amor meus? Vel pater aliam laborem honorem meus. Tertium quod ad mouet ad reuerentiam et laudem. Unum dicit. (Qui est Benedictus deus in secula). supra primo. Benedictus deus et pater etc. Iste ergo tam reuerendus tam diligendus tam timendus scit quod non metior. s. in his que dixi et dicitur sum. supra primo. Non enim est apud nos et non etc.

¶ Consequenter cum dicit. (Damasci prepositus etc.). Dicit quanta mala vitauit: et in quodam particulari periculo. Ubi sciendum est quod apostolus primo cepit predicare christum in damasco: vbi dum pgeret christianos capere perstratus est et ad fidem conuersus. Et ideo iudei ad prepositum illius ciuitatis: que erat ibi per arethe rege per fugerunt ut paulum caperent et occiderent. Et ideo ille faciebat custodiri nocte et die portas ciuitatis: ut dicitur Actu. 9. Christiani autem que erant ibi volentes frangere paulum: eum sub miserunt in porta per murum: et sic euasit. Vnde ergo modum euadendi tangit apostolus dicens. Vere non metior de hoc quod dico est modum. (Nam damasci etc.). id est prepositus que sub arethe rege genti damascenorum pererat custodiri faciebat inductus a iudeis ciuitatem damascenorum: ad B. s. ut me comprehenderet et apprehensus assignaret iudeis: ne amplius predicaret: sed ego per fenestram submissus sum per murum: et sic effugi manus eius. s. prepositi. Et hoc fuit de mandato domini dicens. Mathei. 10. Si vos persecuti fuerint etc. Sic nichol dauid posuit per fenestram: ne caperetur a Saule primo. *Reg. 19.* Sic Raab exploratores dimisit cum fune per fenestram. *Josue. 2.* Sed hoc obicitur apostolum: primo quia videtur quod non fuerit sufficiens confisus in domino: sed fugit. Respondeo videndum est quod quod diu adest humanum auxilium homo non debet confugere ad auxilium diuinum: quod hoc esset tentare deum: sed debet in illo auxilio quatuor potest. Apostolo

sue cōuersionis tñ erat gratus xpo vt talia sibi ostēderet: q̄to magis post quattuordecim ānos euz pfecerit ⁊ in auctoritate apud deū ⁊ in v̄tutibus ⁊ grā. Tertio videamus fastigiū visionis qd̄ quidē ē excellēs: q̄ raptus vsq; ad tertium celum. ¶ Sed sciēduz qd̄ aliud est furari ⁊ aliud rapi. Furari qdem pprie est euz res alicui latēter aufertur. Unde Hēi. 4. dicebat Ioseph. Furtim sublatus sum. Sz rapi pprie dicitur quod subito ⁊ per violentiam aufertur. Job. 6. Sicut torrēs raptim. i. subito ⁊ rapide transit in cōuallibus. Inde est qd̄ p̄dones qui violēter expoliāt dicunt raptos. Sz attende qd̄ aliqui hō d̄r rapi ab hoibus: sicut Enoch. Sap. 4. Raptus est ne malicia rē. Aliquī rapit aīa a corpore. Luc. 12. Stulte hac nocte aīam tuā rē. Aliquādo aliqui d̄r rapi a seipso qñ p̄pter aliqd̄ homo efficitur ex seipm̄: ⁊ hoc est idēz qd̄ extasis. Sed ⁊ extra seipm̄ efficit homo ⁊ per appetitiuaz v̄tutē ⁊ p̄ cognitiuā. Per appetituum enī v̄tutē homo est solū in seipso qñ curat q̄ sunt sua tñ. Efficit v̄o extra seipm̄ qñ nō curat que sunt sua sz que perueniunt ad bona alioz. ⁊ hoc facit charitas. p̄ 1. Cor. 13. Charitas nō querit que sua sunt. Et de hac extasi dicit Dion. 4. ca. de diuinis nōibus. Est autē extasim faciēs diuus amor nō sinens amatozē suiip̄sius esse sed amatoz. s. rerū amatarū. Scdm̄ cognitiuā v̄o aliqui efficitur extra se qñ aliqui extra nālem modū hois eleuatur ad aliqd̄ videndum: ⁊ de isto raptu loquitur hic ap̄s. ¶ Sed sciēduz qd̄ modus nālis humane cognitionis est vt cognoscat simul per vim mentale que est intellectus ⁊ corporales que est sensus. Et inde est qd̄ homo nō habet in cognoscēdo liberū iudiciū intellectus nisi quādo sensus fuerint in suo vigore bene dispositi absq; aliquo ligationis impedimēto: alias cū impediunt etiā iudiciū intellectus impediūt: sicut in v̄tutibus patet. Tūc ergo homo efficit extra se fm̄ cognitiuā quādo remouetur ab hac nāli dispositiōe cognitionis que est vt intellectus ab v̄tu sensu ⁊ sensibiliū rerū abstractus ad aliqua vidēda moueat. Qd̄ qdem cōtingit dupliciter. Uno modo per defectuz v̄tutis v̄ndecūq; talis defectus p̄tingat: sicut accidit in freneticis ⁊ alijs mēte captis. ⁊ hec quidē abstractio a sensibus nō est eleuatio hominis sed potius depressio: q̄ v̄tus eozū debilitatur. Alio v̄o modo per v̄tutem diuinā: ⁊ tunc pprie dicitur eleuatio: q̄ cū agens assimilet sibi patiens abstractio que sit v̄tute diuina ⁊ est supra hoīem: est aliquid altius q̄ sit hoīs nā. Et ideo raptus sic acceptus diffinitur sic. Raptus est ab eo qd̄ est fm̄ nām in id qd̄ est supra nām in vi superioris nature eleuatio. In qua quidē diffinitione tāgitur eius genus dum dicitur eleuatio. Causa efficiēs: q̄ vi superioris nature. Et duo termini motus. s. a quo ⁊ in quē euz dicitur ab eo qd̄ est fm̄ nām in id quod est supra nām. Sic ergo p̄ de raptu.

¶ Sequitur de termino raptus. s. ad quē euz dicitur. Usq; in tertiū celū. Notādum est autē qd̄ tertiū celū triplr̄ accipitur. Uno modo fm̄ ea que sunt infra aīam. Alio mō fm̄ ea que sunt in aīa. Tertio modo fm̄ ea que sunt supra animā. Infra aīam sunt oīa corpora: vt dicit Augus. in lib. de vera religione. Et sic possumus accipere triplex celus: corporeus. s. aeris ⁊ syderis ⁊ empyrreus. Et hoc modo dicitur qd̄ aplūs erat raptus vsq; ad tertiū celus. i. vsq; ad vidēduz ea que sunt in celo empyrreo: nō vt existeret ibi: q̄ sic sciret si fuisset siue in corpore siue extra corp. Uel fm̄ Damascenū qui nō ponit celum empyrreuz possumus dicere qd̄ tertiū celū ad qd̄ raptus est aplūs est supra octauā speram: vt. s. euidenter videret ea que sunt supra totā nām corporale. Si autē accipiamus celū fm̄ ea que sunt in ipsa aīa: sic celus debemus dicere aliquā altitudine cognitionis que excedit nāle cognitionē humanā. ¶ Est autē triplex visio. s. corporalis per quā videmus ⁊ cognoscimus corpo-

ra spiritualia. siue imaginaria qua videmus similitudines corporum. ⁊ intellectualis qua cognoscimus naturas rez in seipsis. Nam pprie obiectus intellectus est quod quid est. Diuisiō autē visiones si fiat fm̄ nālem modū. puta si video aliquid sensibile si imaginor aliquid plus visus si itelligo per fantasmata nō possunt dici celus. Sed tunc quelibet istoz dicitur celus quādo est supra nālem facultatē humane cognitionis. puta si aliquid vides oculis corporalibus supra facultatē nature: sic es raptus ad p̄mū celū: Sicut balthasar raptus est vidēs manū scribētis in pariete. vt dicit Dan. 5. Si vero eleueris p̄ imaginationē vel p̄ sp̄m ad aliquid sup̄nāliter cognoscēduz: sic es raptus ad scdm̄ celum. Sic raptus fuit petrus quādo vidit lintheus imissum de celo. vt dicit Act. 10. Sz si aliquis videret ipā itelligibilia ⁊ naturas ipsoz nō per sensibilia nec per fantasmata sic esset raptus vsq; ad tertiū celus. Sed sciēduz est: qd̄ raptus ad p̄mū celū est alienari a sensibus corporalib. Unde cum nullus possit abstrahi totaliter a sensibus corporeis: manifestum est qd̄ nullus p̄t dici simplr̄ raptus in p̄mū celus: sed fm̄ quid. Inq̄tū cōtingit aliquādo aliquē sic esse itētum ad vnū sensum qd̄ abstrahitur ab actu aliorū. Raptus ad scdm̄ celū est quādo aliquis alienat a sensu ad vidēduz quedā imaginabilia. vnde tales semp̄ s̄ueuerit fieri in extasi. Et iō Act. 10. Quādo petrus vidit lintheum dicit qd̄ scūs fuit in extasi. Paulus v̄o d̄r raptus ad tertiū celū: q̄ sic fuit alienatus a sensib. ⁊ sublimatus ab oibus corporalib. vt videret itelligibilia nuda ⁊ pura eo modo quo vidēt angeli ⁊ aīa separata: ⁊ qd̄ plus est: etiā ipsuz deus p̄ cēntiā: vt Augustinus expresse dicit. 12. sup̄ Hēi. ad lram. ⁊ in B̄lo. ⁊ ad paulinā in libro de vidēdo deus. Nec etiā est pbabile: vt moyses minister veteris testamēti ad iudeos viderit deus: ⁊ minister noui testamēti ad gētes ⁊ doctoz gētiū hoc dono fuerit puatus. Unde dicit ipse supra. 3. Si ministratio damnatiōis fuit in gloria rē. De moysē autē qd̄ viderit deus p̄ cēntiā p̄. Naz ipse a domino petiuit. Exo. 33. Ostēde mihi faciē tuā. Et licet tūc negatū fuerit sibi nō tamē dicitur qd̄ dominus finaliter negauerit ei. Unde dicit Augustinus qd̄ concessum fuit ei per hoc quod dicitur Numeri. 12. Si quis fuerit iter vos propheta domini rē. At vero non talis seruus meus moyses rē. palam enim et non per enigmata videt deum. ¶ Sed nūq; fieri potuisset paulo vt non raptus videret deum. ¶ Dicēduz qd̄ nō Nam impossibile est qd̄ deus videatur in vita ista ab homine non alienato a sensibus: quia nulla imago nullū fantasma est sufficiens medium ad dei essentiam ostendendam: ideo oportet qd̄ abstrahatur ⁊ alienetur a sensibus.

Tertio modo accipiendo celum fm̄ ea que sunt supra animā: sic triplex celum est triplex hierarchia angelozum: ⁊ fm̄ hoc apostolus raptus fuit vsq; ad tertiū celū: id est ad hoc vt videret essentiam dei ita clare sicut vident euz angeli superioris ⁊ prime hierarchie: qui sic vident deum qd̄ immediate in ipso deo recipiunt illuminatōes ⁊ cognoscunt diuina mysteria. Et sic vidit Paulus. Si ergo sic vidit dei essentiam sicut angeli superioris hierarchie. ergo bene videtur qd̄ apostolus fuerit beatus: ⁊ per consequēs fuerit immortalis. ¶ Respondeo qd̄ licet viderit deū per essentiam non tamen fuit beatus simpliciter: sed solum secundū quid. ¶ Sciēduz est autem qd̄ visio dei per essentiam fit per lumen aliqd̄: scilicet per lumen glorie: de quo dicitur in psal. In lumine tuo videbimus lumen. Sed ali quod lumen cōicatur alicui per modū passionis. alicui v̄o per modū forme inherētis: sicut lumen solis inuenitur in carbunculo ⁊ in stellis vt forma inherens. id est connaturalis effecta: sed in aere inuenitur vt forma trāsiens et nō p̄manēs: q̄ transit abeunte sole. Similr̄ ⁊ lūmē glorie v̄t

Ad corinthios II.

pliciter menti infundit. Uno modo per modum forme naturalis facte et permanens: et sic facit mentem simpliciter beatam. Et hoc modo infundit beatam in patria: et ideo dicuntur comprehensores: et ut ita dicatur visores. Alio modo contingit lumine glorie mentem humanam sicut quidam passio transiens: et sic mens pauli fuit in raptu lumine glorie illustrata. unde etiam ipsum nomen raptus ostendit transiens hoc esse factum: et ideo non fuit simpliciter glorificatus nec habuit dotem glorie cum illa claritas non fuerit effecta proprietate. Et propter hoc non fuit deriuata ab anima in corpus: nec in hoc statu perpetuo permanit. Unus solus actus beati habuit in ipso raptu: sed non fuit beatus. Sic per hoc patet quid apostolus sciuit in suo raptu. scilicet videtur conditio nesciuit. scilicet visio temporis: et visio fastigium. ¶ Segitur quid nesciuit. scilicet visio esset in corpore vel extra corpus: quod tamen dicitur deum scire. Unde dicit. Siue in corpore siue extra corpus nescio: deus scit. quod quidam intelligere voluerunt raptus referatur ad corpus: dicentes apostolum dixisse se nescire non quod anima esset coniuncta corpori in illo raptu: non: sed esset raptus sine anima et corpus sit: ut sit corporis portatus in celum sicut Abachuc portatus fuit Dani. vlt. An si anima tamen esset in visionibus dei: ut dicitur Ezech. 8. In visione adduxit me in terram israel. Et iste fuit intellectus cuiusdam iudei quem exprimit Hieronymus in prologo super Dani. ubi dicit denique et apostolum nescire non fuisse ausum affirmare se raptum in corpore: sed dixisse siue in corpore etc. Sed hunc intellectum Augustinus maxime improbat. id est. super Hieron. ad lram: quod non conveniunt cum alijs verbis apostoli. Apostolus enim dicit se raptus usque in tertium celum. Unde sciuit per certo illud fuisse verum celum. Sciuit quoniam illud celum esset corporeum an incorporeum. id est. res incorporea. Sed si fuit incorporeum sciuit quod corporalis ibi raptus non potuit: quod in res incorporea non potest esse corpus. Si vero corporeus fuerat sciuit quod non fuit ibi anima sine corpore: quod anima coniuncta corpori non potest esse in loco ubi non est corpus: nisi celum corporeum dicatur similitudo celi corporei. Sed si sic apostolus non dixisset se scire quod esset raptus in tertium celum. id est. in similitudinem celi: quia pari ratione dicere potuisset quod fuisse raptus in corpore. id est. in similitudine corporis. Dominus est ergo secundum Augustinum quod diuina essentia nullus in hac vita positus et hac mortali vita viuens videre potest. Unde dixit dominus. Exo. 33. Non videbit me homo et viuet. id est. non videbit me homo nisi totaliter separetur a corpore. ita. scilicet quod anima eius non insit corpori ut forma: vel si inest ut forma: tamen mens eius omnino in habet visione totaliter alienetur a sensibus. Et ideo dominus est quod hoc quod apostolus dicit se nescire: ut patet. scilicet in illa visione anima eius fuerit totaliter separata a corpore. Unde dicit siue extra corpus: vel utrumque anima eius extiterit in corpore ut forma: tamen mens eius fuerit a sensibus corporeis alienata. Unde dicit. Siue in corpore. Et hoc etiam alij concedunt.

¶ Lectio. II.

Nescio huiusmodi hominem siue in corpore siue extra corpus nescio: deus scit: quoniam raptus est in paradisum: et audiuit archana verba que non licet homini loqui. Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem nihil nisi in infirmitatibus meis. Nam et si volueram gloriari non ero insipiens: veritatem enim dicam. Parco autem ne quis me existimet supra id quod videt in me: aut audit aliquid ex me.

¶ Posito primo raptu. ponitur consequenter secundus raptus. Et duo facit. primo ponit raptus. Secundo raptus excel-

lencia ibi. (Audiuit archana etc.) Sed notandum quod Hieronimus dicit istum raptum esse alium a primo. Et si bene consideretur bis legitur aliquid de apostolo ad quod possunt isti duo raptus referri. Nam Act. 9. legitur de eo quod stetit tribus diebus non videns et nihil manducans neque bibens: et ad hoc potest referri primus raptus: ut scilicet tunc fuerit raptus usque ad tertium celum. Sed Act. 22. legitur quod factus est in templo in stupore mentis: et ad hoc refertur iste secundus raptus. Sed hoc non videtur verisimile: quod quando in stupore mentis factus fuit: missus iam fuerat in carcere apostolus: sed hanc epistolam scripsit apostolus fuisse in stupore. Et ideo videtur est quod differt iste raptus a primo quantum ad id quod raptus est. Nam in primo raptus est in tertium celum. In secundo vero in paradisu dei. Si vero aliquis tertium celum acciperet corporaliter scilicet primam accptionem celorum superius positam vel si fuerit visio imaginaria posset similiter dicere paradisu corporales ut dicitur quod fuerit raptus in paradisu terrestre: sed hoc est contra intentionem Augustini: secundum quem dicitur quod fuit raptus in tertium celum. id est. visionem intelligibilem secundum quod in seipsis et in proprijs naturis videtur. ut supra dictum est. Unde secundum hoc oportet nos non aliud intelligere per celum et aliud per paradisu: sed vnus et idem per utrumque. scilicet gloriarum sanctorum: secundum alium et aliud. Celum. n. dicitur altitudinem quandam cum claritate: paradisu vero quaedam iocunda suauitate. In sanctis autem beatis et angelis deum videntibus sunt excellenter hec duo: quod est in eis excellentissima claritas: quia deum vident: et summa suauitas: quia deo fruuntur. Et ideo dicuntur esse in celo quantum ad claritatem: et in paradisu quantum ad suauitatem. Esa. 66. Videbitis et gaudebitis etc. Fuit ergo utrumque collatum apostolo. ut scilicet sublimaretur ad illam altissimam claritatem cognitionis: et hoc significat cum dicit. Ad tertium celum. et ut sentiret suauitatem diuine dulcedinis. unde dicit. in paradisu. ps. Magna multitudo dulcedinis tue etc. Apoca. 2. Vincti dabo manna absconditum etc. Et ista dulcedo est gaudium de diuina fruitione. de qua Mat. 25. dicit. Intra in gaudium domini tui. Sic ergo patet terminus raptus: quia in paradisu. id est. in eam dulcedinem: quia indeficienter reficiuntur illi qui sunt in celesti hierusalem.

¶ Sequitur consequenter ipse raptus excellentia quia audiuit archana que non licet homini loqui. Et hoc potest dupliciter exponi. Uno modo ut loqui homini construatur cum licet et loqui: et sensus est. Audiuit archana verba. id est. percepit itima cognitione de secreta dei essentia quasi per verba: que scilicet verba non est licitum ut homini dicantur. Alio modo ut loqui construatur solum cum non licet: et tunc est sensus. Audiuit verba etc. que verba non licet homini loqui homini. scilicet imperfecto. Sciendum autem quod secundum Augustinum paulus est raptus ad videndum diuinam essentiam: que quidem non potest videri per aliquam similitudinem creatam. Unde manifestum est quod illud quod paulus vidit de essentia diuina nulla lingua humana potest dici: alias deus non esset incomprehensibilis. Et ideo secundum primam expositionem dominus est. audiuit. id est. considerauit archana verba. id est. magnificentiam diuinitatis: quam nullus homo potest loqui. Dicit autem audiuit pro vidit: quia illa consideratio fuit secundum interiore actum anime in quo idem est auditus et visus secundum quod dicitur Numeri. 23. Ore ad vos loquitur ei et parla etc. dicit autem illa consideratio visio in quantum deus videt in hoc: et locutio in quantum homo in ipsa instruit de diuinis. Et quia habet spiritualia non sunt pandenda simplicibus et imperfectis sed perfectis secundum quod dicitur prime Cor. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos. ideo secundo modo exponitur quod secreta que ibi audiuit non licet mihi loqui homini. id est. imperfectis: sed spiritualibus inter quos loquimur sapientiam. Prover. 25. Gloria dei est celare verbum. id est. hoc ipsum quod necesse est celare magna

Ad corinthios II.

am propositum de futuro bono quod intendit. Secundo propositi huius ratione assignat ibi. (Nō enī quero quod vestra sunt etc.) Tertio ad rationem similitudinis adhibet ibi. (Nec enim debet etc.) Sciendum est circa primum: quod aliqui contingit quod ideo aliquid non accipiunt uno tempore: ut reseruet se ad aliud tempus: in quo possint et plus recipere et audacius. Ne ergo isti sibi crederent de apostolo: ut id noluisse per maiorem recipere ab eis: ut postmodum reciperet plus: dicit quod non solum hoc fecit olim: sed etiam paratus est facere in futurum. Unde dicit. Ecce iam tertio. id est tertio vice paratus sum venire ad vos. et non ero vobis grauis. Quasi dicat. nec etiam tunc grauior vos accipiendo vestra supra. ii. In omnibus sine onere me seruauit et seruabo. Job. 27. Iustificacione quam cepi tenere etc. Dicit autem. Tertio paratus sum venire. Et non dicit tertio venio: quia bene ter paratus fuit venire ad eos: sed tunc non iuit nisi bis. Paratus enim fuit venire per maiorem vice: et tunc iuit et conuersi sunt. Secunda vice fuit paratus: et fuit ipeditus propter peccatum eorum: et tunc non iuit: de quo excusat se in principio huius epistole. Modo est paratus ire tertio et iuit. Unde bis iuit: et ter fuit paratus ire. Rationem autem huius boni propositi subdit dicens. Non enim quero etc. quod talis est. Constat quod artifex disponit opus suum secundum finem quem intendit. predicatores autem in predicacione aliquid intendunt questum et bona temporalia. et ideo totam predicacionem ad hoc ordinant et disponunt. Alii vero intendunt salutem animarum. Et ideo hoc modo disponunt predicacionem suam secundum quod videtur expediri salutem illorum quibus predicant. Quia ergo apostolus intendebat in predicacione sua salutem corinthiorum et videbat quod non expedit ab eis sumptus: tunc ut profuturum profuturo: tum et quia auari erant: ideo noluit accipere sumptus. Et ideo huius ratione assignat dicens. Ideo non grauior vos sumptus accipiendo. quia non quero que vestra sunt in predicacione mea. sed vos et vestra salutem procurare intendo. Phil. 4. Non quero datum sed futurum. Et ideo dominus dixit apostolis. Facia vos fieri piscatores hominum non pecunie. Hoc etiam figurat Gen. 47. Ubi legitur quod Ioseph emit egyptios in seruitutem regis. quia bonus predicator debet ad hoc studere ut infideles conuertat ad seruitutem christi. Sed huius rationi adaptat similitudinem cum dicit. Nec enim debet etc. Et primo ponit similitudinem. Secundo adaptat eam ibi. (Ego autem libentissime etc.) Tertio arguit eorum ingratitude ibi. (Licet plus vos etc.) Dicit ergo. Quod autem non querat vestra: pro se sile. Videmus enim quod parentes carnales debent thesaurizare filiis carnalibus: quia filii non debent thesaurizare parentibus: sed parentes filijs. Cum ergo ego sum pater vestester spiritualis: et vos sitis filij mei. nolo quod vos thesaurizetis mihi: sed ego vobis. Sed hic est questio de patribus carnalibus. Nam exod. 20. or. Honora patrem tuum etc. In quo etiam precipitur nobis quod ministrum eis necessaria. Ergo filij tenent thesaurizare parentibus. Respondeo dicendum est quod ex precepto tenent filij ministrare et subuenire parentibus in necessarijs: non autem congregare et thesaurizare eis. Nam thesaurizatio et congregatio fit in posterum. Sed nos videmus quod secundum nam filij succedunt parentibus et non conuerso. nisi in aliquo tristi euentu. Et ideo naturaliter amor parentum est ad hoc ut congregent filios. Et hoc modo loquitur apostolus Exo. autem. 20. loquitur dominus de subuentione in necessarijs. Item questio oritur de hoc quod dicit. Parentes filijs etc. Ergo cum prelati sint parentes nostri spirituales: videtur quod male fecerint precipere et alij dando diuitias prelati. Respondeo dicendum est quod non dederunt prelati propter se sed propter pauperes. Et ideo non dederunt eis: sed pauperibus. Et hoc dominus monet Mat. 6. Thesaurizate vobis thesauros in celis etc. Prelati autem dantur tantum pauperibus dispensatoribus.

Consequenter posita similitudine adaptat: id similitudine autem duo propositi. Unum est quod filij non debent thesaurizare parentibus: et hoc in ps. Et aliud est quod parentes debent thesaurizare filijs et dare.

Et quantum ad hoc dicit. Quia ego sum pater vestester: ideo paratus sum dare vobis. Et hoc est quod dicit. Ego libentissime impendam vobis bona spiritualia predicando: et exempla monstrando: sed et temporalia quod et faciebat in quantum predicabat et seruiebat eis cum sumptibus aliarum ecclesiarum. Dec tria ministrare debet quibus platus suis subditis. Unde dominus dixit ter petro. Pasce oues meas. id est pasce verbo: pasce exemplo: pasce temporalibus subsidio. Et non solum ista impendam vobis: sed paratus sum mori pro salute animarum vestrarum. Unde dicit. Et supimpendar pro animabus vestris. Joa. 15. Maiorem charitatem nemo habet etc. Joa. 3. Si christus animam suam pro nobis posuit: et vos debetis etc. Joa. 10. Bonus pastor animam suam etc. In ingratitude istorum increpat consequenter dicens. Licet plus vos diliges etc. Quasi dicat. Libenter impendar pro vobis licet sitis ingrati. quia licet plus vos diliges etc. Et hec comparatio potest exponi dupliciter. Uno modo sic. licet plus diligam vos quam pseudo. tamen minus diligitis a vobis quam diligantur pseudo: quos plus diligitis quam me. Et sic patet quod ego plus vos diligo quam illi. quia ego quero salutem vestram tamen. illi vero bona vestra solum. Alio modo sic. licet plus diligam. sed vos quam alias ecclesias: tamen minus diligitis a vobis quam ab alijs ecclesijs. Phil. 1. Testis est mihi deus quomodo curam etc. Et quod plus dilexerit corinthios quam alias ecclesias patet: quia plus pro eis laborauit. Illud autem in quo plus laboramus magis consueuimus diligere.

Consequenter cum dicit. (Esto ego vos etc.) Remouet suspicionem. Et primo ponit suspicionem ipsarum. Secundo excludit eam ibi. (Nunquid per aliquem etc.) Tertio rationem exclusionis assignat ibi. (Quomodo putatis quod excusemus etc.) Possit autem esse istorum suspicio talis quod id ipse ab eis pro seipsum non acciperit ut per alios dolose ab eis plus accipiat. Et ideo dicit hoc ponens. Esto id est dato: et concessio quod ego in persona mea: et quod me accipiendo non grauior vos: sed sicut vos credidistis. cum esse in astutus dolo etc. id est per alios detraxi vobis bona vestra plurima. Sed hoc est falsum. quia nihil ex dolo feci. id est thessa. 2. Exhortatio nostra non de errore neque immundicia neque in dolo. Nam ipse erat vere israelita in quo dulus non fuit. Jo. 1. Hanc autem suspicionem excludit consequenter cum dicit. Nunquid per aliquem etc. Et primo in generali. Secundo in speciali. In generali sic. Si per alios voluissem surripere vestra: misissem aliquos qui per procurarent apud vos. Sed nunquid per aliquem eorum quem misi ad vos circumueni vos: extorquendo pro eos vestra. Quasi dicat non. super. 7. Nemine circumuenimus etc. id est thessa. 4. Ne quis circumueniat in negotio fratrem suum. In speciali vero excludit suspicionem predictam cum dicit. Rogavi titum etc. Quasi dicat. Nullus eorum in speciali quem misi ad vos circumuenit vos. Titum enim cum precibus misi ad vos. Et hoc est quod dicit. Rogavi titum etc. De isto habetur supra. 8. Misisti etiam cum illo fratrem: scilicet barnabam vel lucam. supra. 8. Misimus cum illo: scilicet tito fratrem: scilicet alterum dictorum cuius laus est in euangelio. Sed nunquid titus circumuenit vos: Quasi dicat. Non. supra. 8. Gratias ago deo meo qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde titi etc. Et quod titus non circumuenit eos: probat per conformitatem titi ad apostolum. Et ponit duplicem conformitatem: scilicet cordis. Et ideo dicit. Nonne eodem spiritu ambulauimus: id est eandem voluntatem habemus. Vel eodem spiritu instigamur ad bene et recte agendum. supra. 4. Habentes autem eundem spiritum etc. Item conformitatem operis. Et ideo dicit. Nonne eisdem vestigijs. id est operibus intendimus: scilicet vestigijs christi. Nam ego sequor vestigia christi. Job 23. Vestigia eius: scilicet christi secutus est pes etc. id est pe. 2. Christus passus est etc. Ut sequamini vestigia eius. Et titus sequitur vestigia mea. id est corin. ii. Imitatores mei estote etc. Et sic patet quod si conformis est mihi in voluntate et opere et ego non

circūueni vos nec itēdo circūuenire. q̄ aut nec ipse circūueni-erit vos p̄ illud Mat. 7. A fructibus eorū cognosce-tis rē. Rōne aut̄ excludit dicēs. Oly putatis rē. Et primo ponit eorū opinionem. Sc̄do excludit eam. Opinio autem istoꝝ erat q̄ apostolus quasi reus r̄ culpabilis oīa verba ista epistole diceret ad excusationē suā r̄ q̄ non essent vera sed ad excusandū tantū inuenta. r̄ ideo ponēs hanc opinionem ipsoꝝ dicit. Vos putatis olim : idest a principio huius epistole q̄ excusemus nos apud vos idest q̄ hec verba nō sint vera: sed sint ad excusandum cōficta. Hanc autem excludit sic. Qui enim sic excusat se duo h̄. Unum est q̄ nō vritur verbis veris: sed cōfictis. Aliud est q̄ nō vult pati detrimētū fame sue r̄ glorie. Unde specialiter p̄pter dispēdium fame aliqui excusant se. Sed neu-trū istoꝝ ē in nobis. Nō ergo vera ē opinio vsa. q̄ aut neu-trum istoꝝ sit in nobis patz. Nō enī dicimus verba falsa q̄o probō. Primo per testimoniū dei. q̄ corā deo loqui-mur. Quasi dicat. Teste deo hoc in veritate dico. Job. 16. Ecce in celo testis meus rē. Sc̄do p̄ testimoniū x̄pi. quia in x̄po loquimur idest p̄ christum in quo nulla ē falsitas. si pra sc̄do. Ex sinceritate sicut ex deo in christo loquimur. Item nō querimus gloriam nostrā nec timemus ifamā q̄ oīa que dixi r̄ de reuelationibus r̄ de tribulationibꝫ fa-cio seu dico p̄pter vestraz edificationē. vt. s. permaneat in virtute. r̄ expellatis pseuod. Roman. 14. Que edifica-tionis sunt inuicem rē. i. cor. 14. Dia ad edificationē fiant. Joā. 12. Nō pp̄ me hec vox venit sed pp̄ vos rē.

Lectio.

VI.

Mimeo enim ne forte cum venero: non quales volo inueniam vos. r̄ ego inueniar a vobis qualem non vultis. ne forte contentiones. emulationes. animositates. dissensiones. detractiones. susurationes. inflationes. seditiones sint inter vos. Ne iterum cum venero humiliet me deus apud vos r̄ lugeaz multos ex his qui ante peccauerunt r̄ nō egerunt penitētiā sup̄ imundiciā r̄ fornicatione r̄ impudiciā quā gesserunt.

Cōposita vna causa cōmōdationis q̄ prouenit ex omissione corinthioꝝ quātum ad ea q̄ facere debuissent: in qua detestatur eorū ingratitudinem: hic cōsequenter ponit aliā cāz que puenit ex eorū cōmissionē quātum ad mala q̄ debuissent vitare. In qua exaggerat eorū maliciā. Et circa hoc duo facit. Primo ponit eorū culpam in generali. Sc̄do explanat eaz in speciali ibi. (Ne forte rē.) Dicit ergo. Nō solum laudauī me p̄pter hoc q̄ vos omisitistis me laudare sed etiam p̄pter periculum vestꝫ: q̄d est in h̄ q̄ vos adhe-retis pseudo. q̄ dum fouent vos in peccatis exponūt vos in magno periculo: r̄ ideo dicit. Timeo. s. ne forte cū venero ad vos personaliter nō inueniaz vos quales vos volo. s. iustos: s; peccatoꝝ r̄ incorrectos r̄ displiceatis mibi r̄ ego vobis. q̄ iusto nō placent peccatoꝝ in q̄tum peccatoꝝ. Et inueniar talis a vobis r̄ r̄ristatus r̄ punies qualē me nō vultis habere. Mali enim odiūt correctionē r̄ veritatē. q̄ inimicus factus sum vobis veꝫ dicēs vobis rē. Sic p̄ eorū maliciā in generali. s. q̄ timebat ne nōdum plene penituerint. In speciali etiā manifestat eorū maliciā cum dicit. (Ne forte r̄tētiōes rē.) Et circa hoc duo facit. Primo enī enumerat eorū mala p̄sentia. Sc̄do cōmemorat p̄terita mala de q̄bus nōdum penituerūt ibi. (Ne itez cum venero rē.) Sc̄dum est aut̄ circa primū q̄ corinthieses post cōuersionē inciderunt in peccatum carnale p̄pter illum

qui vxorem patris habuit. r̄ de hoc in hac parte correcti sunt per p̄mam epistolam nō tamē plene. Sed adhuc alii sunt i eis remāsīt r̄ supra hoc remāsērūt in eis multa peccata spūalia que pp̄rie opponūtur charitati. Charitas vō duo facit. Primo enim facit corda hominum ad inicē cōsentientia. Sc̄do iducit hoīes ad mutuū p̄fectum. Et iō peccata spūalia ecōtrario p̄mo faciūt homines ad inuicem dissidentes. secundo faciūt eos inuicem offendētes. Et ideo primo enumerat peccata spūalia q̄ p̄tinet ad dissensionē. Sc̄do ea q̄ faciunt ad offensionem ibi. (Detractiones rē.) In dissensionibꝫ aut̄ p̄cedit ordine retrogrado. Nam fm̄ rectum ordinē homines p̄mo dissentiant in q̄tum vnus vult vnum: alius vult cōtrarium. Sc̄do ex hoc p̄cedunt ad iferēdum nocumēta. in q̄tum qlibet vellet obtinere in p̄posito suo. Tertio quando non potest obtinere in proposito suo: sed succumbit accenditur celo inuidie. Quarto ex hoc p̄umpit ad r̄tētiōes verboꝝ r̄ ab isto vltimo incipit apostolus dicēs. Ne forte r̄tētiōes rē. Quasi dicat. Nō solum timeo mala vestra in generali: sed in speciali. ne forte sint in vobis r̄tētiōes de meritis p̄latorum r̄ de baptistis rē. puer. 20. Nonor ē homini q̄ se parat se a cōtētiōibꝫ rē. Ambro. Cōtētiō ē impugnatione veritatis cū cōfidētia clamoris. Et hec r̄tētiō venit ab emulatione. Et ideo dicit. Et emulationes. i. inuidie in his q̄ minores sunt r̄ minus habent. Jacob. 3. Ubi celus r̄ cōtētiō ibi icōstantia rē. Job. 5. Paruulus occidit inuidia rē. Sap. 2. Inuidia dyaboli rē. Et emulatio venit ab aiositate. Uñ dicit. Animositates in vltiōe r̄ illatione nocumēti. Ec̄. 8. Lum audace ne eas rē. Et animositas venit ex dissensionibus. Et ideo dicit. Dissensiones: odia: r̄ cōtrarietas aiorum. Romanoꝝ. vlti. Obseruetis eos q̄ dissensiones r̄ offēdicula rē. i. corin. 1. Idiplum dicatis omnes. r̄ nō sint in vobis sc̄ismata.

Cōsequēter enumerat eorū mala presentia quantum ad offensionē. Et quia ista specialiter sunt mala in nocumen-tis verboꝝ r̄ nō factorum. Jō dimissis nocumētis factoꝝ enumerat nocumēta verboꝝ: in q̄bus etiam p̄cedit ordine retrogrado. icipiēs a posteriore r̄ hoc ē cum quis ex-presse malum dicit de aliquo. Et si quidem in manifesto: sic ē detractor. Et ideo dicit detractiones. Romanoꝝ. i. Detractores deo odibiles rē. Si vero in occulto: tunc ē surretiō. Et ideo dicit susurronez: qui latenter semināt discordias. Ec̄. 10. Susurro r̄ biliguus maledictꝫ erit. Et hec duo p̄cedunt ex superbia: que animum inflatum contra aliquos prozumpere facit in mala verba. Et ideo dicit. Inflationes. i. cor. 4. Tanq̄ nō sim venturus ad vos sic inflati rē. Et he inflationes veniunt ex seditionibus que sunt preparationes partium ad pugnam. quia inter superbos semp iurgia sūt p̄verb. 13. Et iō dicit. Seditiōes idest tumultus ad pugnam. p̄verb. 17. Semper iurgia querit malus. Sic ergo patz eorū maliciā q̄tum ad mala presentia que multa sunt: r̄ in dissensionibꝫ r̄ in nocumētis. Manifestat autē eorū maliciā q̄tum ad mala p̄terita de quibus nō penituerunt cum dicit. Timeo ne iterum cum venero humiliet me deus idest affligat apud vos. ita q̄ r̄ lugeam multos vestrum ex his qui an̄ peccauerunt: ante primam epistolam r̄ nō egerunt penitētiā plene post primā epistolā. Et merito lugeam. q̄ sicut gloria p̄fis est gloria filioꝝ. ita pfusio patris est pfusio filioꝝ. Sic samuel iugebat saul p̄ Reg. 15. Usq̄quo lugēs saul rē. Et hoc q̄ non penituerūt nec egerunt penitētiā de peccatis carnalibus p̄dictis quorū quedam sunt contra nām. Et ideo dicit. De imundiciā idest luxuria contra naturam. Quedam sunt q̄ cōmittuntur cum mulieribus corruptis: s; viduis seu cōiugatis. Et ideo dicit. Et in fornicatione. Queda sunt q̄ s;

ant in corruptiōe vginū. Et iō dicit. Et ipudicitia. quā geserūt assidue. Gal. 5. Manifesta sunt opa carnis q̄ sunt fornicatio imundicia: ipudicitia etc. CAP. XIII.

Ecce tertio hoc venio ad vos. vt in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. **P**redixi enim et predico: vt presens vobis: et nūc absens his qui ante peccauerunt et ceteris omnibus. quoniam si venero iterum non parcam. An experimentus queritis eius qui in me loquitur christus. Qui in vobis non ifirmatur: sed potens est in vobis. Nam et si crucifixus est ex ifirmitate: s̄ viuit ex virtute dei. Nam et nos ifirmi sumus in illo: sed viuem⁹ in eo ex virtute dei in vobis.

In precedentibus apostolus multa locutus est ad detestationem pseudo: hic consequēter loquitur contra illos q̄ a pseudo sunt seducti. Et circa hoc duo facit. Primo increpat seductos. Sc̄do cōsolatur p̄sistētes ibi. (Decetero fratres gaudete etc.) Circa p̄mū p̄mo cōminat sentētie seueritatem. Sc̄do ostēdit suā iudiciariā potestātē ibi. (An experimentum queritis etc.) Tercio monet ad correctionem ibi. (Vosmetipsos tentate etc.) Circa p̄mū p̄mo p̄mittit suā presentīā. Sc̄do p̄determinat sui iudicii formā ibi. (In ore duorum etc.) Tercio cōminat seuerā sentētiā ibi. (Predixi enim et predico etc.) Promittit ḡ p̄mo suū aduentū dicens. Ecce ego venio. q̄si dicat. Tertū sit vobis q̄ venio ad vos. et iō caute vobis ne iueniā vos iparatos: et dicit. 3. nō q̄ tertio iuerit: s̄ q̄ tertio ias parauerat ire: et si nō iuerat nisi semel: i sc̄do apparatu ipedit. i. cori. 4. Veniā ad vos cito etc. Veniā inq̄ et iudicabo malos s̄ ordinē tñ: ita. s̄ q̄ in ore duorum vel triū testiuū accusantiū seu testatiū extra ali quē sit oē verbū accusatorū qd̄ qd̄ d̄ Deut. 17. Nemo occidetur vno teste dicēte testimoniū. Et eiusdē. 19. Nō stabit testis vnus cōtra aliquē. Vel aliter. In ore duorum etc. Quasi dicat. Hoc qd̄ dico de aduentū meo ad vos ita ē certū sicut testimoniū duorum vel triū. Sic ḡ ordo iudicii erit. S̄ seueritatē sentētie cōminatur dicens. Predixi enī etc. Ubi p̄mo ifirmitatē ordinē iudiciariū quo ē p̄cedēdū. in quo erigitur. vt p̄cedat trina amonitio: et q̄tus ad hoc dicit. predixi vobis vt presens: bis: q̄n. s̄. eram vobiscum: et nūc absens predico. vt sic ter ammonēat. predico inq̄ bis q̄ ante peccauerūt et oibus alijs. Quasi dicat. oēs moneo. Sc̄do p̄missa monitione p̄minat sentētiā. Uñ dicit. Quoniam si venero nō parcam itez. Quasi dicat. Illis q̄ peccauerunt pepercī prima vice. s̄ si itez peccauerint. vel si nō egerint penitētiā nō parcā eis itez. Et hoc iuste fit. q̄ ille cui semel remittitur et iterū peccat. si remitteret sibi cresceret in malicia et efficere insolens. Et ideo dicit sapiēs puerb. 13. Qui parcat virge odit filiū suū etc. Ex ḡ ergo ordinatū est in ecclesia vt p̄cedat trina monitio anteq̄ quis sententiam excoicationis fulminet. q̄ cōtingit q̄ alig licz sint in peccatis et offendūt: tñ ex solo verbo amonitionis corrigūt et satisfaciunt. Et etiā a leuiorib⁹ semp̄ icipiēdus est. q̄ si amonitiōe nō ducit ne magis isoleseat adhibēda ē seueritas sentētie. Eccles. 8. Ex eo q̄ nō p̄fert cito sentētia etc.

Cōsequēter ne possint calūniari de potestate apli ostēdit apls suā iudiciariā potestātē dicens. An experimentū etc. Ubi tria facit. P̄mo ostēdit se habere legationē et potestatem iudicādi a x̄po. Sc̄do ostēdit virtutē x̄pi ibi. (Qui i vobis nō ifirmat etc.) Tercio ostēdit q̄ vtus x̄pi etiā ad alios deriuatur ibi. (Nam et nos ifirmi sum⁹ in illo) Dicit ergo.

si venero nō parcam imo seuerissime iudicabo. et hoc bene possum: q̄ habeo auctoritatē x̄pi in puniēdo et remittēdo. supra. 2. Nam si qd̄ donauit vobis etc. supra. 5. puerb. 10. Legatione fungimur etc. Et iō dicit. An experimentū etc. Quasi dicat. Nō est dubitādum de potestate mea. q̄ q̄qd̄ ego loquor vel p̄ferēdo sentētiā vel remittēdo vel predicādo: loquor a x̄po. Exo. 4. Perge ḡ ego ero in ore tuo. Luce. 21. Ego dabo vobis os et sapiētā etc. Que ergo hō facit ex istu ctu spiritus sancti d̄ q̄ spiritus sanctus facit. ideo apostolus q̄ a x̄po motus hoc loquebat. attribuit x̄po tanq̄ p̄ncipali dicens. Qui in me loquitur x̄ps etc. Sed ne dubitet de potestate et virtute x̄pi. ideo cōsequēter apostolus ostēdit virtutem x̄pi cū dicit. Qui in vobis etc. Ubi p̄mo ostēdit vtutem x̄pi quātum ad ea que in eis apparuerunt. Secundo quātum ad ea q̄ in christo sunt ibi. (Nam et si etc.) Dicit ergo. habeo potestates iudiciariā a x̄po q̄ i me loquitur q̄ magne vtutis est in vobis dādo dona gr̄a: distributio. nē spiritus et alia multa que experti estis et nō solum nō ifirmatur: sed potēs est in vobis. q̄ potēter vos liberavit a peccato: potēter vos cōuertit ad bonum. p̄s. Dominus fortis etc. Sap. 12. Subest tibi cum volueris posse. Et paulo ante. Virtutem enim ostendis tu etc. Et nō solum potētia christi apparuit in vobis. sed etiam in seipso. i. in quātum a morte crucis quā sustinuit ex ifirmitate humana quā assūpsit ifirmatā in paupertate surrexit et viuit ex virtute dei que est ipse deus. Talis enim erat illa susceptio que deus hominem faceret et hominē deum. i. corinth. 1. Nō ifirmū est dei fortius est hominibus etc. Vel ex virtute dei. s̄ p̄s qui est etiam virtus christi. quia eadem est virtus patris et filij. Apocal. 1. Qui mortuus etc. Nec etiam virtus christi deriuatur ad nos. Nam et nos ifirmi etc. quasi dicat. Ad nos etiam pertinet illa virtus. q̄ et nos ifirmi sumus in illo. i. ad intentionē illius inq̄tū p̄pter ipsum multa patimur et mortificamus nosmetipsos et humiliamus nos. i. corinth. 4. Nos infirmi p̄pter x̄ps etc. Supra. 10. Presentia corporis ifirma. Supra. 4. Semper mortificationē etc. Et ideo viuemus. i. viuificabimur ex vtute dei in vobis iudicādis. Gal. 1. Qui suscitauit iesum christum etc. et est sensus. Nos ex virtute qua x̄ps viuit resuscitatur et illa virtute habemus etiam potestatem iudicādi in vobis. Vel viuemus simili beatitudine cum eo: et hoc ex virtute dei: q̄ ḡdē virtus dei est in vobis. id est i conscientijs vestris.

Lectio. II.

Vosmetipsos tentate si estis i fide ipsi vos probate. An nō cognoscitis vosmetipsos. quia christus iesus in vobis est: nisi forte reprobi estis. Spero autem q̄ cognoscitis. quia nos nō sumus reprobi. **O**ramus autem deum vt nihil mali faciatis. nō vt nos probati parcamus: sed vt vos qd̄ bonum est faciatis. Nos autem vt reprobi sumus. non possumus enī aliquid aduersus veritatem: sed pro veritate. Gaudemus enī quoniam nos infirmi sumus. Vos autem potētes estis. Hoc et oramus vestram consumationē. **I**deo enim hec absens scribo. vt nō presens durius agam sc̄dm potestatem quam dominus dedit mihi i edificationē et nō in destructionē. **P**ost cōminationem seneri dei iudicij: subdit apostolus ammonitiōē ad p̄parationē vt iudiciū seuez nō patiant. Et p̄mo ponit ipsam ammonitiōnem. Secundo rationem

Ad corinthios II.

homini a deo p quā homo pueniat ad suā vltimā r pfectā cōsumationē. id est beatitudinē ad quā habz nāle desiderium. Unde quādo aliquis nō tendit ad suam pfectionē signuz est q nō habeat satis de gratia dei. Et ideo apostolus vt isti possint in gratia crescere orat vt perficiantur. et p bil. i. Oro vt charitas vestra rē. Ephe. 6. Ut possitis resisterē in die malo rē.

Cōsequēter posita āmonitiōe cāz āmonitiōis assignat dicens. (Ideo hoc absens scribo rē.) i. iō absens scribo vobis hoc monēdo vos. ne. s. cogar aliqd facere q voluntatem meam: que est vt nihil dure agam ptra vos: nisi quatenus per vos cōpellar. Et ideo dicit. Ut nō presens vobis dure agam cōtra vos q velim vel q velitis. Sap. ii. Nos qdes tanqz pater monens probasti rē. supra. iō. Absens confido in vobis. Rogo autēz vos ne presens audeam rē. Sed qz corinthi possent dicere: nunquid etiam si bene fecerimus nō poteris cōtra nos o a p ostole dure agere. ideo respōdet dicens. Non: qz nō propono nec possum agere: nisi s qz recepi a deo potestatem. deus autem dedit mihi hanc potestatem: scz ligādi atqz soluēdi in edificationē nō in destructionē: id est vt vos edificemini: r nō vt destruamini. Et si dure vos corrigerem nō edificarem: sed destruerē supra. iō. De potestate nostra quā dedit nobis dominus ad edificationem rē. Hanc autem potestatem dedit dominus paulo. Actū. 9. r. 13. Segregate mihi barnabam r paulum ad opus rē.

Lectio. III.

Ecetero fratres gaudete pfecti estote: exhortamini: id ipsum sapite. Pacem habete: r deus pacis r dilectionis erit vobiscum. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti. Gratia domini nostri ihu christi r charitas di r communicatio sancti spiritus sit cum omnibus vobis Amen.

C In precedētibus apostolus increpauit seductos a pseudo hic vō cōsolatur persistētēs in fide r doctrina sua. Et pmo ponit monitionē. Scdo subdit salutationē ibi. (Salutate in osculo rē.) Circa primū pmo ponit monitionē. Secūdo premiū implete monitiōis ibi. (Et deus pacis rē.) Monet autē ad tria. Prio qualiter se habeāt in seipsis. Secundo qualiter se habeāt ad pmos. Tertio qualiter debēt esse oēs adiuicem. In seipsis aut debēt bona duo habere. Prio gaudiū de bono habito r qstūm ad hoc dicit. Ecetero fratres q cōstātes fuistis gaudete in his q ad seruitium dei facitis. Et h ē necessariū ad hoc q sitis iusti r virtuosiqz nullus ē virtuosus seu iustus q nō gaudet iusta r virtuosā operatione. Et ideo dicitur in psalmis. Jubilate deo ois terra: seruite domino in leticia. p bil. 4. Gaudete in domino semp itez dico gaudete rē. Et vere semp est gaudēdus qz gaudium pseruat hominē in bono habitu. qz nullus potest esse diu in eo qd tristat. Scdo debēt habere boni in seipsis emulationē pfectionis. r qstūm ad hoc dicit. Perfecti estote. id est semp tendatis ad pfectū. Heb. 6. Quapropter itermittētēs inchoationis xpi sermonem ad pfectionem rē. Nō est autē hoc qd hic dicitur preceptū: scz qz homo sit perfectus: sed hoc qz semper tendat ad pfectionem r h est necessarium: qz q nō studet ad pficiēdus ē in periculo deficiēdi. Videmus enī qz nisi remiges conent ascēdere nauis semp descēdit. Et ideo dicebat dominus. Marci 6. Estote perfecti rē. Proximis autē est impendēda exhortatio ad bona. Et quantum ad hoc dicit. Exhortamini rē. Ecc. 17. Unicuiqz mādauit de primo rē. Ro. 12. Qui exhortat in exhortādo. Apoc. vlt. Qui audit dicat veni. Cō-

munia autē oibus debēt eē duo: scz vt idem sapiant. Et id dicit. Idem sapite: r vt pacem habeant. Et ideo dicit. Pacem habete. Et hec duo ita se habēt qz vnum est exterius: aliud iterius. Constat enim qz corpora nō possunt seruari r ordiari nisi mēbra ordinētur adiuicē. Similiter nec ecclesia nec eccle mēbra nisi ordinent r vniant adiuicē. Est autē duplex vniō necessaria ad mēbra eccle vniēda. Una est interior. vt scz idē sapiant p fidem quātuz ad itellectū idē credēdo: r p amorē quantum ad affectum idēz diligēdo. Et ideo dicit. Idē sapite. i. idem sentiatūs de fide r idē diligatis affectu charitatis: quia tunc est vera sapientia qn operatio intellectus perficitur r cōsumatur per quietationem r delectationem affectus. Unde sapientia dicitur qz si sapida scientia. Roma. 15. Ut sic vnanimes vno ore honorificetis deum rē. prie Lori. i. Id ipsum dicatis rē. p bil. 2. Idem sapiatis rē. Alia est exterior: scz pax. Et ideo dicit. Pacem habete inter vos. Deb. 12. Pacem sequimini rē. ps. Inquire pacē. z. Theb. 3. Ipse de pacis det vobis pacem sempiternā in oi loco.

Cōsequēter cui dicit. (Et deus pacis r dilectiōis erit vobiscum) ponit premiū qd reddiū implētibus monitionē predictam. Quasi dicat. Si seruabitis pacem inter vos: deus pacis r dilectionis erit vobiscum. Circa qd notādum ē qz apud gentiles consuetum erat qz aliq ex donis donominabant deos: quia licet esset vnus deus tantum: tamē singula dona sua denominabāt deos ex illis donis sicut ex dono pacis denominabant deus pacis. r ex dono salutis deū salutis. Huc vocabulo alludens apostolus dicit. Deus pacis rē. nō qz pax sit vnus deus sicut illi dicebant. sed ideo xpus dicit deus pacis: quia ē dator pacis r amator. Jo. 14. Pacē meā do vobis rē. pme. Lori. 14. Nō est deus diffusionis: sed pacis. Roma. 5. Charitas dei diffusa ē in cordibus nostris rē. Ipse etiam est auctor pacis. Jo. 16. In me pacem habebitis rē. Ipse in pace habitat. ps. In pace factus ē locus eius rē. Item nō soluz est deus pacis: sed etiā dilectionis. Et ideo dicit. Deus pacis r dilectionis erit vobiscum. r hoc ideo est quia qui est in vera pace cordis r cor poris ē in charitate: r qui manet in charitate i deo manet r deus in eo. vt dī prime. Jo. 4. r qz homo nō meretur nisi per pacē r dilectionē. Jo. 14. Si quis diligit me rē.

Cōsequenter cum dicit. (Salutate inuicē in osculo rē.) Ponit salutationem r circa hoc primo indicit eis mutuā salutationē. Secūdo salutat eos ex parte aliorū ibi. (Salutate vos rē.) Tertio salutat eos ex parte sua ibi. (Gratia dei rē.) Mutuam salutationē indicit faciēdam per osculum. Unde dicit. Salutate inuicem vos ipsos in osculo sancto. Ubi notandum ē qz osculum ē signum pacis. Nam p os in quo datur osculum homo respirat. Et ideo quando homines dant sibi mutua oscula signum est qz vniunt spiritum suum ad pacem. Est autem pax simulata r hec ē eorum qui loquūtur pacem cū primo suo mala autē. rē. vt dicit in ps. Que quidē fit per osculi fraudulentiā. Prouer. 27. Meliora sunt verbera diligentis rē. Est r pax mala r turpis: quando scz conueniunt ad malum faciēdū. Sap. 14. In magno viuētes inscientie bello rē. Et hec fit per osculum libidinosuz. Prouer. 7. dicitur de mala muliere qz apphēsuz de oscula inuenē rē. Est r pax scā quā fac de p bil. vlt. Et pax dei qz exuperat rē. r hec fit p osculū scm: qz vnit spūz ad sanctitatē. Et dī B osculo dī hic. In osculo sancto. Et ex hoc inoleuit consuetudo qz fideles r sancti viri in signum charitatis r vniōis se osculātur. Et datur pax in ecclesijs in osculo sancto. Ex parte autēz alioruz salutat eos dicens. Salutant vos sancti omnes quia omnes sancti r fideles sperant r desiderant ac orationibus pcurant salutem nostram. Unde omnes fideles christi adiuicem

sperat et desiderat sibi salutem. ps. Participe me fac deo. et. Ex parte autem sua salutem eos apostolus dicens. Gratia domini nostri. Ubi sciendum est duplex est modus appropriandi aliquid diuinis personis. Unus est essentialiter alio causaliter. Essentialiter autem appropriatur diuinis personis sicut patri potentia. quia ipse est potentia essentialiter in quantum est principium. Filio scientia in quantum est verbum. Spiritui sancto amor in quantum est bonitas. Dic vero apostolus non appropriat ista hoc modo. scilicet per essentialitatem. quia sic omnia appropriarentur spiritui sancto. sed appropriatur per causas. Et ideo cum gratia sit donum quo dimittuntur nobis peccata. Ro. 3. Justificati gratis etc. Et remissio peccatorum sit nobis facta per filium qui carne nostra accipiens pro peccatis nostris satisfecit. Jo. 1. Gratia et veritas etc. Propter hoc apostolus attribuit gratiam christo. Unde dicit. Gratia domini nostri etc. Charitas autem est nobis necessaria. quia operis nos vni deo. p. Jo. 4. Qui manet in charitate in deo manet etc. Et quia hoc est a deo patre in quantum ipse sic dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret ut dicitur Jo. 3. Rom. 5. Comedit autem deus suam charitatem. Ideo sibi ut principio istius charitatis attribuit charitatem cum dicit. Et charitas dei. scilicet patris. Communicatio vero diuinorum fit per spiritum sanctum qui est distributor donorum spiritualium p. Cor. 12. Nec omnia operatur unus atque idem spiritus. Et ideo spiritui sancto attribuit communicationem cum dicit. Et communicatio spiritus sancti. Uel attribuit sibi hoc. quia ipse est communis alijs duabus personis. Sic ergo apostolus in salutatione sua optat omnia necessaria cum dicit. Gratia domini nostri iesu christi et charitas dei et comunicatio spiritus sancti sit semper cum uestro vobis Amen. **¶** Gratia christi qui iustificamur et saluamur. charitas dei patris qui sibi unimur. et comunicatio spiritus sancti diuina nobis dona distribuentis Amen. **¶** Explicit aurea expeditio super scda epistola ad corinthios angelici doctoris sancti Thome de aquino ordinis predicatoz. **¶** Incipit mirabilis explanatio sanctissimi doctoris Thome de aquino ordinis predicatoz super epistolam ad galathas **¶** Prologus.

Vetere nouis superuenientibus

vetere nouis superuenientibus. Leuitici. 26. Nec verba comperunt presenti epistole. In qua apostolus redarguit galathas qui in tantum seducti fuerunt a pseudo ut simul seruarent legalia et euangelium quod apostolus improperat eis in verbis premisis dicens. Vetere nouis superuenientibus proicietis. In quibus verbis innuit dominus quadruplicem vetustatem. Prima vetustas est erroris. de qua. Esa. 26. Uetus error abijt. et hec remota est per nouitatez doctrine christi. Mar. primo. Que est hec noua doctrina. Secunda vetustas est figure de qua. Hebreo. 8. Consumabo super domum dauid et super iuda testamentum nouum. non secundum testamentum quod feci patribus eorum. Ubi primo ostendit primus testamentum esse vetustum et hoc renouari per nouitatez gratie seu veritatis presentie christi. Jere. 31. Nouum faciet dominus super terram etc. Tertia est vetustas culpe de qua. ps. Quoniam tacui confitendo. scilicet peccata mea inueterauerunt etc. et hec renouatur per nouitatem iusticie Romano. 6. In nouitate vite ambulemus etc. Quarta est vetustas pene. Treñ. 3. Uetustam fecit pellem meam. et hec renouabitur per nouitatez glie. de qua nouitate. Esa. vlti. Ecce ego creo celum nouum etc. apoc. 21. Dixit et sedebat in throno **¶** Ecce noua facio omnia. **¶** CAP. I.

Paulus apostolus non ab hominibus neque per hominem. sed per iesum christum et deum patrem qui suscitauit eum a mortuis. et qui mecum sunt omnes fratres ecclesie

desius galathie. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. qui dedit semet ipsum pro peccatis nostris ut eriperet nos de presenti seculo neque secundum voluntatem dei et patris nostri cui est gloria in secula seculorum Amen.

¶ Scribit ergo apostolus galathis hanc epistolam in qua ostendit quod veniente gratia noui testamenti deus proci vetus testamentum: et impleta veritate deserat figura quod duabus. scilicet gratia et veritate adeptis pueniat ad veritates iusticie et glorie. Accurrit autem illa duo si obseruata legalium dimissa. obseruatie euangelij christi seruenter insistam. Ordo autem huius epistole congruus est ut post duas epistolas ad corinthios. in quarum prima agit de sacramentis ecclesie. in scda de ministris horum sacramentorum necessarie sequatur epistola ad galathas. in qua agit de cessatione sacramentorum veteris testamenti. Diuiditur autem hec epistola in duas partes. in salutationem et eplarem narrationem ibi. (Miror quod etc.) In salutatione autem primo ponit personam salutantis. Secundo ponunt personam salutate ibi. (Ecclesie galathie etc.) Tertio bonum optatum ibi. (Gratia vobis etc.) Circa primum ponit personam salutantis principalem que describitur ex nomine et ex auctoritate. Ex nomine quidem cum dicit. Paulus. quod congruit humilitati sue. quod interpretatur humilis. Unde dicitur prima Cor. 15. Ego sum minimus apostolorum etc. Item congruit officio suo. quia secundum alium modum interpretatur os tube. in quo specialiter est officium predicationis significatum. Esa. 58. Quasi tuba exalta vocem tuam etc. Ex auctoritate autem describitur cum dicit. (Apostolus.) Ubi duo ponuntur. scilicet eius auctoritas et auctoritatis origo. Auctoritas quod apostolus qui missus. (Sciendum est autem quod apostolus in quibusdam epistolis scribit se seruum ostendens nomen humilitatis ut in epistola ad romanos. In quibusdam vero scribit se apostolum. ostendens auctoritatem suam. Cuius ratio est. quia romani superbi erant. et ideo apostolus ut iudicat eos ad humilitatem scribit se seruum in exemplum humilitatis. Galathis vero quod stulti erant et superbi ut frangat eos nominat se apostolum. et ideo hic ponit auctoritatem suam. Originem autem auctoritatis sue describit cum dicit. (Non ab hominibus etc.) Et primo remouet originem extimatum. Secundo assignat veram ibi. (Sed per iesum christum etc.) Origo autem extimata erat quod itatum galathe seducti erant a pseudo quod crederet apostolum non esse eiusdem auctoritatis. quia alij apostoli erant. quia non fuit doctus a christo vel conuersatus cum eo sed esset missus ab eis quasi minister eorum. Opinione ergo ista remouet cum dicit. Non ab hominibus etc. Quidam enim mittebant a toto collegio apostolorum et discipulorum. Et ideo ostendens se non esse ab eis missus sic dicit. (Non ab hominibus.) Quidam enim mittebant ab alijs apoloz spali. sicut paulus aliquando mittebat lucam et titum. Et id ostendens quod nec sic missus sit dicit. (Neque per homines.) id est aliquem apostolorum in speciali. sed per spiritum sanctum qui dicit. Act. 13. Segregate michi etc. Cuius autem originis huius veritatis vera est christus iesus. Et id dicit. (Sed per iesum christum et deum patrem.) Nec autem distinctio cum dicit. Per iesum christum et deum patrem potest accipi vel quantum ad personam patris et personam filij. Et tunc aliquid est in persona deus pater et alius iesus christus. Ab utroque autem missus est beatus paulus ad predicandum et a tota trinitate quia inseparabilia sunt opera trinitatis. Non fit autem mentione de persona spiritus sancti. quia cum sit vnio et nexus duorum. positus personis duabus. scilicet patris et filij. intelligit etiam spiritus sanctus. Uel potest sumi distinctio predicta quantum ad naturam assumptam. scilicet humanam. quia secundum naturam diuinam non est distinctio inter deum patrem et iesum christum. Et tunc missus est paulus per deum patrem sicut per auctorem: et per iesum christum sicut per ministrum. Roma. 15. Dico iesum christum ministrum fuisse etc. Quia vero galathe derogabant apostolo quod non fuisset conuersatus cum christo sicut alij